

บทที่ 4

มุฟตีแห่งประเทศไทย : ความจำเป็น ความเป็นไปได้และรูปแบบ

ในการวิจัยเรื่องมุฟตีแห่งประเทศไทย : ความจำเป็น ความเป็นไปได้ และรูปแบบ ใช้วิธีสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ในการสัมภาษณ์ดังกล่าวผู้วิจัยได้เลือกและจัดแบ่งกลุ่มผู้ให้ข้อมูลออกเป็น 7 กลุ่ม

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant) ในการวิจัยครั้งนี้ เน้นศึกษาเฉพาะผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับกระบวนการพัฒนาตามกฎหมายอิสลาม อันได้แก่ นักวิชาการอิสลาม และผู้นำมุสลิมระดับต่างๆ ตะเฑาะยุติธรรม นักกฎหมายมุสลิม นักการเมือง และองค์กรมุสลิม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant) ในการวิจัยประกอบด้วยกลุ่มต่างๆดังนี้

1. ผู้เชี่ยวชาญด้านศาสนาอิสลาม ได้แก่ อาจารย์ผู้สอนด้านชะรีอะฮ์ อุดูดดิน และอิสลามศึกษา หรือสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง ในสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทยและนักวิชาการอิสลาม
2. ผู้มีประสบการณ์ในการพัฒนา ได้แก่ ผู้มีส่วนร่วมในการพัฒนาของอดีตจุฬาราชมนตรี และจุฬาราชมนตรีคนปัจจุบัน
3. ตะเฑาะยุติธรรม ในจังหวัดปัตตานี และหรือยะลาและหรือนราธิวาส และหรือสตูล
4. คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย
5. คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด
6. คณะผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมาย ได้แก่ นักกฎหมายมุสลิม นักการเมืองมุสลิม อาจารย์ด้านกฎหมาย
7. องค์กรมุสลิม

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล เสนอเป็นลำดับขั้นดังนี้

1. รายละเอียดเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant) จำนวนรวมทั้งสิ้น 18 คน ดังนี้

1. อาจารย์ผู้สอนด้านชะรีอะฮ์ อูคูตุดดีน และอิสลามศึกษา หรือสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง ในสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย โดยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง โดยเจาะจงผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับกระบวนการพิตวาตามกฎหมายอิสลามอย่างเป็นทางการที่ประจักษ์ จำนวน 2 คน

ผศ.ดร.อับดุลลอฮ์ หนุ่มสุข	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
ศ.ดร.อิรอน มะลูลีม	อาจารย์พิเศษ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

2. ผู้มีส่วนร่วมในการพิตวาของอดีตจุฬาราชมนตรีและหรือผู้ทรงคุณวุฒิจุฬาราชมนตรีในปัจจุบันโดยเจาะจงผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับกระบวนการพิตวาตามกฎหมายอิสลามอย่างเป็นทางการที่ประจักษ์ จำนวน 2 คน โดยเลือกผู้ที่ไม่ซ้ำกับกลุ่มอื่น

นายวินัย สมะฮูน	ผู้ทรงคุณวุฒิจุฬาราชมนตรี
นายอรุณ บุญชม	ผู้ทรงคุณวุฒิจุฬาราชมนตรี

3. โต๊ะครูและนักวิชาการอิสลามโดยเจาะจงกลุ่มผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับกระบวนการพิตวาตามกฎหมายอิสลามอย่างเป็นทางการที่ประจักษ์ จำนวน 2 คน

นายอิสมาแอล ตะอาละ	โต๊ะครูสถาบันศึกษาปอเนาะดารุลมุฮายีรีน จ.ปัตตานี และผู้ทรงคุณวุฒิจุฬาราชมนตรี
นายทวี นภากร	นักวิชาการอิสลาม มูลนิธิเพื่อศูนย์กลาง อิสลามแห่งประเทศไทย

4. ตะโต๊ะยุติธรรมในจังหวัดปัตตานี และหรือยะลา และหรือนราธิวาสและหรือสตูล โดยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวน 2 คน

นายนิแวนอาลี บินหะยีนีแวน	ตะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดนราธิวาส
นายอับดุลเลาะห์ ดาโอะ	ตะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดยะลา

5. กรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยโดยเจาะจงกลุ่มผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับกระบวนการพิตวาตามกฎหมายอิสลามอย่างเป็นทางการที่ประจักษ์ โดยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงผู้มีหน้าที่พิตวาโดยตรง จำนวน 2 คน

นายอาคิส พิทักษ์คุมพล	กรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย
นายอิบรอเหม อาดำ	กรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย

6. กรรมการอิสลามประจำจังหวัด โดยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงผู้ที่มีหน้าที่พิตวาโดยตรง จำนวน 2 คน

วิสุทธิ บินล่าเต๊ะ	กรรมการอิสลามประจำจังหวัดสงขลา
--------------------	--------------------------------

นายอับดุลวาฮับ อับดุลวาฮับ กรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานี

7. นักกฎหมายมุสลิม โดยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง โดยเจาะจง จำนวน 2 คน

นายอาหมัด ขามเทศทอง ทนายความ

นายอนุกุล อาแวปู่เต๊ะ ทนายความ

8. นักการเมืองมุสลิมอันประกอบไปด้วยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา ทั้งอดีตและปัจจุบัน โดยประกอบด้วยนักการเมืองจากภาคกลาง และหรือภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และหรือภาคใต้ โดยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง โดยเจาะจงกลุ่มผู้ที่มีประสบการณ์ในกระบวนการเสนอกฎหมายเกี่ยวกับอิสลามอย่างเป็นที่ประจักษ์ จำนวน 2 คน

นายวันมูหะมัดนอร์ มะทา อดีตประธานรัฐสภา

นายเด่น โต๊ะมีนา อดีตรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย

9. องค์กรที่ทำงานด้านศาสนาอิสลาม โดยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงองค์กรที่ทำหน้าที่พิทักษ์อย่างเป็นที่ประจักษ์ โดยการเลือกผู้บริหารขององค์กร จำนวน 2 องค์กรละ 1 คน โดยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง รวม 2 คน

ดร.อิสมาแอลลฎูฟี จะปะกียา อธิการบดี มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา

รศ.ดร.ปรกรณ์ ปรียากร มุลนิธิเพื่อศูนย์กลางอิสลามแห่งประเทศไทย

2. การวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังต่อไปนี้

ในการวิจัยเรื่องมูฟตีแห่งประเทศไทย : ความจำเป็น ความเป็นไปได้และรูปแบบ มีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาความเห็นของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับการพิทักษ์ในประเด็นความจำเป็นของมูฟตีแห่งประเทศไทย

2. เพื่อศึกษาความเห็นของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับการพิทักษ์ในประเด็นความเป็นไปได้ของมูฟตีแห่งประเทศไทย

3. เพื่อศึกษารูปแบบของระบบพิทักษ์สำหรับประเทศไทย

การวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าวผู้วิจัยนำเสนอตามลำดับดังต่อไปนี้

4.1 การพิตวาในประเทศไทย

4.1.1 ประวัติความเป็นมา

การพิตวาในประเทศไทย มีความเกี่ยวข้องกับจุฬาราชมนตรีในฐานะผู้นำทางศาสนาอิสลาม และยังมีโต๊ะครู นักวิชาการอิสลาม อูस्ताซหรืออิหม่าม ที่ทำหน้าที่พิตวาปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมในรูปแบบต่างๆ

ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาจนถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น จุฬาราชมนตรีทำหน้าที่ เป็นผู้นำประชาคมมุสลิม และเป็นหัวหน้าผู้ประกอบพิธีกรรม หรือมุลละฮ์ ในประชาคมมุสลิมเชื้อสายอินโด - อิหร่านด้วยในกรุงศรีอยุธยา (เต็น โต๊ะมีนา ,2533 :33 ; จุฬิศพงศ์ จุฬารัตน์ , 2544 : 130-132 , 133) ต่อมาเมื่อมีกฎหมายลายลักษณ์อักษรเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่จุฬาราชมนตรี โดยพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการศาสนูปถัมภ์ฝ่ายอิสลาม พุทธศักราช 2488 มาตรา 3 ให้จุฬาราชมนตรี มีหน้าที่ปฏิบัติราชการส่วนพระองค์ เกี่ยวกับการที่จะทรงอุปถัมภ์ศาสนาอิสลาม และมาตรา 6 จุฬาราชมนตรีเป็นประธานคณะกรรมการอิสลามกลางแห่งประเทศไทยโดยตำแหน่ง ใน พ.ศ. 2491 พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการศาสนูปถัมภ์ฝ่ายอิสลาม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2491 ได้ยกเลิกความในมาตรา 3 แห่งพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการศาสนูปถัมภ์ฝ่ายอิสลาม พุทธศักราช 2488 และแก้ไขอำนาจหน้าที่ของจุฬาราชมนตรีให้มีหน้าที่ให้คำปรึกษาแก่กรมการศาสนาในกระทรวงศึกษาธิการ เกี่ยวกับศาสนูปถัมภ์ฝ่ายอิสลาม แม้ว่าในกฎหมายนี้ไม่มีการบัญญัติอย่างชัดเจนว่าจุฬาราชมนตรีทำหน้าที่ของมุฟตี แต่ในทางปฏิบัติจุฬาราชมนตรีก็ทำหน้าที่มุฟตีด้วย เห็นได้จากการทำหน้าที่วินิจฉัยข้อกฎหมายอิสลาม ที่ปรากฏอยู่ในคำวินิจฉัยของจุฬาราชมนตรี ในช่วงที่นายประเสริฐ มะหะหมัด ดำรงตำแหน่งจุฬาราชมนตรี โดยที่ในปี พ.ศ. 2525 ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แต่งตั้งคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้ คือ ปัตตานี ยะลา นราธิวาส สตูลและสงขลา เพื่อรวบรวมกรณีปัญหาเกี่ยวกับข้อขัดแย้งทางด้านศาสนาอิสลาม และได้มีการจัดประชุมระหว่างจุฬาราชมนตรีและชาวมุสลิม ในวันที่ 13 มกราคม 2525 จนในที่สุดจุฬาราชมนตรีก็รับพิตวาปัญหาต่างๆ ดังกล่าวในกรณีการปฏิบัติของมุสลิมและศาสนิกอื่นในกรณีต่างๆ ทั้งในด้านหลักศรัทธา ด้านกฎหมายอิสลาม และด้านอื่นๆ จำนวน 23 ข้อ เช่น กรณีการยืนตรงขณะประธานในพิธีการจตุรุษเทียนบูชาพระรัตนตรัย การกราบครุ การไหว้ การเข้าไปในมัสยิดของต่างศาสนิก พิธีมอบรูปเทียนไหว้ครุ การทำความเคารพพระบรมฉายาลักษณ์และพระบรมรูปของพระมหากษัตริย์ การเข้าร่วมในพิธีกรรมทางศาสนาของศาสนาอื่น ๆ การแต่งชุดดำไปงานศพ การกำหนดบทขอพรในการเข้าร่วมพิธีการต่างๆ ของผู้นำศาสนาอิสลาม การแต่งเครื่องแบบต่างๆ ที่ต้องตบแต่งกางเกงขาสั้น ขอบเขตพิธีการในงานเมาลิต การกำหนดให้วันศุกร์เป็นวันหยุด กฎเกณฑ์ใน

การก่อตั้งมัสยิดใหม่ กลุ่มตะวะฮฺ และอื่น ๆ จุฬาราชมนตรีจึงนำปัญหาดังกล่าวเข้าที่ประชุมผู้ทรงคุณวุฒิของสำนักจุฬาราชมนตรี โดยที่หลักการพิจารณานั้นคำนึงถึงความถูกต้องตามหลักการศาสนา โดยไม่พิจารณาถึงประเพณีนิยม จนได้ข้อสรุปเป็นคำตอบของจุฬาราชมนตรีเกี่ยวกับปัญหาขัดแย้งในด้านศาสนาอิสลามจากการรวบรวมโดยศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ในที่สุด (ทางนำ , 2533 : 5-6)

จะเห็นได้ว่าจุฬาราชมนตรีได้ทำหน้าที่พิทักษ์ปัญหาที่มีการขอพิทวาตามบทบัญญัติอิสลามเนื่องจากการนำกรณีปัญหาไปปรับกับบทบัญญัติอิสลาม อีกทั้งได้มีการพิทวาเป็นองค์คณะอีกด้วย เพียงแต่ในระยนี้จุฬาราชมนตรีใช้คำว่า คำตอบของจุฬาราชมนตรี โดยไม่ระบุอย่างชัดเจนว่า เป็นคำวินิจฉัยหรือคำพิทวา

ต่อมาใน พ.ศ. 2540 มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 ยกเลิกพระราชกฤษฎีกา ว่าด้วยการศาสนูปถัมภ์ฝ่ายอิสลาม พุทธศักราช 2488 และพระราชกฤษฎีกา ว่าด้วยการศาสนูปถัมภ์ฝ่ายอิสลาม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2491 พระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 นี้ กำหนดให้จุฬาราชมนตรีทำหน้าที่ของมุฟตี มีหน้าที่ให้ออกประกาศเกี่ยวกับข้อวินิจฉัยตามบทบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม ที่เป็นผลจากการให้คำปรึกษาของคณะผู้ทรงคุณวุฒิที่จุฬาราชมนตรีแต่งตั้งขึ้น ผู้ทรงคุณวุฒิดังกล่าวทำหน้าที่เสมือนคณะกรรมการพิทวาของจุฬาราชมนตรี

นอกจากนั้นคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดก็มีการทำหน้าที่พิทวาด้วยเช่นกัน เช่น คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานีได้ตั้งสภาอุลามาอูขึ้นมาคณะหนึ่ง มีหน้าที่ให้คำปรึกษาและคำพิทวา (Badlisham Mohd. Nasir, 2001 : 5) นอกจากนั้น คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานี ยังจัดทำเอกสารพิทวาอย่างเป็นทางการเป็นสายลักษณ์อักษร เช่น เอกสารพิทวา ในปี พ.ศ.2501 คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานี จัดให้มีการรวบรวมคำพิทวาของสภาอุลามาอูร่วมกับครูปอเนาะไว้รวม 7 กรณี ได้แก่ กรณีปัญหาเกี่ยวกับการละหมาด การอ่านอัลกุรอาน การประกอบพิธีฮัจญ์ พิธีฝังศพ และการสมรส (กรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานี, 2501 : 3)

อย่างไรก็ตามในกรณีการพิทวาของนักวิชาการอิสลามในเขตจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งมีสภาพแตกต่างจากภูมิภาคอื่นของประเทศ ทั้งด้านประวัติศาสตร์ การเมืองการปกครอง สังคม และเศรษฐกิจนั้น ในอดีตนั้น การพิทวาในภูมิภาคนี้อยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของนักวิชาการอิสลามในท้องที่ กษัตริย์ที่เป็นผู้ปกครองก็ต้องขอคำพิทวาจากนักวิชาการเหล่านั้น ดังที่กษัตริย์แห่งกลันตันได้ขอคำพิทวาจากชัยค้อะหมัด บินมุฮัมมัดชัยน์ บินมุศฏอฟา อัลฟะฎอนีย์ มีการเขียนตำราในรูปแบบการรวบรวมคำพิทวาหลายเล่มด้วยกัน เช่น ฟุรูก อัลมะสาลิล (فروع المسائل) และอัลฟะตาวา อัลฟะฎอนีย์ยะฮฺ (الفتاوى الفطانية)

ตำราฟุรูก อัลมะซาอิลของ ดาวูด บินอับดุลลอฮ์ อัลฟาฏอนีย์ เป็นตำรา
กฎหมายอิสลามสำนักอัลชาฟีอี ภาษามาลาญ ผู้เขียนได้กล่าวถึงวิธีการเลือกคำถามและ
คำตอบว่า ผู้เขียนเลือกแปลกรณีปัญหาที่มีความจำเป็นสำหรับนักศึกษาและประชาชนชาว
มุสลิมทั่วไปจากตำราพะตาวา 2 เล่มด้วยกันคือ พะตาวาชัยค์มุฮัมมัด อรรอมลี (فتاوى
الشيخ محمد الرملی) ของ อรรอมลี มุฮัมมัด บินอะหมัด บินฮัมชะฮ์ และตำรา กัชฟูลลิษาม
อัน อัสอิละฮ์ อัลอะนาม (كشف اللثام عن أسئلة الأنام) ของหุซัยน์ บิน อะหมัด อัลมะห์ลีย์
เป็นตำราพิทวาในรูปของการถามตอบ เนื้อหาตำรานี้แบ่งออกเป็นหัวข้อๆ ประกอบด้วย
หัวข้อหลัก หัวข้อรองและหัวข้อย่อย โดยใช้คำว่า กิตาบ บาบ และฟัสล์ตามลำดับ โดยมี
หัวข้อหลัก(กิตาบ) จำนวน 63 หัวข้อดังนี้

1. หลักศรัทธา
2. ฎะฮะเราะฮ์
3. ละหมาด
4. การจัดการศพ
5. ชะกาต
6. การถือศีลอด
7. เเฮียะติกาฟ
8. ฮัจญ์และอุมเราะฮ์
9. อุกุฮียะฮ์
10. โภชนาการ
11. การล่าสัตว์และการเชือดสัตว์
12. การซื้อขาย
13. การซื้อขายล่วงหน้า
14. สัญญาจำนำจำนอง
15. การล้มละลาย
16. การจำกัดความสามารถ
17. หุ่นส่วน
18. การตั้งตัวแทน
19. การยินยอม
20. การกู้
21. บุริมลิตี
22. การยืม
23. การเช่า

24. การพัฒนาดินเปล่า
25. การบริจาคน้ำมัน (วกัฟ)
26. การให้โดยเสนาหา
27. การเก็บของตก
28. ของตก
29. การว่าจ้าง
30. การฝาก
31. มรดก
32. พันัยกรรม
33. การสมรส
34. เศาะตัก
35. การหย่าโดยมีค่าตอบแทน (กุลฮ์)
36. การหย่า
37. การคืนดี
38. อีลาฮ
39. ซิฮาร
40. กัฟฟาเราะฮ
41. ลีฮานและก้อชฟ
42. อิตตะฮ
43. การให้นมบุตร
44. ค่าอุปการะเลี้ยงดู
45. กฎหมายอาญา
46. ดิยะฮ
47. ก้อสสามะฮ
48. กบฏ
49. ริตตะฮ
50. การผิดประเวณี
51. หัตต์และก้อชฟ
52. การเมา
53. การลักทรัพย์
54. การปล้นทรัพย์
55. คีฮาล

56. ญีสาด
57. การฝึกฝนร่างกายและการยิงธนู
58. การสาบาน
59. ลักษณะกัฟฟาเราะฮฺ
60. การบนบาน
61. บทบัญญัติว่าด้วยการตุลาการ
62. การสืบพยาน
63. การปล่อยทาส

(Daud bin Abdullah, n.d.1 : 275 ; Daud bin Abdullah, n.d.2 : 390 - 391)

ตำราฟุรูก มะซาอิลนี้ ผู้เขียนใช้เวลาเขียน 3 ปี ตั้งแต่ปี ฮ.ศ. 1254 - 1257 (ค.ศ. 1838-1841) และได้รับการตรวจทานโดย อิบรอฮีม อัลเคาะตะฮียี และอะหมัด สะอูด อัลฟีลฟีลานียี จัดพิมพ์โดยสำนักพิมพ์หลายสำนักพิมพ์ด้วยกัน เช่น พิมพ์ครั้งแรกในปี ฮ.ศ. 1302 (ค.ศ.1844) โดยสำนักพิมพ์ อัลมัฏบะอะฮฺ อัลมิริยะฮฺ นครเมกกะ โดยมีอะหมัด อัลฟาฏอนียีเป็นบรรณาธิการ นอกจากนี้ยังได้รับการจัดพิมพ์โดยสำนักพิมพ์ดาร์ เอียหฺยาอ อัลกุตุบ อัลอะเราะเบียฮฺ กรุงโคโร โดยอุษมาน ศอและหฺ อัลอัชชะรียฺ เป็นบรรณาธิการ สำนักพิมพ์ดาร์อุลฟิกร์ กรุงเบรุต ไม่ระบุปีที่พิมพ์ สำนักพิมพ์สุลัยมาน มร์อียี ประเทศสิงคโปร์ ไม่ระบุปีที่พิมพ์ และสำนักพิมพ์ มุฮัมมัด อัลนะฮฺดียฺ วะเอาลาติฮฺ ไม่ระบุสถานที่ และปีที่พิมพ์

ส่วนอัลพะตาวา อัลพะฎอนียะฮฺ (الفتاوى الفطانية) เรียบเรียงโดย ชัยค้ออะหมัด บินมุฮัมมัดชัยนฺ บินมุศฏอฟา อัลพะฎอนียี ตำรานี้ประกอบด้วยการพิทวาในกรณีปัญหาต่างๆ จำนวน 106 ปัญหา ปัญหาที่ 1 ถึง 9 เป็นกรณีปัญหาด้านหลักศรัทธา ส่วนปัญหาอื่นจากนั้นทั้งหมดเป็นกรณีปัญหาด้านกฎหมายอิสลามตั้งแต่กรณีเล็กๆ เช่น การอาบน้ำละหมาดของผู้ที่มีบาดแผลที่มือ ไปจนถึงเรื่องใหญ่ๆ เช่น กรณีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และเป็นการพิทวาโดยไม่แบ่งเป็นหมวดหมู่ แต่จะระบุผู้ถามและคำพิทวาในกรณีนั้นๆ การพิทวาในอัลพะตาวา อัลพะฎอนียะฮฺ จึงมีความหลากหลายกว่าในตำรา ฟุรูก มะซาอิล ทั้งในด้านกรณีปัญหาและด้านแหล่งอ้างอิง

ด้านกรณีปัญหาจำนวนทั้ง 63 หัวข้อในตำรา ฟุรูก มะซาอิลนั้น เป็นหัวข้อกรณีปัญหาหลักๆ ในตำรากฎหมายอิสลาม ในขณะที่ในตำราอัลพะตาวาอัลพะฎอนียะฮฺนั้น ประกอบด้วยกรณีปัญหาบางกรณีที่เป็นลักษณะเฉพาะท้องถิ่นซึ่งไม่ปรากฏอยู่ในตำราภาษาอาหรับ

ในด้านแหล่งที่มา ผู้แต่งฟุรูก มะซาอิล ได้กล่าวไว้อย่างชัดเจนว่าได้เรียบเรียงโดยนำเนื้อหาจากตำราพะตาวา 2 เล่มด้วยกันคือ พะตาวาชัยคัมมุฮัมมัด อรรอมลียี ของอัลรอมลียี มุฮัมมัด บินอะหมัด บินฮัมชะฮฺ และตำรา กัซฟูลลิฆาม อัน อัสลิสฺฮฺ อัลอะนาม

ของหุซัยน์ บิน อะหมัด อัลมะหัลลี (Daud bin Abdullah, n.d.1 : 2-3) แต่ตำราอัลพะตาวา อัลพะฎอนียะฮ์นี้จะพิทวาตามตำราหลักในสำนักกฎหมายนี้โดยไม่จำกัดเฉพาะตำราหนึ่งตำราใด ขึ้นอยู่กับว่ากรณีนั้น ๆ ปรากฏอยู่ในตำราใดก็จะนำมาอ้างอิง และยังมีกรณีปัญหาบางกรณีที่ เป็นลักษณะเฉพาะของท้องถิ่นซึ่งไม่ปรากฏอยู่ในตำราภาษาอาหรับ ชัยค้ออะหมัด บิน มุฮัมมัดชัยน์ บินมุศฏอฟา อัลพะฎอนียะฮ์ก็จะพิทวาโดยการสังเคราะห์จากแหล่งมาของกฎหมาย อิสลามโดยตรง เช่น กรณีที่มีผู้ถามว่า การตั้งเจตนาขณะละหมาดว่า Aku Sembahyang โดยการแปลคำว่า الصلاة ว่า หมายถึง Sembahyang นั้น ใช้ได้หรือไม่ ชัยค้ออะหมัดก็พิทวาว่า ใช้ได้ โดยการอิจญ์ติฮาดด้วยตนเองและไม่ได้อ้างอิงตำราพิทวาอื่น ๆ อีก ส่วนในกรณีที่มีปรากฏอยู่ในตำราต่าง ๆ เหล่านั้น ก็จะพิทวาตามโดยอ้างอิงตำราต่าง ๆ เหล่านั้น เช่น ตำรา มุขนีญ์ อัลมุศตัจญ์ ของ อัลเคาะฎิบ อัลซัรบีญ์ หรือ ฮาซียะฮ์ อัลอิฎอหฺ ของอิบนุหะญัวร์ หรือตุหฺฟะฮ์ และบรรดาตำราหาซียะฮ์ของตุหฺฟะฮ์ หรือ นิฮายะฮ์ของอัลรอมลีย์ และอื่น ๆ (Wan Ahmad ,1377 : 45 -61) ด้วยเหตุนี้จึงอาจกล่าวได้ว่าตำราอัลพะตาวา อัลพะฎอนียะฮ์ เป็นตำรา รวบรวมคำพิทวาอย่างแท้จริงเนื่องจากเป็นตำราที่รวบรวมคำพิทวาที่ผู้เขียนได้พิทวาปัญหา ต่าง ๆ ที่ถูกตั้งคำถาม ในขณะที่ตำราฟุรูก อัลมะสาลิด เป็นการแปลถามและคำพิทวาที่มีการ รวบรวมไว้ในตำราที่ผู้แต่งถูกตั้งคำถาม ไม่ได้เป็นตำราพิทวาของผู้แปล เพียงแต่ผู้แปลเห็นว่า คำถามและคำตอบเหล่านั้นมีความจำเป็นสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องจึงได้แปลเพื่อให้ได้รับประโยชน์ โดยทั่วกัน

4.1.2. กฎหมายเกี่ยวกับการพิทวาในประเทศไทย

กฎหมายเกี่ยวกับอิสลามและมุสลิมในประเทศไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มีหลายฉบับด้วยกัน มีทั้งในด้านการบริหารจัดการองค์กรทางศาสนาอิสลาม การใช้กฎหมาย ครอบคร้วมรดก กิจการฮัจญ์ กิจการธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยและอื่น ๆ กฎหมาย เหล่านี้ได้แก่

1. กฎข้อบังคับสำหรับปกครองบริเวณ 7 หัวเมือง ร.ศ.120
2. พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยศาสนูปถัมภ์ฝ่ายอิสลาม พุทธศักราช 2488 ซึ่งมีทั้งหมด 10 มาตรา
3. พระราชบัญญัติว่าด้วยการใช้กฎหมายอิสลามในเขตจังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลา และสตูล พ.ศ. 2489 มีทั้งหมด 7 มาตรา
4. พระราชบัญญัติมัสยิดอิสลาม พ.ศ. 2490 มีทั้งหมด 13 มาตรา
5. พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยศาสนูปถัมภ์ฝ่ายอิสลาม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2491 มี 3 มาตรา
6. พระราชบัญญัติส่งเสริม กิจการฮัจญ์ พ.ศ. 2524

7.พระราชบัญญัติส่งเสริม กิจการฮัจญ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2532

8.พระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540

9.พระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2545

นอกจากนี้ยังมีระเบียบ กฎกระทรวง และคำสั่งที่ออกตามความในพระราชบัญญัติต่างๆ ดังกล่าว หรือกฎหมายอื่นๆ ซึ่งถือว่าเทียบเท่ากฎหมายได้อีกหลายฉบับ เช่น ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยเครื่องแบบนักเรียนและนักศึกษา (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2540

สำหรับกฎข้อบังคับสำหรับปกครองบริเวณ 7 หัวเมือง ร.ศ.120 พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยศาสนูปถัมภ์ฝ่ายอิสลาม พุทธศักราช 2488 พระราชบัญญัติมัสยิดอิสลาม พ.ศ. 2490 พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยศาสนูปถัมภ์ฝ่ายอิสลาม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2491 ได้ถูกยกเลิกไปแล้ว พระราชบัญญัติว่าด้วยการใช้กฎหมายอิสลามในเขตจังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลา และสตูล พ.ศ. 2489 เป็นกฎหมายเกี่ยวกับการใช้กฎหมายครอบครัวมรดกในเขตจังหวัดดังกล่าว ส่วนพระราชบัญญัติพระราชบัญญัติส่งเสริมกิจการฮัจญ์ พ.ศ. 2524 พระราชบัญญัติส่งเสริม กิจการฮัจญ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2532 เป็นกฎหมายว่าด้วยการจัดการกิจการฮัจญ์ และกำหนดอำนาจหน้าที่การดำรงตำแหน่งจะมีรูลฮัจญ์ของจุฬาราชมนตรีไว้ด้วย

ในปัจจุบันกฎหมายที่เกี่ยวกับการพิตวาจึงมีอยู่เพียง 2 ฉบับ คือ พระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 และพระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2545 ดังรายละเอียดที่จะกล่าวต่อไป

4.1.2.1 พระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 : การพิตวาของจุฬาราชมนตรี คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย และคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด

ในปัจจุบัน พระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 บัญญัติให้จุฬาราชมนตรีมีอำนาจหน้าที่ในการพิตวา และมีอำนาจแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งเป็นเสมือนคณะกรรมการพิตวาได้ ดังความใน มาตรา 8 ของพระราชบัญญัติดังกล่าว

มาตรา 8 จุฬาราชมนตรีมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(1) ให้คำปรึกษาและเสนอความเห็นต่อทางราชการเกี่ยวกับกิจการศาสนาอิสลาม

(2) แต่งตั้งคณะผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อให้คำปรึกษาเกี่ยวกับบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม

(3) ออกประกาศแจ้งผลการดูดวงจันทร์ตามมาตรา 35 (11) เพื่อกำหนดวันสำคัญทางศาสนา

(4) ออกประกาศเกี่ยวกับข้อวินิจฉัยตามบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม

ในการทำหน้าที่พิตวาของจุฬาราชมนตรี พระราชบัญญัติดังกล่าวไม่ได้กำหนดคุณสมบัติเฉพาะในเรื่องคุณวุฒิการศึกษา โดยระบุเพียงเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจในศาสนาอิสลามเป็นอย่างดีเท่านั้น ในปัจจุบันพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 บัญญัติคุณสมบัติจุฬาราชมนตรีไว้ว่า

มาตรา 7 จุฬาราชมนตรีต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้

- (1) เป็นมุสลิมผู้มีสัญชาติไทยโดยการเกิด
- (2) มีอายุไม่ต่ำกว่าสี่สิบปีบริบูรณ์
- (3) เป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจในศาสนาอิสลามเป็นอย่างดี
- (4) เป็นผู้ประพฤติปฏิบัติตามบัญญัติแห่งศาสนาอิสลามโดยเคร่งครัด
- (5) เป็นผู้มีความสัมพันธ์อันดีกับทุกศาสนา
- (6) เป็นผู้มีความเลื่อมใสในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมี

พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

- (7) ไม่เป็นหรือเคยเป็นบุคคลล้มละลาย
- (8) ไม่เป็นผู้เคยถูกจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ
- (9) ไม่เป็นผู้ทุพพลภาพจนไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ไร้ความสามารถหรือมีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ หรือเป็นโรคตามที่กำหนดในกฎกระทรวง
- (10) ไม่เป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

นอกจากนั้น ยังไม่มีกฎ หรือระเบียบใด ๆ ให้คำจำกัดความเรื่อง ความรู้ความเข้าใจในศาสนาอิสลามเป็นอย่างดี และวิธีการตรวจวัดความรู้ความเข้าใจดังกล่าว ทำให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติ

ส่วนคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยและคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด ในปัจจุบัน พระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 บัญญัติให้คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยมีอำนาจหน้าที่ในการพิตวาในบางกรณี ดังความในมาตรา 18(9) และมาตรา 26 ของพระราชบัญญัติดังกล่าว

มาตรา 18 คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

...

- (9) ออกประกาศและให้คำรับรองเกี่ยวกับกิจการศาสนาอิสลาม

...

มาตรา 26 ในจังหวัดที่มีคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด ให้คณะกรรมการ
มีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

...

(13) ออกประกาศและให้คำรับรองเกี่ยวกับกิจการศาสนาอิสลาม ในจังหวัด

ทั้งนี้เนื่องจากตามความในพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม
พ.ศ.2540 มาตรา 18 และ 26 ที่บัญญัติให้คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย
และคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด มีอำนาจหน้าที่ในการรับรองผลิตภัณฑ์ทะเลสาบ ซึ่งใน
ความจริงแล้วอำนาจหน้าที่นี้มีความลึกลับกับอำนาจหน้าที่ของจุฬาราชมนตรีที่อำนาจหน้าที่พิ
ตว่า เพราะในขั้นตอนของการตรวจสอบผลิตภัณฑ์ เมื่อผลการตรวจสอบพบว่า ส่วนผสมของ
ผลิตภัณฑ์ที่ขอการรับรองทะเลสาบนั้น มีส่วนใดบ้างที่ทะเลสาบและหะรอม หรือหลังจากที่ได้
ตรวจสอบและทราบขั้นตอนการผลิตอย่างครบถ้วนแล้ว ในขั้นตอนการตัดสินว่า ส่วนผสม
ของผลิตภัณฑ์ที่ขอการรับรองทะเลสาบนั้น มีส่วนใดบ้างที่ทะเลสาบและหะรอม หรือขั้นตอนใดที่
ถูกต้องหรือขัดแย้งกับบทบัญญัติแห่งอิสลาม โดยทั่วไปแล้วเป็นอำนาจหน้าที่ของ
จุฬาราชมนตรี เพราะเป็นกรณีที่เกี่ยวข้องกับการพิตว่า เช่น กรณีการตรวจสอบผลิตภัณฑ์ขนม
ปังบางชนิด แล้วพบว่ามีส่วนผสมของเส้นผมของมนุษย์ พระราชบัญญัติการบริหารองค์กร
ศาสนาอิสลาม พ.ศ.2540 มาตรา 18 และ 26 ให้อำนาจแก่คณะกรรมการกลางอิสลาม
แห่งประเทศไทยและคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด ในการพิตว่าว่า มีอำนาจพิตว่าว่า
ผลิตภัณฑ์ขนมปังบางชนิดที่มีส่วนผสมของเส้นผมของมนุษย์เป็นขนมปังที่ทะเลสาบหรือไม่ โดย
ไม่ต้องสอบถามคำพิตว่าของจุฬาราชมนตรีในกรณีนี้ ในขณะที่พระราชบัญญัติการบริหาร
องค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ.2540 มาตรา 8 (4) บัญญัติให้จุฬาราชมนตรีมีอำนาจหน้าที่
ออกประกาศเกี่ยวกับข้อวินิจฉัยตามบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม อันเป็นอำนาจเกี่ยวกับการพิ
ตว่าโดยตรง มีอำนาจหน้าที่ที่จะพิตว่าว่า ผลิตภัณฑ์ขนมปังบางชนิดที่มีส่วนผสมของเส้นผม
ของมนุษย์เป็นขนมปังที่ทะเลสาบหรือไม่ด้วยเช่นเดียวกัน

อย่างไรก็ตาม นอกจากกรณีเฉพาะดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นแล้ว คณะกรรมการ
กลางอิสลามแห่งประเทศไทย คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด อิหม่าม คอเต็บ บิหลัน
และคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิด แม้ว่าในทางปฏิบัติมีการทำหน้าที่ให้คำพิตว่าแก่ผู้ขอ
คำพิตว่า แต่ในทางกฎหมายไม่มีอำนาจหน้าที่พิตว่าโดยตรง เป็นเพียงผู้ปฏิบัติตามพิตว่าของ
จุฬาราชมนตรี ในการปฏิบัติหน้าที่ต่าง ๆ เช่น การให้คำปรึกษาแก่หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง
หรือการออกประกาศและให้คำรับรองเกี่ยวกับกิจการศาสนาอิสลาม ตามพระราชบัญญัติการ
บริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 มาตรา 18 26 37 38 39 และ 35

มาตรา 18 คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยมีอำนาจ หน้าที่
ดังต่อไปนี้

- (1) ให้คำปรึกษาแก่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้
- (2) ให้คำปรึกษาหรือขอแนะนำเกี่ยวกับศาสนาอิสลามแก่คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด และคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิด
- (3) แต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อปฏิบัติงานตามที่คณะกรรมการกลาง อิสลามแห่งประเทศไทยมอบหมาย
- (4) ออกระเบียบเกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินและการจัดหาผล ประโยชน์ของสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดและมัสยิด
- (5) ออกระเบียบวิธีการดำเนินงานและควบคุมดูแลการบริหารงาน ของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดและคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิด
- (6) ปฏิบัติหน้าที่เป็นคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดในจังหวัด ที่ไม่มีคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด ในกรณีนี้คณะกรรมการกลางอิสลามแห่ง ประเทศไทยจะมอบหมายให้คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดที่ใกล้เคียงปฏิบัติ หน้าที่แทนก็ได้
- (7) พิจารณาวินิจฉัยคำร้องคัดค้านตามมาตรา 41
- (8) จัดทำทะเบียนทรัพย์สิน เอกสารและบัญชีรายรับรายจ่ายของ สำนักงานคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยให้ถูกต้องตามความเป็นจริง
- (9) ออกประกาศและให้คำรับรองเกี่ยวกับกิจการศาสนาอิสลาม
- (10) ส่งเสริมสนับสนุนการจัดกิจกรรมทางศาสนา และการศึกษา ศาสนาอิสลาม
- (11) ประสานงานกับหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องในกิจการที่เกี่ยวกับ ศาสนาอิสลาม
- (12) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 26 ในจังหวัดที่มีคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด ให้คณะกรรมการ
มีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

- (1) ให้คำปรึกษาและเสนอความเห็นเกี่ยวกับศาสนาอิสลามต่อ ผู้ว่าราชการจังหวัด
- (2) กำกับดูแลและตรวจตราการปฏิบัติงานของคณะกรรมการอิสลามประจำ

มัสยิดในจังหวัดและจังหวัดอื่นตามที่คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย มอบหมาย

(3) ประนีประนอมหรือชี้ขาดคำร้องทุกข์ของสัปบุรุษประจำมัสยิด ซึ่งเห็นว่า
ไม่ได้รับความเป็นธรรมจากคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิด

(4) กำกับดูแลการคัดเลือกกรรมการอิสลามประจำมัสยิดให้เป็นไป โดย
เรียบร้อย

(5) พิจารณาแต่งตั้งและถอดถอนกรรมการอิสลามประจำมัสยิด

(6) สอบสวนพิจารณาให้กรรมการอิสลามประจำมัสยิดพ้นจาก ตำแหน่งตาม
มาตรา 40 (4)

(7) สั่งให้กรรมการอิสลามประจำมัสยิดพักหน้าที่ระหว่างถูกสอบสวน

(8) พิจารณาเกี่ยวกับการจัดตั้ง การย้าย การรวม และการเลิก มัสยิด

(9) แต่งตั้งผู้รักษาการแทนในตำแหน่ง อิหม่าม คอเต็บ และบิหลัน เมื่อ
ตำแหน่งดังกล่าวว่างลง

(10) ออกหนังสือรับรองการสมรสและการหย่าตามบัญญัติแห่ง ศาสนาอิสลาม

(11) ประนีประนอมข้อพิพาทเกี่ยวกับเรื่องครอบครัวและมรดกตาม บัญญัติ
แห่งศาสนาอิสลามเมื่อได้รับการร้องขอ

(12) จัดทำทะเบียนทรัพย์สิน เอกสารและบัญชีรายรับ รายจ่าย ของ สำนักงาน
คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดให้ถูกต้องครบถ้วนเป็นปัจจุบัน และรายงานผลการ
ดำเนินงาน ฐานะการเงินและทรัพย์สินให้คณะกรรมการกลาง อิสลามแห่งประเทศไทยทราบปี
ละหนึ่งครั้งภายในเดือนมีนาคมของทุกปี

(13) ออกประกาศและให้คำรับรองเกี่ยวกับกิจการศาสนาอิสลาม ในจังหวัด

มาตรา 37 อิหม่ามมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(1) ปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม

(2) ปกครองดูแลและแนะนำเจ้าหน้าที่ของมัสยิดให้ปฏิบัติงานในหน้าที่ ให้
เรียบร้อย

(3) แนะนำให้สัปบุรุษประจำมัสยิดปฏิบัติให้ถูกต้องตามบัญญัติแห่ง ศาสนา
อิสลามและกฎหมาย

(4) อำนวยความสะดวกแก่มุสลิมในการปฏิบัติศาสนกิจ

(5) สั่งสอนและอบรมหลักธรรมทางศาสนาอิสลามแก่บรรดาสัปบุรุษ ประจำ
มัสยิด

มาตรา 38 คอเต็บมีหน้าที่ปฏิบัติให้เป็นไปตามบัญญัติแห่งศาสนา อิสลามใน
การแสดงธรรมแก่สัปบุรุษประจำมัสยิด

มาตรา 39 บิหลันมีหน้าที่ปฏิบัติให้เป็นไปตามบัญญัติแห่งศาสนา อิสลามในการประกาศเชิญชวนให้มุสลิมปฏิบัติศาสนกิจตามเวลา

มาตรา 35 คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

- (1) บำรุงรักษามัสยิดและทรัพย์สินของมัสยิดให้เรียบร้อย
- (2) วางระเบียบปฏิบัติภายในของมัสยิดเพื่อให้การดำเนินงานของ มัสยิดเป็นไปด้วยความเรียบร้อย
- (3) ปฏิบัติตามคำแนะนำชี้แจงของคณะกรรมการกลางอิสลามแห่ง ประเทศไทย และคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดในเมื่อไม่ขัดต่อบัญญัติแห่ง ศาสนาอิสลามและกฎหมาย
- (4) สนับสนุนสัปบุรุษในการปฏิบัติศาสนกิจ ส่งเสริมให้เกิดความ สามัคคีและช่วยเหลือซึ่งกันและกันในทางที่ชอบตามบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม
- (5) พิจารณามีมัตริ์รับมุสลิมเข้าเป็นสัปบุรุษประจำมัสยิด
- (6) อำนวยความสะดวกและอบรมสั่งสอนให้สัปบุรุษประจำมัสยิด ปฏิบัติศาสนกิจโดยถูกต้องเคร่งครัด
- (7) ประนีประนอมข้อพิพาทระหว่างสัปบุรุษประจำมัสยิดเมื่อได้รับ การร้องขอ
- (8) จัดให้มีและรักษาสมุดทะเบียนสัปบุรุษประจำมัสยิด และตรวจตรา แก้ไขเพิ่มเติมสมุดทะเบียนดังกล่าวให้ถูกต้องตรงตามความเป็นจริง
- (9) จำหน่ายชื่อสัปบุรุษประจำมัสยิดออกจากทะเบียน เมื่อได้สอบสวน แล้วปรากฏว่าผู้นั้นกระทำการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติให้ถูกต้องตามบัญญัติแห่งศาสนา อิสลาม
- (10) จัดให้มีทะเบียนทรัพย์สิน เอกสาร และบัญชีรายรับรายจ่าย ของมัสยิดให้ถูกต้องตรงความเป็นจริง และจัดทำรายงานผลการดำเนินงาน ฐานะ การเงิน และทรัพย์สินของมัสยิด แล้วรายงานให้คณะกรรมการอิสลามประจำ จังหวัดทราบภายในเดือนมีนาคมของทุกปี
- (11) ดูดวงจันทร์และแจ้งผลการดูดวงจันทร์ต่อคณะกรรมการอิสลาม ประจำจังหวัด
- (12) ส่งเสริมการศึกษาและจัดกิจกรรมที่ไม่ขัดต่อบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม จะเห็นได้ว่า นอกจากกรณีเฉพาะในมาตรา 18(9) และมาตรา 26(13) อนุมาตราอื่น ๆ ทั้งหมดของมาตรา 18 26 37 38 39 และ 35 ไม่ได้บัญญัติให้คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด อิหม่าม คอเต็บ บิหลัน และคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิด บุคคล หรือองค์กรอื่น ๆ มีอำนาจหน้าที่ในการให้คำพิตวา ดังนั้นตามกฎหมายแล้ว นอกจากกรณีเฉพาะตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ จุฬาราชมนตรีมีอำนาจหน้าที่ให้คำพิตวาตามกฎหมายแต่เพียงผู้เดียว

4.1.2.2 พระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2545

พระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2545 หมวด 5 คณะที่ปรึกษาธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย ได้บัญญัติให้มีคณะที่ปรึกษาธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย มีอำนาจหน้าที่ให้คำปรึกษาและให้คำแนะนำแก่คณะกรรมการเกี่ยวกับหลักการของศาสนาอิสลามที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของธนาคาร เพื่อให้การประกอบธุรกิจของธนาคารไม่ขัดต่อหลักการของศาสนาอิสลาม ดังความในมาตรา 32

มาตรา 32 ให้คณะกรรมการแต่งตั้งคณะที่ปรึกษาขึ้นคณะหนึ่งเรียกว่า “ คณะที่ปรึกษาธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย ” ประกอบด้วย ประธานที่ปรึกษา และที่ปรึกษาอื่นอีกไม่เกินสี่คน มีอำนาจหน้าที่ให้คำปรึกษาและให้คำแนะนำแก่คณะกรรมการเกี่ยวกับหลักการของศาสนาอิสลามที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของธนาคาร เพื่อให้การประกอบธุรกิจของธนาคารไม่ขัดต่อหลักการของศาสนาอิสลาม

มาตรานี้จึงให้อำนาจคณะที่ปรึกษาธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยให้คำแนะนำแก่คณะกรรมการเกี่ยวกับหลักการของศาสนาอิสลามที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของธนาคาร เพื่อให้การประกอบธุรกิจของธนาคารไม่ขัดต่อหลักการของศาสนาอิสลาม อันหมายถึงคณะที่ปรึกษาธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย มีอำนาจพิจารณาเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยว่าสอดคล้องกับบทบัญญัติอิสลามหรือไม่

4.2 ความเห็นต่อความจำเป็นของมูฟตีแห่งประเทศไทย

การศึกษาความเห็นของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับการพัฒนาในประเด็นความจำเป็นของมูฟตีแห่งประเทศไทย ผู้ทรงคุณวุฒิผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant) กลุ่มต่างๆ ดังกล่าวมีทัศนคติและข้อมูลเชิงลึกที่เกี่ยวกับกรณีที่เกี่ยวข้องกับความจำเป็นของมูฟตีแห่งประเทศไทยได้แก่กรณีต่างๆ คือกรณี สถานภาพของจุฬาราชมนตรีที่เกี่ยวกับการพัฒนากรณีทัศนคติของชาวมุสลิมไทยต่อผู้ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการพัฒนาในประเทศไทย อันได้แก่นักวิชาการอิสลามที่ประกอบด้วย โต๊ะครู นักวิชาการอิสลามในสถาบันอุดมศึกษา หรือครูสอนศาสนาอิสลาม และกรณีทัศนคติต่อกระบวนการนิติบัญญัติในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับมุสลิม ทัศนคติและข้อมูลเชิงลึกที่เกี่ยวกับกรณีทั้งสามประการดังกล่าวเห็นได้ชัดจากความเห็นที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant) ได้ตอบคำถามในการให้สัมภาษณ์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

การศึกษาความเห็นของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับการพัฒนาในประเด็นความจำเป็นของมูฟตีแห่งประเทศไทย จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกในประเด็นนี้พบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์มีความเห็นพ้องต้องกัน มูฟตีมีความจำเป็นสำหรับมุสลิมไทย ด้วยเหตุผลด้านต่างๆ ดังนี้

1. เหตุผลด้านบทยุติศาสนา

ผู้ทรงคุณวุฒิท่านหนึ่งกล่าวว่า “การพัฒนาเป็นข้อบังคับประการหนึ่งในบทยุติอิสลาม เพราะจะต้องมีผู้ชี้ขาดทางศาสนา ” ทั้งนี้เนื่องจากสภาพของการพัฒนาที่เป็นภารกิจทางศาสนาอิสลามที่สำคัญประการหนึ่ง และเป็นอำนาจหน้าที่ที่มีความสำคัญเป็นอย่างสูง ที่ผู้พัฒนาจะต้องทำหน้าที่ชี้แจงบทยุติทางศาสนาอิสลามที่มาจากอัลลอฮ์ ซึ่งคนนั้น ๆ จะต้องได้รับความน่าเชื่อถือในการชี้แจงนั้น มุฟตีจึงทำหน้าที่เช่นเดียวกับบปีในการชี้แจงบทยุติทางศาสนาที่มาจากอัลลอฮ์ การพัฒนาจึงเป็นภารกิจที่ต้องอาศัยความรู้ความสามารถที่สูงยิ่งที่ต้องมีผู้ที่มีความรู้ความสามารถในระดับเหมาะสมกับภารกิจอันสำคัญยิ่งนี้ ซึ่งมุสลิมทั่วไปที่จำเป็นจะต้องปฏิบัติตามบทยุติของศาสนา แต่ด้วยที่บุคคลโดยปกติจะไม่มีความรู้ความสามารถถึงขั้นนี้ได้ทั่วกันทุก ๆ คน จึงต้องอาศัยมุฟตีเป็นผู้บอกกล่าวบทยุติทางศาสนาอิสลามเพื่อนำไปปฏิบัติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมที่ไม่ใช่รัฐอิสลาม ถ้าเป็นรัฐอิสลามจะมีผู้ที่ทำหน้าที่วินิจฉัยกฎหมายอิสลามเป็นการเฉพาะ แต่ถ้าเป็นรัฐที่ไม่ได้ใช้กฎหมายอิสลามในการดำเนินชีวิต ยกเว้นบางเรื่อง เช่น กรณีของครอบครัวมรดกของมุสลิม ยิ่งมีความจำเป็นด้วยเหตุผลสองส่วนคือ เพื่อการกำหนดบทบาททำที่ของรัฐต่อมุสลิม และการปฏิบัติของมุสลิมในรัฐที่ไม่ใช่รัฐอิสลาม ที่อาจจะมามีวิธีปฏิบัติที่ไม่สอดคล้องกับกฎหมายบ้านเมือง เพราะมีบางกรณีที่มีความเกี่ยวข้องกับหลักศรัทธาของมุสลิม และการปฏิบัติตัวในสังคมที่ประกอบด้วยศาสนิกต่าง ๆ ซึ่งจะเป็นปัญหาสำหรับมุสลิมในฐานะที่นับพลเมือง และการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ของรัฐต่อมุสลิม และการปฏิบัติตนของมุสลิมต่อมุสลิม และการประกอบอาชีพของมุสลิม ถ้าไม่มีคำวินิจฉัยในประเด็นต่าง ๆ เหล่านี้ให้ชัดเจน มุสลิมจะมีความยากลำบากในการดำเนินชีวิตมาก ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) เคยรวบรวมปัญหาที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการปฏิบัติของมุสลิมในรัฐที่ไม่ใช่รัฐอิสลาม ที่อาจจะมามีวิธีปฏิบัติที่ไม่สอดคล้องกับกฎหมายบ้านเมือง การกำหนดบทบาททำที่ของรัฐและการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ของรัฐต่อมุสลิม เพื่อให้จุฬาราชมนตรีมีคำวินิจฉัยมาแล้ว นอกจากนี้ มุฟตียังมีความสำคัญในรัฐที่ไม่ใช่รัฐอิสลาม เช่นในกรณีการกำหนดวันสำคัญทางศาสนาและขอความร่วมมือจากรัฐในการให้มุสลิมได้มีวันหยุดเพื่อการปฏิบัติศาสนกิจในวันสำคัญทางศาสนา หรือการหยุดงานเพื่อการปฏิบัติศาสนกิจในวันศุกร์ ซึ่งเป็นกรณีที่รัฐจะต้องปรึกษาในการกำหนดทำที่ของรัฐต่อมุสลิมในกรณีเหล่านั้น หรือกรณีการถ่ายรูปทำบัตรประชาชนของหญิงมุสลิม ที่รัฐได้เปิดโอกาสให้ใช้ผ้าคลุมได้ ซึ่งเป็นกรณีที่ต้องอาศัยมุฟตีอีกเช่นกัน

2. เป็นความจำเป็นด้านการปกครองในอิสลาม (ลียาสะฮฺ ชรัฮียะฮฺ)

ความจำเป็นด้านการปกครองในอิสลาม ที่จะต้องมีกฎเกณฑ์ มีการเชื่อฟังผู้นำ อันจะทำให้สังคมมีความเป็นเอกภาพและมีความสุข การมีมุฟตีที่มีกฎหมาย

รองรับจึงถือเป็นความจำเป็นในทางศาสนาอิสลาม ในรัฐอิสลามและในสังคมมุสลิม ที่จะต้องมีตำแหน่งนี้รองรับ

3. เหตุผลด้านการประยุกต์ใช้กฎหมายอิสลาม

เพราะตัวบททางศาสนามีจำนวนจำกัด แต่เหตุการณ์ใหม่ ๆ ที่ไม่ได้เกิดขึ้นมาก่อน มีอยู่เสมอ การมีการพิทวาจึงเป็นการทำให้อิสลามทันสมัยอยู่เสมอ เพราะเป็นการปรับตัวบททางศาสนากับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นใหม่ ๆ เหล่านี้

4. เป็นการพัฒนาความรู้ความเข้าใจของมุสลิมต่ออิสลาม

เนื่องจากมุสลิมในประเทศไทยมีปัญหาทางศาสนาอิสลามแต่ไม่มีคำตอบ และมุสลิมโดยทั่วไปไม่สามารถเข้าใจอิสลามได้ มีกรณีบางอย่างที่มุสลิมทำไปโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ทำไปโดยที่คิดว่าหลักการอิสลามที่ถูกต้อง หรือมุสลิมบางคนชี้แจงต่อผู้อื่นถึงข้อกฎหมายอิสลามในบางกรณีโดยไม่ถูกต้องทำให้อิสลามต้องมัวหมอง มุฟตีจึงมีหน้าที่ต้องอธิบายหลักการศาสนาอิสลามให้เป็นที่เข้าใจโดยทั่วกัน การพิทวาจึงเป็นการพัฒนาความรู้ความเข้าใจของมุสลิมต่ออิสลาม

5. มุสลิมในประเทศไทยต้องการผู้วินิจฉัยบทบัญญัติศาสนาอย่างมาก แม้ว่าจะมีจุฬาราชมนตรีและผู้ทรงคุณวุฒิจุฬาราชมนตรีทำหน้าที่วินิจฉัยบทบัญญัติแห่งศาสนาอิสลามแล้วก็ตาม

6. เป็นการแก้ปัญหาคำพิทวาของภาครัฐและประชาชนต่อคำวินิจฉัยของจุฬาราชมนตรี

ทั้งนี้ เนื่องจากยังมีประชาชนที่ไม่ยอมรับพิทวาของจุฬาราชมนตรี เช่น ในกรณีการกำหนดวันอีตอฮ์กา หรือการชันสูตรพลิกศพมุสลิม หรือในกรณีของภาครัฐที่หน่วยงานของรัฐไม่ได้นำคำพิทวาของจุฬาราชมนตรีในกรณีที่เกี่ยวข้องกับกิจการอิสลาม เช่นกรณีปัญหาต่างๆ ที่ ศอ.บต. เคยขอคำพิทวาจาก นายประเสริฐ มะหะหมัด อดีตจุฬาราชมนตรี ซึ่งอดีตจุฬาราชมนตรีก็ได้ประชุมปรึกษาหารือกับโต๊ะครูและคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดต่างๆ จนกระทั่งได้มีคำวินิจฉัยของจุฬาราชมนตรีออกมา ในประเด็นปัญหาเหล่านั้น แต่จนกระทั่งปัจจุบันนี้ ข้าราชการหรือผู้ที่เกี่ยวข้องก็ยังคงร้องทุกข์ถึงวิธีปฏิบัติที่ขัดกับบทบัญญัติศาสนาอิสลามในกรณีปัญหาต่างๆ เหล่านี้

ดังนั้น การให้มีมุฟตีแห่งประเทศไทย ที่มีอำนาจหน้าที่วินิจฉัยบทบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม จะทำให้คำวินิจฉัยเหล่านั้นผูกพันหน่วยงานต่างๆ ของรัฐ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกิจการอิสลามได้

7. การให้มีตำแหน่งมุฟตี จะทำให้มีผลทำให้สังคมมีความเป็นเอกภาพ เพราะคำพิทวาต่อสังคมมุสลิมไทยส่วนใหญ่ แม้ว่าจะมีบางส่วนไม่ยอมรับแต่ก็เป็นเรื่องปกติ

ของสังคมทั่วไป การให้มีตำแหน่งมุฟตี๋จึงเป็นการสร้างความเป็นปึกแผ่นของสังคมมุสลิม เพราะเมื่อมีการชี้ชัดว่าจุฬาราชมนตรี มีอำนาจหน้าที่พิตวา เมื่อมีการชี้ชัดเช่นนี้ เมื่อจุฬาราชมนตรีกำหนดวันสำคัญทางศาสนา ก็น่าจะสามารถแก้ปัญหาความไม่แน่นอนในการกำหนดวันสำคัญทางศาสนาได้ในระดับที่น่าพึงพอใจ แม้ว่าจะไม่สามารถแก้ได้อย่างเบ็ดเสร็จ แต่ก็สามารถแก้ปัญหาได้เป็นส่วนใหญ่ ซึ่งเป็นสิ่งที่ปกติทั่วไปเหมือนกับปัญหาอื่น ๆ ที่พิจารณาจากประสิทธิภาพของการใช้มาตรการใด ๆ ที่สามารถแก้ปัญหาได้เป็นส่วนใหญ่แม้ว่าจะไม่สามารถแก้ปัญหาได้ทั้งหมดก็ตาม

8. การให้มีตำแหน่งมุฟตี๋มีความสำคัญต่อความเป็นเอกภาพภายในของสังคมมุสลิมและยังมีผลต่อศาสนิกอื่นด้วย เช่น กรณีของการไหว้ครู การที่ไม่มีคำพิตวาของจุฬาราชมนตรีที่ผูกพันทั้งภาครัฐและประชาชน จะทำให้เกิดความสับสนในการปฏิบัติ ดังที่พบว่าโรงเรียนต่าง ๆ มีการปฏิบัติที่แตกต่างกัน ตามความรู้ความเข้าใจของสังคมนั้น ๆ

แต่เมื่อผู้วิจัยถามต่อไปว่า การให้มีตำแหน่งมุฟตี๋แห่งประเทศไทยมีความจำเป็นสำหรับมุสลิมในประเทศไทยหรือไม่ ผู้ทรงคุณวุฒิผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant) ส่วนใหญ่ จำนวน 10 คน เห็นว่ายังขาดความชัดเจนอยู่ คำตอบมักจะเป็นการมองปัญหาเชิงลึกที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการพิตวาและผู้ที่ทำหน้าที่พิตวาในประเทศไทย อันได้แก่จุฬาราชมนตรี กรรมการอิสลามประจำจังหวัด โต๊ะครูและนักวิชาการอิสลาม ทั้งนี้เป็นเพราะปัญหาเกี่ยวกับสถานการณ์ คุณสมบัติ และอำนาจหน้าที่ของจุฬาราชมนตรีซึ่งมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวข้องกับการพิตวา และอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด กระบวนการพิตวาและคุณสมบัติของมุฟตี๋ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายอิสลาม

ทั้งนี้ สืบเนื่องมาจากกรณีความสัมพันธ์ระหว่างจุฬาราชมนตรีกับการพิตวานั้น ที่ผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่ จำนวน 10 คน เห็นว่าจุฬาราชมนตรีมีหลายสถานภาพ ไม่อาจชี้ชัดได้อย่างเด็ดขาดว่า ในระบบกฎหมายปัจจุบันจุฬาราชมนตรีดำรงอยู่ในสถานะใด ทำให้การที่จะบอกว่าตำแหน่งมุฟตี๋มีความจำเป็นหรือไม่ จึงไม่อาจกล่าวได้อย่างชัดเจน โดยผู้ทรงคุณวุฒิท่านหนึ่งเห็นว่าความสับสนระหว่างจุฬาราชมนตรีกับตำแหน่งมุฟตี๋ ก็เช่นเดียวกับความไม่ชัดเจนในกรณีของตะโต๊ะยุติธรรมกับตำแหน่งกอฎี๋ ในขณะที่ผู้ทรงคุณวุฒิบางส่วน จำนวน 6 คน เห็นว่า จุฬาราชมนตรีเป็นมุฟตี๋ และผู้ทรงคุณวุฒิบางส่วน จำนวน 2 คน เห็นว่า จุฬาราชมนตรีไม่ได้เป็นมุฟตี๋ การที่จะให้มีมุฟตี๋จึงต้องให้มีกฎหมายรองรับเท่านั้น

ตาราง 2 จำนวนความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานภาพเป็นการเป็นมุฟตี๋ของจุฬาราชมนตรีปัจจุบัน

ความคิดเห็น	จำนวน
เป็นมุฟตี๋	6
ไม่เป็นมุฟตี๋	2
ไม่แน่ใจ	10

ผู้ทรงคุณวุฒิคนหนึ่ง เห็นว่า จากการพิจารณากฎหมายโดยรวม ตั้งแต่การเป็นผู้นำกิจการศาสนาอิสลามในประเทศไทย ตามมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 หรือประธานกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย ตามมาตรา 16 แห่งพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 และอำนาจเกี่ยวกับการวินิจฉัยบทบัญญัติแห่งศาสนาอิสลามตามมาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 อันเป็นอำนาจเกี่ยวกับเรื่องทางวิชาการด้านการวินิจฉัย น่าจะถือได้ว่าจุฬาราชมนตรีมีอำนาจพิจารณาได้ อย่างไรก็ตามผู้ทรงคุณวุฒิดังกล่าวเห็นว่าทัศนะดังกล่าวอยู่ในขั้นสันนิษฐานเท่านั้น ไม่ได้เป็นข้อกฎหมายที่ชัดเจน

ทั้งนี้ เนื่องจากมีความสับสนระหว่างจุฬาราชมนตรีในฐานะผู้นำมุสลิมในเชิงสัญลักษณ์ที่มุสลิมจะต้องมีผู้นำตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายอิสลามในสถานภาพของจุฬาราชมนตรีในประวัติศาสตร์ หรือการเป็นผู้นำกิจการศาสนาอิสลามในประเทศไทย ตามมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 หรือ ประธานกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย ตามมาตรา 16 แห่งพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 และอำนาจเกี่ยวกับการวินิจฉัยบทบัญญัติแห่งศาสนาอิสลามตามมาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 อันเป็นอำนาจเกี่ยวกับเรื่องทางวิชาการด้านตุลาการ ซึ่งจะเห็นได้ว่าสถานภาพทางประวัติศาสตร์นั้น จุฬาราชมนตรีมีภาพของความเป็นผู้นำประชาคมมุสลิมผู้นำมุสลิมในเชิงสัญลักษณ์ ที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งจากข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ที่เป็นมุสลิม ในบางครั้งจุฬาราชมนตรีทำหน้าที่กำกับดูแลกิจการในกรมท่าขวา ได้แก่การค้าและการทูตกับชาวต่างชาติด้านฝั่งทะเลตะวันตก เช่น อินเดีย อาหรับ อิหร่าน ในสมัยพระเจ้าทรงธรรม พระเจ้าปราสาททอง และสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ออกพระจุฬาราชมนตรีเจ้ากรมท่าขวา ยังมีส่วนในการประกอบการค้าและการทูตกับชาวต่างชาติด้านฝั่งทะเลตะวันออก เช่น ญี่ปุ่น จีนและไต้หวันอีกด้วย ต่อมารวมถึงชาวตะวันตกที่ค้าขายอยู่ในบริเวณด้านตะวันตกคืออังกฤษเข้าไว้ด้วย สมเด็จพระเจ้าทรงธรรมมีรับสั่งให้ออกพระจุลา เป็นผู้ไปรับพระราชสาส์นของกษัตริย์อังกฤษ ซึ่งอัญเชิญ

เข้ามากับเรือพ่อค้า และในรัชสมัยสมเด็จพระเจ้าทรงธรรม เอกสารของญี่ปุ่นรายงานว่า ใน พ.ศ.2164 ออกพระจุฬาในฐานะขุนนางแห่งพระเจ้ากรุงสยามได้ส่งศุภอักษรไปถึงฮะเวงวาเจ้าเมืองนางาซากิ เพื่อแจ้งข้อราชการเกี่ยวกับการจัดส่งคณะทูตไปยังญี่ปุ่น สถานภาพของ จุฬาราชมนตรีในประวัติศาสตร์จึงไม่ได้มีลักษณะของมุฟตี้อย่างนิยามในความรู้ของคนทั่วไป ภาพของจุฬาราชมนตรีที่เป็นผู้นำมุสลิมทางการเมืองและการบริหาร เมื่อมีการปฏิบัติหน้าที่ด้านการวินิจฉัยบทบัญญัติทางศาสนาจึงไม่ได้รับการยอมรับอย่างสนิทใจ

นอกจากนั้นเมื่อพิจารณาสถานภาพของจุฬาราชมนตรีในฐานะผู้นำมุสลิม ตามมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 การที่ กฎหมายบัญญัติว่าจุฬาราชมนตรีเป็น “ผู้นำกิจการศาสนาอิสลามในประเทศไทย” หมายถึง อิหม่าม หรือผู้นำของมุสลิมทั้งหมด ก็ไม่มีความชัดเจนว่าจะต้องเป็นมุฟตี้อย่างแน่นอนไป ด้วย แม้ว่าคำว่า “ผู้นำกิจการศาสนาอิสลามในประเทศไทย ” จะหมายความถึงเป็นผู้นำทั่วไป ทุกๆด้าน ซึ่งรวมถึงอำนาจหน้าที่พิตวาอยู่ด้วยก็ตาม แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าต้องทำ หน้าที่พิตวาเหมือนมุฟตี้อย่างมีอำนาจหน้าที่เฉพาะ ซึ่งอำนาจหน้าที่ด้านการเป็นผู้นำกิจการ ศาสนาอิสลามในประเทศไทยเป็นอำนาจหน้าที่ที่สอดคล้องกับของพระราชบัญญัติที่เรียกว่า “พระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม ” ไม่ใช่พระราชบัญญัติเกี่ยวกับการพิตวาซึ่ง เป็นอำนาจด้านตุลาการ ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant) จำนวน 10 คน เห็นว่าควรจะแบ่งแยกระหว่างจุฬาราชมนตรีกับมุฟตี้อย่างชัดเจน โดยให้จุฬาราชมนตรีทำหน้าที่เป็นผู้นำ ในเชิงสัญลักษณ์และทำหน้าที่บริหาร และให้มีมุฟตี้อย่างเฉพาะโดยเอกเทศเพื่อทำหน้าที่พิตวาเป็นการ เฉพาะ

ส่วนสถานภาพของจุฬาราชมนตรีในฐานะประธานกรรมการกลางอิสลามแห่ง ประเทศไทย ตามมาตรา 16 แห่งพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 ซึ่งอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยดังนี้

- (1) ให้คำปรึกษาแก่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยและรัฐมนตรีว่าการ กระทรวงศึกษาธิการในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้
- (2) ให้คำปรึกษาหรือขอแนะนำเกี่ยวกับศาสนาอิสลามแก่คณะกรรมการ อิสลามประจำจังหวัด และคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิด
- (3) แต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อปฏิบัติงานตามที่คณะกรรมการกลาง อิสลาม แห่งประเทศไทยมอบหมาย
- (4) ออกระเบียบเกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินและการจัดหาผล ประโยชน์ของ สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดและมัสยิด
- (5) ออกระเบียบวิธีการดำเนินงานและควบคุมดูแลการบริหารงาน ของ คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดและคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิด

(6) ปฏิบัติหน้าที่เป็นคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดในจังหวัด ที่ไม่มีคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด ในการนี้คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยจะมอบหมายให้คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดที่ใกล้เคียงปฏิบัติ หน้าที่แทนก็ได้

(7) พิจารณาวินิจฉัยคำร้องคัดค้านตามมาตรา 41

(8) จัดทำทะเบียนทรัพย์สิน เอกสารและบัญชีรายรับรายจ่ายของ สำนักงานคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยให้ถูกต้องตามความเป็นจริง

(9) ออกประกาศและให้คำรับรองเกี่ยวกับกิจการศาสนาอิสลาม

(10) ส่งเสริมสนับสนุนการจัดกิจกรรมทางศาสนา และการศึกษา ศาสนา

อิสลาม

(11) ประสานงานกับหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องในกิจการที่เกี่ยวกับ ศาสนา

อิสลาม

(12) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้

จะเห็นได้ว่าอำนาจหน้าที่ตามมาตรานี้เป็นอำนาจในด้านบริหารองค์กรศาสนาอิสลามเป็นหลัก ซึ่งเป็นอำนาจที่กว้างขวางมากกว่าอำนาจของมุฟตีในความรับรู้ของคนทั่วไป ส่วนอำนาจเกี่ยวกับการวินิจฉัยบทบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม ตามมาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 นั้นก็ยังขาดความชัดเจนว่าจุฬาราชมนตรี มีอำนาจในการวินิจฉัยบทบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม เพราะมาตรา 8 บัญญัติว่าจุฬาราชมนตรีมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(1) ให้คำปรึกษาและเสนอความเห็นต่อทางราชการเกี่ยวกับกิจการศาสนา

อิสลาม

(2) แต่งตั้งคณะผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อให้คำปรึกษาเกี่ยวกับบัญญัติแห่งศาสนา

อิสลาม

(3) ออกประกาศแจ้งผลการตรวจจันท์ตามมาตรา 35 (11) เพื่อกำหนดวันสำคัญทางศาสนา

(4) ออกประกาศเกี่ยวกับข้อวินิจฉัยตามบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม

อนุมาตราต่างๆ ของมาตรานี้ที่เกี่ยวข้องกับการพิตวาคือ (2)(3)(4) นั้น เป็นการบัญญัติเพียงแค่อำนาจการประกาศเท่านั้น ไม่ได้มีอำนาจในการวินิจฉัย

แต่ในการปฏิบัติจริง จุฬาราชมนตรีทำหน้าที่วินิจฉัยบทบัญญัติแห่งกฎหมายอิสลามด้วย รูปแบบการพิตวาของจุฬาราชมนตรีจึงเป็นการพิตวาที่เป็นไปตามอำนาจหน้าที่ของผู้นำมุสลิมโดยอ้างอิงบทบัญญัติแห่งกฎหมายอิสลามเป็นหลัก ประกอบมาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 ซึ่งวิธีการวินิจฉัยนั้นโดยปกติแล้ว จุฬาราชมนตรีจะใช้วิธีการวินิจฉัยแบบองค์คณะ ตามข้อวินิจฉัยของคณะผู้ทรงคุณวุฒิ

จุฬาราชมนตรีที่จุฬาราชมนตรีแต่งตั้งตาม มาตรา 8 (2) เพียงแต่รูปแบบการวินิจฉัยแบบองค์คณะนั้นยังขาดความชัดเจนว่าองค์คณะมีอำนาจวินิจฉัยหรือมีอำนาจเพียงแค้ให้คำปรึกษาที่ไม่ผูกพันจุฬาราชมนตรี ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับดุลพินิจของจุฬาราชมนตรีเป็นสำคัญ

อย่างไรก็ตามผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่ จำนวน 13 คน เห็นว่าว่าพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 บัญญัติให้จุฬาราชมนตรีมีอำนาจพิตวา ในขณะที่ผู้ทรงคุณวุฒิบางส่วน จำนวน 2 คน เห็นว่าว่าไม่มีอำนาจพิตวา และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน ไม่ตอบคำถามนี้

ตาราง 3 จำนวนความคิดเห็นเกี่ยวกับอำนาจพิตวาของจุฬาราชมนตรี

ความคิดเห็น	จำนวน
มีอำนาจพิตวา	13
ไม่มีอำนาจ	2
ไม่แน่ใจ	0
ไม่ตอบ	3

ดังนั้น เมื่อพิจารณาอำนาจหน้าที่ของจุฬาราชมนตรีที่ต้องทำหน้าที่เป็นผู้นำมุสลิมในเชิงสัญลักษณ์ เป็นนักวิชาการและต้องทำหน้าที่เป็นฝ่ายบริหารไปพร้อม ๆ กัน ซึ่งจะแตกต่างจากสถานภาพของมุฟตีของประเทศอื่น ๆ ที่ทำหน้าที่ของนักวิชาการเป็นหลัก ไม่ได้ทำหน้าที่เป็นฝ่ายบริหารด้วย จึงทำให้สถานภาพของจุฬาราชมนตรีที่จะได้รับการยอมรับว่าเป็นมุฟตีในประเทศไทยยังไม่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น แต่ในเมื่อจุฬาราชมนตรีต้องทำหน้าที่ทั้งสามประการควบคู่กันไป ทำให้ภารกิจทั้งสามอย่างไม่เด่นชัดและเป็นไปตามที่คาดหวังจากผู้ที่มีสถานภาพเป็นมุฟตีเท่าที่ควร เพราะผู้นำมุสลิมในเชิงสัญลักษณ์ก็มีลักษณะและรูปแบบที่เฉพาะ งานด้านวิชาการก็ต้องอาศัยคุณสมบัติที่เฉพาะ งานบริหารก็ต้องอาศัยความสามารถเฉพาะด้านเช่นกัน ฉะนั้น การมอบหมายภารกิจสามด้านนี้ให้แก่จุฬาราชมนตรีในอดีตหลายท่าน ซึ่งมีคุณลักษณะของโต๊ะครู แต่ไม่มีคุณลักษณะของนักบริหาร จึงเป็นอุปสรรคประการหนึ่งในการบริหารสำนักงานคณะกรรมการอิสลามแห่งประเทศไทยที่มีขอบเขตอำนาจในการบริหารสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดและมัสยิดทั่วประเทศ เพราะโต๊ะครูมีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านการเรียนการสอนวิชาการอิสลาม แต่ก็ด้อยในด้านบริหาร การที่จะหาบุคคลที่จะมาทำหน้าที่ทั้งสามด้านควบคู่กันไปถึงมีอุปสรรคเป็นอย่างยิ่ง

อย่างไรก็ตาม ผู้ทรงคุณวุฒิบางท่านมองว่า มุฟตีของประเทศต่าง ๆ จะมีความแตกต่างกันไปตามบริบทของประเทศนั้น ๆ แม้แต่ในประเทศมาเลเซียเองมุฟตีของแต่ละรัฐก็มีความแตกต่างกันในรายละเอียด มุฟตีแห่งสิงคโปร์ก็เป็นผู้นำมุสลิมในเชิงสัญลักษณ์ด้วยเช่นกัน ฉะนั้นในประเทศไทยผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่จึงไม่ตั้งใจที่จะมีมุฟตีตามบริบทของประเทศไทย ซึ่งอาจจะเรียกตำแหน่งนี้ว่าจุฬาราชมนตรีก็ได้ แต่ที่สำคัญคือจะต้องมีดำเนินการกิจพัทธวาอย่างสมบูรณ์ไม่บกพร่อง

นอกจากนั้น เมื่อพิจารณาที่คุณสมบัติของจุฬาราชมนตรีตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 ว่า

มาตรา 7 จุฬาราชมนตรีต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้

- (1) เป็นมุสลิมผู้มีสัญชาติไทยโดยการเกิด
- (2) มีอายุไม่ต่ำกว่าสี่สิบปีบริบูรณ์
- (3) เป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจในศาสนาอิสลามเป็นอย่างดี
- (4) เป็นผู้ประพฤติปฏิบัติตามบัญญัติแห่งศาสนาอิสลามโดยเคร่งครัด
- (5) เป็นผู้มีความสัมพันธ์อันดีกับทุกศาสนา
- (6) เป็นผู้มีความเลื่อมใสในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมี

พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

- (7) ไม่เป็นหรือเคยเป็นบุคคลล้มละลาย
- (8) ไม่เป็นผู้เคยถูกจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ
- (9) ไม่เป็นผู้ทพพลภาพจนไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ไร้ความสามารถหรือมีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ หรือเป็นโรคตามที่กำหนดในกฎกระทรวง
- (10) ไม่เป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

พระราชบัญญัตินี้ระบุคุณสมบัติจุฬาราชมนตรี ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการพัทธวา คือคุณสมบัติในอนุมาตรา 3 เป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจในศาสนาอิสลามเป็นอย่างดี และอนุมาตรา 4 เป็นผู้ประพฤติปฏิบัติตามบัญญัติแห่งศาสนาอิสลามโดยเคร่งครัดเท่านั้น ซึ่งในขั้นตอนการสรรหาขั้นตอนแรกคือขั้นตอนการเสนอชื่อนั้น ไม่ได้มีขั้นตอนตรวจสอบคุณสมบัติของผู้ที่ได้รับการเสนอชื่อให้ดำรงตำแหน่งจุฬาราชมนตรี ทำให้ถ้อยคำในกฎหมายเป็นเพียงถ้อยคำที่ไม่มีผลในทางปฏิบัติ นอกจากนั้น ยังไม่มีกฎหรือระเบียบใดๆ ให้คำจำกัดความเรื่องความรู้ความเข้าใจในศาสนาอิสลามเป็นอย่างดี และวิธีการตรวจวัดความรู้ความเข้าใจดังกล่าวทำให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติดังที่กล่าวมาแล้ว ดังนั้น การตรวจสอบคุณสมบัติจึงขึ้นอยู่กับ

ดุลพินิจของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดทั่วประเทศ ในขั้นตอนลงคะแนนเลือกผู้ได้รับการเสนอชื่อเป็นจุฬาราชมนตรีเป็นสำคัญ

คุณสมบัติด้านความรู้ความเข้าใจในศาสนาอิสลาม เป็นสิ่งสำคัญที่สุดต่อการเป็นมุฟตีของจุฬาราชมนตรี เมื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant) จะตอบคำถามที่ว่า จุฬาราชมนตรีควรเป็นมุฟตีหรือไม่ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant) จะพิจารณาคุณสมบัติของมุฟตีที่กำหนดไว้ในกฎหมายอิสลามมาเป็นหลักในการพิจารณาและให้คำตอบในกรณีนี้ด้วย โดยผู้ทรงคุณวุฒิท่านหนึ่งให้เหตุผลว่า ตามบทบัญญัติของกฎหมายอิสลามแล้ว มุฟตีจะต้องมีคุณสมบัติหลักๆ 15 ประการ คือ

1. เป็นมุสลิม
2. บรรลุวัยบังคับทางศาสนา (ตักลีฟ)
3. เป็นผู้ประพฤติปฏิบัติตามบัญญัติแห่งศาสนาอิสลามโดยเคร่งครัด (อัลอะดะละฮฺ)
4. มีความรู้ในวิชาการอิสลาม ในเรื่อง แหล่งที่มาพื้นฐานของบทบัญญัติอิสลาม 4 ประการ คือ

อิสลาม 4 ประการ คือ

1) มีความรู้ในเรื่องอัลกุรอาน ในกรณีของตัวบทที่มายกเลิกและตัวบทที่ถูกยกเลิก ตัวบทที่ชัดเจนและตัวบทที่คลุมเครือ ตัวบทที่เป็นรายละเอียดและตัวบทหลัก ตัวบททั่วไปและตัวบทเฉพาะ

2) มีความรู้ในเรื่องสุนนะฮฺ ทั้งที่เป็นวาจาและการกระทำ ในกรณีสุนนะฮฺมุตะวาดีเราะฮฺ หะดีษอะหัด และความถูกต้องของสายรายงาน หะดีษที่มาก่อนและมาทีหลัง หะดีษที่มีสาเหตุความเป็นมาและหะดีษที่ไม่มีสาเหตุความเป็นมา

3) มีความรู้ในกรณีที่ชาวสลัฟเห็นพ้องต้องกัน(อิจญมาอฺ) และขัดแย้งกัน เพื่อที่จะปฏิบัติตามในสิ่งที่ชาวสลัฟเห็นพ้องต้องกัน และวินิจฉัยในสิ่งที่พวกเขาเห็นต่างกัน

4) มีความรู้ในเรื่องการกียาสที่ถูกต้อง เพื่อที่จะนำประเด็นปลีกย่อยที่ไม่มีการกล่าวถึงอย่างชัดเจนไปปรับกับหลักการที่ถูกกล่าวไว้ในตัวบทและที่ชาวสลัฟเห็นพ้องต้องกัน เพื่อให้มุฟตีใช้เป็นแนวทางในการทราบถึงบทบัญญัติในกรณีใหม่ๆ ที่ไม่เคยปรากฏมาก่อน

5. มีความสามารถในการวิเคราะห์และความเฉลียวฉลาด ไม่ขี้หลงขี้ลืม
6. มีความคิดที่เที่ยงตรง มีเหตุมีผล และสุขุมรอบคอบ ไม่ผลิผลลามด่วนสรุป
7. มีความสามารถในการเล็งเห็นสิ่งที่มีประโยชน์
8. มีการปรึกษาหารือและสอบถามความเห็นจากผู้ที่เกี่ยวข้องเสมอ

9. รักษาเกียรติยศ ไม่ประพฤตินในสิ่งที่ทำให้เสื่อมเสียเกียรติยศ (อัลวีร์อ์)

10. บริโภคอาหารที่หะลาล ละทิ้งสิ่งที่คลุมเครือ (ชุบฮาท)

11. มีความรักต่อพี่น้องร่วมศาสนา

12. ไม่วินิจฉัยในสิ่งที่ไม่มีความรู้ หรือไม่มีความชัดเจน

13. มีเจตนารมณ์อย่างแน่วแน่ในการแสวงหาความจริง

14. มีความตั้งใจจริงในการค้นคว้าแหล่งความรู้ของการพัฒนา แนวทางการวินิจฉัยบทบัญญัติแห่งอิสลาม

15. รู้ภาษาอาหรับและหลักภาษาอาหรับตามความจำเป็นแก่กรณี เนื่องจากอัลกุรอานและสุนนะฮ์นั้นใช้ภาษาอาหรับ มุฟตีจึงต้องรู้สำนวนโวหารและหลักภาษาอาหรับ เพื่อที่จะสามารถแยกแยะระหว่างคำต่างๆ ในภาษาอาหรับได้ เช่น ประธานและกรรม คำสั่งใช้ คำสั่งห้าม คำแนะนำ หรือหลักทั่วไปและหลักเฉพาะ

แต่ในความเป็นจริงในอดีตจุฬาราชมนตรีหลายๆท่าน ไม่ได้มีคุณสมบัติขั้นนี้ หรือแม้กระทั่งในปัจจุบัน สังคมมุสลิมก็ไม่ได้คาดหวังว่าจุฬาราชมนตรีต้องมีคุณสมบัติขั้นนี้ถึงขั้นที่จะเป็นมุฟตีได้ หรืออย่างน้อยก็ยอมรับให้มีการเสนอบุคคลที่ไม่ได้เป็นนักวิชาการอิสลามเพื่อการสรรหาบุคคลเพื่อดำรงตำแหน่งจุฬาราชมนตรี จะเห็นได้จากขณะที่มีการเสนอชื่อบุคคลที่จะได้รับการสรรหาเป็นจุฬาราชมนตรี บุคคลที่ได้รับการเสนอชื่อหลายคน ไม่ได้เป็นนักวิชาการอิสลาม ที่มีความรู้ความสามารถในระดับที่จะพัฒนาปัญหาศาสนาได้ และมีการให้เหตุผลว่าจุฬาราชมนตรี เป็นผู้นำมุสลิม ทำหน้าที่บริหารองค์กรศาสนาอิสลามเป็นหน้าที่หลัก ส่วนหน้าที่พัฒนาปัญหาศาสนาอิสลาม ก็ให้แต่งตั้งคณะผู้ทรงคุณวุฒิ ที่อาจจะเรียกว่าสภานักวิชาการอิสลาม คณะกรรมการพัฒนา หรืออื่นๆตามความเหมาะสม ทำหน้าที่นี้แทน ทัศนคติของสังคมมุสลิมหลายภาคส่วนเช่นนี้ บ่งบอกว่าสังคมอีกหลายภาคส่วนไม่ได้คาดหวังให้จุฬาราชมนตรีทำหน้าที่มุฟตีโดยตำแหน่ง

ส่วนคุณสมบัติอีกประการหนึ่งคือ คุณสมบัติตามอนุมาตรา (4) เป็นผู้ประพฤติปฏิบัติตามบัญญัติแห่งศาสนาอิสลามโดยเคร่งครัด ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant) มองว่าคุณสมบัติของจุฬาราชมนตรีดังกล่าวมีผลโดยตรงต่อการยอมรับของประชาชน ทั้งนี้เพราะว่า โดยหลักการตามบทบัญญัติอิสลามแล้ว ผู้นำทางศาสนาจะต้องไม่เป็นผู้ฟาลิฮ ซึ่งหมายถึง ผู้ประพฤติผิดบทบัญญัติอิสลาม ดังนั้น เมื่อมีการประพฤติผิดบทบัญญัติศาสนาอิสลาม ซึ่งจะนำไปสู่กระบวนการเพื่อให้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้พ้นจากตำแหน่งเพราะขาดคุณสมบัติ หรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 7 มาตราฐานของทางราชการต่อคุณสมบัติและความประพฤติปฏิบัติตามบัญญัติแห่งศาสนา

อิสลามโดยเคร่งครัดของจุฬาราชมนตรี เป็นกรณีที่ต้องคำนึงเป็นอย่างมาก มีความเป็นสิ่งที่ขัดแย้งกับหลักการศาสนาอิสลาม เช่น กรณีการสูบบุหรี่

นอกจากนั้นความไม่ชัดเจนว่าจุฬาราชมนตรีเป็นมุฟตีฮ์หรือไม่ ความไม่แน่ใจว่าในทางกรณีนั้นประเทศไทยมีมุฟตีฮ์หรือไม่ แม้ว่าโดยไม่เป็นทางการจุฬาราชมนตรีจะทำหน้าที่ พัตวาก็ตาม สามารถเห็นได้จากการที่คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดก็เห็นว่า การพัตวาไม่ได้เป็นอำนาจของจุฬาราชมนตรีแต่เพียงผู้เดียว แต่เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดเช่นกัน กรรมการอิสลามประจำจังหวัดจึงมีฝ่ายพัตวาด้วย แม้พระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ.2540 จะให้อำนาจเกี่ยวกับพัตวาบางประการแก่จุฬาราชมนตรีแต่เพียงผู้เดียว ก็ตาม คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดจึงทำหน้าที่พัตวาด้วยเช่นกัน คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดจะมีกรรมการที่ทำหน้าที่พัตวาในนามของกรรมการฝ่ายต่างๆ เช่น ลูกญ์นะฮ์พัตวาของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานี บางจังหวัดอาจจะเรียกว่าฝ่ายวิชาการ บางจังหวัดเรียก มัจญ์ลิสสุลามาอ (สภานักวิชาการ)

ความไม่ชัดเจนของอำนาจหน้าที่ของจุฬาราชมนตรี ที่เป็นเหตุผลให้เกิดปัญหากรณีของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด ที่ทำหน้าที่พัตวาไปพร้อม ๆ กับจุฬาราชมนตรีทำให้เกิดปัญหาตามมาอีกหลายประการ เนื่องจากข้อเท็จจริงปรากฏว่าเหตุผลส่วนหนึ่งที่ทำให้คำพัตวาของจุฬาราชมนตรีไม่เป็นที่ยอมรับ ก็เพราะว่าผู้ที่ทำหน้าที่พัตวาในประเทศไทย นอกจากจุฬาราชมนตรีแล้วก็มีคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดร่วมทำหน้าที่ด้วย ซึ่งกรณีที่คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดทำหน้าที่พัตวาไปพร้อม ๆ กับจุฬาราชมนตรี เป็นปัญหาในด้านการปฏิบัติตามกฎหมายในกรณีคุณสมบัติของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด และปัญหาอำนาจหน้าที่ เพราะตามพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ.2540 มาตรา 24 นั้น คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดจะต้องมี คุณสมบัติและการไม่มีลักษณะต้องห้ามดังนี้

1. มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติ ฯ นี้
2. เป็นสัปบุรุษประจำมัสยิดในจังหวัดนั้นมาแล้วไม่น้อยกว่าหนึ่งปีก่อนวัน

คัดเลือก

3. มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดนั้นมาแล้วไม่น้อยกว่าหนึ่งปีก่อนวันคัดเลือก

ซึ่งคุณสมบัติตามมาตรา 17 บัญญัติคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยว่า

1. มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัตินี้ ยกเว้นคุณสมบัติข้อ 2 และลักษณะต้องห้าม ข้อ 4
2. มีอายุไม่ต่ำกว่าสามสิบปีบริบูรณ์

ซึ่งตามมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัตินี้ จุฬาราชมนตรีต้องมีคุณสมบัติ 6 ประการ คือ

1. เป็นมุสลิมผู้มีสัญชาติไทยโดยกำเนิด
2. มีอายุไม่ต่ำกว่าสี่สิบปีบริบูรณ์
3. เป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจในศาสนาอิสลามเป็นอย่างดี
4. เป็นผู้ประพฤติปฏิบัติตามบัญญัติแห่งศาสนาอิสลามโดยเคร่งครัด
5. เป็นผู้มีความสัมพันธ์อันดีกับทุกศาสนา
6. เป็นผู้มีความเลื่อมใสในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมี

พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

และกำหนดลักษณะต้องห้ามสำหรับจุฬาราชมนตรี 4 ประการ คือ

1. ไม่เป็นหรือเคยเป็นบุคคลล้มละลาย
2. ไม่เป็นผู้เคยถูกจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ
3. ไม่เป็นผู้ทุพพลภาพจนไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ไร้ความสามารถหรือมีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ หรือเป็นโรคตามที่กำหนดในกฎกระทรวง
4. ไม่เป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

ดังนั้น ตามพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ.2540 คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดจึงต้องมีคุณสมบัติดังนี้

1. เป็นมุสลิมผู้มีสัญชาติไทยโดยกำเนิด
2. มีอายุไม่ต่ำกว่าสามสิบปีบริบูรณ์
3. เป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจในศาสนาอิสลามเป็นอย่างดี
4. เป็นผู้ประพฤติปฏิบัติตามบัญญัติแห่งศาสนาอิสลามโดยเคร่งครัด
5. เป็นผู้มีความสัมพันธ์อันดีกับทุกศาสนา
6. เป็นผู้มีความเลื่อมใสในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมี

พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

7. ไม่เป็นหรือเคยเป็นบุคคลล้มละลาย
8. ไม่เป็นผู้เคยถูกจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ
9. ไม่เป็นผู้ทุพพลภาพจนไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ไร้ความสามารถหรือมีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ หรือเป็นโรคตามที่กำหนดในกฎกระทรวง
10. เป็นสัปบุรุษประจำมัสยิดในจังหวัดนั้นมาแล้วไม่น้อยกว่าหนึ่งปีก่อนวัน

คัดเลือก

11. มีภูมิสำเนาอยู่ในจังหวัดนั้นมาแล้วไม่น้อยกว่าหนึ่งปีก่อนวันคัดเลือก

จากคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด ตามกฎหมาย จะเห็นได้ว่า กฎหมายบัญญัติให้จุฬาราชมนตรีและคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดต้องมีคุณสมบัติเป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจในศาสนาอิสลามเป็นอย่างดี และเป็นผู้ประพฤติปฏิบัติตามบัญญัติแห่งศาสนาอิสลามโดยเคร่งครัด เหมือน ๆ กัน คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดจึงประสบกับปัญหามากกว่าปัญหาที่เกิดขึ้นกับจุฬาราชมนตรีในกรณีคุณสมบัติของผู้ที่จะมาทำหน้าที่พิตวา เพราะในทางปฏิบัติแล้วจะไม่มีระเบียบหรือกฎเกณฑ์ที่จะมาตรวจสอบคุณสมบัติข้อนี้ ข้อกำหนดเรื่องความรู้ความเข้าใจในศาสนาอิสลามเป็นอย่างดี ซึ่งก็คือความเป็นนักวิชาการด้านศาสนาอิสลามและการเป็นผู้ประพฤติปฏิบัติตามบัญญัติแห่งศาสนาอิสลามโดยเคร่งครัดในกฎหมายนี้จึงไม่มีผลในทางปฏิบัติ โดยปกติแล้วคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดไม่ได้ประกอบด้วยนักวิชาการด้านศาสนาอิสลามที่มีความรู้ความสามารถและความเคร่งครัดในการปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งศาสนาถึงขั้นที่จะทำหน้าที่พิตวาได้ทั้งหมดตามคุณสมบัติตามกฎหมายที่ใช้คุณสมบัติข้อนี้ร่วมกับจุฬาราชมนตรีที่ต้องมาทำหน้าที่พิตวา หากทว่าประกอบไปด้วยคณะบุคคลที่มีความหลากหลายในด้านวิชาการและความเคร่งครัดในการปฏิบัติตามบทบัญญัติทางศาสนา โดยที่มีการละเลยจากผู้รักษาการตามกฎหมายในการรักษาการให้เป็นไปตามบทบัญญัติของกฎหมาย ดังที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 5 ว่า ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ กับออกกฎกระทรวง ระเบียบ ประกาศ และคำสั่ง เพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ ในส่วนที่เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของแต่ละกระทรวง

นอกจากการละเลยจากผู้ที่มีอำนาจรักษาการตามกฎหมายแล้ว ผู้ที่มีหน้าที่คัดเลือก ผู้ที่เกี่ยวข้องหรือสังคมทั่วไปก็ไม่ได้ตระหนักและทำการคัดเลือกบุคคลที่มีคุณสมบัติตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ เพราะในความเป็นจริงปรากฏว่ามีกรรมการอิสลามประจำจังหวัดที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิทั่วไป ไม่มีความรู้ความเข้าใจในศาสนาอิสลามเป็นอย่างดี ซึ่งสังคมมุสลิมทั่วไปก็ให้การยอมรับด้วยดี ดังนั้นการให้อำนาจคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดที่ขาดคุณสมบัติตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ทำหน้าที่พิตวาด้วยจึงน่าจะเป็นปัญหาในทางปฏิบัติ

ดังนั้นจากความเป็นจริงที่คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดทำหน้าที่พิตวาด้วย เมื่อพิจารณาที่คุณสมบัติของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดที่บัญญัติไว้ในกฎหมายแล้วก็ได้ขัดแย้งกับคุณสมบัติของมุฟตีในกฎหมายอิสลาม ที่กฎหมายทั้งสองต่างก็บัญญัติให้เป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจในศาสนาอิสลามเป็นอย่างดีและประพฤติตนอยู่ในบทบัญญัติของศาสนาอย่างเคร่งครัด แต่ในทางปฏิบัติแล้วคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดไม่ได้เป็นบุคคลผู้มีความรู้ความเข้าใจในศาสนาอิสลามเป็นอย่างดีและมีความเคร่งครัดในบทบัญญัติ

ศาสนาทั้งหมด ดังนั้นในความเป็นจริงหากว่าคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดมีอำนาจหน้าที่ที่ทัวด้วย จะมีปัญหาการยอมรับจากประชาชนที่เป็นปัญหาใหญ่กว่าปัญหาคุณสมบัติในกรณีนี้ของจุฬาราชมนตรีเสียอีก

จะเห็นได้ว่าปัญหาด้านคุณสมบัติของจุฬาราชมนตรี คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด ที่กฎหมายบัญญัติว่าจะต้องมีคุณสมบัติเป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจในศาสนาอิสลามเป็นอย่างดีนั้น เป็นบทบัญญัติที่สอดคล้องกับบทบัญญัติของกฎหมายอิสลาม เป็นหลักการที่ดีแต่มีปัญหาในทางปฏิบัติ จึงควรที่จะมีการแก้ไขเพิ่มเติมให้ชัดเจนมากขึ้น เพื่อให้ถ้อยคำในกฎหมายมีผลในทางปฏิบัติ โดยการกำหนดวุฒิการศึกษาให้ชัดเจน โดยการพิจารณาว่าวุฒิการศึกษาชั้นใดที่มีการเรียนรู้รายวิชาต่างๆ ที่กฎหมายอิสลามบัญญัติให้มุฟตีจะต้องมีความรู้ในวิชานั้นๆ หรือกรณีของโต๊ะครูปอเนาะ หรือผู้เรียนระบบปอเนาะที่ไม่มีประกาศนียบัตรแสดงคุณวุฒิทางการศึกษา ก็ต้องมีการเทียบเท่า เช่น กำหนดระยะเวลาการสอนหรือเรียนระบบปอเนาะ หรือรายวิชาที่เรียน

นอกจากนั้นแล้ว เมื่อพิจารณาที่อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดตามที่พระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ.2540 ก็ปรากฏว่ากฎหมายไม่ได้ให้อำนาจพิทวาแก่คณะกรรมการอิสลามจังหวัด เพราะมาตรา 26 บัญญัติอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดไว้ว่า

1. ให้คำปรึกษาและเสนอความเห็นเกี่ยวกับศาสนาอิสลามต่อผู้ว่าราชการจังหวัด
2. กำกับดูแลและตรวจตราการปฏิบัติงานของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในจังหวัดและจังหวัดอื่นตามที่คณะกรรมการกลางอิสลาม-แห่งประเทศไทยมอบหมาย
3. ประนีประนอมหรือชี้ขาดคำร้องทุกข์ของสัปบุรุษประจำมัสยิดซึ่งเห็นว่าไม่ได้รับความเป็นธรรมจากคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิด
4. กำกับดูแลการคัดเลือกกรรมการอิสลามประจำมัสยิดให้เป็นไปโดยเรียบร้อย
5. พิจารณาแต่งตั้งและถอดถอนกรรมการอิสลามประจำมัสยิด
6. สอบสวนพิจารณาให้กรรมการอิสลามประจำมัสยิดพ้นจากตำแหน่งตามมาตรา 40 ข้อ 4 (แห่งพระราชบัญญัติ ฯ นี้)
7. สั่งให้กรรมการอิสลามประจำมัสยิดพักหน้าที่ระหว่างถูกสอบสวน
8. พิจารณาเกี่ยวกับการจัดตั้ง การย้าย การรวม และการเลิกมัสยิด
9. แต่งตั้งผู้รักษาการแทนในตำแหน่ง อิหม่าม คอเด็บ และบิหลัน เมื่อตำแหน่งดังกล่าวว่างลง

10. ออกหนังสือรับรองการสมรสและการหย่าตามบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม

11. ประนีประนอมข้อพิพาทเกี่ยวกับเรื่องครอบครัวและมรดกตามบัญญัติแห่งศาสนาอิสลามเมื่อได้รับการร้องขอ

12. จัดทำทะเบียนทรัพย์สิน เอกสารและบัญชีรายรับ รายจ่าย ของสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดให้ถูกต้องครบถ้วนเป็นปัจจุบัน และรายงานผลการดำเนินงาน ฐานะการเงินและทรัพย์สินให้คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยทราบปีละหนึ่งครั้งภายในเดือนมีนาคมของทุกปี

13. ออกประกาศและให้คำรับรองเกี่ยวกับกิจการศาสนาอิสลามในจังหวัด

จะเห็นได้ว่าตามกฎหมายแล้วคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดไม่มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการวินิจฉัยบทบัญญัติแห่งศาสนาอิสลามดังเช่นที่กฎหมายได้ให้อำนาจนี้แก่จุฬาราชมนตรี ดังนั้นการพิทวาของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด นอกจากจะทำให้เกิดปัญหาการไม่ยอมรับอำนาจการพิทวาของจุฬาราชมนตรีแล้วก็ยิ่งน่าจะเป็นปัญหาในทางกฎหมายอีกด้วย

นอกจากนั้น ทศนคติของสังคมมุสลิมโดยทั่วไป ภาพของจุฬาราชมนตรียังไม่ใช่มุฟตี๋ เมื่อมุสลิมต้องการข้อวินิจฉัยทางศาสนา ก็จะไปขอคำวินิจฉัยจากอิหม่าม โต๊ะครู นักวิชาการอิสลาม กรรมการอิสลามประจำจังหวัด ความต้องการข้อวินิจฉัยทางศาสนาอิสลามในชีวิตประจำวันของมุสลิมโดยทั่วไป ไม่ได้เกี่ยวข้องกับจุฬาราชมนตรีแต่ประการใด ทศนคติเช่นนี้ก็ก่อให้เกิดปัญหาต่อกระบวนการพิทวาในประเทศไทยหลายประการ

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant) จึงมีความเห็นว่า

1. ควรแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย หรือข้อปฏิบัติบางประการ คือ

ก. ให้นิยามคำว่า “ผู้นำกิจการศาสนาอิสลามในประเทศไทย ” ในมาตรา 6 พระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 ให้ชัดเจนว่าหมายความว่าอย่างไร

ข. ให้ระบุอำนาจหน้าที่การพิทวาให้ชัดเจนว่าใครบ้างที่มีอำนาจพิทวา เช่น จุฬาราชมนตรี คณะผู้ทรงคุณวุฒิจุฬาราชมนตรี หรือคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด

ค. ให้กำหนดวุฒิการศึกษาของจุฬาราชมนตรีหรือการเทียบเท่าให้ชัดเจน โดยคำนึงถึงคุณวุฒิหรือรายวิชาที่เรียน ที่สอดคล้องกับคุณสมบัติของมุฟตี๋ตามบทบัญญัติกฎหมายอิสลาม

ง. ให้มีระเบียบผู้ทรงคุณวุฒิจุฬาราชมนตรี ที่มีรายละเอียดเกี่ยวกับการแต่งตั้งถอดถอน คุณสมบัติ อำนาจหน้าที่ วาระการดำรงตำแหน่ง และอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

การให้คำนิยามคำว่า “ผู้นำกิจการศาสนาอิสลามในประเทศไทย” ในมาตรา 6 พระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 ให้ชัดเจนว่าหมายความว่าอย่างไร เพราะถ้านิยามว่า หมายถึงผู้นำกิจการศาสนาอิสลามทั่วไปทุกเรื่อง ก็จะมีอำนาจหน้าที่เหมือนกับผู้นำสูงสุดของมุสลิมในประเทศไทย ซึ่งหมายถึงวะลียุลอัมร์ หรือวะลีย้อามสำหรับมุสลิมไทยทุกคน ซึ่งเป็นความหมายเดิมตามเจตนารมณ์ของผู้ร่างกฎหมายฉบับนี้ เพราะว่าในฉบับร่างนั้น ใช้คำว่า “ผู้นำมุสลิม” ซึ่งผู้ร่างมีเจตนาให้จุฬาราชมนตรีเป็นผู้นำสูงสุดของมุสลิม แต่เมื่อถึงขั้นตอนการพิจารณาของวุฒิสภา คำว่าผู้นำมุสลิมก็ถูกแก้ไขเป็น “ผู้นำกิจการศาสนาอิสลามในประเทศไทย” ในที่สุด ซึ่งทำให้มีความหมายไม่ตรงตามความหมายของคำว่า “ผู้นำมุสลิม” อันเป็นเหตุทำให้เมื่อพิจารณาตามกฎหมายที่เป็นลายลักษณ์อักษร ทำให้เกิดความไม่ชัดเจนของสถานภาพของจุฬาราชมนตรีว่าอยู่ในสถานภาพใด ซึ่งนิยามของจุฬาราชมนตรีตามมาตรา 6 นี้ เป็นเหตุให้รัฐต้องฟังความเห็นของจุฬาราชมนตรีและคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยในกรณีต่างๆ ที่เกี่ยวกับกิจการอิสลาม เช่น การร่างกฎหมายเกี่ยวกับศาลชะรีอะฮ์ กิจการชะกาต หรืออื่นๆ ซึ่งรัฐบาลจะต้องส่งให้จุฬาราชมนตรีและคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยเป็นผู้พิจารณาให้ความเห็นต่อสิ่งต่างๆ เหล่านั้นเสมอ ทำให้มุสลิมในประเทศไทยมากมายหลายภาคส่วนมีทัศนคติว่าจุฬาราชมนตรีเป็นบุคคลากรของภาครัฐคนหนึ่ง ไม่ได้เป็นผู้นำของมุสลิม เพราะพิจารณาจากประวัติความเป็นมาของจุฬาราชมนตรีในอดีตและพิจารณาตามกฎหมายที่เป็นลายลักษณ์อักษรที่มีผลบังคับใช้อยู่ในปัจจุบัน เพราะเมื่อพิจารณากฎหมายที่เป็นลายลักษณ์อักษรในมาตรา 6 พระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 แล้ว จุฬาราชมนตรี ไม่มีสถานภาพเป็นผู้นำมุสลิม เป็นเพียงผู้รับผิดชอบกิจการต่างๆ ที่เกี่ยวกับศาสนาอิสลามในประเทศไทย การให้คำนิยามที่ชัดเจนจะทำให้ไม่สามารถใช้เป็นข้ออ้างในการไม่ยอมรับคำพิพากษาของจุฬาราชมนตรีได้อีก

ส่วนอำนาจเกี่ยวกับการวินิจฉัยบทบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม ตามมาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 นั้นก็ยังขาดความชัดเจนว่าจุฬาราชมนตรี เป็นผู้นำทั่วไปของมุสลิมที่มีอำนาจวินิจฉัยชี้ขาดบทบัญญัติแห่งศาสนาอิสลามได้ เพราะมาตรา 8 บัญญัติว่าจุฬาราชมนตรีมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

- (1) ให้คำปรึกษาและเสนอความเห็นต่อทางราชการเกี่ยวกับกิจการศาสนาอิสลาม
- (2) แต่งตั้งคณะผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อให้คำปรึกษาเกี่ยวกับบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม
- (3) ออกประกาศแจ้งผลการตรวจจันท์ตามมาตรา 35 (11) เพื่อกำหนดวัน

สำคัญทางศาสนา

(4) ออกประกาศเกี่ยวกับข้อวินิจฉัยตามบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม

อนุมาตราต่าง ๆ ของมาตรานี้ที่เกี่ยวข้องกับการชี้ขาดบทบัญญัติแห่งกฎหมายอิสลามคือ (2) (3) (4) นั้น เป็นการบัญญัติเพียงแต่อำนาจการประกาศคำวินิจฉัยเท่านั้น ไม่ได้บ่งบอกอย่างชัดแจ้งว่าจุฬาราชมนตรีคือผู้นำของมุสลิมที่มีอำนาจคำวินิจฉัย แม้ว่าอาจจะตีความเช่นนั้นได้ก็ตาม แต่ก็สามารถตีความในทางที่เป็นอย่างอื่นได้เช่นกัน

ส่วนสถานภาพของจุฬาราชมนตรีในฐานะประธานกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย ตามมาตรา 16 แห่งพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 ซึ่งอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยดังนี้

(1) ให้คำปรึกษาแก่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้

(2) ให้คำปรึกษาหรือขอแนะนำเกี่ยวกับศาสนาอิสลามแก่คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด และคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิด

(3) แต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อปฏิบัติงานตามที่คณะกรรมการกลาง อิสลามแห่งประเทศไทยมอบหมาย

(4) ออกระเบียบเกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินและการจัดหาผลประโยชน์ของสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดและมัสยิด

(5) ออกระเบียบวิธีการดำเนินงานและควบคุมดูแลการบริหารงาน ของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดและคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิด

(6) ปฏิบัติหน้าที่เป็นคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดในจังหวัด ที่ไม่มีคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด ในการนี้คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยจะมอบหมายให้คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดที่ใกล้เคียงปฏิบัติ หน้าที่แทนก็ได้

(7) พิจารณาวินิจฉัยคำร้องคัดค้านตามมาตรา 41

(8) จัดทำทะเบียนทรัพย์สิน เอกสารและบัญชีรายรับรายจ่ายของ สำนักงานคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยให้ถูกต้องตามความเป็นจริง

(9) ออกประกาศและให้คำรับรองเกี่ยวกับกิจการศาสนาอิสลาม

(10) ส่งเสริมสนับสนุนการจัดกิจกรรมทางศาสนา และการศึกษา ศาสนาอิสลาม

(11) ประสานงานกับหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องในกิจการที่เกี่ยวกับ ศาสนาอิสลาม

(12) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้

จะเห็นได้ว่าอำนาจหน้าที่ตามมาตรานี้เป็นอำนาจในด้านการเป็นที่ปรึกษาแก่หน่วยงานราชการบางหน่วยงานเท่านั้น และมีอำนาจบริหารองค์กรศาสนาอิสลามเป็นหลัก ไม่มีมาตราใดที่บ่งบอกอย่างชัดเจนว่าจุฬาราชมนตรีเป็นผู้นำมุสลิม อันจะส่งผลให้การฝ่าฝืนคำสั่งต่าง ๆ ของจุฬาราชมนตรีเป็นความผิดตามบทบัญญัติศาสนาอิสลาม ที่อัลลอฮ์กล่าวว่า

﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولِي الْأَمْرِ مِنْكُمْ ﴾

(النساء : من الآية 59)

ความว่า “โอ้บรรดาผู้ศรัทธาทั้งหลาย จงเชื่อฟังอัลลอฮ์ และจงเชื่อฟังเราะสูล และผู้นำของพวกท่าน...”

(อันนิสาอ์ : ส่วนหนึ่งของอายะฮ์ที่ 59)

จากบทบัญญัติของกฎหมายมาตราต่าง ๆ ดังกล่าว จะเห็นได้ว่า ความในมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 ทั้งความหมายตามลายลักษณ์อักษรและเจตนารมณ์ของผู้ร่าง ไม่มีความหมายว่าจุฬาราชมนตรีเป็นมุฟตี้อย่างส่วนอำนาจเกี่ยวกับการวินิจฉัยบทบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม ตามมาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 อนุมาตราต่าง ๆ ของมาตรานี้ที่เกี่ยวข้องกับการชี้ขาดบทบัญญัติแห่งกฎหมายอิสลามคือ (2) แต่งตั้งคณะผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อให้คำปรึกษาเกี่ยวกับบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม และ(4) ออกประกาศเกี่ยวกับข้อวินิจฉัยตามบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม อาจอนุมูลได้ว่าจุฬาราชมนตรีเป็นมุฟตี้อย่างแน่นอน แต่อนุมาตรานี้ก็ยังไม่มีความชัดเจนว่าจุฬาราชมนตรีมีอำนาจวินิจฉัยบทบัญญัติแห่งกฎหมายอิสลาม เพราะกฎหมายให้อำนาจเพียงแก่การประกาศคำวินิจฉัยของผู้ที่อำนาจวินิจฉัยเท่านั้น แต่กฎหมายก็ไม่ได้มีความชัดเจนว่าใครคือผู้มีอำนาจวินิจฉัย ซึ่งอาจจะหมายถึงคณะผู้ทรงคุณวุฒิที่จุฬาราชมนตรีแต่งตั้งเพื่อให้คำปรึกษาเกี่ยวกับบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม ตามอำนาจใน (2) เพราะว่า ตามความใน (2) ก็บัญญัติไว้ว่า แต่งตั้งคณะผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อให้คำปรึกษาเกี่ยวกับบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม ไม่ได้ให้อำนาจวินิจฉัยไว้ด้วย จึงควรที่จะแก้ไขเพิ่มเติมให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

นอกจากนั้น ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant) ไม่แน่ใจว่าจุฬาราชมนตรีเป็นมุฟตี้อย่างหรือไม่ เห็นได้จากการที่จุฬาราชมนตรีก็ไม่ได้ดำเนินการจัดการพัฒนาให้เหมาะสมกับสภาพภาพของมุฟตี้อย่าง และไม่ได้มีบทบาทด้านการพัฒนามากนัก การให้ความสำคัญและการแบ่งเวลาการทำงานในหน้าที่พัฒนามีน้อยอย่างยิ่ง ทั้งที่ปัญหาที่สังคมมุสลิมและสังคมทั่วไปต้องการคำตอบมีมากมาย จะเห็นได้ว่าในระยะเวลาการดำรงตำแหน่งของจุฬาราชมนตรีแต่ละท่านมีการพัฒนาน้อยอย่างยิ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เป็นเอกสารตาม

มาตรฐานของสถาบันพัทธาทั่วไป ทั้งๆที่ปัญหาที่สังคมมุสลิมประสบใหม่ๆ มีมากกว่าที่เกิดขึ้นในอดีต พัทธวาของจุฬาราชมนตรีในอดีตที่มีเพียงน้อยนิด ไม่เพียงพอต่อความจำเป็นของสังคมมุสลิมปัจจุบัน และปัญหาการให้ความสำคัญในการจัดสรรงบประมาณสำหรับการพัทธา สืบเนื่องจากการที่จุฬาราชมนตรีต้องทำหน้าที่ทั้งด้านการบริหาร และด้านพัทธาซึ่งเป็นงานด้านตุลาการไปพร้อมๆ กัน งบประมาณที่จุฬาราชมนตรีได้รับจากภาครัฐจึงใช้ไปในทางบริหารเป็นส่วนใหญ่ ทำให้ไม่มีงบสำหรับค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับการพัทธา เช่น เบี้ยประชุม งบดำเนินการ ค่าจ้างเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง หรือการจัดทำเอกสารการพัทธา อันเป็นสาเหตุทำให้คณะผู้ทรงคุณวุฒิจุฬาราชมนตรีมีการประชุมน้อยมาก ทั้งๆที่ความจริงแล้ว มุสลิมในประเทศไทยต้องการคำวินิจฉัยด้านกฎหมายอิสลามในหลายๆเรื่อง หลายประเด็น บางครั้งในรอบหนึ่งปีไม่เคยมีการจัดการประชุมผู้ทรงคุณวุฒิจุฬาราชมนตรีแม้แต่ครั้งเดียว หรือถ้ามีการประชุมคณะผู้ทรงคุณวุฒิต้องออกค่าใช้จ่ายด้วยตนเอง ซึ่งจะแตกต่างกับมูฟตีในบริบทของประเทศต่างๆที่มีตำแหน่งนี้โดยตรง เช่น จะมีต้องถือว่างานพัทธาเป็นภารกิจหลัก การให้คำตอบกับทุกปัญหาทางศาสนาอิสลาม มีการเผยแพร่เอกสารการพัทธาอย่างเป็นกิจจะลักษณะ มีคณะทำงานฝ่ายต่างๆ เกี่ยวกับการพัทธาเป็นการเฉพาะ มีงบประมาณสำหรับสำนักพัทธาโดยเฉพาะ แต่จุฬาราชมนตรีในประเทศไทย ไม่มีลักษณะต่างๆ ดังกล่าว แต่จะให้น้ำหนักในนัยของความเป็นผู้นำมุสลิมมากกว่า เพราะพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 ไม่มีกล่าวถึงอำนาจหน้าที่ในการพัทธาไว้อย่างชัดเจน แต่บัญญัติเพียงการทำหน้าที่ที่เกี่ยวข้องบางประการเช่น การแต่งตั้งคณะผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อให้คำปรึกษาเกี่ยวกับบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม การประกาศคำวินิจฉัยหรือพัทธาเท่านั้น

ความไม่ชัดเจนนี้ทำให้การแต่งตั้งคณะผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อให้คำปรึกษาเกี่ยวกับบัญญัติแห่งศาสนาอิสลามของจุฬาราชมนตรี จึงประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิทั้งที่เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในการพัทธาและหลายท่านที่ไม่มีคุณสมบัติเป็นผู้ทำหน้าที่พัทธาได้ แต่มีความหลากหลายด้านความรู้ความสามารถและสาขาอาชีพ เป็นนักวิชาการสาขาอื่นๆ ข้าราชการ ทหาร นายแพทย์ นักบริหาร นักการเงิน และอื่นๆ แม้ว่าท่านเหล่านั้นจะเป็นผู้ทรงคุณวุฒิด้านอื่นๆ ที่อาจทำหน้าที่ให้ข้อมูลเพื่อการพัทธาได้ก็ตาม แต่ก็ไม่มีคุณสมบัติเป็นผู้ทำหน้าที่พัทธาได้ เพราะคุณสมบัติของผู้พัทธาตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายอิสลามนั้น นอกจากจะต้องมีคุณสมบัติพื้นฐานหลักทั่วไปแล้วก็จะต้องมีความรู้ในวิชาการอิสลามในเรื่อง แหล่งที่มาพื้นฐานของบทบัญญัติอิสลาม คือ มีความรู้ในเรื่องอัลกุรอาน ในกรณีของตัวบทที่มายกเลิกและตัวบทที่ถูกยกเลิก ตัวบทที่ชัดเจนและตัวบทที่คลุมเครือ ตัวบทที่เป็นรายละเอียดและตัวบทหลัก ตัวบททั่วไปและตัวบทเฉพาะ มีความรู้ในเรื่องสุนนะฮ์ ทั้งที่เป็นวาจาและการกระทำ ในกรณีสุนนะฮ์มุตะวาติเราะฮ์ หะดีษอะหาด และความถูกต้องของสายรายงาน หะดีษที่มาก่อนและมาทีหลัง หะดีษที่มีสาเหตุความเป็นมาและหะดีษที่ไม่มี

สาเหตุความเป็นมา มีความรู้ในกรณีที่ชาวสลัฟเห็นพ้องต้องกัน(อิจญมาอุ) และขัดแย้งกัน เพื่อที่จะปฏิบัติตามในสิ่งที่ชาวสลัฟเห็นพ้องต้องกัน และวินิจฉัยในสิ่งที่พวกเขาเห็นต่างกัน มีความรู้ในเรื่องการกียาสที่ถูกต้อง เพื่อที่จะนำประเด็นปลีกย่อยที่ไม่มีมีการกล่าวถึงอย่างชัดเจน ไปปรับกับหลักการที่ถูกกล่าวไว้ในตัวบทและที่ชาวสลัฟเห็นพ้องต้องกัน เพื่อให้มุฟตียใช้เป็นแนวทางในการทราบถึงบทบัญญัติในกรณีใหม่ๆ ที่ไม่เคยปรากฏมาก่อน รู้ภาษาอาหรับและหลักภาษาอาหรับตามความจำเป็นแก่กรณี เนื่องจากอัลกุรอานและสุนนะฮ์นั้นใช้ภาษาอาหรับ มุฟตียจึงต้องรู้สำนวนโวหารและหลักภาษาอาหรับ เพื่อที่จะสามารถแยกแยะระหว่างคำต่างๆ ในภาษาอาหรับได้ เช่น ประธานและกรรม คำสั่งใช้ คำสั่งห้าม คำแนะนำ หรือหลักทั่วไปและหลักเฉพาะ

เมื่อพิจารณาคุณสมบัติของผู้ทรงคุณวุฒิจุฬาราชมนตรีแล้ว จะเห็นได้ว่ามีหลายๆท่านที่ไม่อาจถือได้ว่าเป็นผู้ที่กฎหมายอิสลามบัญญัติให้พิตวาได้ จึงไม่อาจถือได้ว่าเป็นผู้ทรงคุณวุฒิจุฬาราชมนตรีเป็นคณะกรรมการพิตวาตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายอิสลาม

แม้กระนั้นก็ตาม จุฬาราชมนตรีก็ทำหน้าที่พิตวาด้วย เช่นกรณีปัญหาที่ ศอ.บต. ได้รวบรวมให้จุฬาราชมนตรีมีคำพิตวา ซึ่งจุฬาราชมนตรีก็มีคำพิตวาตามคำขอ ซึ่งเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่าจุฬาราชมนตรีทำหน้าที่มุฟตียด้วยเช่นกัน

ตามความเห็นนี้จึงเสนอให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 กำหนดอำนาจหน้าที่ของจุฬาราชมนตรีด้านการพิตวาให้ชัดเจน โดยให้จุฬาราชมนตรีทำหน้าที่พิตวาเท่านั้น เพราะอำนาจหน้าที่ด้านการเป็นผู้นำมุสลิมในเชิงสัญลักษณ์ในความหมายของจุฬาราชมนตรีในอดีตที่ต้องเป็นผู้นำทางการเมืองควบคู่กันไปด้วยไม่มีความจำเป็นอีกแล้วในสถานการณ์ปัจจุบัน หรืออำนาจหน้าที่ในการบริหารองค์กรศาสนาอิสลามที่กฎหมายบัญญัติให้คณะกรรมการกลางอิสลามทำหน้าที่นี้แล้ว จุฬาราชมนตรีจึงไม่ควรไปเกี่ยวข้องกับหน้าที่ด้านการบริหารตามพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 แต่มุสลิมในประเทศไทยจำเป็นต้องมีผู้ที่ทำหน้าที่พิตวา วินิจฉัยชี้ขาดบทบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม ซึ่งยังไม่มีชัดเจนในส่วนนี้ว่า ผู้ใดมีอำนาจหน้าที่พิตวา ฉะนั้น จึงควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 กำหนดอำนาจหน้าที่ของจุฬาราชมนตรีด้านการพิตวาให้ชัดเจน ให้เป็นที่รับรู้กันโดยทั่วไปอย่างชัดเจนว่า จุฬาราชมนตรี มีศักดิ์ ภารกิจและอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับมุฟตีย

การทำหน้าที่ควบคู่กันไประหว่างหน้าที่ด้านการบริหารและหน้าที่พิตวาซึ่งเป็นหน้าที่ทางวิชาการ ทำให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติหลายๆ ประการด้วยกัน เช่น

1. ในปัจจุบัน การที่จะสรรหาจุฬาราชมนตรี ผู้ที่มีความรู้ความสามารถทั้ง สามารถเป็นผู้นำสูงสุดของมุสลิม มีวิสัยทัศน์ในการพัฒนาและ บริหารสังคมมุสลิมหรือการ ปฏิสัมพันธ์กับนานาชาติ พร้อม ๆ กับมีความเชี่ยวชาญด้านการพัทวามีน้อยมาก

ในการสรรหาจุฬาราชมนตรีในแต่ละครั้งผู้สรรหาเกิดความสับสนระหว่าง การให้น้ำหนักความสำคัญระหว่างการเป็นนักบริหารและนักกฎหมายอิสลาม เพราะในขั้นตอนการ เสนอชื่อมักจะมีชื่อผู้ที่เป็นนักบริหารจัดการแต่ไม่ได้มีความรู้ความสามารถถึงขั้นที่จะวินิจฉัย กฎหมายอิสลามได้

2. สืบเนื่องจากความไม่ชัดเจนของจุฬาราชมนตรีและผู้ทรงคุณวุฒิ จุฬาราชมนตรี ทำให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับการยอมรับขึ้นทั้งจากภาครัฐและเอกชน เช่น ปัญหา การไม่ยอมรับอำนาจหน้าที่ของจุฬาราชมนตรีของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดหลาย ๆ จังหวัด ที่มีคณะกรรมการพัทวาเป็นของตนเองโดยเฉพาะ แม้จะทราบว่าจุฬาราชมนตรีมี อำนาจหน้าที่วินิจฉัยกฎหมายอิสลาม แต่ไม่ให้การยอมรับ ดังจะเห็นได้จากการที่หลายต่อ หลายครั้งคณะกรรมการอิสลามมีคำวินิจฉัยที่ขัดแย้งคำวินิจฉัยของจุฬาราชมนตรี และปัญหา การยอมรับจากประชาชน ที่มักจะขอคำพัทวาจากนักวิชาการอิสลามในสำนักงาน คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดและสถาบันการศึกษาอิสลามต่าง ๆ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant) ยังเห็นว่าไม่ควรให้องค์กรอื่น ๆ เช่น คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด หรือมุฟตีระดับจังหวัด เข้ามามีอำนาจหน้าที่ในการพัท วาร่วมกับจุฬาราชมนตรีด้วย เพราะทำให้เกิดปัญหาความไม่เป็นเอกภาพของพัทวา ปัญหา การละเมิดต่อคำพัทวาของจุฬาราชมนตรี และปัญหาความมั่นคงของสังคม เนื่องจากหากให้ องค์กรระดับจังหวัดทำหน้าที่พัทวาโดยเอกเทศแล้ว จะก่อให้เกิดความไม่เป็นเอกภาพในการ พัทวาได้ อย่างไรก็ตามหากองค์กรระดับจังหวัดไม่มีส่วนร่วมในการพัทวาในรูปแบบที่ เหมาะสม ก็จะทำให้เกิดปัญหาการยอมรับอีก ดังนั้น ทางออกที่เหมาะสมจึงควรเป็นการให้ จุฬาราชมนตรีเป็นมุฟตี โดยมิคณะกรรมการพัทวาที่เป็นตัวแทนจากภูมิภาคต่าง ๆ ตามความ เหมาะสม

การไม่ยอมรับอำนาจการวินิจฉัยของจุฬาราชมนตรี การไม่ปฏิบัติตามคำพัท วาของจุฬาราชมนตรี ทำให้เกิดปัญหาทั้งที่เกี่ยวเนื่องกับประเด็นทางศาสนาและอื่น ๆ เช่น เป็นการขัดกับหลักการอิสลามที่ให้อำนาจผู้นำ สังคมมุสลิมขาดความเป็นเอกภาพ

ปัญหาการยอมรับอำนาจของจุฬาราชมนตรีดังกล่าว มีหลายเหตุผลด้วยกัน ได้แก่ปัญหาความไม่ชัดเจนว่าจุฬาราชมนตรีมีอำนาจหน้าที่พัทวาแต่เพียงผู้เดียวหรือไม่ เพราะขาดความชัดเจนทั้งด้านตัวบทกฎหมาย บทบาทหน้าที่และวิถีปฏิบัติของสังคมมุสลิม

ผู้ทรงคุณวุฒิบางท่านเห็นว่า ความไม่ชัดเจนทางด้านตัวบทกฎหมายที่ไม่ระบุ ถึงอำนาจหน้าที่การวินิจฉัยกฎหมายอิสลามไว้อย่างชัดเจน เพราะไม่มีมาตราใดระบุอย่าง

ชัดเจนว่าจุฬาราชมนตรีมีหน้าที่วินิจฉัยบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม กฎหมายเพียงแต่บัญญัติให้จุฬาราชมนตรีมีอำนาจหน้าที่แต่งตั้งคณะผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อให้คำปรึกษาเกี่ยวกับบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม ออกประกาศแจ้งผลการตรวจจันทร์เพื่อกำหนดวันสำคัญทางศาสนา และออกประกาศเกี่ยวกับข้อวินิจฉัยตามบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม เท่านั้น มุสลิมที่ไม่ยอมรับคำพิตวาของจุฬาราชมนตรี จึงให้เหตุผลว่า เนื่องจากกฎหมายไม่ได้กำหนดให้จุฬาราชมนตรีเป็นมุฟตีัย มุสลิมจึงไม่มีหน้าที่ที่จะต้องเชื่อฟังและปฏิบัติตามคำพิตวาของจุฬาราชมนตรี เพราะกฎหมายไม่ได้บังคับให้มุสลิมต้องปฏิบัติตามคำพิตวาของจุฬาราชมนตรี เพียงแต่คนส่วนใหญ่ให้การยอมรับเท่านั้น

ผู้ทรงคุณวุฒิบางท่านเห็นว่า เมื่อพิจารณาถึงบทบาทหน้าที่ของจุฬาราชมนตรีเองก็ไม่ได้มีบทบาทในฐานะมุฟตีัยที่ให้ความสำคัญต่อการวินิจฉัยบทบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม ดังเช่นมุฟตีัยของประเทศอื่น ๆ เช่น มาเลเซีย หรือสิงคโปร์ เพราะอำนาจหน้าที่ของจุฬาราชมนตรีจะแตกต่างจากอำนาจหน้าที่ของมุฟตีัยในประเทศเหล่านั้นอย่างชัดเจน โดยกฎหมายมาเลเซีย บัญญัติให้มุฟตีัยมีหน้าที่ แนะนำและให้คำปรึกษาแก่ศาลต่านและรัฐบาลแห่งรัฐ ในด้านบทบัญญัติอิสลามทั้งปวง การพิตวาตามความประสงค์ของมุฟตีัยเอง หรือตามคำร้องอย่างเป็นทางการลักษณะอักษรของบุคคลใดๆ ที่ส่งถึงมุฟตีัย โดยมีอำนาจพิตวาต่อปัญหาใดๆ ที่ยังไม่มีคำวินิจฉัยอันเด็ดขาดแล้ว หรือต่อความไม่ชัดเจนที่เกี่ยวกับบทบัญญัติอิสลาม การรับข้อเสนอแนะของคณะกรรมการพิตวาแห่งชาติ การให้คำปรึกษาแก่ศาล หากว่าศาลใดเว้นแต่ศาลชะรีอะฮ์ มีข้อสงสัยเกี่ยวกับข้อชี้ขาดของบทบัญญัติทางศาสนาอิสลามในกรณีใด ๆ ศาลนั้นมีสิทธิที่จะขอปรึกษาคณะกรรมการพิตวาในกรณีดังกล่าวได้ และมุฟตีัยมีสิทธิที่จะให้คำปรึกษาของคณะกรรมการพิตวาต่อศาลที่ร้องขอนั้น

ส่วนมุฟตีัยของสิงคโปร์ มีหน้าที่ เป็นประธานคณะกรรมการพิตวา ตามกฎหมายการบริหารกฎหมายอิสลาม ตามที่บัญญัติ ให้คำแนะนำด้านศาสนาแก่สภาสูงสุดของสภาศาสนาอิสลามแห่งสิงคโปร์ หรือคณะกรรมการอื่นๆ ของสภาศาสนาอิสลามแห่งสิงคโปร์ ประกาศการเริ่มต้นเดือนเราะมาฎอน เซาวาลและอีตอัฎฮา จัดทำปฏิทินอิสลาม และกำหนดเวลาละหมาดในสิงคโปร์ ประกาศปริมาณชะกาตฟิฎร์ ทำหน้าที่เกี่ยวกับคุฎบะฮ์วันศุกร์ และวันอีตทั้งสองของสภาศาสนาอิสลามแห่งสิงคโปร์ ทดสอบและเห็นชอบการแต่งตั้งอิหม่ามและบิลาล ของมัสยิดในสิงคโปร์ ให้คำแนะนำด้านศาสนาอิสลามในกรณีต่างๆ ที่เกิดขึ้น

ในขณะที่ตามมาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 จุฬาราชมนตรีมีหน้าที่ให้คำปรึกษาและเสนอความเห็นต่อทางราชการเกี่ยวกับกิจการศาสนาอิสลาม การแต่งตั้งคณะผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อให้คำปรึกษาเกี่ยวกับบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม ออกประกาศแจ้งผลการตรวจจันทร์ตามมาตรา 35 (11) เพื่อกำหนดวันสำคัญทางศาสนา และออกประกาศเกี่ยวกับข้อวินิจฉัยตามบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม และยังมี

อำนาจหน้าที่การเป็นผู้นำกิจการศาสนาอิสลามในประเทศไทย ตามมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 หรือ ประธานกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย ตามมาตรา 16 แห่งพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 ที่บัญญัติว่าคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย มีอำนาจหน้าที่ดังนี้

(1) ให้คำปรึกษาแก่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้

(2) ให้คำปรึกษาหรือข้อแนะนำเกี่ยวกับศาสนาอิสลามแก่คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด และคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิด

(3) แต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อปฏิบัติงานตามที่คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยมอบหมาย

(4) ออกระเบียบเกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินและการจัดหาผล ประโยชน์ของสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดและมัสยิด

(5) ออกระเบียบวิธีการดำเนินงานและควบคุมดูแลการบริหารงาน ของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดและคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิด

(6) ปฏิบัติหน้าที่เป็นคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดในจังหวัด ที่ไม่มีคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด ในการนี้คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยจะมอบหมายให้คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดที่ใกล้เคียงปฏิบัติ หน้าที่แทนก็ได้

(7) พิจารณาวินิจฉัยคำร้องคัดค้านตามมาตรา 41

(8) จัดทำทะเบียนทรัพย์สิน เอกสารและบัญชีรายรับรายจ่ายของ สำนักงานคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยให้ถูกต้องตามความเป็นจริง

(9) ออกประกาศและให้คำรับรองเกี่ยวกับกิจการศาสนาอิสลาม

(10) ส่งเสริมสนับสนุนการจัดกิจกรรมทางศาสนา และการศึกษา ศาสนาอิสลาม

(11) ประสานงานกับหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องในกิจการที่เกี่ยวข้องกับ ศาสนาอิสลาม

(12) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้

นอกจากนั้น ชื่อของพระราชบัญญัติดังกล่าวก็ระบุชัดว่าเป็นพระราชบัญญัติว่าด้วยการบริหารเป็นการเฉพาะ ไม่เกี่ยวข้องกับประเด็นอื่น ๆ

ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับอำนาจหน้าที่ของมุฟตีฮ์ของมาเลเซีย สิงคโปร์ และอำนาจหน้าที่ของจุฬาราชมนตรี จะเห็นได้ว่ามุฟตีฮ์ของมาเลเซียและสิงคโปร์จะมีอำนาจหน้าที่ที่พิถีพิถันตามกฎหมายอย่างชัดเจน และจะไม่เกี่ยวข้องกับงานบริหารองค์กรศาสนาอิสลามที่ไม่เกี่ยวข้องกับงานวิชาการอิสลาม โดยเฉพาะอย่างยิ่งมุฟตีฮ์ของประเทศมาเลเซีย

ความแตกต่างระหว่างมุฟตีและจุฬาราชมนตรีจะยิ่งชัดเจนมากยิ่งขึ้นเมื่อนำไปเปรียบเทียบกับมุฟตีในบริบทของประเทศมุสลิม เช่น ซาอุดีอาระเบียและอียิปต์

ในประเทศซาอุดีอาระเบีย สำนักงานสูงสุดเพื่อการวิจัยและการพัฒนา มีอำนาจหน้าที่ชี้แจงบทบัญญัติอิสลามในกรณีทั่วไป พร้อมการกำชับให้นำไปสู่การปฏิบัติ ยกเว้นความรู้ความเข้าใจศาสนาของสังคมมุสลิม ชี้แจงหลักศรัทธาที่ถูกต้องและแก้ไขข้อผิดพลาด ระวังรักษาคุณธรรมจริยธรรมอิสลาม โต้ตอบกระแสบิดเบือนอิสลาม สร้างความเป็นเอกภาพ ภราดรภาพในสังคมมุสลิม การเผยแพร่คำสอนอิสลามสู่ศาสนิกอื่น แนะนำและตักเตือนผู้ประกอบการพิธีฮัจญ์ จัดเตรียมสื่อทางวิชาการเพื่อการเผยแพร่อิสลาม จัดหาและอำนวยความสะดวกด้านสื่อทางวิชาการแก่นักวิชาการและนักวิจัยด้านวิชาการอิสลาม มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกทางวิชาการอิสลาม

ส่วนในประเทศอียิปต์ มุฟตีของประเทศอียิปต์ มีอำนาจหน้าที่ให้คำปรึกษาแก่หน่วยงานของรัฐและเอกชนภายในประเทศและต่างประเทศ ให้คำปรึกษาแก่ศาลเพื่อใช้อ้างอิงในคดีที่มีระวางโทษประหารชีวิต การกำหนดเดือนตามปฏิทินอิสลามและการดูดวงจันทร์เพื่อกำหนดวันสำคัญทางศาสนา และมุฟตีมีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดรูปแบบและวิธีการดูดวงจันทร์ดังกล่าว ฝึกงานด้านวิธีการพัฒนา การพิพากษาและด้านการบริหารจัดการสำนักงานพัฒนา

ดังนั้นเมื่อพิจารณาที่อำนาจหน้าที่ของมุฟตีของประเทศต่าง ๆ ดังกล่าวจะเห็นได้ว่ามีความแตกต่างกับอำนาจหน้าที่ของจุฬาราชมนตรีอย่างชัดเจน เพราะลักษณะของมุฟตีของประเทศเหล่านั้นจะมีลักษณะของความเป็นนักวิชาการ ที่เน้นภารกิจในเชิงวิชาการเป็นหลัก ไม่เน้นงานด้านบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม นอกจากมุฟตีของประเทศสิงคโปร์ ซึ่งเป็นประเทศที่มีมุสลิมเป็นชนกลุ่มน้อย อาจจะมีงานด้านบริหารองค์กรศาสนาอิสลามบางส่วน แต่ก็ไม่ใช่งานหลักที่ต้องปฏิบัติเป็นประจำ เป็นเพียงภารกิจที่ต้องปฏิบัติในยามที่เกิดเหตุการณ์ใด ๆ ที่กฎหมายได้บัญญัติไว้ ไม่ได้เป็นภารกิจที่ต้องปฏิบัติเป็นประจำดังเช่นภารกิจของจุฬาราชมนตรีในฐานะประธานคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant) บางส่วนจึงมองไม่เห็นลักษณะของมุฟตีในภาพลักษณ์ของจุฬาราชมนตรี เมื่อผู้วิจัยถามว่าจุฬาราชมนตรี ตามกฎหมายปัจจุบันถือว่าทำหน้าที่มุฟตีแล้วหรือไม่ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant) บางส่วนจึงไม่สามารถโยงอำนาจหน้าที่ของจุฬาราชมนตรีให้เกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่ของมุฟตีในความรับรู้ของคนทั่วไปได้

นอกจากนั้น ในทางปฏิบัติแล้วไม่มีสิ่งใดที่บ่งชี้ว่าจุฬาราชมนตรีเป็นมุฟตี เพราะไม่มีการทำหน้าที่พัฒนาอย่างชัดเจน ไม่มีการแต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนาเป็นการเฉพาะ ไม่มีงบประมาณและการเผยแพร่เอกสารการพัฒนาอย่างเหมาะสมตามอำนาจหน้าที่ในฐานะมุฟตี แต่จะเน้นบทบาทการเป็นผู้นำมุสลิมในเชิงพิธีการเป็นหลัก อีกทั้งวิถีปฏิบัติของมุสลิมทั้ง

ในระดับองค์กรหรือปัจเจกก็ได้ถือว่าจุฬาราชมนตรีเป็นมุฟตี๋ของประเทศไทย แต่จะมีการจัดตั้งหน่วยงานพิตวาในองค์กรเช่นคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด ซึ่งบ่งบอกว่าคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดเองก็ไม่ชัดเจนว่าจุฬาราชมนตรีเป็นมุฟตี๋ที่มีอำนาจหน้าที่พิตวาแต่เพียงผู้เดียวหรือไม่ซึ่งแนวปฏิบัติของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดดังกล่าวก็ดำเนินมาอย่างช้านานตลอดมาจนกระทั่งปัจจุบัน โดยไม่เคยถูกตั้งข้อสงสัยหรือคำถามใดๆ ไม่ว่าจะจากจุฬาราชมนตรีหรืออื่นๆ ว่าเป็นการปฏิบัติโดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ และวิถีปฏิบัติในระดับปัจเจก ถ้าต้องการคำพิตวาจะไปขอคำพิตวาจากโต๊ะครู นักวิชาการอิสลามหรือคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดเป็นหลัก โดยไม่ได้คำนึงว่าบุคคลเหล่านั้นมีอำนาจพิตวาหรือไม่อย่างไร

แต่ในทางกลับกัน เหตุผลของผู้ทรงคุณวุฒิบางส่วนเห็นว่า ความไม่ชัดเจนเหล่านั้นไม่ควรที่จะนำมาใช้เป็นข้ออ้างในการไม่ยอมรับอำนาจพิตวาของจุฬาราชมนตรี ทั้งนี้เนื่องจากเหตุผลเกี่ยวกับความไม่ชัดเจนด้านกฎหมายดังกล่าว รวมถึงการเปรียบเทียบด้านอำนาจหน้าที่และคุณสมบัติของจุฬาราชมนตรี ทำให้เห็นได้ว่าปัญหาการไม่ยอมรับอำนาจพิตวาของจุฬาราชมนตรี มีสาเหตุมาจากความเข้าใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างรัฐที่ไม่ใช่รัฐอิสลามกับอิสลามและมุสลิมในรัฐนั้นๆ เพราะการที่มุสลิมไม่ยอมรับอำนาจพิตวาของจุฬาราชมนตรีด้วยเหตุผลต่างๆ ดังกล่าว เป็นการเข้าใจผิดเกี่ยวกับความยืดหยุ่นของศาสนาอิสลามในด้านรูปแบบของการพิตวา ทั้งที่ในความจริงแล้วรัฐอิสลามเองก็มีรูปแบบของหน่วยงานที่ทำหน้าที่พิตวาที่แตกต่างกันออกไป ความไม่ชัดเจนเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ด้านการพิตวาของจุฬาราชมนตรีจึงเป็นรูปแบบหนึ่งของการพิตวาในบริบทของประเทศไทย ที่ไม่ควรนำมาเป็นข้ออ้างในการละเมิดคำพิตวาของจุฬาราชมนตรี เพราะการไม่ยอมรับอำนาจพิตวาของจุฬาราชมนตรีจะทำให้เกิดปัญหาด้านพิตวามากมาย เช่น กรณีปัญหาเกี่ยวกับวันสำคัญทางศาสนา ถ้าไม่ยอมรับว่าจุฬาราชมนตรีมีอำนาจพิตวาในการกำหนดวันสำคัญทางศาสนาจะทำให้ในประเทศไทยไม่มีหน่วยงานใดที่จะมากำหนดวันสำคัญทางศาสนาอิสลามที่เป็นที่ยอมรับของทุกฝ่ายได้ ถ้าจะให้ให้นักวิชาการคนใดกลุ่มใดเป็นผู้กำหนด ก็จะมีปัญหาตามมาอีก เพราะนักวิชาการเหล่านั้นไม่มีสถานะทางกฎหมาย และไม่ได้รับการยอมรับจากรัฐ ในการนำไปใช้อ้างอิงเพื่อการกำหนดท่าทีของรัฐต่อมุสลิม เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของรัฐต่อมุสลิมในโอกาสวันสำคัญทางศาสนา หรือแม้กระทั่งหน่วยงานของเอกชนก็จะมีปัญหากับลูกจ้างที่เป็นมุสลิม เพราะหน่วยงานเหล่านั้นไม่ทราบว่าจะอาศัยคำพิตวาจากแหล่งใด ในการกำหนดบทบาทหน้าที่ของตนต่อลูกจ้างที่เป็นมุสลิม

นอกจากนั้นผู้ทรงคุณวุฒิบางท่านเห็นว่า การไม่ยอมรับการพิตวาของจุฬาราชมนตรีเป็นเพราะความเชื่อมั่นส่วนตัวของประชาชนต่อจุฬาราชมนตรี เนื่องจากประชาชนมักจะเชื่อมั่นต่อโต๊ะครูมากกว่า อีกทั้งการจัดองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการพิตวาของ

จุฬาราชมนตรี ไม่มีส่วนร่วมจากฝ่ายต่างๆ ตามความเหมาะสม เช่น ไม่มีตัวแทนจากภูมิภาคต่างๆ เนื่องจากคณะผู้ทรงคุณวุฒิจุฬาราชมนตรี เป็นการแต่งตั้งและถอดถอนโดยจุฬาราชมนตรีตามอรรถาธิบาย ดังนั้นจึงไม่มีตัวแทนจากภูมิภาค หรือฝ่ายต่างๆตามความเหมาะสม ที่เป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย และเหตุผลมาจากปัญหาด้านพฤติกรรมของมุสลิมเองที่ขาดจิตสำนึกของความเป็นหมู่คณะอีกด้วย มุสลิมไม่ให้ความสำคัญต่อการเชื่อฟังผู้นำ ทั้งๆที่ศาสนาอิสลามเน้นย้ำให้มีการเชื่อฟังผู้นำในระดับสูงมาก หลักการอิสลามเกี่ยวกับผู้นำเป็นหลักใหญ่ เป็นแก่นของศาสนาตามคำกล่าวของอุมร์ บินค็อฏฏอบ ที่ว่า “ไม่มีอิสลาม โดยไม่มีกลุ่ม ไม่มีกลุ่ม นอกจากจะต้องมีผู้นำ ไม่มีผู้นำ โดยไม่มีการเชื่อฟัง” (Al-Darimi, 2000a :315) ลักษณะการไม่ให้ความสำคัญต่อการเชื่อฟังผู้นำ เช่น การวิจารณ์จุฬาราชมนตรีในทางที่เสียหาย การวิพากษ์ทัศนะทางวิชาการของจุฬาราชมนตรีอย่างไม่ยุติธรรมโดยอาศัยทัศนะทางวิชาการที่ตนเองเชื่อถือเป็นหลัก

การไม่ยอมรับพัทธวาของจุฬาราชมนตรียังเกี่ยวข้องกับวิธีการพัทธวาของจุฬาราชมนตรีและการอ้างอิงแหล่งที่มาของกฎหมายอิสลาม

ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 คน เห็นว่าการที่จุฬาราชมนตรีพัทธวาตามสำนักชาฟีอีย์เป็นสิ่งที่เหมาะสมแล้วเพราะมุสลิมส่วนใหญ่ในประเทศไทยปฏิบัติตามสำนักอัลชาฟีอีย์ จึงควรที่จะพัทธวาตามสำนักอัลชาฟีอีย์ แต่ก็ควรคำนึงถึงข้อเท็จจริงแห่งกรณี ผลดีผลเสีย และความสงบเรียบร้อยของสังคมประกอบด้วย เพียงแต่ให้ใช้อย่างยืดหยุ่น ในขณะที่มีผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 1 คน ไม่เห็นด้วย

อย่างไรก็ตามผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นนักวิชาการอิสลามบางท่าน เห็นว่า ปัจจัยหนึ่งที่ทำให้คำพัทธวาของจุฬาราชมนตรี ไม่ได้รับการยอมรับจากสังคมมุสลิมบางส่วน ก็เพราะปัญหาด้านวิธีการพัทธวาที่ให้ความสำคัญต่อตำรากฎหมายอิสลามในสำนักอัลชาฟีอีย์มากกว่าแหล่งที่มาอื่นๆ ของกฎหมายอิสลาม เช่น อัลกุรอาน สุนนะฮ์ อิจมาอ์ กียาส

กรณีตัวอย่างที่ชัดเจนที่สุดของการไม่ยอมรับอำนาจการพัทธวาของจุฬาราชมนตรี ด้วยเหตุผลปัญหาที่ชนะต่อวิธีการวินิจฉัยและการอ้างอิงแหล่งที่มาของกฎหมายอิสลามของจุฬาราชมนตรี คือกรณีการชันสูตรพลิกศพ ที่จุฬาราชมนตรีพัทธวาว่า ทำได้ในกรณีที่ความจำเป็น แต่นักวิชาการอิสลามและคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดหลายจังหวัดในจังหวัดชายแดนภาคใต้ไม่เห็นพ้องด้วย และ กรณีการไม่ยอมรับการประกาศวันอีดอัลฮาของจุฬาราชมนตรีที่ปรากฏขึ้นอย่างชัดเจนมาตั้งแต่ยุคนายประเสริฐ มะหะหมัด อีตติจุฬาราชมนตรีต่อเนื่องมาจนกระทั่งสมัยอดีตนายสวัสดิ์ สุมาลัยศักดิ์ อดีตจุฬาราชมนตรี เมื่อจุฬาราชมนตรีประกาศเป็นวันอีดสำหรับมุสลิมไทยตามทัศนะของสำนักอัลชาฟีอีย์ ปรากฏว่ามุสลิมหลายภาคส่วนไม่ยอมรับการวินิจฉัยดังกล่าว แต่จะกำหนดวันอีดตามการรูกูฟในพิธีฮัจญ์ การไม่ยอมรับการพัทธวาของจุฬาราชมนตรีที่ชัดเจนที่สุด

คือมัจญ์ลีสุลามมาอู (สถานักวิชาการอิสลาม) ของสำนักงานคณะกรรมการอิสลามของจังหวัดปัตตานี ยะลาและนราธิวาส มีความเห็นต่างจากคำประกาศของจุฬาราชมนตรีอย่างชัดเจน โดยเริ่มตั้งแต่ที่ประชุมของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานี ยะลาและนราธิวาส เมื่อวันที่ มิถุนายน พ.ศ. 2534 ที่ประชุมกันที่สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาส มีมติให้กำหนดวันอีดอฎุฮาให้สอดคล้องกับการประกาศวันอะรอฟะฮ์และวันอัลนะหฺร์ของนครมักกะฮ์ ซึ่งมติที่ประชุมดังกล่าวเริ่มมีผลตั้งแต่นั้นซึ่งเป็นยุคที่นายประเสริฐ มะหะหมัด ดำรงตำแหน่งจุฬาราชมนตรี และยังคงมีผลจนกระทั่งถึงปัจจุบัน เพียงแต่ระยะหลังนี้บางส่วนเริ่มไม่ปฏิบัติตามมติการประชุมดังกล่าว

กรณีปัญหานี้มาจากทัศนคติทางวิชาการอิสลามที่แย้งกันในการอ้างอิงสิ่งที่เป็นตัวกำหนดวันสำคัญทางศาสนา ในขณะที่จุฬาราชมนตรีมีทัศนะว่าถือเอาการกำเนิดดวงจันทร์ (มัจญ์ละอู) ตามมัซฮับฮาฟีอีฮ์ เป็นตัวกำหนดวันอีด จุฬาราชมนตรี มีทัศนะว่าการกำหนดวันอีดอฎุฮานั้นให้ถือเอาการเห็นจันทร์เสี้ยวเป็นหลัก การกำหนดวันเริ่มต้นของเดือนต่างๆ ไม่ว่าจะเป็เดือนเราะมะฎอนหรือเดือนซุลฮิจญะฮ์ โดยไม่อาจทำตามการเห็นจันทร์เสี้ยวของนครมักกะฮ์ เพราะไม่อาจตามการเห็นจันทร์เสี้ยวของนครมักกะฮ์ได้ เพราะมีมัจญ์ละอูต่างกัน แต่ จะต้องอาศัยการเห็นจันทร์เสี้ยวของผู้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงกันที่มีมัจญ์ละอูเดียวกัน ตามบทบัญญัติอิสลามในทัศนะของสำนักอัลฮาฟีอีฮ์ ดังที่อันนะวะวีย์ กล่าวไว้ในหนังสือ อัลมัจญ์มูอู ว่า “

“ เดือนเซาวาลและเดือนอื่นๆ อื่นจากเดือนเราะมะฎอน¹⁴⁸ จะไม่เริ่มต้น นอกจากจะต้องมีพยานที่เป็นเพศชายที่เป็นไทสองคน เพราะหะดีษที่รายงานโดยที่รายงานโดยอัลฮาริษ บินฮาญิบที่กล่าวมาก่อนแล้ว และเป็นกรีกายาสกับการเป็นพยานในกรณีอื่นๆที่ไม่ใช่กรณีทรัพย์สิน หรือไม่ใช่กรณีที่มีวัตถุประสงค์เกี่ยวกับทรัพย์สิน ที่ส่วนใหญ่แล้วเพศชายมักจะประสบพบเห็นมากกว่า ” (Al-Nawawi, 1980b : 290)

โดยหะดีษที่อันนะวะวีย์อ้างถึงดังกล่าวนั้นคือหะดีษ

((روى الحسين ابن حارث الجدلي جديدة قيس قال " خطبنا أمير مكة الحارث ابن

حاطب فقال أمرنا رسول الله صلى الله عليه وسلم أن ننسك لرؤيته فان لم نره فشهد شاهدان

عدلان نسكنا بشهادتهما))

¹⁴⁸ หมายถึง การดูดวงจันทร์ของเดือนเราะมะฎอน นั้นอาจอาศัยพยานคนเดียวก็ได้ ต่างจากเดือนอื่นๆ ที่ต้องอาศัยพยานสองคน

ความว่า “อัลหุสัยน์ บินหาริษอัลญะดะลีย์ หมายถึง ตระกูลญะดีละฮ์ในสายสกุลกัยส์ กล่าวว่า เราได้สนทนากับ อัลหาริษ บิน หาฎิบ ท่านกล่าวว่า “ ท่านเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ ใช้ให้เราทำอิบาดะฮ์ เนื่องจากการที่เราเห็นมัน ถ้าหากเราไม่เห็น ก็ให้มีพยานเพศชายผู้มีคุณธรรมสองคน แล้วเราก็จะทำอิบาดะฮ์ เนื่องจากการเป็นประจักษ์พยานของคนทั้งสองนั้น” หะดีษรายงานโดยอบูดาอูด อัดดาร์กูญนีย และอัลบัยฮะกีย และอัดดาร์กูญนีย และอัลบัยฮะกีย กล่าวว่าหะดีษนี้เป็นหะดีษที่มีสายรายงานที่สืบทอดไปถึงท่านนบีและเป็นหะดีษเศาะเหียหะหุ ” ¹⁴⁹ (Abu Daud,2009d :2338; Al-Nawawi, 1980b :284) อัลอรรนะอูฏ เห็นว่า เป็นหะดีษหะสัน ตามมาตรฐานของอบูดาอูด (Abu Daud,2009d:36)

ซึ่งการเห็นจันทร์เสี้ยวเพื่อกำหนดการเริ่มต้นของเดือนต่าง ๆ ดังกล่าวนั้น ในสำนักชาฟีอีย์นั้น อันนะวาวีย์ กล่าวว่า หากเมืองใดเห็นจันทร์เสี้ยวแต่เมืองอื่นไม่เห็น กรณีเมืองนั้นอยู่ใกล้กันก็วาญิบให้ถือศีลอดโดยไม่มีการขัดแย้งกัน แต่หากเป็นพื้นที่ที่ห่างไกลกัน นักกฎหมายอิสลามสำนักชาฟีอีย์มีสองสายรายงานที่ขัดแย้งกัน โดยในสายรายงานแรกเป็นสายรายงานโดยนักกฎหมายอิสลามสำนักชาฟีอีย์ส่วนใหญ่ มีสายรายงานย่อยออกเป็น 2 ทศนะสายรายงานที่ 2 เป็นสายรายงานของอัลมาวัรดียฺและอัลสัรเคาะลีย์

สายรายงานที่หนึ่งโดยนักกฎหมายอิสลามสำนักชาฟีอีย์ส่วนใหญ่มีสองทศนะคือ

ทศนะที่หนึ่ง ทศนะของนักกฎหมายอิสลามสำนักชาฟีอีย์ที่ถูกต้องที่สุด (อะเศาะหุ ¹⁵⁰) คือ การถือศีลอดไม่วาญิบสำหรับชาวเมืองที่ไม่เห็นจันทร์เสี้ยว ซึ่งเป็นทศนะที่อัชชะรอซีย์ ชัยค้อบูฮามิด อัลบันดะนีญีย์ และท่านอื่นๆ เห็นด้วย ซึ่งเป็นทศนะที่อัลอับดะรียฺ อีรรอฟีอีย์ และนักกฎหมายอิสลามในสำนักชาฟีอีย์ส่วนใหญ่เห็นว่าถูกต้อง

ทศนะที่สอง การถือศีลอดวาญิบสำหรับชาวเมืองที่ไม่เห็นจันทร์เสี้ยว ซึ่งเป็นทศนะของอัศศัยมะรียฺ ซึ่งอบูอัยยิบ อัดดารีมียฺ อบูอลีย์ อัสนินญีย์ และท่านอื่นๆ เห็นว่าเป็นทศนะที่ถูกต้อง นักวิชาการกลุ่มนี้ตีความหะดีษที่รายงานโดยกุรียบว่า อิบนุอับบาสไม่มั่นใจว่ามีการเห็นจันทร์เสี้ยวที่เมืองอื่นโดยมีพยานสองคน

¹⁴⁹ หมายถึงในการเห็นดวงจันทร์เดือนเราะมะฎอนโดยคน ๆ เดียวก็เป็นการเพียงพอ แต่การเห็นดวงจันทร์ในเดือนอื่น ๆ จะต้องอาศัยพยานสองคน (Al-Nawawi. 1980 : 285.)

¹⁵⁰ คำว่า “อะเศาะหุ ” (صح) เป็นนิยามศัพท์เฉพาะในสำนักอัลชาฟีอีย์ หมายถึง กรณีที่ทศนะของนักวิชาการในสำนักอัลชาฟีอีย์ในการตีความทศนะของอัลชาฟีอีย์มีความเห็นต่างกัน มีการใช้คำว่า “อะเศาะหุ” เพื่อบ่งบอกว่า เป็นทศนะที่ถูกต้องมากกว่า ในขณะที่ทศนะที่ตรงกันข้ามกัน เป็นทศนะที่ถูกต้อง มีแหล่งที่มาที่เชื่อถือได้ (เศาะเหียหะหุ) ไม่ใช่ทศนะที่ผิดพลาด ใช้ไม่ได้ แต่หากมีการใช้คำว่า “เศาะเหียหะหุ” ทศนะที่ตรงกันข้ามกัน เป็นทศนะที่ผิดพลาด ใช้ไม่ได้ มีแหล่งที่มาที่น่าเชื่อถือ (Al-Sharbini, 1997a : 36)

อันนะวะวีย์ได้สรุปในตอนท้ายว่า ทัศนะที่ถูกต้องคือทัศนะที่หนึ่ง

สำหรับสายรายงานที่สอง เป็นสายรายงานของอัลมาวัรดีย์และอัลสรเคาะสีย์ โดยสายรายงานของอัลมาวัรดีย์ มี 3 ทัศนะย่อย และสายรายงานอัลสรเคาะสีย์ มี 3 ทัศนะย่อย อีกเช่นกันดังนี้

สายรายงานที่สอง ทัศนะที่หนึ่ง เป็นทัศนะของอัลมาวัรดีย์ ที่รายงานว่ากรณีที่ บางเมืองเห็นจันทร์เสี้ยวแต่บางเมืองไม่เห็น ทัศนะของนักกฎหมายอิสลามสำนักอัชชาฟีอีย์ มี 3 ทัศนะคือ

หนึ่ง ผู้ที่ไม่เห็นจันทร์เสี้ยวก็ต้องถือศีลอด เพราะว่าเดือนเราะมาฎอนได้ถึง แล้ว การถือศีลอดเราะมาฎอนจึงเป็นฟัรฎูต่อทุกคน ไม่แตกต่างกันเพราะความแตกต่างทางพื้นที่

สอง ผู้ที่ไม่เห็นจันทร์เสี้ยวไม่ต้องถือศีลอด ซึ่งจะแตกต่างกันเพราะความแตกต่างทางพื้นที่ เพราะจันทร์เสี้ยวมีเวลาขึ้นและเวลาดกที่แตกต่างกันไปตามความแตกต่างของแต่ละพื้นที่ เช่นเดียวกับดวงอาทิตย์ที่มีเวลาขึ้นลงแตกต่างกันตามความแตกต่างของพื้นที่ของกลุ่มชนนั้น ๆ

สาม หากอยู่ในแถบเดียวกันจะต้องถือศีลอด หากไม่อยู่ในแถบเดียวกันก็ไม่ ต้องถือศีลอด

ทัศนะที่สอง เป็นทัศนะของอัลสรเคาะสีย์ ที่เห็นว่า หากผู้คนที่อยู่ทางด้าน หนึ่งเห็นจันทร์เสี้ยวแต่อีกด้านหนึ่งไม่เห็น หากกระยะใกล้ การถือศีลอดก็วาญิบสำหรับทุกคน สิ่งที่จะกำหนดความใกล้ไกลคือการที่โดยปกติแล้วถ้าผู้คนที่อยู่ด้านหนึ่งเห็นจันทร์เสี้ยว ผู้คนที่ อยู่อีกด้านหนึ่งก็จะเห็นจันทร์เสี้ยวด้วยนอกจากจะมีสิ่งที่เป็นอุปสรรคขัดข้อง ไม่ว่าจะ เป็น ระยะทางที่ละหมาดย่อได้หรือไม่ก็ตาม แต่หากว่าเป็นระยะทางที่ไกล นักกฎหมายอิสลาม สำนักชาฟีอีย์ มีทัศนะที่ต่างกันเป็น 3 ทัศนะ คือ

ทัศนะที่หนึ่ง ทุกคนต้องถือศีลอด ซึ่งเป็นทัศนะของ อบูอัสดีฮ์อัสนินญีย์

ทัศนะที่สอง ไม่ต้องถือศีลอด

ทัศนะที่สาม หากเป็นระยะทางที่ปกติแล้วสามารถเห็นจันทร์เสี้ยวได้ หากไม่มี อุปสรรคขัดข้อง ก็ต้องถือศีลอด แต่หากปกติแล้วไม่อาจเห็นได้แม้ไม่มีอุปสรรคขัดข้องก็ไม่วา ญิบให้ถือศีลอด (Al-Nawawi, 1980b : 281)

อัลนะวะวีย์ เห็นว่า ทัศนะที่มีน้ำหนักที่สุดโนมัซฮับอัชชาฟีอีย์จะถือเอาความ ต่างของมัฎละฮตามความในหะดีษกูร์ยิบ (Al-Nawawi. 1980b : 280) ทั้งนี้โดยการ อ้างอิงหะดีษที่มุสลิมรายงานว่า

((أَنَّ أُمَّ الْفَضْلِ بِنْتَ الْحَارِثِ بَعَثَتْهُ إِلَى مُعَاوِيَةَ بِالشَّامِ ، قَالَ : فَقَدِمْتُ الشَّامَ فَقَضَيْتُ حَاجَتَهَا ، وَاسْتَهْلَيْتُ عَلَيَّ رَمَضَانَ وَأَنَا بِالشَّامِ ، فَرَأَيْتُ الْهَلَالَ لَيْلَةَ الْجُمُعَةِ ، ثُمَّ قَدِمْتُ الْمَدِينَةَ فِي آخِرِ الشَّهْرِ ، فَسَأَلَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا ، ثُمَّ ذَكَرَ الْهَلَالَ ، فَقَالَ : " مَتَى رَأَيْتُمُ الْهَلَالَ ؟ " ، فَقُلْتُ : " رَأَيْنَاهُ لَيْلَةَ الْجُمُعَةِ " ، فَقَالَ : " أَنْتَ رَأَيْتَهُ ؟ " ، فَقُلْتُ : " نَعَمْ وَرَأَاهُ النَّاسُ ، وَصَامُوا وَصَامَ مُعَاوِيَةُ " ، فَقَالَ : " لَكِنَّا رَأَيْنَاهُ لَيْلَةَ السَّبْتِ فَلَا نَزَالَ نَصُومُ حَتَّى نُكْمِلَ ثَلَاثِينَ أَوْ نَرَاهُ " ، فَقُلْتُ : " أَوْ لَا تَكْتَفِي بِرُؤْيِي مُعَاوِيَةَ وَصِيَامِهِ " ، فَقَالَ : " لَا هَكَذَا أَمَرَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ))

กุรัยบ์กล่าวว่า อุมม์ฟัยฎัล บินต อัลฮาริษ ส่งเขาไปหามุอาวิยะฮ์ที่ แคว้นซาม เขากล่าวว่า เมื่อฉันถึงไปยังแคว้นซามและทำธุระของนางเสร็จ ลึนแล้ว ปรากฏว่าจันทร์เสี้ยวเดือนเราะมะฎอนได้ปรากฏแก่ฉันขณะที่ฉันอยู่ที่ แคว้นซาม ฉันเห็นจันทร์เสี้ยวในคืนวันศุกร์ แล้วฉันก็กลับมายังนครมะดีนะฮ์ปลายเดือนเราะมะฎอน อิบน์อุบบาสถามฉันแล้วถามถึงเรื่องการเห็น จันทร์เสี้ยว ท่านถามว่า “พวกท่านเห็นมันเมื่อไหร่ ?” ฉันตอบว่า “เราเห็นมันในคืนวันศุกร์ ท่านถามว่า “เธอเห็นด้วยตนเองหรือ ?” ฉันตอบว่า “ใช่ครับ และคนอื่นๆก็เห็นมันด้วย และก็ถือศีลอด และมุอาวิยะฮ์ก็ถือศีลอดด้วยเช่นกัน” แล้วท่านอิบนุอุบบาสก็กล่าวว่า “แต่เราเห็นมันในคืนวันเสาร์ แล้วเราจะถือศีลอดไปจนครบสามสิบวันหรือจะเห็นจันทร์เสี้ยว” ฉันถามว่า “การที่มุอาวิยะฮ์เห็นจันทร์เสี้ยวและถือศีลอดไม่เป็นหลักฐานที่เพียงพอสำหรับท่านหรือ ?” ท่านตอบว่า “ไม่ และนี่เป็นคำสั่งของท่านเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ ที่มีต่อเรา“ (Muslim,1998 : 2528)

อัลนะวาวีย้นำหะดีษนี้มาใช้อ้างอิงว่า ทุกสถานที่ต้องเห็นจันทร์เสี้ยว และการเห็นจันทร์เสี้ยวไม่ผูกพันผู้ที่อยู่ไกล (Al-Nawawi. 1929 : 197)

ในขณะที่คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดในจังหวัดปัตตานี ยะลาและ นราธิวาส เห็นด้วยกับทัศนะนี้ในกรณีการกำหนดวันอีตฟิฎร์ ส่วนกรณีการกำหนดวันอีตอฎฮา คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดในจังหวัดปัตตานี ยะลาและนราธิวาสไม่เห็นด้วยกับวิธีการ พัตวาเช่นนี้ โดยเห็นว่า ให้กำหนดวันอีตอฎฮาให้สอดคล้องกับการประกาศวันอะรอฟะฮ์และ วันอัลนะหฺร์ของนครมักกะฮ์ โดยให้เหตุผลว่าคำวินิจฉัยของจุฬาราชมนตรีเป็นการพัตวาที่ อ้างอิงตำรากฎหมายอิสลามเป็นแหล่งที่มาของกฎหมายอิสลามแทนที่จะอ้างอิงแหล่งที่มาของ กฎหมายอิสลามโดยตรง และเห็นว่า การพัตวาจะต้องพัตวาโดยอ้างอิงแหล่งที่มาของ กฎหมายอิสลาม อัลได้แก่ อัลกุรอาน สุนนะฮ์ อิจญ์มาอฺ หรืออื่นๆ ไม่ใช่อ้างอิงตำรากฎหมายอิสลาม

อิสมาแอลลฎฟี จะปะกียา เห็นว่าการกำหนดวันอีตอฎฮาให้สอดคล้องกับการประกาศวันอะรอฟะฮ์และวันอัลนะหฺร์ของนครมักกะฮ์นั้นเป็นทัศนะที่ถูกต้องที่สุดโดยอ้างอิงอัลกุรอานและหะดีษต่างๆ คือ

อัลลอฮ์ กล่าวว่า

﴿ فَمَنْ شَهِدَ مِنْكُمُ الشَّهْرَ فَلْيَصُمْهُ ﴾

(البقرة : من الآية 185)

ความว่า “ ดั่งนั้นผู้ใดจากพวกท่านที่เห็นเดือนก็จงถือศีลอดเดือนนั้น ”

(อัลบะเกาะเราะฮ์ ส่วนหนึ่งของอา

ยะฮ์ที่ : 185)

คำว่า شَهِدَ ในที่นี้ หมายถึงทราบ ไม่ว่าจะเป็นการทราบด้วยตนเองหรือหรือรับทราบจากผู้อื่น ว่ามีการเห็นดวงจันทร์โดยผู้ที่เชื่อถือได้ หรือการรับทราบจากสื่อสารมวลชนต่างๆ

ซึ่งการเห็นดวงจันทร์นั้นโดยปกติแล้วจะต้องอาศัยการเห็นด้วยตา ดังที่ท่านนบี ﷺ กล่าวว่า

((صُومُوا لِرُؤْيَيْهِ وَأَقْطِرُوا لِرُؤْيَيْهِ))

ความว่า “ พวกท่านจงถือศีลอดเมื่อเห็นมัน และจงละศีลอดเมื่อเห็นมัน ”

(Al-Bukhari, 1998 : 1909 ; Muslim ,

1998 : 2499)

หะดีษนี้มีความหมายทั่วไป หมายถึง เป็นการกล่าวกับประชาชาติอิสลามทั่วโลกโดยไม่มีหะดีษที่มาจำกัดความหมายอย่างชัดเจนและถูกต้อง จึงมีความหมายว่า เมื่อผู้หนึ่งผู้ใดรู้ว่ามิใช่ผู้ใดเห็นดวงจันทร์โดยมีพยานหนึ่งหรือสองคนที่มีคุณธรรม ไม่ว่าจะที่หนึ่งที่ใดในโลกนี้ เขาจะต้องถือศีลอด แม้ว่าจะมีมัญละฮ์หรือพื้นที่ที่แตกต่างกันก็ตาม โดยเฉพาะในยุคปัจจุบันที่มีเทคโนโลยีอย่างครบสมบูรณ์ ส่วนหะดีษกุรียบ์ ที่อิบนุอับบาสกล่าวว่า

((لَا هَكَذَا أَمَرَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ))

“ไม่ และนี่เป็นคำสั่งของท่านเราะฮ์สุลลอลฮ์ ﷺ ที่มีต่อเรา ” ว่า มีความไม่ชัดเจนว่าคำสั่งของท่านเราะฮ์สุลลอลฮ์ ﷺ ที่มีต่ออิบนุอับบาส หมายความว่าอะไร มีนักวิชาการตีความไว้หลายแนวทางด้วยกัน ซึ่งนักวิชาการไม่เห็นด้วยกับการตีความว่า อิบนุอับบาสเห็นด้วยกับการถือเอามัญละฮ์ อัลหาฟีซอัลฆะมารีย์ เห็นว่า การตีความดังกล่าวเป็นการตีความ

เกินกว่าความหมายของคำในตัวบท โดยอัลบัยฮะกี๊ ตีความหะดีษกูรียบ์ดังกล่าวว่า “อาจตีความได้ว่าอิบนุอับบาสหมายถึงหะดีษอื่นที่รายงานเหตุการณ์อื่นว่าท่านนบี ﷺ กำหนดเวลาให้ท่านดูจันทร์เสี้ยวหรือให้คำนวณวันให้ครบถ้วน และท่านไม่มั่นใจว่าในเมืองอื่นมีการเห็นจันทร์เสี้ยวโดยมีพยานสองคน จึงต้องใช้วิธีคำนวณวันให้ครบถ้วนมากกว่าการอ้างอิงการเห็นจันทร์เสี้ยวเพราะคำบอกเล่าของกูรียบ์มีสถานภาพเพียงเป็นคำบอกเล่าของคน ๆ เดียว อิบนุอับบาสจึงไม่รับฟัง ” (Al-Baihaqi , 2002 : 8205)

นอกจากนั้น อิสมาแอลลุตฟี จะปะกียา ให้เหตุผลถึงการกำหนดวันอีตอฎฮาที่สอดคล้องกับการกำหนดวันรูกูฟที่อะเราะอะฮ์ ว่ามีเหตุผลอื่น ๆ ดังนี้

1. เป็นการแสดงออกถึงความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวของมุสลิมทั่วโลกในวันรูกูฟ ซึ่งเป็นวันยิ่งใหญ่ของประชาชาติอิสลาม จึงไม่ควรถือเอาความแตกต่างของมัญละฮ์ ที่ยังไม่มีแหล่งที่มาที่ชัดเจนโดยเฉพาะอย่างยิ่งจากบทบัญญัติจากอัลกุอานและสุนนะฮ์

2. วันอะรออะฮ์ตามบทบัญญัติอิสลามนั้นขึ้นอยู่กับกรรูกูฟที่อะรออะฮ์ และการรูกูฟในโลกนี้มีเพียงแห่งเดียวและวันเดียวครั้งเดียวในรอบหนึ่งปี และวันอีตอฎฮาตามทัศนะของสำนักชาฟีอีย์เป็นวันที่ถัดจากวันรูกูฟซึ่งเป็นวันที่ห้ามถือศีลอด

3. วันอะรออะฮ์ในปัจจุบันนี้เป็นที่ประจักษ์อย่างชัดเจนโดยสื่อสารมวลชนยุคใหม่ทั้งโทรทัศน์ วิทยุ โทรศัพท์ อินเทอร์เน็ต หรืออื่น ๆ ซึ่งการถือศีลอดตรงกับวันอะรออะฮ์ตามความเป็นจริง ที่ประจักษ์ได้อย่างชัดเจนทางสื่อสารมวลชนต่างๆ ไม่มีนักวิชาการอิสลามคนใดที่เห็นว่าเป็นการถือศีลอดที่ขัดแย้งกับบทบัญญัติอิสลาม และการถือศีลอดวันอะรออะฮ์ตามการดูดวงจันทร์ในประเทศของตนโดยไม่ตรงกับวันอะรออะฮ์ที่แท้จริงที่สามารถประจักษ์ได้อย่างชัดเจน จึงเป็นสิ่งที่สติปัญญาและศาสนาไม่อาจจะยอมรับได้

4. การทราบถึงการประกาศการเห็นดวงจันทร์ของนครมักกะฮ์ ในปัจจุบัน มีความสะดวกเป็นอย่างยิ่ง และมีช่วงเวลาเพียงพอสำหรับการเตรียมพร้อมเพื่อการวินิจฉัยชี้ขาดการกำหนดวันอีตอฎฮาที่เป็นประโยชน์สูงสุดสำหรับมุสลิมในประเทศใด ๆ และประชาชาติมุสลิมทั่วโลก

5. วันอะรออะฮ์ วันอีตอฎฮาและวันดัชรีก เป็นวันสำคัญทางศาสนาอิสลามที่มีสถานภาพอันสูงเกียรติในรอบปี ที่ควรจะเป็นเครื่องหมายบ่งชี้ถึงศักยภาพของประชาชาติอิสลาม ไม่ควรทำให้ตาลปัตรเป็นสัญลักษณ์ของความแตกแยก การกำหนดวันอีตอฎฮาตามวันรูกูฟที่มักกะฮ์ เป็นปัจจัยแห่งความเป็นเอกภาพของประชาชาติอิสลามและเป็นเป้าหมายของวันอีตอฎฮาที่แท้จริง หากไม่สามารถทำให้วันสำคัญนี้เป็นวันที่แสดงถึงความสามัคคีและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของประชาชาติอิสลามได้แล้วจะมีวันอื่นใดที่แสดงออกถึงสิ่งนี้ได้

6. สามัญสำนึกของประชาชาติอิสลามในการปฏิบัติศาสนกิจในวันวุกูฟ วันอีดอัฎฮาและวันตัชริก มีความรู้สึกผูกพันอย่างแนบแน่นกับวันวุกูฟ วันอัลนะหฺร์และวันตัชริกของผู้ประกอบพิธีฮัจญ์ ณ ทูงอะรอฟะฮฺและมินา มากกว่าความรู้สึกผูกพันกับการเห็นดวงจันทร์ของแต่พื้นที่ และเป็นความรู้สึกที่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของศาสนาอิสลามที่ต้องการให้ประชาชาติอิสลามมีความเป็นประชาชาติเดียวกัน โดยการถือเอานครมักกะฮฺ ที่ได้ชื่อว่าเป็น “อุมม์ อัลกุรอ” เมืองหลวงของเมืองน้อยใหญ่ เป็นจุดศูนย์กลาง

7. ไม่มีความเห็นต่างกันในบรรดานักวิชาการอิสลามชั้นนำทุกสำนัก รวมทั้งสำนักอัสชาฟีอียฺว่า อนุญาตให้ถือศีลอดตามเมืองใด ๆ ในโลกนี้ที่เห็นดวงจันทร์ แม้ว่าจะมีกฎละอูที่ต่างกันก็ตาม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเห็นดวงจันทร์ของนครมักกะฮฺ ความเห็นต่างอยู่กับการถือว่า จะเป็นวาญิบให้ถือศีลอดตามหรือไม่เท่านั้น ไม่ใช่การอนุญาตหรือไม่อนุญาต

8. การกำหนดวันอีดอัฎฮาให้สอดคล้องกับวันอะรอฟะฮฺ จะทำให้ผู้ที่ต้องการถือศีลอดในวันอะรอฟะฮฺ ได้ถือศีลอดตรงตามเป็นจริง ดังหะดีษที่ท่านถูกถามถึงการถือศีลอดในวันอะรอฟะฮฺ ท่านกล่าวว่า

((يُكْفَرُ السَّنَةَ الْمَاضِيَةَ وَالْبَاقِيَةَ))

“มันจะไถ่บาปในปีที่ผ่านมาและปีนี้”

(Muslim, 1998 : 2747)

9. แม้ว่าเวลาประเทศไทยจะก่อนเวลาของนครมักกะฮฺ 4 ชั่วโมง ทำให้ต้องถือศีลอดก่อนเวลาวุกูฟหรืออัลนะหฺร์ก่อนเวลาอัลนะหฺร์ของนครมักกะฮฺ ก็ถือว่าเป็นการกระทำที่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายอิสลาม เพราะถ้อยคำของหะดีษใช้คำว่า “วันอะรอฟะฮฺ” ไม่ใช่ “เวลาอะรอฟะฮฺ” “วันอัลนะหฺร์” ไม่ใช่ “เวลาอัลนะหฺร์” นอกจากนั้นการถือศีลอดวันอะรอฟะฮฺ ในวันเดียวกันกับวันอะรอฟะฮฺ หรือการอัลนะหฺร์ในวันเดียวกันกับวันอัลนะหฺร์ของนครมักกะฮฺ ดีกว่าการถือศีลอดต่างวันกับวันอะรอฟะฮฺ การอัลนะหฺร์ต่างวันกับวันอัลนะหฺร์ของนครมักกะฮฺ

กรณีนี้เป็นกรณีตัวอย่างของการไม่ยอมรับอำนาจการวินิจฉัยของจุฬาราชมนตรี โดยเหตุผลของวิธีการอ้างอิงแหล่งที่มาของบทบัญญัติกฎหมายอิสลามที่ยังคงเป็นปัญหาอยู่ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant) มองว่า เป็นปัญหาที่ไม่อาจแก้ได้โดยง่าย ต่างฝ่ายต่างยืนยันถึงความถูกต้องในจุดยืนของตนเอง เพราะเป็นทัศนคติทางวิชาการไม่อาจใช้เสียงข้างมากกำหนดได้ จะต้องใช้เวลาในการหล่อหลอมทัศนคติของมุสลิมไทย ให้ยอมรับความแตกต่างทางความคิดและให้มีจิตสำนึกของความเป็นหมู่คณะ

ในขณะที่ผู้ทรงคุณวุฒิบางท่าน เห็นว่า กรณีทัศนคติของนักวิชาการอิสลามดังกล่าวนี้เป็นสิ่งที่น่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง เพราะในกรณีอำนาจของผู้นำในกรณีที่ไม่มีความ

บททางศาสนาที่ชัดเจน ศาสนาอิสลามมีหลักว่า “ มัชฮับของมุฟตี ก็คือมัชฮับของผู้ขอคำพิพากษา ” ซึ่งหลักการนี้จะต้องถูกนำไปใช้ในกรณีที่ไม่มีตัวบทที่ชัดเจนหรือในปัญหาที่มีทัศนะที่หลากหลาย แต่ในหลักการอิสลามแล้วถือว่าเมื่อผู้นำได้วินิจฉัยแล้วก็เป็นที่สิ้นสุดเช่น กรณีการกำหนดวันสำคัญทางศาสนา ที่เป็นที่ยกเถียงกันว่าจะใช้ทัศนะใดในการกำหนด ในเชิงวิชาการอาจมีทัศนะที่หลากหลาย แต่เมื่อจุฬาราชมนตรีวินิจฉัยแล้วย่อมเป็นที่สิ้นสุด เพราะกรณีนี้เป็นปัญหาเกี่ยวกับการอิจญ์ติฮาดที่ไม่ชัดเจนว่าฝ่ายใดเป็นฝ่ายถูก แต่ละความเห็นมีโอกาสถูกโอกาสผิดเหมือนกัน จึงเป็นความเห็นต่างที่ไม่มีสิ่งใดมาตัดสิน ศาสนาอิสลามจึงให้สิทธิผู้นำในการตัดสินข้อขัดแย้งนี้ และเมื่อผู้นำตัดสินแล้วข้อขัดแย้งก็ถือว่าเป็นอันสิ้นสุดจะขัดแย้งต่อไปอีกไม่ได้ มิฉะนั้นถือเป็นการละเมิดอำนาจผู้นำที่เป็นความผิดอีกกรณีหนึ่ง

ในขณะที่ วิสุทธิ์ บินล่าเต๊ะ เห็นว่า การไม่ยอมรับพิพากษาของจุฬาราชมนตรีในการกำหนดวันอีดอฎฎาเป็นความผิดพลาด แต่การที่พิพากษาของจุฬาราชมนตรีกำหนดวันอีดอฎฎา ไม่สอดคล้องกับวันวุฎุฟ ก็เป็นความผิดพลาดเช่นกัน

วิสุทธิ์ บินล่าเต๊ะ เห็นว่า การไม่ยอมรับพิพากษาของจุฬาราชมนตรีถือเป็นความผิดพลาดประการหนึ่ง เนื่องจากเจตนารมณ์หนึ่งของการกำหนดให้มีผู้นำในสังคม และการกำหนดให้มีวันอีดทั้งสอง คือเพื่อความเป็นเอกภาพของสังคมและเพื่อรวมพลังของปัจเจกชนในสังคมผ่านกิจกรรมที่ทรงความสำคัญยิ่งของวันอีดคือการละหมาดและการกล่าว “อัลลอฮุอักบาร” ร่วมกันอย่างพร้อมเพรียง การประกาศให้วันอีดอฎฎาที่สอดคล้องกับวันวุฎุฟ โดยไม่สนใจกับประกาศสำนักจุฬาราชมนตรี และนำเสนอสนธิสัญญาต่างๆมาสนับสนุนการกระทำดังกล่าวโดยไม่คำนึงแม้แต่แต่น้อยว่าการกำหนดวันอีดเป็นเพียงกึ่งก้านเล็ก ๆ กิ่งหนึ่งของสนธิสัญญาอันสูงตระหง่านเท่านั้น ที่สำคัญกว่ากิ่งคืออิสลามซึ่งก่อตัวจากอัลกุรอานและสุนนะฮ์ ซึ่งมีกึ่งก้านสาขามากมาย ซึ่งการเชื่อฟังผู้นำในสิ่งที่ไม่เป็นความผิดก็เป็นส่วนหนึ่งของอัลกุรอานและสุนนะฮ์เช่นกัน นอกจากนั้นการไม่ยอมรับพิพากษาของจุฬาราชมนตรีในการกำหนดอีดอฎฎาเป็นการไม่พยายามเปิดโลกทัศน์ให้เห็นว่าอิสลามเป็นศาสนาแห่งมนุษยชาติ รวมคนมากมายหลายเชื้อชาติ ภาษา และหลากแนวคิดไว้ได้ร่วมเงาเดียวกัน ภายใต้ความหลากหลายนี้อิสลามเปิดโอกาสให้มุสลิมสามารถแสดงตัวตนของตนออกมา ได้เต็มที่ภายใต้กรอบแห่งอุดมคติการภักดีต่ออัลลอฮ์พระผู้เป็นเจ้า เพราะความแตกต่างเป็นธรรมชาติอย่างหนึ่งที่อิสลามจะไม่ฝืนบังคับเพื่อให้ทุกคนต้องคิดอ่านเหมือนกัน จึงไม่แปลกที่แนวคิดเชิงปฏิบัติตามกฎหมายอิสลาม ที่รู้จักกันดีจะมีอยู่ถึง 4 สำนัก แต่ละสำนักก็มีลักษณะเด่นเฉพาะตัวของตนเอง อันเป็นไปตามบริบทของสังคมและสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกัน แต่ทั้ง 4 สำนักก็ได้รับการยอมรับว่ามีที่มาจากอัลกุรอานและสุนนะฮ์ทั้งสิ้น การผูกขาดความถูกต้องไว้แต่เพียงผู้เดียว และประณามความคิดเห็นอื่น ๆ ที่ต่างออกไปว่าล้วนเป็นความผิดทั้งสิ้นและเป็นบิดอะฮ์ทั้งสิ้น ความคิดอ่านที่รุนแรงตกขอบเช่นนี้ หลายครั้งนำไปสู่การตัดสินสังคมทั้งหมดว่าจมอยู่ในอุตุริกรรมและ

ตามมาด้วยการแยกตัวจากสังคมเดิมกลายเป็นกลุ่มก้อนใหม่ซึ่งจะไม่เชื่อฟังผู้นำคนใด ยกเว้นผู้นำที่มีท่วงทำนองความคิดแบบเดียวกันเท่านั้น และมักก่อให้เกิดความแปลกแยกในสังคมมุสลิมอยู่เสมอ ทั้งนี้เพราะหลักเชิงปฏิบัติในข้อปลีกย่อยเช่น การละหมาดอีด ต้องยืนอยู่บนฐานของหลักใหญ่อันได้แก่การรักษาเอกภาพของประชาคมเอาไว้ การให้ความสำคัญกับความเป็นเอกภาพของสังคม ปรากฏในโอวาทของเราะสุลุลลอฮฺ ﷺ หลายครั้งหลายหน และมีเพียงกรณีเดียวที่อนุญาตให้มุสลิมขัดขืนมติหรือขัดคำสั่งของผู้นำได้คือเมื่อ มติหรือคำสั่งนั้นนำไปสู่การทรยศเนรคุณต่ออัลลอฮฺอย่างชัดเจน ส่วนกรณีเช่นการประกาศวันอีดไม่ตรงกับวันอัลละหฺร์ที่มักกะฮฺนั้น ไม่มีนักวิชาการคนใดเห็นว่าเป็นการทรยศต่ออัลลอฮฺ เพราะเป็นเพียงการตีความหะดีษที่แตกต่างออกไป ความแตกต่างเช่นนี้เป็นสิ่งที่มีอาจหลีกเลี่ยง อิสลามจึงไม่ปฏิเสธการใช้ดุลยพินิจ แม้ผลแห่งการใช้จะออกมาแตกต่างกันหรือผลบางอย่างอาจไม่ถูกต้องก็ตาม กลับส่งเสริมให้มีการใช้ดุลยพินิจมากขึ้นโดยการตอบแทนรางวัลแก่ผู้ใช้ดุลยพินิจอย่างถูกต้องสองรางวัล หนึ่งสำหรับความยากลำบากในการใช้ดุลยพินิจ และอีกหนึ่งสำหรับความถูกต้องที่เกิดขึ้น ส่วนผู้ใช้ดุลยพินิจแล้วแต่ได้ผลไม่ถูกต้องก็ยังได้รับหนึ่งรางวัลสำหรับ ความพยายามที่เขาทุ่มเท

นอกจากนั้น วิสุทธี บินล่าเต๊ะ ยังอธิบายว่า การที่พัทวาของจุฬาราชมนตรีกำหนดวันอีดอฎฮา ไม่สอดคล้องกับวันวุฎฟ ก็เป็นความผิดพลาดเช่นกัน โดยเนื้อแท้ของอิสลามศาสนาที่บัญญัติโดยองค์อัลลอฮฺพระผู้เป็นเจ้าของผู้ทรงรังสรรค์ธรรมชาติแห่งการเปลี่ยนแปลงด้วยพระองค์เอง ย่อมไม่มีการตราบทบัญญัติที่ฝืนกับธรรมชาติของสรรพสิ่ง หากแต่อิสลามคือการกำหนดให้สรรพสิ่งเป็นอย่างที่ควรเป็น จะไม่แยกสิ่งที่ต้องรวม และไม่รวมสิ่งที่ไม่ควรรวมแล้วต้องแยกจากกัน

วิสุทธี บินล่าเต๊ะ อธิบายว่า การอนุญาตให้มุสลิมที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ห่างไกลกัน สามารถดูดวงจันทร์เพื่อกำหนดวันสำคัญเช่นวันอีดได้ด้วยตนเอง โดยไม่ต้องขึ้นกับพื้นที่หนึ่งใดเป็นการเฉพาะในอดีตกาล สะท้อนภาพของหลักการที่มีทั้งความมั่นคงตายตัวและความยืดหยุ่นซึ่งผสานเข้าด้วยกันอย่างลงตัว ความมั่นคงแน่นอนก็คือสังคมมุสลิมต้องมีวันอีดตราบเท่าที่มีการถือศีลอดและการประกอบพิธีฮัจญ์อยู่ ส่วนความยืดหยุ่นก็คือไม่กำหนดให้แต่ละพื้นที่ต้องจัดวันอีดให้ตรงกันทั้งหมด ทั้งนี้เพราะในยุคก่อนความห่างไกลเป็นอุปสรรคอย่างยิ่งในการติดต่อสื่อสาร การกำหนดให้ทุกพื้นที่กำหนดวันอีดให้ตรงกันทั้งหมดย่อมอยู่เกินวิสัยที่จะทำได้ สิ่งนี้เป็นข้อบ่งชี้ว่าความยืดหยุ่นเกิดบนฐานของการคำนึงถึงสภาพสังคมและภูมิศาสตร์ ดังนั้น หากสภาพการณ์ทางสังคมและภูมิศาสตร์เปลี่ยนไป กฎเกณฑ์ที่เกิดบนฐานดังกล่าวก็ต้องปรับเปลี่ยนด้วย อัลกออิดะฮฺ อัลฟิควียะฮฺข้อหนึ่งจึงระบุไว้ว่า “ข้อบัญญัติที่เกิดเพราะมูลเหตุใด ย่อมดำรงอยู่ตราบเท่าที่มูลเหตุนั้นยังคงอยู่ แต่หากมูลเหตุนั้นหายไปหรือแปรสภาพไป ข้อบัญญัติดังกล่าวก็ย่อมถูกลบหรือแปรสภาพตามมูลเหตุที่มาของมัน” นี่เป็นที่มา

ของหลักการที่ว่า “พีทวาย่อมแปรเปลี่ยนไปตามความแปรเปลี่ยนของบริบทแห่งกาลและเทศะ ”

วิสุทธิ บินล่าเต๊ะ อธิบายว่า วิธีคิดและวิธีทัศน์ที่ยึดติดกับตัวอักษรแห่งหะดีษอย่างคับแคบตายตัว จนเพิกเฉยละเลยต่อเจตนารมณ์แห่งหะดีษไป ลืมบริบททางสังคมอันเป็นที่มาแห่งหะดีษ และไม่นำเอาบริบททางสังคมปัจจุบันมาเป็นส่วนหนึ่งในการวิเคราะห์ก่อนออกประกาศ เป็นวิธีคิดและวิธีทัศน์ซึ่งในที่สุดแล้วก็ทำให้ผู้นำองค์กรสรุปรวบรัดเอา ว่าการเห็นดวงจันทร์ที่ซาอุดีอาระเบียเป็นเรื่องหนึ่ง การเห็นดวงจันทร์ที่ประเทศไทยก็เป็นอีกเรื่องหนึ่ง ผลลัพธ์ก็คือการประกาศวันอีตอฎฮาคนละวันกับวันอันนะหฺรฺที่มักกะฮฺ ซึ่งก็หมายถึงวันอะรอฟะฮฺของสองประเทศนี้ก็ไม่ตรงกันด้วย ทั้ง ๆ ที่วันอีตอฎฮาผูกพันกับอะรอฟะฮฺและอันนะหฺรฺอย่างเป็นทางการเป็นหลัก

วิสุทธิ บินล่าเต๊ะ ให้เหตุผลถึงทัศนะดังกล่าวว่า อะรอฟะฮฺเป็นนามของสถานที่ซึ่งใช้เพื่อการรูกูฟในวันที่ 9 แห่งเดือนซุลฮิจญะฮฺ ในโลกมีอะรอฟะฮฺเพียงหนึ่งเดียว การรูกูฟก็ไม่อาจใช้สถานที่อื่นใดได้อีกนอกจากที่นี่ วันอะรอฟะฮฺ ณ สถานที่ใด ๆ ในโลกจึงสมควรยึดโยงกับอะรอฟะฮฺแห่งมักกะฮฺเป็นหลัก ไม่ควรมีวันอะรอฟะฮฺที่ใดในโลกแปลกแยกไปจากการรูกูฟที่ห้องทุ่งอะรอฟะฮฺแห่ง มักกะฮฺเลย ส่วนอันนะหฺรฺหมายถึงการเชือดสัตว์เป็นพลีทานซึ่งจะทำการในวันถัดจากวันอะรอฟะฮฺ ซึ่งก็คือวันที่ 10 ซุลฮิจญะฮฺ วันนี้เองถือเป็นวันอีตอฎฮาสำหรับคนที่ไม่ได้ไปทำฮัจญ์ ผู้คนในส่วนอื่น ๆ ของโลกจึงสามารถเชือดสัตว์เป็นพลีทานได้ในท้องถิ่นของตนเช่นเดียวกับผู้ที่ กำลังประกอบพิธีฮัจญ์ กระนั้นก็ตาม เนื่องจากการเชือดสัตว์ผูกพันกับมักกะฮฺทั้งในแง่ประวัติศาสตร์และในแง่พิธีฮัจญ์ จึงกล่าวได้ว่าการกำหนดวันอีตอฎฮาในดินแดนอื่น ๆ ก็ไม่ควรแปลกแยกไปจากวันอันนะหฺรฺในมักกะฮฺเช่นกัน

วิสุทธิ บินล่าเต๊ะ สรุปว่า การอ้างอิงสุนนะฮฺเพื่อนำมาเป็นเหตุผลในการกำหนดวันอีตอฎฮาของจุฬาราชมนตรีโดยไม่ผูกติดกับวันอะรอฟะฮฺในมักกะฮฺ และอ้างว่าวันอะรอฟะฮฺหมายถึงวันที่ ๙ ของเดือนซุลฮิจญะฮฺซึ่งแต่ละท้องถิ่นสามารถกำหนดกันได้ตามผลของการดูดวง จันทร์ในท้องถิ่นนั้น ๆ ทั้งนี้โดยมีพิกัดต้องพิจารณาว่าจะมีการรูกูฟในวันนั้น เป็นการวางหะดีษผิดที่ผิดทาง เพราะสุนนะฮฺดังกล่าวเหมาะสมสำหรับการปฏิบัติในกาลเวลาหนึ่งซึ่งการสื่อสารระหว่างพื้นที่ต่าง ๆ เป็นไปด้วยความยากลำบาก แต่ในยามที่โลกเป็นเหมือนหมู่บ้านหนึ่งเดียวเช่นยุคโลกาภิวัตน์ทุกวันนี้ ผู้นำควรพิจารณาหะดีษอีกกลุ่มหนึ่งที่เน้นย้ำความเป็นเอกภาพของประชาคมมุสลิม มากกว่า การยืนยันกำหนดวันอีตอฎฮาตามเหตุผลเดิม ๆ ซึ่งรังแต่จะทำให้เกิดความแปลกแยกในสังคมมุสลิมมากขึ้น เพราะหากปฏิบัติตามคำประกาศสำนักจุฬาฯ ก็หนีไม่พ้นความรู้สึกตะขิดตะขวงใจเมื่อรู้ทั้งรู้อีกทั้งยังมองเห็นด้วยตาผ่านการถ่ายทอดสดและเทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่ที่วันคลื่อนสุญญาตหลังไหลไปยังห้องทุ่งอะรอฟะฮฺเพื่อทำการรูกูฟ เหตุใดสำนักจุฬาราชมนตรีจึงประกาศให้วันอะรอฟะฮฺสำหรับ

ประเทศไทยไม่ตรงกับวันอะรอเฟสฺ ๓ วัน อะรอเฟสฺ การอ้างว่าวันอะรอเฟสฺหมายถึงวันที่ 9 ของเดือนซุลฮิจญะฮฺ โดยไม่เกี่ยวว่าจะตรงกับการรูกูฟหรือไม่ น่าจะเป็นเหตุผลที่ตื่นเขินเกินไป เพราะหากไม่มีการรูกูฟแล้วจะมีวันอะรอเฟสฺได้ หรือ วันที่ 9 ซุลฮิจญะฮฺจะมีความหมายอะไร หากไม่มีการรูกูฟ เช่นเดียวกับวันที่ 10 ซุลฮิจญะฮฺซึ่งเรียกว่าวัน อันนะหฺริ ที่เรียกเช่นนั้นเพราะมีการเชือดสัตว์ หากไม่มีการเชือดสัตว์ ชื่อ อันนะหฺริ ย่อมไม่มีความหมายใด ๆ เลย สำหรับสุนนะฮฺที่อ้างถึงนั้นนอกจากจะต้องตระหนักว่าท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ เป็นผู้ที่ค้ำนึ่งถึงสถานภาพของบุคคลและสังคมที่แตกต่างกัน ซึ่งทำให้ท่านกำหนดบทบาทของแต่ละคนแตกต่างกันไปตามความเหมาะสมของสถานภาพ นั้น ๆ แล้ว ควรระลึกไว้ด้วยว่าหากเราถือเอาวันรูกูฟที่มีกะฮฺเป็นเกณฑ์กำหนดวันอีดอัฎฮาของประเทศไทย ก็มิได้หมายความว่านั่นเป็นการยกเลิกคำสั่งแห่งศาสนทูตที่ให้อุดวงจันทร์ เพราะการกำหนดวันสำคัญในมักกะฮฺก็ใช้วิธีอุดวงจันทร์เช่นกัน เมื่อวันของมักกะฮฺกับวันของไทยก็คือวันเดียวกันเพราะต่างกันเพียง 4 ชั่วโมงไม่อาจนับเป็นคนละวันได้ การที่ผู้รับผิดชอบฝ่ายไทยจะถือเอาการเห็นดวงจันทร์ที่มีกะฮฺมาเป็นเกณฑ์ กำหนดวันอีดอัฎฮาของไทยย่อมเป็นการสมควรอย่างยิ่ง และถือว่าเป็นการกำหนดบนพื้นฐานของการอุดวงจันทร์อยู่นั่นเอง ยิ่งกว่านั้นยังทำให้เกิดความเป็นเอกภาพในหมู่ประชาคมมุสลิมอันเป็น เจตนารมณ์สำคัญของบทบัญญัติอิสลามอีกด้วย ในทางตรงกันข้ามการยืนยันที่จะกำหนดวันสำคัญเองโดยไม่คำนึงถึงข้อเท็จจริงทางสังคมและเจตนารมณ์แห่งศาสนานั้น นอกจากจะสร้างความปรแยกร้างฉนวนซึ่งผู้นำต้องหลีกเลี่ยงให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้แล้ว ยังเป็นการสะท้อนอิทธิพลล้าลึกของความรู้สึกชาตินิยมที่เกาะกินใจผู้นำสังคมมุสลิมไทยอยู่อีกด้วย เป็นชาตินิยมที่ทำให้เรามองอะไรได้ไม่ไกลเกินกว่าพรมแดนรัฐชาติที่ชนชั้นนำขีดค้นขึ้นเมื่อร้อยกว่าปีก่อน ภายใต้แนวคิดที่ให้ความสำคัญสูงยิ่งกับเอกลักษณ์เฉพาะตนที่คนในพรมแดนรัฐ ชาตินั้นมี เช่น เชื้อชาติ ภาษา และจารีตประเพณีซึ่งมักถูกกำหนดโดยชนชั้นสูงของสังคม ความรู้สึกชาตินิยมเช่นนี้ จริง ๆ เป็นสิ่งที่อิสลามได้นำพามุสลิมจนก้าวพ้นผ่านไป แล้ว แต่ในยามที่โลกอิสลามอ่อนแอจนถูกแบ่งแยกเป็นประเทศเล็กประเทศน้อยเช่นปัจจุบันเราต่างถูกครอบงำจนปล่อยให้พรมแดนรัฐชาติกลับกลายเป็นเส้นคั่นความเป็นเอกภาพของประชาชาติอิสลามไปเสียได้ การรักษาเอกภาพในประชาคมที่กล่าวถึงข้างต้นมิได้เป็นการปิดกั้นเวทีการต่อสู้ต่อรองทางความคิดของคนในสังคมแต่ประการใดเลย ผู้ที่มีความคิดขัดแย้งแตกต่างกับจุฬาราชมนตรีย่อมมีสิทธิเต็มที่ที่จะเสนอหรือเผยแพร่ความคิดของตน ทั้งต่อสำนักจุฬาราชมนตรีเองและต่อสาธารณชน อีกทั้งเป็นหน้าที่ของสำนักจุฬฯ ในฐานะผู้นำต้องรับฟังอย่างพินิจพิเคราะห์ แต่เมื่อมีการประชุมของผู้เกี่ยวข้องแล้ว มติออกมาอย่างไร ก็เป็นหน้าที่ของประชาคมมุสลิมที่จะต้องปฏิบัติตาม แม้จะไม่เห็นด้วยก็ตาม เพราะหากแต่ละกลุ่มแต่ละคนตั้งต้นจะทำตามที่ตนเองคิดตนเองเห็นโดยไม่เคารพเชื่อฟังผู้นำหรือมติประชาคมแล้ว ก็ย่อมมีแต่จะแตกแยกขัดแย้งกันมีสิ้นสุด เอกภาพ ของประชาคมมุสลิมจึงเป็นสิ่งที่

องค์กรนำ เช่นสำนักจุฬาราชมนตรีและหมั่นักวิชาการอิสลามต้องคำนึงถึงให้มาก ก่อนออกประกาศหรือขึ้นคำสั่งไม่ว่าจะเป็นเรื่องใดก็ตาม

ปัญหาในส่วนของนักวิชาการอิสลาม ผู้ทรงคุณวุฒิบางท่าน เห็นว่า แม้ว่ากรณีทั่วไป นักวิชาการอิสลามมักจะไม่นิยมให้มีการบีบบังคับให้ผู้อื่นมาใช้ทัศนะของตน แต่จะปล่อยให้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นทางวิชาการได้อย่างอิสระ ซึ่งเป็นกรณีที่เกี่ยวข้องกับการไม่ยอมรับฟัตวาของจุฬาราชมนตรี เนื่องจากทัศนะทางวิชาการของจุฬาราชมนตรีเป็นเพียงทัศนะหนึ่งทางวิชาการจำนวนทัศนะทางวิชาการที่มีความหลากหลาย ทั้ง ๆ ที่ในความเป็นจริงแล้ว ไม่ได้อยู่ในกรณีนี้ แต่เป็นปัญหากรณีทัศนะทางวิชาการในกรณีอำนาจของผู้นำในกรณีที่ไม่มีความชัดเจน โดยที่นักวิชาการแต่ละฝ่ายจะถือว่าทัศนะของฝ่ายตนมีน้ำหนักมากกว่า โดยการตีความแหล่งที่มาทางบทบัญญัติอิสลามตามความเข้าใจของฝ่ายตน และไม่ยอมรับว่าเรื่องดังกล่าวสามารถมีทัศนะที่หลากหลายและเลือกปฏิบัติได้ อย่างไรก็ตาม ผู้ทรงคุณวุฒิ เห็นว่า ประเด็นปัญหาการไม่ยอมรับฟัตวาของจุฬาราชมนตรี นอกเหนือจากมีนัยในแง่ที่ว่าเป็นการไม่เชื่อฟังผู้นำ ซึ่งหมายถึงมุสลิมในประเทศไทยทุกคน จะต้องเชื่อฟังและปฏิบัติตามคำวินิจฉัยของจุฬาราชมนตรี ในฐานะผู้นำสูงสุดของมุสลิมตามหลักการเชื่อฟังผู้นำในอิสลามแล้ว ยังมีแง่ของสภาพภาพของการฟัตวาในบทบัญญัติแห่งกฎหมายอิสลาม ที่บัญญัติว่าคำฟัตวาไม่ใช่คำพิพากษา ซึ่งหมายถึง คำฟัตวาเป็นเพียงการชี้แจงบทบัญญัติทางศาสนาอิสลาม ไม่มีสภาพบังคับเหมือนเช่นคำพิพากษา คำฟัตวาของจุฬาราชมนตรี จึงไม่มีสภาพบังคับเช่นกัน ดังนั้น คำฟัตวาของจุฬาราชมนตรีจึงไม่ผูกพันคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดและนักวิชาการอิสลาม ก็มีอำนาจที่จะให้คำฟัตวาได้เช่นกัน แม้ว่าจะไม่สอดคล้องกับคำฟัตวาของจุฬาราชมนตรี ผู้ทรงคุณวุฒิท่านนี้จึงเห็นว่า ควรสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพภาพของผู้นำมุสลิม ผู้พิพากษา และมุฟตีให้ชัดเจน ทั้งนี้ เนื่องจาก ในกรณีอำนาจของผู้นำในกรณีที่ไม่มีความชัดเจน ศาสนาอิสลามมีหลักการว่า “ มัชฮับของมุฟตี ก็คือมัชฮับของผู้ขอคำฟัตวา ” ซึ่งหลักการนี้จะต้องถูกนำไปใช้ในกรณีที่ไม่มีตัวบทที่ชัดเจนหรือในปัญหาที่มีทัศนะที่หลากหลาย แต่ในหลักการอิสลามแล้วถือว่าเมื่อผู้นำได้วินิจฉัยแล้วก็เป็นที่สิ้นสุดเช่น กรณีการกำหนดวันสำคัญทางศาสนา ที่เป็นที่ยกเถียงกันว่าจะใช้ทัศนะใดในการกำหนด ในเชิงวิชาการอาจมีทัศนะที่หลากหลาย แต่เมื่อจุฬาราชมนตรีวินิจฉัยแล้วย่อมเป็นที่สิ้นสุด เพราะกรณีนี้เป็นปัญหาเกี่ยวกับการอิจญ์ติฮาดที่ไม่ชัดเจนว่าฝ่ายใดเป็นฝ่ายถูก แต่ละความเห็นมีโอกาสถูกโอกาสผิดเหมือนกัน จึงเป็นความเห็นต่างที่ไม่มีสิ่งใดมาตัดสิน ศาสนาอิสลามจึงให้สิทธิผู้นำในการตัดสินข้อขัดแย้งนี้ และเมื่อผู้นำตัดสินแล้วข้อขัดแย้งก็ถือว่าเป็นอันสิ้นสุดจะขัดแย้งต่อไปอีกไม่ได้ มิฉะนั้นถือเป็นการละเมิดอำนาจผู้นำที่เป็นความผิดอีกกรณีหนึ่งผู้ทรงคุณวุฒิจึงเรียกร้องให้นักวิชาการที่มีความเห็นต่างออกไป ให้ยอมรับอำนาจของจุฬาราชมนตรีในฐานะผู้นำสูงสุดของมุสลิม

แม้ว่าผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่ จำนวน 17 คน เห็นว่าจุฬาราชมนตรี มีสถานภาพเป็นผู้นำมุสลิมที่มีผลทำให้การพิตวาของจุฬาราชมนตรีมีผลผูกพันมุสลิมไทยทุกคน แต่มีข้อสังเกตบางประการเกี่ยวกับความชัดเจนของกฎหมายที่เกี่ยวกับสถานภาพของจุฬาราชมนตรี เนื่องจากผู้ทรงคุณวุฒิบางท่าน เห็นว่า คำว่า “ผู้นำกิจการอิสลาม” ใน มาตรา 6 ไม่มีความหมายว่า จุฬาราชมนตรีเป็นผู้นำมุสลิม จุฬาราชมนตรีจึงไม่ได้เป็นผู้นำมุสลิมตามกฎหมาย จุฬาราชมนตรีเป็นเพียงเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีอำนาจตามที่กฎหมายบัญญัติเท่านั้น การพิตวาของจุฬาราชมนตรีจึงไม่มีสภาพบังคับเช่นเดียวกับกรณีอำนาจของผู้นำในกรณีที่ไม่มีตัวบททางศาสนาที่ชัดเจน

ส่วนกรณีปัญหาการมีผลผูกพันของพิตวาของจุฬาราชมนตรีต่อหน่วยงานของรัฐและการยอมรับของภาคีรัฐต่อคำพิตวาของจุฬาราชมนตรี โดยทั่วไปแล้วผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant) มองว่ารัฐยอมรับสถานภาพของจุฬาราชมนตรีและสถานภาพของศาสนาอิสลามในระดับที่สูงมาก เช่น กรณีการให้หญิงมุสลิมใช้ผ้าหิญาบถ่ายรูปทำบัตรประชาชนได้ การคลุมหิญาบรับปริญญาบัตร การบรรจุหลักสูตรอิสลามศึกษาในโรงเรียนสามัญ หรือการสนับสนุนการจัดการศึกษาของสถาบันการศึกษาเอกชนมุสลิมอย่างสมบูรณ์ด้วยงบประมาณของรัฐ หรือกรณีอื่นๆ แต่ปัญหาการยอมรับอำนาจคำพิตวาของจุฬาราชมนตรีจากหน่วยงานของรัฐก็ยังคงปรากฏอยู่ เช่น กรณีคำพิตวาที่อดีตจุฬาราชมนตรี (ประเสริฐ มะหะหมัด) ได้วินิจฉัยให้กับ ศอ.บต.ที่สอบถามต่อกรณีการปฏิบัติหน้าที่ในราชการและงานกิจกรรมของราชการ ต่อชาวมุสลิมในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ แต่ทว่าหลายยุคหลายสมัยที่ผ่านมา หน่วยงานภาครัฐก็ไม่นำไปปฏิบัติให้เห็นอย่างเป็นรูปธรรม เพราะคำพิตवादังกล่าวไม่ผูกพันต่อหน่วยงานใด การปฏิบัติจึงขึ้นอยู่กับความสมัครใจและทัศนะส่วนตัวเป็นสำคัญ เมื่อพิจารณาที่ทัศนะส่วนตัวของข้าราชการที่นับถือศาสนาพุทธที่มีต่อคำวินิจฉัยของจุฬาราชมนตรีแล้ว ปรากฏว่าข้าราชการที่นับถือศาสนาพุทธส่วนใหญ่ไม่ยอมรับคำวินิจฉัยของจุฬาราชมนตรีดังกล่าว จากผลการวิจัยของสุเทพ สันติวรานนท์ และคณะ เรื่องความคิดเห็นของประชาชนและข้าราชการในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีต่อข้อปฏิบัติที่สอดคล้องกับหลักศาสนาอิสลามตามคำวินิจฉัยของจุฬาราชมนตรี กรณีศึกษาในอำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี ซึ่งประชาชนและข้าราชการที่นับถือศาสนาพุทธไม่แน่ใจว่าจะเห็นด้วยกับคำวินิจฉัยส่วนใหญ่ของจุฬาราชมนตรี ดังนั้นจึงไม่ใช่เป็นเรื่องที่แปลกที่จนกระทั่งปัจจุบันนี้ คำวินิจฉัยของจุฬาราชมนตรีก็ยังคงไม่ได้รับการยอมรับจากหน่วยงานของราชการอย่างเหมาะสมกับสถานภาพของจุฬาราชมนตรีเพราะข้าราชการส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ยิ่งไปกว่านั้น ในเมื่อสังคมทั่วไปพบเห็นอยู่เสมอว่ามุสลิมเองก็ไม่ได้ยอมรับคำพิตวาของจุฬาราชมนตรีมากนัก ทำให้หน่วยงานของรัฐเกิดความไม่มั่นใจว่าถ้าทำตามคำพิตวาของจุฬาราชมนตรีแล้ว สังคมมุสลิมจะยอมรับหรือไม่ จึงใช้วิธีสอบถามวิธีปฏิบัติในกรณีปัญหาต่างๆ เหล่านี้กับผู้นำชุมชนมุสลิมดีกว่า แม้ว่าผู้นำเหล่านั้นจะ

ไม่มีอำนาจพิตวา แต่ก็เป็นที่ยอมรับของสังคมมุสลิม ซึ่งจะทำให้ไม่เกิดผลกระทบใดๆตามมาอีก

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant) เห็นว่าสาเหตุที่ทำให้เกิดพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ของรัฐในการไม่ยอมรับคำวินิจฉัยของนายประเสริฐ มะหะหมัด อดีตจุฬาราชมนตรี นั้นเป็นเพราะความไม่ชัดเจนในเรื่องกฎหมายเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของจุฬาราชมนตรีด้านการพิตวาและความผูกพันกับหน่วยงานของรัฐ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant) จึงเห็นว่าควรที่จะหาทางออกสำหรับปัญหานี้ ทางแก้ปัญหามีเกี่ยวกับการยอมรับอำนาจคำพิตวาของจุฬาราชมนตรีจากหน่วยงานของรัฐ แบ่งออกเป็น 2 แนวทาง

แนวทางแรก โดยการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 โดยการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 โดยการบัญญัติให้คำวินิจฉัยของจุฬาราชมนตรีในกรณีของกิจการศาสนาอิสลามผูกพันหน่วยงานของรัฐ ซึ่งต้องอาศัยเวลาเพื่อการแก้ไข เพราะหากว่าใช้วิธีการอื่นๆ โดยไม่มีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติดังกล่าว หน่วยงานของรัฐก็จะอ้างว่า คำวินิจฉัยของจุฬาราชมนตรี เป็นเพียงคำแนะนำ ไม่ปฏิบัติก็ได้ ซึ่งจะไม่มีผลในทางปฏิบัติ

แนวทางที่สอง การใช้ความสัมพันธ์ระหว่างองค์กร และเป็นเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลและจุฬาราชมนตรี ให้จุฬาราชมนตรีและรัฐบาลประชุมแสวงหาแนวทางเพื่อให้สามารถนำคำวินิจฉัยของจุฬาราชมนตรีในส่วนที่เกี่ยวกับกิจการศาสนาไปปฏิบัติได้ ซึ่งการใช้ความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรนั้นทำได้สะดวกรวดเร็วกว่าการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 เพราะเดิมนั้นจุฬาราชมนตรีมีสถานภาพที่สูงมาก เพราะในสมัยกรุงศรีอยุธยาตำแหน่งว่าที่กรมท่าขวาซึ่งเป็นตำแหน่งผู้นำฝ่ายอิสลามในประเทศไทยทำหน้าที่พิจารณาคดีความด้านครอบครัวและมรดกของมุสลิมตามกฎหมายอิสลาม ได้เริ่มขึ้นในสมัยแผ่นดินพระเจ้าทรงธรรม ท่านเชคอะหมัดเป็นผู้เจนจัดในด้านการค้ากับต่างประเทศ จึงได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้เป็นพระยาเชคอะหมัดรัตนราชเศรษฐี เจ้ากรมท่าขวาและว่าที่จุฬาราชมนตรีเป็นผู้ดูแลชาวมุสลิมอีกด้วย ท่านเชคอะหมัดเป็นปฐมจุฬาราชมนตรีของประเทศไทย จนถึงจุฬาราชมนตรีคนสุดท้ายจากตระกูลเชค อะหมัด ซึ่งเป็นจุฬาราชมนตรีต่อเนื่องกันมาตั้งแต่สมัยแผ่นดินพระเจ้าทรงธรรมถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ครั้นต่อมาในสมัยประชาธิปไตย การแต่งตั้งจุฬาราชมนตรีจึงมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม กล่าวคือ เมื่อปี พ.ศ. 2488 รัฐบาลได้ตราพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการศาสนูปถัมภ์ฝ่ายอิสลาม พ.ศ. 2488 พระราชกฤษฎีกานี้กำหนดให้จุฬาราชมนตรีมีหน้าที่ปฏิบัติราชการแทนพระองค์เกี่ยวกับการที่จะทรงอุปถัมภ์ศาสนาอิสลาม ต่อมาในปี พ.ศ. 2491 รัฐบาลได้ตราพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการศาสนูปถัมภ์ฝ่ายอิสลาม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2491 จุฬาราชมนตรีถูกลดบทบาทลงให้เป็นเพียงที่ปรึกษาของกรมการ

ศาสนาในกระทรวงศึกษาธิการเกี่ยวกับการศาสนูปถัมภ์ฝ่ายอิสลาม และต่อมาพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 มาตรา 8 บัญญัติให้จุฬาราชมนตรีมีอำนาจหน้าที่ให้คำปรึกษาและเสนอความเห็นต่อทางราชการเกี่ยวกับกิจการศาสนาอิสลาม และมาตรา 16 แห่งพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 อันเป็นกฎหมายที่บัญญัติเกี่ยวกับจุฬาราชมนตรีในฐานะประธานคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยว่ามีอำนาจหน้าที่ให้คำปรึกษาแก่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้

การใช้ความสัมพันธ์ระหว่างองค์กร และเป็นเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลและจุฬาราชมนตรี โดยการให้นโยบายของรัฐบาลต่อผู้บังคับบัญชาของกระทรวงต่างๆ ให้มีคำสั่งไปตามสายบังคับบัญชาของตนให้ปฏิบัติตามคำวินิจฉัยของจุฬาราชมนตรี ตามอำนาจในมาตรา 8 ของพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 ที่บัญญัติว่าจุฬาราชมนตรีมีอำนาจหน้าที่ให้คำปรึกษาและเสนอความเห็นต่อทางราชการเกี่ยวกับกิจการศาสนาอิสลาม และมาตรา 16 แห่งพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 อันเป็นกฎหมายที่บัญญัติเกี่ยวกับจุฬาราชมนตรีในฐานะประธานคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย ว่ามีอำนาจหน้าที่ให้คำปรึกษาแก่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ ซึ่งแนวทางนี้เป็นแนวการใช้ตำแหน่งจุฬาราชมนตรีให้ประโยชน์แก่สังคมและประเทศชาติได้อย่างสร้างสรรค์ รัฐบาลไม่ควรอาศัยตำแหน่งจุฬาราชมนตรีเฉพาะในกรณีที่เป็นประโยชน์ต่อรัฐบาลเท่านั้น

การใช้แนวทางที่สองนั้น ควรที่จะแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 โดยการแก้ไขเป็น ให้จุฬาราชมนตรีมีอำนาจหน้าที่ให้คำปรึกษาและเสนอความเห็นต่อรัฐบาลเกี่ยวกับกิจการศาสนาอิสลาม ซึ่งการให้คำปรึกษาของจุฬาราชมนตรีต่อรัฐบาลจะมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้นกว่าเดิมที่ใช้วลีที่กล่าวถึงจุฬาราชมนตรีว่ามีอำนาจหน้าที่ “ให้คำปรึกษาและเสนอความเห็นต่อทางราชการเกี่ยวกับกิจการศาสนาอิสลาม”

ปัญหาที่ศาสนิกอื่นหรือรัฐบาลจะหวาดระแวงว่า การให้คำพิตวาของจุฬาราชมนตรีในกรณีกิจการศาสนาอิสลามผูกพันหน่วยงานของรัฐ เป็นอุปสรรคประการหนึ่งที่ทำให้การแก้ไขเพิ่มเติมอำนาจหน้าที่ของจุฬาราชมนตรีอาจจะถูกคัดค้านจากฝ่ายต่างๆ จึงต้องมีการทำความเข้าใจให้กระจ่างชัดแก่สังคมไทยถึงผลดีด้านต่างๆ หากมีการแก้ไขเพิ่มเติมอำนาจหน้าที่ของจุฬาราชมนตรีดังกล่าว เพราะการแก้ไขเพิ่มเติมอำนาจหน้าที่ของจุฬาราชมนตรีให้คำพิตวาของจุฬาราชมนตรีในกรณีกิจการศาสนาอิสลามผูกพันหน่วยงานของรัฐไม่ได้เป็นการไปก้าวก่ายอำนาจรัฐ แต่จะทำให้สังคมโดยรวมมีความสงบสุขและมั่นคงเป็น

ปีกแผ่นมากยิ่งขึ้น เพราะจะทำให้สังคมมุสลิมมีคุณธรรมจริยธรรมและความสามัคคีมากยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นสิ่งที่รัฐมีหน้าที่จะต้องส่งเสริม ไม่ใช่เป็นทางเลือกที่จะทำหรือไม่ก็ได้

การใช้ทั้งสองแนวทางนี้ก็ยังคงต้องอาศัยการยอมรับต่อคำพิพากษาของ จุฬาราชมนตรีจากสังคมมุสลิมด้วย ผู้เกี่ยวข้องจึงควรหาวิธีการให้สังคมมุสลิมเองยอมรับเสียก่อน ไม่ว่าจะเป็นการอบรม ปลุกฝังจิตสำนึก หรือแก้ไขเพิ่มเติม พระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 ให้มีมาตราที่บัญญัติถึงบทลงโทษมุสลิม หรือองค์กรศาสนาอิสลามที่กระทำความผิดฐานละเมิดคำพิพากษาของจุฬาราชมนตรีในกิจการศาสนาอิสลามที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของจุฬาราชมนตรี ซึ่งแนวทางการลงโทษผู้ฝ่าฝืนคำพิพากษาของจุฬาราชมนตรีผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่เห็นว่าหากเป็นโทษทางแพ่งหรือทางอาญาในประเทศไทยคงทำได้ยาก และอาจจะถูกต่อต้านจากหลายๆฝ่าย อีกทั้งอาจจะไปขัดแย้งกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยที่ให้เสรีภาพในการนับถือศาสนาอีกด้วย แต่ถ้าเป็นโทษทางวินัย เช่น การลงโทษทางวินัยแก่คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดหรือคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิด ที่กระทำความผิดฐานละเมิดคำพิพากษาของจุฬาราชมนตรีในกิจการศาสนาอิสลามที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของจุฬาราชมนตรี เช่น การประกาศวันอีดขัดแย้งกับการประกาศของจุฬาราชมนตรี โดยการตักเตือนหรือภาคทัณฑ์ ก็อาจจะกระทำได้

อย่างไรก็ตามกรณีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจผูกพันของพิพากษาเกี่ยวกับกิจการศาสนาอิสลามของจุฬาราชมนตรีต่อภาครัฐและภาคประชาชน ซึ่งจะเกี่ยวเนื่องถึงประสิทธิภาพของอำนาจพิพากษาที่จะมีบทลงโทษสำหรับผู้ละเมิดตั้งความเห็นของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant) ดังกล่าวนั้น ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant) มีความเห็นเป็น 3 แนวทาง คือ

แนวทางที่ 1 ผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่ จำนวน 10 คน เห็นควรให้พิพากษาเกี่ยวกับกิจการศาสนาอิสลามของจุฬาราชมนตรีมีอำนาจผูกพันของต่อภาครัฐและภาคประชาชน โดยให้เหตุผลว่า เพื่อให้สังคมเกิดเอกภาพ และเพื่อแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นเนื่องจากการไม่ยอมรับพิพากษาของจุฬาราชมนตรี ในส่วนของภาครัฐและภาคประชาชน

แนวทางที่ 2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant) ส่วนน้อย จำนวน 4 คน เห็นว่า ไม่ควรให้มีผลผูกพัน

แนวทางที่ 3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant) ส่วนน้อย จำนวน 2 คน เห็นว่า ไม่ควรให้มีผลผูกพัน โดยมีเหตุผลต่างๆ ดังนี้

ก. ผู้ทรงคุณวุฒิบางท่านเห็นว่ายังไม่แน่ใจว่าจะเห็นด้วยหรือไม่ เนื่องจากลักษณะของพิพากษานั้นโดยปกติแล้วไม่มีลักษณะเชิงบังคับให้ปฏิบัติซึ่งจะแตกต่างจากคำพิพากษา

ข. ผู้ทรงคุณวุฒิบางท่านเห็นว่า ประเทศไทยมีบริบทที่แตกต่างจากโลกมุสลิม เพราะประเทศไทยเน้นการให้สิทธิเสรีภาพในการนับถือศาสนา ดังที่ได้มีบัญญัติในรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทยฉบับต่างๆ ดังนั้นลักษณะการบังคับให้ปฏิบัติตามบทบัญญัติต่างๆ ของศาสนาน่าจะขัดกับบริบทดังกล่าวของประเทศไทย

ค. ผู้ทรงคุณวุฒิบางท่านเห็นว่าในช่วงของการเริ่มต้นของระบบปัตวาในประเทศไทย ที่จะให้มีมูฟตีแห่งประเทศไทยนั้น ยังไม่ควรที่จะให้มีผลผูกพัน แต่ควรจัดองค์กรให้เข้มแข็งเสียก่อนระยะเวลาหนึ่ง แล้วค่อยดูพัฒนาการที่เกิดขึ้น หลังจากนั้นจึงค่อยให้มีผลผูกพัน

4.3 ความเห็นต่อความเป็นไปได้ของมูฟตีแห่งประเทศไทย

ในประเด็นของความเป็นไปได้ในการให้มีมูฟตีแห่งประเทศไทยนั้น ผู้ทรงคุณวุฒิผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant) ส่วนใหญ่ จำนวน 12 คน ไม่สามารถตอบ ได้อย่างชัดเจนว่าจะเลือกแนวทางใดระหว่างการให้จุฬาราชมนตรีเป็นมูฟตีโดยตำแหน่งและ การให้มีตำแหน่งมูฟตีโดยเอกเทศ และไม่ชัดเจนที่จะให้จุฬาราชมนตรีเป็นมูฟตีโดย ตำแหน่งหรือแยกกันเป็นเอกเทศก็ได้ ในขณะที่ผู้ทรงคุณวุฒิ ส่วนน้อย จำนวน 4 คน เห็น ควรให้มีมูฟตีโดยเฉพาะ และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 2 คน ไม่ตอบคำถามนี้ ดังตาราง 4

ตาราง 4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการเลือกแนวทางระหว่างการให้จุฬาราชมนตรีเป็นมูฟตีโดย ตำแหน่งและการให้มีตำแหน่งมูฟตีโดยเอกเทศ

ความคิดเห็น	จำนวน
ให้จุฬาราชมนตรีเป็นมูฟตีโดยตำแหน่ง	12
ให้มีตำแหน่งมูฟตีโดยเอกเทศ	4
ไม่ตอบ	2

ผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่ไม่สามารถตอบได้อย่างชัดเจนว่าจะเลือกแนวทางใด ระหว่างการให้จุฬาราชมนตรีเป็นมูฟตีโดยตำแหน่งและการให้มีตำแหน่งมูฟตีโดยเอกเทศ เนื่องจากการให้จุฬาราชมนตรีเป็นมูฟตีโดยตำแหน่งจะมีจุดเด่นด้วยเหตุผลต่างๆ ดังนี้

1. ด้วยเหตุผลด้านสถานภาพทางประวัติความเป็นมาและสถานภาพทางประวัติศาสตร์ของจุฬาราชมนตรี จุฬาราชมนตรีเป็นตำแหน่งที่เป็นที่ยอมรับของสังคมไทย โดยทั่วไปตลอดระยะเวลาอันยาวนานในประวัติศาสตร์ไทย การส่งเสริมสถานภาพของจุฬาราชมนตรีให้เข้มแข็งทั้งด้านการเป็นผู้นำมุสลิมจะได้รับการยอมรับจากสังคมมากกว่า

2. เพื่อความเป็นเอกภาพและจิตสำนึกความเป็นหมู่คณะของสังคมมุสลิม การที่ให้จุฬาราชมนตรีเป็นมุฟตี้อยู่โดยตำแหน่ง จะทำให้ผู้นำสูงสุดของมุสลิมมีเพียงคนเดียว

3. หลีกเลี่ยงอุปสรรคในกระบวนการทางนิติบัญญัติในการเสนอร่างกฎหมายใหม่เกี่ยวกับมุฟตี้อย่างประเทศไทย

แต่การให้จุฬาราชมนตรีเป็นมุฟตี้อยู่โดยตำแหน่งจะมีจุดด้อยที่ ทำให้จุฬาราชมนตรีมีภารกิจที่กว้างขวาง เพราะจุฬาราชมนตรีจะต้องทำหน้าที่ทั้งด้านบริหารและด้านวิชาการ ซึ่งหาคนที่มีความเชี่ยวชาญพร้อมทุกด้านได้ยาก และยังมีปัญหาในกรณีที่จุฬาราชมนตรีไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ด้วยเหตุผลต่างๆ เช่น การเดินทางไปยังต่างประเทศ ทูลสภาพ สุขภาพ หรืออื่นๆ จะส่งผลกระทบต่อภารกิจด้านการพัฒนาทันที จะทำให้เกิดปัญหาไม่มีผู้มำอำนาจหน้าที่พัฒนา

ด้วยเหตุผลต่างๆ ดังกล่าว ผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่จึงไม่สามารถตอบได้อย่างชัดเจนว่าจะเลือกแนวทางใดระหว่างสองทางเลือกดังกล่าวและไม่ขัดข้องที่จะให้จุฬาราชมนตรีเป็นมุฟตี้อยู่โดยตำแหน่งหรือแยกกันเป็นเอกเทศก็ได้

แต่เมื่อพิจารณาที่ความเป็นไปได้ ผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่ จำนวน 15 คนเห็นพ้องกันว่า การให้จุฬาราชมนตรีเป็นมุฟตี้อยู่โดยตำแหน่งมีความเป็นไปได้มากที่สุด โดยผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่เห็นว่าด้วยเหตุผลด้านสถานภาพทางประวัติความเป็นมาและสถานภาพทางประวัติศาสตร์ของจุฬาราชมนตรี ความเป็นเอกภาพและจิตสำนึกความเป็นหมู่คณะของสังคมมุสลิม และอุปสรรคในกระบวนการทางนิติบัญญัติ จึงเห็นว่าการให้จุฬาราชมนตรีดำรงตำแหน่งมุฟตี้อยู่ในประเทศไทยโดยตำแหน่งมีความเป็นไปได้มากที่สุด

ฝ่ายผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่ เห็นว่าจุฬาราชมนตรีเป็นตำแหน่งที่เป็นที่ยอมรับของสังคมไทยโดยทั่วไปตลอดระยะเวลาอันยาวนานในประวัติศาสตร์ไทย การส่งเสริมสถานภาพของจุฬาราชมนตรีให้เข้มแข็งจะได้รับการยอมรับจากสังคมมากกว่าการที่จะเสนอร่างกฎหมายใหม่ที่จะให้มีตำแหน่งมุฟตี้อย่างเป็นเอกเทศ เนื่องจากผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นนักการเมืองที่มีประสบการณ์ในการเสนอร่างกฎหมายเกี่ยวกับศาสนาอิสลามและผู้ทรงคุณวุฒิอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทางนิติบัญญัติมองว่ามีความเป็นไปได้น้อยมาก รวมทั้งโดยธรรมชาติของกระบวนการทางนิติบัญญัติที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากฝ่ายต่างๆ เช่น พรรคการเมือง คณะรัฐมนตรี สมาชิกวุฒิสภา และกรมการต่างๆ ที่ประกอบด้วยนักการเมือง

ที่นับถือศาสนาอิสลามแต่ไม่ได้ให้ความสำคัญกับประเด็นทางศาสนามากนักไม่ได้เป็นผู้นับถือศาสนาอิสลาม เท่าที่ผ่านมาในประวัติศาสตร์ของฝ่ายนิติบัญญัติในประเทศไทย กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับอิสลามนั้นประสบกับความอุปสรรคจากความอคติของฝ่ายต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นกรณีพระราชบัญญัติการใช้กฎหมายอิสลามในจังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาสและสตูล พ.ศ. 2489 ที่ใช้มาเป็นระยะเวลาอันยาวนานและมีข้อเสนอแนะให้แก้ไขบางประการ แต่ด้วยความยุ่งยากของปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการนิติบัญญัติ ทำให้ยังแก้ไขไม่ได้มาจนกระทั่งปัจจุบัน รวมถึงพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ.2540 ที่ประสบกับอุปสรรคอันมากมายกว่าจะแก้ไขได้ก็ต้องอาศัยการผลักดันจากฝ่ายนักการเมืองมุสลิมที่มีอำนาจบริหาร พระราชบัญญัติส่งเสริม กิจการฮัจญ์ พ.ศ. 2524 และพระราชบัญญัติส่งเสริม กิจการฮัจญ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2532 เป็นกฎหมายแม่บทที่บัญญัติกฎเกณฑ์และระเบียบต่าง ๆ เกี่ยวกับกิจการฮัจญ์ ที่ยังมีช่องโหว่และประสบกับอุปสรรคมากมาย แต่ก็ยังไม่สามารถแก้ไขได้จนกระทั่งปัจจุบัน

นอกจากนั้น ผู้ทรงคุณวุฒิบางท่านยังเห็นว่า การเสนอร่างกฎหมายใหม่ที่จะให้มีตำแหน่งมุฟตี้อย่างเป็นเอกเทศยังประสบปัญหาเนื่องจากธรรมชาติของการเสนอร่างกฎหมายที่มักจะมีการเสนอร่างกฎหมายหลาย ๆ ร่าง ซึ่งเป็นธรรมชาติของการเสนอร่างกฎหมายเกี่ยวกับศาสนาอิสลามฉบับต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมมุสลิมไทยในอดีตจนกระทั่งปัจจุบัน มุสลิมมีทัศนคติที่แตกต่างกันจนค้ำกันเอง เหมือนกับเหตุการณ์การคัดค้านการเสนอร่างพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ..... ที่คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยและ กรรมการอิสลามประจำจังหวัดบางส่วน ต่างก็คัดค้านจนต้องมีการทำสัมมนาเพื่อศึกษาทัศนคติของมุสลิมส่วนใหญ่ต่อพระราชบัญญัติดังกล่าว นอกจากนั้น พรรคการเมืองบางพรรคก็หาทางหน่วงรั้ง ฝ่ายความมั่นคงก็ตัดถ้อยคำที่สำคัญๆออกไปหลายประการ การที่พระราชบัญญัติดังกล่าวผ่านสภาเป็นกฎหมายได้แม้ว่าฝ่ายอื่นจะมีส่วนเกี่ยวข้องด้วยก็ตาม แต่เหตุผลสำคัญก็คือเพราะการต่อสู้อย่างเด็ดเดี่ยวของกลุ่มนักการเมืองมุสลิมที่รวมตัวกันเป็นกลุ่ม รัฐมนตรีมุสลิมที่คอยผลักดันและการให้ความสำคัญต่อพระราชบัญญัตินี้ของนายกรัฐมนตรีเป็นสำคัญ ถ้าปราศจากองค์ประกอบประการหลัก ๆ นี้จะมีความเป็นไปได้น้อยมาก ฉะนั้นจากมุมมองของผู้มีประสบการณ์ในการเสนอร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับศาสนาอิสลามจึงเห็นว่าเพื่อให้การพิทวาเป็นไปอย่างเป็นระบบด้วยความรวดเร็ว จึงไม่ควรเสนอร่างพระราชบัญญัติมุฟตี้อย่างเป็นเอกเทศในประเทศไทย พ.ศ.....ในระยณะนี้

อย่างไรก็ตามผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant) มีทัศนคติต่างกันในเรื่องนี้ อุปสรรคสำคัญในการเสนอร่างพระราชบัญญัติมุฟตี้อย่างเป็นเอกเทศในประเทศไทย พ.ศ..... บางคนเห็นว่าปัญหาสำคัญที่สุดคือการหาข้อสรุปในเรื่องนี้ในระหว่างมุสลิมด้วยกัน ในขณะที่บางคน

มองว่า การหาข้อสรุปในกรณีมูฟตี้อยู่ในระหว่างมุสลิมด้วยกันและการคัดค้านจากฝ่ายอื่น ๆ ก็เป็น ปัญหาสำคัญพอ ๆ กัน

ด้วยเหตุผลต่าง ๆ ดังกล่าว ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant) กลุ่มนี้จึงเห็น พ้องต้องกันว่าควรแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายที่มีผลบังคับใช้อยู่แล้วจะสะดวกรวดเร็วยิ่งกว่า แม้ว่า ในระยะยาวแล้วก็ควรจะให้มีการตราบัญญัติเกี่ยวกับมูฟตี้อย่างเป็นระบบการพิทักษ์ก็ตาม ทั้งนี้ โดยการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องคือ

1. แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ.2540 เพิ่มมาตราที่บัญญัติให้จุฬาราชมนตรีเป็นมูฟตี้อยู่โดยตำแหน่ง

2. แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ.2540 เพิ่มมาตราที่กำหนดให้กระทรวงที่เกี่ยวข้องออกระเบียบว่าด้วยผู้ทรงคุณวุฒิจุฬาราชมนตรี ให้ กำหนดอย่างชัดเจนว่า เป็นผู้ทรงคุณวุฒิด้านบทบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม ระบุรายละเอียด เกี่ยวกับผู้มีอำนาจแต่งตั้งถอดถอน วาระการดำรงตำแหน่ง คุณสมบัติและอำนาจหน้าที่ และ อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยมีรายละเอียดดังนี้

ก. แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ.2540 เพิ่มมาตราที่บัญญัติให้จุฬาราชมนตรีเป็นมูฟตี้อยู่โดยตำแหน่ง เช่นเดียวกับกรณีของอะมีรุล ฮัจญ์ ที่บัญญัติให้จุฬาราชมนตรีเป็นอะมีรุลฮัจญ์โดยตำแหน่ง

การแก้ไขเพิ่มเติมในกรณีนี้จะเกี่ยวเนื่องถึงวิธีการคัดเลือกจุฬาราชมนตรีอีก ด้วย เพราะการแก้ไขเพิ่มเติมอำนาจหน้าที่ของจุฬาราชมนตรี ให้เป็นมูฟตี้อยู่โดยตำแหน่งนั้น จะ มีผลต่อกระบวนการสรรหา ที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant) มีความเห็นแตกต่างกันเป็น สองที่ศนะ

ผู้ทรงคุณวุฒิผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant) ส่วนใหญ่จำนวน 9 คน เห็น ว่า ควรให้มุสลิมในประเทศไทยภาคส่วนต่าง ๆ ได้เข้ามามีส่วนในการเป็นผู้สรรหา จุฬาราชมนตรีตามความเหมาะสม ไม่ควรจำกัดเฉพาะคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด ในขณะที่ผู้ทรงคุณวุฒิผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant) บางส่วน จำนวน 6 คน มีทัศนะว่า ให้คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดเป็นผู้สรรหาจุฬาราชมนตรีที่จะมาทำหน้าที่ทั้งในฐานะ ผู้นำมุสลิมและผู้วินิจฉัยบทบัญญัติแห่งกฎหมายอิสลาม นั้นมีความเหมาะสมแล้ว เพราะมี ความชัดเจน ทั้งในด้านสถานภาพความเป็นผู้นำชุมชนมุสลิมและความชัดเจนในการกำหนดตัว บุคคล อีกทั้งในการพิจารณาคุณสมบัติของจุฬาราชมนตรีในมิติของการเป็นผู้นำมุสลิมและ ความเป็นนักบริหารนั้น คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดจากจังหวัดต่าง ๆ ประกอบด้วย บุคคลที่มีความรู้ความสามารถที่หลากหลาย จะร่วมกันพิจารณาว่าบุคคลใดเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถที่เหมาะสมที่สุด ทั้งความสามารถในเชิงบริหารและความสามารถทางวิชาการ อิสลาม หากให้กลุ่มนักวิชาการอิสลามกลุ่มเดียวเป็นผู้สรรหา ก็อาจทราบว่าคุณค่าใดที่เป็นผู้ที่

มีความรู้ความสามารถในด้านวิชาการอิสลาม แต่ไม่อาจทราบได้ว่าบุคคลใดมีความสามารถในเชิงบริหาร และ ผู้ทรงคุณวุฒิผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant) จำนวน 3 คน ไม่ตอบคำถามนี้

ตาราง 5 ความคิดเห็นเกี่ยวกับผู้สรรหาจุฬาราชมนตรีที่จะมาทำหน้าที่ทั้งในฐานะผู้นำมุสลิมและผู้นิรณายบบัญญัติแห่งกฎหมายอิสลาม

ความคิดเห็น	จำนวน
กรรมการอิสลามประจำจังหวัดร่วมกับมุสลิมไทยภาคส่วนต่างๆ	9
กรรมการอิสลามประจำจังหวัดเท่านั้น	6
ไม่ตอบ	3

แนวทางในการให้มุสลิมในประเทศไทยภาคส่วนต่างๆได้เข้ามามีส่วนในการเป็นผู้สรรหาจุฬาราชมนตรี ผู้ทรงคุณวุฒิเสนอแนวทางดังนี้

1. การนำข้อเสนอร่างแก้ไขพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ.....ที่เสนอโดยนายนิเดร์ วาบาร์ ในส่วนของหมวดที่ 2 สภาที่ปรึกษาสูงสุด ซึ่งข้อเสนอในร่างดังกล่าว หมวดสภาที่ปรึกษาสูงสุด สภาที่ปรึกษาสูงสุด มีจำนวน 27 คน ประกอบด้วย

(1) ผู้แทนที่มาจากประธานกรรมการอิสลามประจำจังหวัดทั่วประเทศคัดเลือกกันเองให้เหลือ 7 คน

(2) ผู้แทนที่มาจากผู้ถือใบอนุญาต โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามทั่วประเทศคัดเลือกกันเอง ให้เหลือ 7 คน

(3) ผู้แทนที่มาจากโต๊ะครูสถาบันการศึกษาปอเนาะที่ได้จดทะเบียนทั่วประเทศคัดเลือกกันเองให้เหลือ 7 คน

(4) ผู้แทนที่มาจากผู้ดำรงตำแหน่งดาโต๊ะยุติธรรมคัดเลือกกันเองให้เหลือ 3 คน

(5) ผู้แทนที่มาจากสถาบันอุดมศึกษาที่สอนศาสนาทางด้านอิสลามศึกษาคัดเลือกกันเองให้เหลือ 1 คน

เพียงแค่ปรับสภาที่ปรึกษาสูงสุดตามร่างนี้ ให้เป็นคณะผู้สรรหาจุฬาราชมนตรี มีอำนาจหน้าที่สรรหาจุฬาราชมนตรีเท่านั้น ไม่เกี่ยวข้องกับภารกิจด้านอื่น ๆ

แนวทางที่ 2 ให้นักวิชาการอิสลามเท่านั้นเป็นผู้สรรหา เพราะว่าการใช้วิธีการให้บุคคลทั่วไปเป็นผู้สรรหาจะเปิดช่องให้มีการใช้รูปแบบของการเลือกตั้ง เช่น การหาเสียงและการทุจริต

การให้นักวิชาการอิสลามเป็นผู้สรรหาจุฬาราชมนตรีตามแนวทางนี้ ผู้ทรงคุณวุฒินำเสนอแนวทางต่างๆ ดังนี้

แนวทางที่ 1 ให้นำข้อเสนอร่างแก้ไขพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ..... ในส่วนของหมวดที่ 2 สภาที่ปรึกษาสูงสุด ดังกล่าวมาปรับใช้ โดยมีเงื่อนไขว่าตัวแทนของทุกกลุ่มจะต้องเป็นนักวิชาการอิสลาม

แนวทางที่ 2 การแก้ไขกฎกระทรวงมหาดไทย (พ.ศ. 2542) ออกตามความในพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 กรณีการสรรหาผู้ที่ดำรงตำแหน่งจุฬาราชมนตรี ให้มีขั้นตอนของการสรรหาโดยนักวิชาการอิสลาม จากเดิมที่กำหนดว่า “ ถ้ามีผู้ได้รับการเสนอชื่อมากกว่าสามชื่อ ให้ประธานในที่ประชุมจับสลากเลือกรายชื่อกรรมการอิสลามประจำจังหวัดแต่ละจังหวัดที่อยู่ในที่ประชุม จังหวัดละหนึ่งชื่อเป็นคณะกรรมการสรรหา เพื่อดำเนินการสรรหาผู้ได้รับการเสนอชื่อให้เหลือเพียงสามชื่อ โดยวิธีลงคะแนนลับ”

ให้แก้ไขเป็น “ถ้ามีผู้ได้รับการเสนอชื่อมากกว่าสามชื่อ ให้กรรมการอิสลามประจำจังหวัดที่อยู่ในที่ประชุมเลือกรายชื่อกรรมการอิสลามประจำจังหวัดที่เป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจในศาสนาอิสลามเป็นอย่างดีจังหวัดละ 1 คน เพื่อดำเนินการสรรหาผู้ได้รับการเสนอชื่อให้เหลือเพียงสามชื่อ โดยวิธีลงคะแนนลับ ”

แนวทางที่ 3 ให้คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดเป็นผู้เสนอรายชื่อนักวิชาการอิสลามขึ้นมาหนึ่งชุด ประมาณ 30 คน แล้วให้นักวิชาการเหล่านั้นคัดเลือกกันเองให้เหลือ 3 คน แล้วให้ 3 คนนั้นคัดเลือกกันเองเป็นจุฬาราชมนตรี

แต่กลุ่มเสียงส่วนใหญ่มองว่า ในเมื่อจุฬาราชมนตรีมีสถานภาพเป็นผู้นำมุสลิมด้วย ไม่ได้มีสถานภาพของผู้นำศาสนาเท่านั้น จึงควรให้ฝ่ายอื่นๆ ที่ไม่ใช่เป็นนักวิชาการอิสลามเข้ามามีส่วนในการคัดเลือกด้วย การให้อำนาจคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดเป็นผู้คัดเลือกจุฬาราชมนตรีจึงมีความเหมาะสมที่สุดแล้ว เพราะคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดประกอบด้วยตัวแทนจากหลายภาคส่วน มีผู้เชี่ยวชาญที่หลากหลาย และมีตัวแทนจากภูมิภาคต่างๆ อย่างครบถ้วน หากจะให้นักวิชาการอิสลามแต่เพียงกลุ่มเดียวเป็นผู้คัดเลือก ก็จะไม่มีความเหมาะสมจากภูมิภาคที่ไม่มีนักวิชาการอิสลาม ซึ่งอาจจะก่อให้เกิดปัญหาการไม่คัดค้านไม่ยอมรับให้มีการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายเพื่อการนี้ก็ได้ อย่างไรก็ตามหากให้จุฬาราชมนตรีทำหน้าที่มุฟตีแต่เพียงอย่างเดียวก็อาจให้นักวิชาการอิสลามแต่เพียงกลุ่มเดียวเป็นผู้สรรหาก็ได้

นอกจากนั้นผู้ทรงคุณวุฒิบางท่านเห็นว่า การที่จะทำให้คำพิพากษาของ จุฬาราชมนตรีได้รับการยอมรับจากสังคมมุสลิม ก็ควรที่จะคำนึงถึงวิธีการแต่งตั้ง จุฬาราชมนตรีที่ถูกต้องตามบทบัญญัติอิสลาม เช่น การแต่งตั้งมุฟตีตามบทบัญญัติอิสลาม และกระบวนการบัยอะฮ์ในอิสลามด้วย โดยที่กระบวนการแต่งตั้งจะต้องคำนึงถึงวิธีการ แต่งตั้งมุฟตีตามบทบัญญัติอิสลาม หรือวิธีการแต่งตั้งถอดถอนมุฟตีในประเทศที่ผู้นำไม่ได้ นับถือศาสนาอิสลามที่ให้นำมุสลิมเป็นผู้แต่งตั้ง และภายหลังจากที่เสร็จสิ้นกระบวนการ สรรหาจุฬาราชมนตรีแล้ว ควรจัดให้มุสลิมทั่วประเทศมีการให้บัยอะฮ์แก่จุฬาราชมนตรีเป็น ขั้นตอนสุดท้าย เพราะเท่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบันยังไม่มีกระบวนการนี้ ทำให้สถานะภาพของ จุฬาราชมนตรี ที่จะมาเป็นผู้นำมุสลิมและทำหน้าที่วินิจฉัยบทบัญญัติแห่งศาสนาอิสลามไม่ ครบถ้วนตามกระบวนการแต่งตั้งผู้นำตามกฎหมายอิสลาม

ข. แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ.2540 เพิ่มมาตราที่กำหนดให้กระทรวงที่เกี่ยวข้องออกกระเบียบว่าด้วยผู้ทรงคุณวุฒิจุฬาราชมนตรี ให้ กำหนดอย่างชัดเจนว่า เป็นผู้ทรงคุณวุฒิด้านบทบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม ระบุรายละเอียด เกี่ยวกับผู้มีอำนาจแต่งตั้งถอดถอน วาระการดำรงตำแหน่ง คุณสมบัติและอำนาจหน้าที่ และ อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

กรณีอำนาจแต่งตั้งถอดถอนผู้ทรงคุณวุฒิจุฬาราชมนตรี ในปัจจุบันเป็นอำนาจ ของจุฬาราชมนตรีแต่เพียงผู้เดียวนั้น ผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่ จำนวน 9 คน เห็นว่าเป็นปัจจัย หนึ่งที่มีส่วนทำให้คำพิพากษาของจุฬาราชมนตรี ไม่เป็นที่ยอมรับของสังคมมุสลิมร่วมกับปัจจัย อื่น ๆ ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว เพราะการที่อำนาจแต่งตั้งถอดถอนผู้ทรงคุณวุฒิจุฬาราชมนตรี ใน ปัจจุบันเป็นอำนาจของจุฬาราชมนตรีแต่เพียงผู้เดียวนั้น เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้คำพิพากษาของ จุฬาราชมนตรี ไม่เป็นที่ยอมรับของสังคมมุสลิม ดังนั้นการที่อำนาจแต่งตั้งถอดถอน ผู้ทรงคุณวุฒิจุฬาราชมนตรี ในปัจจุบันเป็นอำนาจของจุฬาราชมนตรีแต่เพียงผู้เดียวนั้น จึงเป็น ปัจจัยหนึ่งของปัญหาการไม่ยอมรับอำนาจวินิจฉัยของจุฬาราชมนตรี การแก้ปัญหาค่าพิพากษาไม่ ยอมรับอำนาจวินิจฉัยของจุฬาราชมนตรีตามคำแนะนำของคณะผู้ทรงคุณวุฒิจุฬาราชมนตรีอาจ ลดลงได้ หากฝ่ายอื่นๆ เข้าไปมีบทบาทในการแต่งตั้งถอดถอนด้วย เช่น คณะกรรมการ กลางอิสลามแห่งประเทศไทย คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด องค์กรมุสลิมและกลุ่ม นักวิชาการอิสลาม

ในขณะที่ผู้ทรงคุณวุฒิน้อย จำนวน 5 คน เห็นว่า กรณีอำนาจแต่งตั้ง ถอดถอนผู้ทรงคุณวุฒิจุฬาราชมนตรี ในปัจจุบันเป็นอำนาจของจุฬาราชมนตรีแต่เพียงผู้เดียว นั้น ไม่ได้เป็นปัจจัยในการทำให้คำพิพากษาของจุฬาราชมนตรี ไม่เป็นที่ยอมรับของสังคมมุสลิม แต่อย่างใด เพราะว่าในเมื่อจุฬาราชมนตรีคือผู้นำสูงสุดของมุสลิมในประเทศไทย ซึ่งตาม หลักการอิสลามแล้วผู้นำมีอำนาจหน้าที่แต่งตั้งถอดถอนผู้ทำงานในตำแหน่งต่างๆ โดยชอบอยู่

แล้ว ซึ่งการทำตามหลักการอิสลามจะไม่มีผลเสียกระทบตามมาอีก การไม่ยอมรับคำพิตวาของจุฬาราชมนตรีนั้น เป็นเพราะโต๊ะครูและนักวิชาการอิสลามไม่เห็นด้วยกับคำพิตวานั้นมากกว่า ซึ่งในเรื่องทางศาสนาอิสลามนั้นสังคมมุสลิมจะเชื่อฟังโต๊ะครูมากกว่าผู้อื่น ไม่ว่าคนๆ นั้นจะมีตำแหน่งเป็นจุฬาราชมนตรี กรรมการอิสลามประจำจังหวัด หรืออื่นๆ ก็ตาม ในขณะที่ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 4 คน ไม่ตอบคำถามนี้

ตาราง 6 ความคิดเห็นเกี่ยวกับอำนาจแต่งตั้งถอดถอนผู้ทรงคุณวุฒิจุฬาราชมนตรี ในปัจจุบันเป็นอำนาจของจุฬาราชมนตรีแต่เพียงผู้เดียว เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีส่วนทำให้คำพิตวาของจุฬาราชมนตรี ไม่เป็นที่ยอมรับของสังคมมุสลิมร่วมกับปัจจัยอื่นๆ

ความคิดเห็น	จำนวน
เห็นด้วย	9
ไม่เห็นด้วย	5
ไม่ตอบ	4

ปัญหาเกี่ยวกับวาระการดำรงตำแหน่งของคณะผู้ทรงคุณวุฒิจุฬาราชมนตรี ก็เป็นอีกปัญหาหนึ่งที่สำคัญ เพราะการแต่งตั้งถอดถอนตามอรรถศาสตร์ของจุฬาราชมนตรีตามกฎหมายปัจจุบัน ทำให้การวินิจฉัยกฎหมายอิสลามขาดประสิทธิภาพ

ปัญหาเกี่ยวกับคุณสมบัติผู้ทรงคุณวุฒิจุฬาราชมนตรีที่มีอำนาจพิตวาก็เป็นอีกปัญหาหนึ่ง ที่ทำให้เกิดปัญหาการยอมรับอำนาจการวินิจฉัยบทบัญญัติแห่งศาสนาอิสลามเนื่องจากผู้ทรงคุณวุฒิจุฬาราชมนตรีมีความชำนาญที่หลากหลาย ไม่ได้จำกัดเฉพาะนักวิชาการศาสนาอิสลามเท่านั้น เพราะการพิตวาต้องเป็นไปตามกฎเกณฑ์ในบทบัญญัติศาสนา ผู้ทำหน้าที่พิตวาจะต้องมีคุณสมบัติตามกฎหมายเกณฑ์ในบทบัญญัติศาสนา มิเช่นนั้นอิสลามไม่อนุญาต เพราะจะทำให้มีการพิตวาโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติศาสนา นอกจากนี้ หากว่าบุคคลทั่วไป หรือผู้ทรงคุณวุฒิด้านอื่นๆ เข้ามาเป็นกรรมการพิตวา ก็จะทำให้เกิดปัญหาการยอมรับพิตวานั้นๆ เพราะจะมีคำถามคาใจคนทั่วไป คนๆ นี้ไม่เคยเรียนวิชาการศาสนาแล้วจะมาเป็นการพิตวาได้อย่างไร

ส่วนปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของผู้ทรงคุณวุฒิจุฬาราชมนตรี ก็ควรให้ชัดเจนว่ามีขอบเขตอำนาจอย่างไร ปัญหาของวลีในพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ.2540 ที่ใช้คำว่า “แต่งตั้งคณะผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อให้คำปรึกษาเกี่ยวกับบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม” ในทางปฏิบัติถูกตีความอย่างกว้างขวางว่า เป็นคณะผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้

คำปรึกษาที่เกี่ยวข้องกับบัญญัติแห่งศาสนาอิสลามเท่านั้น ไม่ได้เป็นผู้มีอำนาจให้คำปรึกษาด้านการวินิจฉัยบทบัญญัติโดยตรง ควรระบุให้ชัดเจนว่าเป็นผู้ทรงคุณวุฒิด้านบทบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม

นอกจากนั้นควรระบุสถานภาพทางกฎหมายของคำปรึกษาของคณะผู้ทรงคุณวุฒิจุฬาราชมนตรีว่า มีสถานภาพใด เช่น เป็นเพียงคำแนะนำที่ไม่ผูกพันจุฬาราชมนตรี หรือผูกพันตามมติเสียงส่วนใหญ่ ซึ่งทางที่ดีควรให้ผูกพันตามเสียงส่วนใหญ่ตามรูปแบบของการวินิจฉัยแบบองค์คณะ

อนึ่ง สำหรับชื่อเรียกตำแหน่งผู้ทรงคุณวุฒิจุฬาราชมนตรี ผู้ทรงคุณวุฒิโดยทั่วไปเห็นว่าไม่ใช่ประเด็นหลักที่สำคัญคือให้มีพันธกิจด้านการพิตวา ในขณะที่ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นนักวิชาการอิสลามบางท่านเห็นว่า ควรคำนึงถึงความสำคัญของการใช้ศัพท์ทางวิชาการอิสลาม ผู้ทรงคุณวุฒิจุฬาราชมนตรี อาจแก้ไขเป็น “คณะกรรมการพิตวา” หรือ “คณะผู้วินิจฉัยบทบัญญัติแห่งกฎหมายอิสลาม” ก็มีความหมาย มีน้ำหนักและอิทธิพลต่อการยอมรับโดยทั่วไป เพราะมีฐานที่มั่นคงทางวิชาการอิสลามตลอดระยะเวลาในประวัติศาสตร์อันยาวนาน ไม่ควรแปลเป็นภาษาไทย หรือชื่อกว้างๆ เช่น สภาอุลามาอู สภานักวิชาการอิสลาม เพราะผู้พิตวา หรือผู้วินิจฉัยบทบัญญัติอิสลามมีศักดิ์สูงกว่านักวิชาการทั่วไป เพราะสถานภาพเดิมของมุฟตีย ก็คือ มุจญ์ตะฮิด ซึ่งหมายถึงผู้ที่มีความรู้ความสามารถถึงขั้นวินิจฉัยบทบัญญัติอิสลามได้

ผู้ทรงคุณวุฒิบางท่านยังเห็นว่า เพื่อให้ทำงานมีประสิทธิภาพ คณะกรรมการพิตวาควรเป็นตำแหน่งงานที่มีค่าตอบแทนที่เพียงพอ อันทำให้สามารถทุ่มเทเวลาทั้งหมดให้กับงานพิตวาโดยเฉพาะ ไม่เป็นเพียงกิจหน้าที่ทำในเวลาว่างจากงานประจำ เพราะจะทำให้ไม่มีเวลาที่เพียงพอ

4.4 รูปแบบการพิตวาที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทย

เนื่องด้วยกฎหมายอิสลามที่บัญญัติให้มีผู้ทำหน้าที่พิตวา เป็นหลักฐานยืนยันว่ามุฟตียเป็นความจำเป็นประการหนึ่งของสังคมมุสลิมทั่วไปทุกยุคสมัย ซึ่งสังคมมุสลิมไทยก็ปฏิบัติตามบทบัญญัติกฎหมายอิสลามดังกล่าวตลอดมา โดยมีจุฬาราชมนตรี ผู้นำศาสนาอิสลามและนักวิชาการอิสลาม ทำหน้าที่พิตวาเพื่อตอบสนองความจำเป็นของสังคมมุสลิมในด้านบทบัญญัติศาสนา ตามบทบัญญัติของกฎหมายอิสลามที่ไม่ได้กำหนดตำแหน่งหน้าที่นี้ในรูปแบบที่ตายตัว อาจจะเป็นรูปแบบต่างๆ ดังที่ได้กล่าวแล้วในประวัติความเป็นมาของการพิตวา ในบทที่ 2 คือ

รูปแบบที่ 1 ประมุขของรัฐเป็นมุฟตียโดยตำแหน่ง

รูปแบบที่ 2 เป็นภาระงานหนึ่งของเจ้าหน้าที่คนหนึ่งที่มีภาระงานในความรับผิดชอบหลาย ๆ ภาระงาน

รูปแบบที่ 3 เป็นภาระงานของผู้ทำหน้าที่พิตวาโดยเฉพาะในนามของมุฟตี๋ ดังนั้นรูปแบบของระบบพิตวาในประเทศไทย จึงต้องพิจารณาถึงบริบทสังคมประเทศไทยที่ศาสนาอิสลามมีสถานะทางกฎหมาย โดยกฎหมายของไทยได้ให้การยอมรับศาสนาอิสลามเป็นศาสนาหนึ่งของประเทศไทยตลอดมาทุกยุคสมัย แต่ประชาชนส่วนใหญ่ไม่ได้นับถือศาสนาอิสลาม และพิจารณาถึงภาระงานด้านการบริหารของสถาบันทางศาสนาอิสลามในประเทศไทย ตามโครงสร้างการบริหารและอำนาจหน้าที่ของสถาบันทางศาสนาอิสลามในประเทศไทยอันประกอบด้วยจุฬาราชมนตรี คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด กรรมการอิสลามประจำมัสยิดตามพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 และพิจารณาถึงบทบาทและความสำคัญของการพิตวาในฐานะที่เป็นศาสตร์ที่ต้องอาศัยความเชี่ยวชาญด้านกฎหมายอิสลามและวิชาการอิสลามโดยทั่วไป

การพิตวาในบริบทประเทศไทย มีกรณีสำคัญที่ต้องนำไปประกอบการพิจารณารูปแบบของระบบพิตวาในบริบทประเทศไทย 4 ประการ คือ

1. ทางเลือกด้านภาษา
2. ทางเลือกด้านการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย
3. ทางเลือกที่ไม่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย

4.4.1 ทางเลือกด้านภาษา

ทางเลือกด้านภาษา หมายถึง การใช้ภาษาอาหรับในกระบวนการพิตวาตามคัมพิวิชาการอิสลามโดยตรง หรือการบัญญัติศัพท์ดังกล่าวเป็นภาษาไทย ศัพท์เหล่านี้ได้แก่ คำว่า มุฟตี๋และพิตวา

ทางเลือกด้านภาษา มีความสำคัญต่อระบบพิตวาในบริบทประเทศไทยตามแนวทางในการใช้ระบบพิตวาอย่างมีกฎหมายรองรับโดยการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายของรัฐ หรือการใช้แนวทางที่ไม่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย

หากเลือกใช้แนวทางในการใช้ระบบพิตวาอย่างมีกฎหมายรองรับโดยการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายของรัฐ ไม่ว่าจะเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 หรือการให้มีพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการพิตวาโดยเฉพาะ ทางเลือกด้านภาษาอาจเป็นอุปสรรคในกระบวนการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายของรัฐ การนำเสนอศัพท์ภาษาอาหรับในขั้นตอนการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายของรัฐ จึงต้องคำนึงถึงการยอมรับของสังคมไทยส่วนใหญ่ที่ไม่ได้นับถือศาสนาอิสลาม เพราะหากการแก้ไขเพิ่มเติม

กฎหมายที่เกี่ยวข้องล่าช้าออกไปมาก หรือตกไปเพราะเหตุผลด้านภาษาก็ไม่ควรที่จะใช้ศัพท์ภาษาอาหรับเหล่านั้น เนื่องจากการให้มีผู้ทำหน้าที่พิทวัสาคัญกว่าภาษา แม้ว่าศัพท์ภาษาอาหรับดังกล่าวจะมีอิทธิพลต่อศักดิ์ของการพิทวาในการยอมรับของสังคมมุสลิมในประเทศไทยและระดับสากลก็ตาม

ในทางตรงกันข้าม หากว่ารูปแบบพิทวาในประเทศไทย ใช้แนวทางที่ไม่เกี่ยวข้องกับกาแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย แต่เป็นการใช้อำนาจผู้นำมุสลิม (วะลีย์ อัลอัมร์) ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายอิสลามแต่ตั้งมุฟตีย ก็ควรใช้ศัพท์ภาษาอาหรับดังกล่าว เนื่องจากจะมีอิทธิพลต่อศักดิ์ของการพิทวาในการยอมรับของสังคมมุสลิมในประเทศไทยและระดับสากล และไม่มีอุปสรรคเช่นที่อาจเกิดขึ้นในกรณีการใช้ทางเลือกโดยการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายดังกล่าว

4.4.2 ทางเลือกด้านการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย

รูปแบบของระบบพิทวาในบริบทประเทศไทย ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 มีประเด็นพิจารณาแบ่งออกเป็น 2 ประเด็น ได้แก่ 1) ประเด็นโครงสร้างการบริหารและอำนาจหน้าที่ขององค์กรศาสนาอิสลาม 2) ประเด็นอำนาจผูกพันของพิทวาในบริบทประเทศไทย

1) รูปแบบของระบบพิทวาในบริบทประเทศไทย ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 ประเด็นโครงสร้างการบริหารและอำนาจหน้าที่ขององค์กรศาสนาอิสลาม

โครงสร้างการบริหารและอำนาจหน้าที่ของสถาบันทางศาสนาอิสลามในประเทศไทยอันประกอบด้วยจุฬาราชมนตรี คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด กรรมการอิสลามประจำมัสยิดตามพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540

เมื่อพิจารณาถึงเหตุผลต่างๆ เหล่านี้ประกอบด้วยกัน รูปแบบของมุฟตียแห่งประเทศไทย ที่มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 จึงอาจเป็นไปได้ 3 รูปแบบคือ

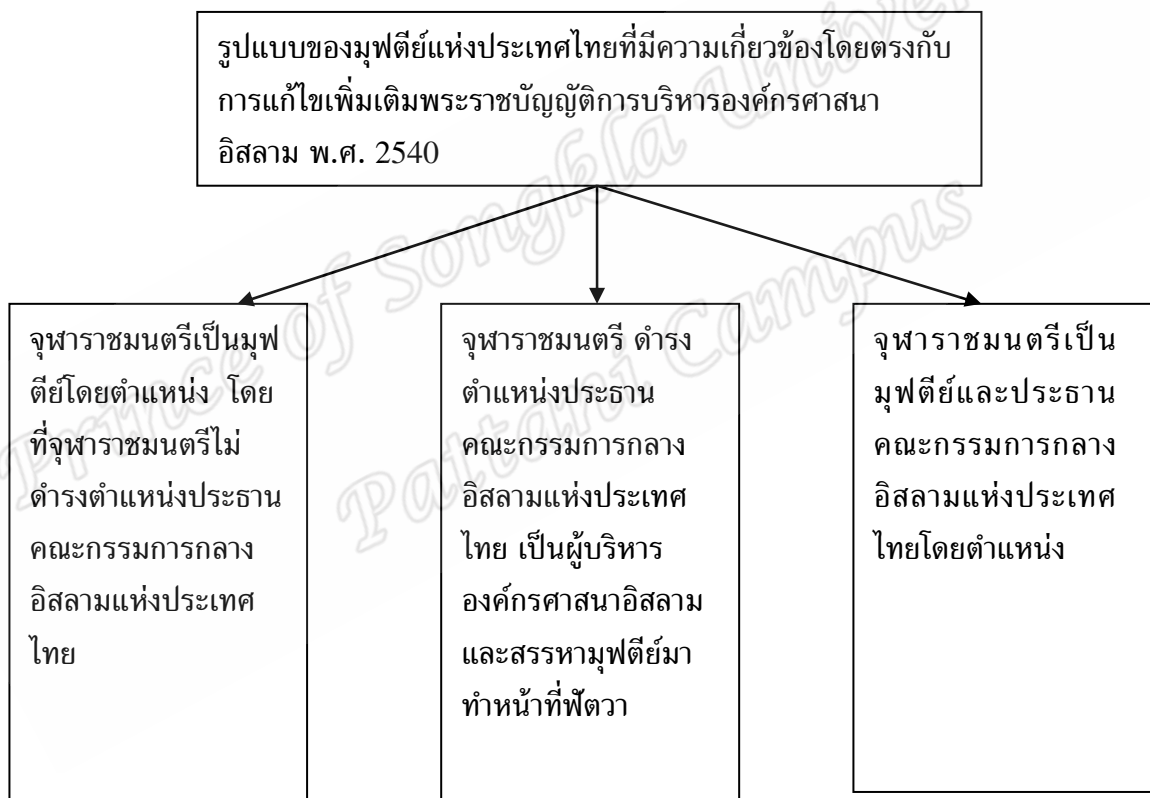
1. ให้จุฬาราชมนตรีเป็นมุฟตียโดยตำแหน่ง โดยที่จุฬาราชมนตรีไม่ดำรงตำแหน่งประธานคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย

2. ให้มีการแยกระหว่างจุฬาราชมนตรีกับมุฟตี๋ โดยให้จุฬาราชมนตรี ดำรงตำแหน่งประธานคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย เป็นผู้บริหารองค์กรศาสนาอิสลาม และสรรหามุฟตี๋มาทำหน้าที่พิตวา โดยไม่เกี่ยวกับงานด้านบริหาร

3. ให้จุฬาราชมนตรีเป็นมุฟตี๋และประธานคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยโดยตำแหน่ง

โดยมีลักษณะดังแผนภูมิที่ 6

แผนภูมิที่ 6 รูปแบบของมุฟตี๋แห่งประเทศไทย ที่มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540

แนวทางแรก จุฬาราชมนตรีเป็นมุฟตีโดยตำแหน่ง โดยที่จุฬาราชมนตรีไม่ดำรงตำแหน่งประธานคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย

การให้จุฬาราชมนตรีเป็นมุฟตีโดยตำแหน่ง โดยที่จุฬาราชมนตรีไม่ดำรงตำแหน่งประธานคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย มีจุดแข็งและจุดอ่อนบางประการ โดยการใช้รูปแบบที่ 1 มีจุดแข็งคือ

1. เป็นการรักษาสถานภาพของจุฬาราชมนตรีให้ดำรงตำแหน่งผู้นำมุสลิมตามสถานภาพทางประวัติศาสตร์ต่อไป เพียงแต่มีการเปลี่ยนแปลงอำนาจหน้าที่ให้เหมาะสมตามความจำเป็นและความเปลี่ยนแปลงของสังคม ที่ต้องการความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านสูงมาก การใช้รูปแบบที่ 1 เป็นการรักษาสถานภาพของจุฬาราชมนตรีให้ดำรงตำแหน่งผู้นำมุสลิมตามสถานภาพทางประวัติศาสตร์ต่อไป เพียงแต่มีการเปลี่ยนแปลงอำนาจหน้าที่ให้เหมาะสมตามความจำเป็นและความเปลี่ยนแปลงของสังคม เพราะสังคมปัจจุบันเป็นสังคมที่มีความซับซ้อนสูง มีการศึกษาสาขาวิชาต่างๆ อย่างละเอียดลึกซึ้ง ที่ต้องการความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านสูงมาก ทำให้เป็นการยากที่จะมีผู้ที่เชี่ยวชาญหลายๆ ด้าน ซึ่งแต่เดิมตามพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ.2540 บัญญัติให้จุฬาราชมนตรีเป็นประธานคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย ทำให้เกิดปัญหาในการสรรหาผู้ที่มีความรู้ความสามารถที่เหมาะสมกับภารกิจทั้งในด้านวิชาการอิสลามและด้านบริหารองค์กรมุสลิม การแยกระหว่างจุฬาราชมนตรีกับประธานคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย จะมีผลดีที่เป็นการสร้างความชัดเจนให้แก่อำนาจหน้าที่ของจุฬาราชมนตรี ซึ่งจะส่งผลถึงคุณสมบัติของจุฬาราชมนตรี ที่จะต้องมีการพิจารณาให้ดีที่สุดเพื่อให้สามารถทำหน้าที่พิทักษ์ได้อย่างถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม และจะทำให้เกิดความชัดเจนในการสรรหาจุฬาราชมนตรีต่อไป

2. การให้จุฬาราชมนตรีดำรงตำแหน่งมุฟตีจึงเป็นการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาสังคมมุสลิมโดยละมุนละม่อม และหลีกเลี่ยงการคัดค้านหรือต่อต้านจากฝ่ายต่างๆ น้อยที่สุด และป้องกันการวิพากษ์วิจารณ์ หรือการคัดค้านต่อต้านการมีตำแหน่งมุฟตีที่เป็นสิ่งใหม่ในบริบทของสังคมไทย

การให้จุฬาราชมนตรีดำรงตำแหน่งมุฟตี เป็นการหลีกเลี่ยงการวิพากษ์วิจารณ์ หรือการคัดค้านถึงเรื่องการมีมุฟตีที่บุคลากรใหม่ในบริบทของสังคมไทย เพราะสังคมไทยยังไม่คุ้นชินต่อบุคลากรในตำแหน่งนี้ ซึ่งการเพิ่มบุคลากรใหม่จะต้องใช้เวลาระยะหนึ่งในการอธิบายต่อสังคมทั่วไปถึงความจำเป็นของตำแหน่งหน้าที่นี้ และอาจจะมีผู้คัดค้านเนื่องจากความไม่เข้าใจก็ได้ ดังนั้นการให้จุฬาราชมนตรีดำรงตำแหน่งมุฟตีจึงเป็นการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาสังคมมุสลิมโดยละมุนละม่อม และมีการคัดค้านหรือต่อต้านน้อยที่สุด

อย่างไรก็ตาม การใช้รูปแบบที่ 1 มีจุดอ่อนบางประการ ได้แก่ กรณีที่ จุฬาราชมนตรีไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ในเมื่อกระแสหลักของสังคมมุสลิมไทยยังไม่ยอมรับให้จุฬาราชมนตรีพ้นจากตำแหน่งด้วยการเกษียณอายุ หรือการปรับเปลี่ยนจุฬาราชมนตรี ด้วยเหตุผลต้องเดินทางไปยังต่างประเทศ ทูตภาพ ชราภาพ หรืออื่นๆ จะส่งผลกระทบต่อโดยตรงต่อภารกิจด้านการพัฒนาพื้นที่ ทำให้เกิดปัญหาไม่มีผู้มำนาจหน้าที่พัฒนา

ในการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 ให้จุฬาราชมนตรีเป็นมุฟตีโดยตำแหน่ง โดยที่จุฬาราชมนตรีไม่ดำรงตำแหน่งประธานคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย กรณีผู้ที่มีอำนาจหน้าที่พัฒนา ทางเลือกมีอยู่ 2 ทาง คือ

1. แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 เพียงเล็กน้อย โดยแก้ไขเพียงแค่ประเด็นการกำหนดให้จุฬาราชมนตรี เป็นมุฟตีแห่งประเทศไทย มีอำนาจหน้าที่พัฒนาและประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา โดยไม่มีการกำหนดรายละเอียด

2. แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 ทุกประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาอย่างสมบูรณ์ ตั้งแต่ประเด็นคุณสมบัติของจุฬาราชมนตรี ผู้สรรหาจุฬาราชมนตรี อำนาจหน้าที่ของจุฬาราชมนตรี ข้อกำหนดเกี่ยวกับคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย ข้อกำหนดเกี่ยวกับคณะกรรมการพัฒนา คุณสมบัติ การแต่งตั้ง การพ้นจากตำแหน่ง และอำนาจหน้าที่การให้มีสำนักงานพัฒนา (ดารุ อีฟตาอ์) และเจ้าหน้าที่ประจำสำนักงาน อำนาจหน้าที่ และยังรวมถึงวิธีการจัดตั้งสถานักวิชาการอิสลามในกรณีที่ใช้ทางเลือกให้นักวิชาการอิสลามเข้ามามีส่วนร่วมในการสรรหาจุฬาราชมนตรีตามวิธีการดังกล่าวข้างต้นอีกด้วย

ทางเลือกที่ 1 มีจุดเด่นอยู่ที่เป็นแก้ไขเพิ่มเติมเพียงเล็กน้อย การดำเนินการตามแนวทางนี้บทบาทและอำนาจหน้าที่ของจุฬาราชมนตรี มีความแตกต่างกับแนวทางที่ 2 โดยแนวทางนี้ เป็นแนวทางที่ตั้งอยู่บนแนวคิดแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเพียงเล็กน้อยและให้จุฬาราชมนตรีมีอำนาจเต็มในการพัฒนา จึงมีความสะดวกรวดเร็ว อาจไม่มีอุปสรรคในการแก้ไขมากนัก แต่มีจุดด้อยที่ไม่สามารถแก้ปัญหาในกรณีที่จุฬาราชมนตรีไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ภาระงานด้านการพัฒนาก็ต้องหยุดลงโดยปริยาย และจะทำให้การพัฒนาที่มีรูปแบบที่ไม่แน่นอน อาจส่งผลกระทบต่อการยอมรับของภาครัฐและประชาชนได้ อีกทั้งยังเป็นการพัฒนาคนเดียว ที่ไม่เป็นที่นิยมในยุคปัจจุบัน

ในขณะที่ทางเลือกที่ 2 มีจุดเด่นอยู่ที่เป็นการพัฒนาอย่างเป็นระบบ มีการพัฒนาแบบองค์คณะ ซึ่งมีความสอดคล้องกับยุคสมัยมากกว่าระบบพัฒนาแบบมุฟตีคนเดียว แต่

ทางเลือกที่สองมีจุดอ่อนที่เป็นการแก้ไขเพิ่มเติมหลายประเด็น และการจัดให้มีหมวดใหม่เพิ่มขึ้นอีก อาจเกิดปัญหาต่าง ๆ ในขั้นตอนการเสนอร่างกฎหมาย

การแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 ตามทางเลือกที่หนึ่ง : แก้ไขเพิ่มเติมแก้ไขเล็กน้อย

การดำเนินการตามทางเลือกที่หนึ่ง ทำได้โดยการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 หมวด 1 บททั่วไป มาตรา 6 พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งจุฬาราชมนตรีคนหนึ่งเพื่อเป็นทั้งผู้นำกิจการศาสนาอิสลามในประเทศไทย และเป็นมุฟตีแห่งประเทศไทย และแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 8 ให้จุฬาราชมนตรีมีอำนาจหน้าที่วินิจฉัยข้อบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม เพิ่มเติมจากหน้าที่ที่ได้บัญญัติไว้แล้วในกฎหมาย และแก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 16 จากเดิมที่บัญญัติให้จุฬาราชมนตรีเป็นประธานคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย เป็นให้คณะกรรมการเลือกกรรมการด้วยกันเองเป็นประธานกรรมการ รองประธานกรรมการ เลขานุการ และตำแหน่งอื่นตามความจำเป็น และให้มีสำนักงานพัตวาเป็นนิติบุคคล รองรับภารกิจด้านการพัตวาของจุฬาราชมนตรี ดังรายละเอียดต่อไปนี้คือ

1. แก้ไขเพิ่มเติมหมวด 1 บททั่วไป มาตรา 6 พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งจุฬาราชมนตรีคนหนึ่งเพื่อเป็นผู้นำกิจการศาสนาอิสลามในประเทศไทย และเป็นมุฟตีแห่งประเทศไทย

2. แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 8 จุฬาราชมนตรีมีอำนาจหน้าที่

(1) .....

(2) วินิจฉัยข้อบัญญัติศาสนาอิสลาม

ให้มีเงินอุดหนุนจุฬาราชมนตรีเพื่อการนี้ ตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา

(3) .....

3. แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา.....ให้มีสำนักงานพัตวา มีฐานะเป็นนิติบุคคลมีหน้าที่เกี่ยวกับกิจการพัตวาของจุฬาราชมนตรี โดยมีจุฬาราชมนตรีเป็นผู้แทนของสำนักงานในกิจการที่เกี่ยวกับบุคคลภายนอก

4. แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 16 ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่ง เรียกว่า "คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย" ประกอบด้วยประธานกรรมการและกรรมการ ซึ่งทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ แต่งตั้งจากกรรมการอิสลามประจำจังหวัด ซึ่งเป็นผู้แทนคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด จังหวัดละหนึ่งคน และจากกรรมการอื่นซึ่งคัดเลือก

โดยจุฬาราชมนตรีมีจำนวนหนึ่งในสามของจำนวนผู้แทนคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด ถ้ามีเศษให้ปัดทิ้ง

5. วิธีการพิทวาทั้งหมดให้จุฬาราชมนตรีมีอำนาจเต็มในการดำเนินการทุกขั้นตอน

การแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายดังกล่าวมีลักษณะดังแผนภูมิที่ 7 ประเด็นที่ต้องแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540

แผนภูมิที่ 7 ประเด็นที่ต้องแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 กรณีแก้ไขเล็กน้อย : จุฬาราชมนตรีเป็นมุฟตีโดยตำแหน่ง

ประเด็นที่ต้องแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 กรณีแก้ไขเล็กน้อย :
จุฬาราชมนตรีเป็นมุฟตีโดยตำแหน่ง

1. สถานภาพของจุฬาราชมนตรี ในมาตรา 6
2. อำนาจหน้าที่ของจุฬาราชมนตรี ในมาตรา 8
3. งบประมาณ
4. สำนักงานพิทวา
4. การสรรหาประธานกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย มาตรา 16

ระบบและกลไกของการพิทวาในประเทศไทย กรณีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 ตามทางเลือกที่หนึ่ง : แก้ไขเพิ่มเติมแก้ไขเล็กน้อย

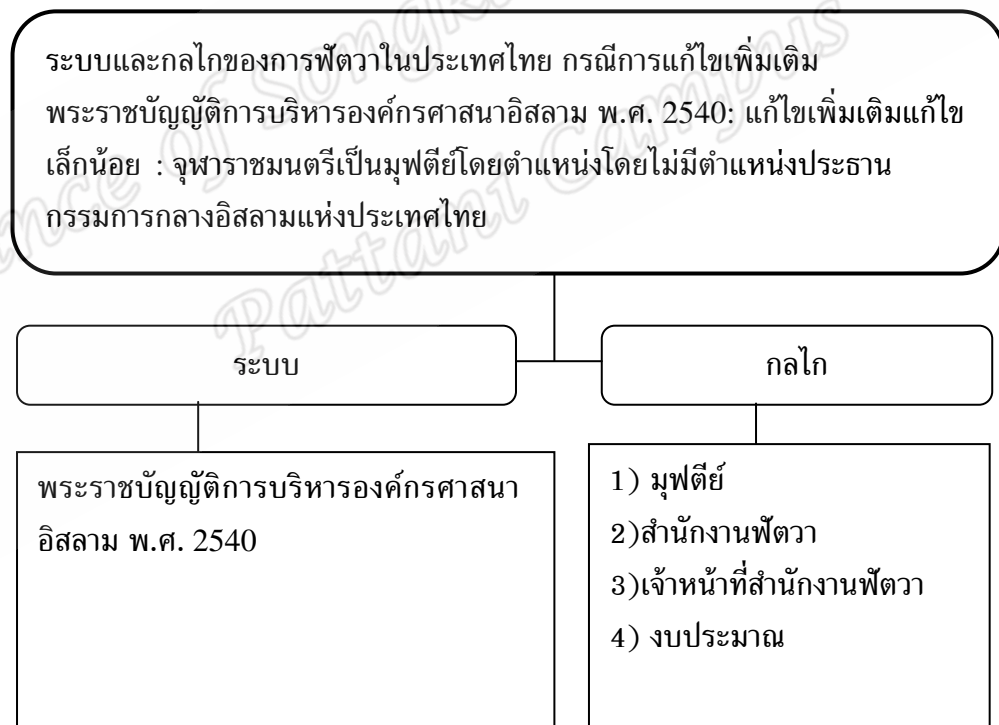
เมื่อพิจารณาการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 ตามทางเลือกที่หนึ่งกรณีแก้ไขเพิ่มเติมแก้ไขเล็กน้อย ระบบและกลไกของการพิตวาในประเทศไทย จะมีรายละเอียดดังนี้

ระบบ ประกอบด้วย พระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540

กลไก ประกอบด้วย 1) มุฟตี 2) สำนักงานพิตวา 3)เจ้าหน้าที่สำนักงานพิตวา 4) งบประมาณ

โดยมีรายละเอียดดังที่ได้กล่าวแล้ว ดังแผนภูมิที่ 8

แผนภูมิที่ 8 ระบบและกลไกของการพิตวาในประเทศไทย กรณีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 ตามทางเลือกที่หนึ่ง : แก้ไขเพิ่มเติมแก้ไขเล็กน้อย จุฬาราชมนตรีเป็นมุฟตีโดยตำแหน่งโดยไม่มีตำแหน่งประธานกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย

การแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 ตามทางเลือกที่หนึ่ง : แก้ไขเพิ่มเติมทุกประเด็นที่เกี่ยวข้องอย่างสมบูรณ์

ทางเลือกที่สอง แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 ทุกประเด็นที่เกี่ยวข้องอย่างสมบูรณ์ ตั้งแต่ประเด็นการแก้ไขเพิ่มเติมหมวด 1 บททั่วไป มาตรา 6 พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งจุฬาราชมนตรีคนหนึ่งเพื่อเป็นทั้งผู้นำกิจการศาสนาอิสลามในประเทศไทย และเป็นมุฟตีแห่งประเทศไทย และแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 8 ให้จุฬาราชมนตรีมีอำนาจหน้าที่วินิจฉัยข้อบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม และแก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 16 จากเดิมที่บัญญัติให้จุฬาราชมนตรีเป็นประธานคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย เป็นให้คณะกรรมการเลือกกรรมการด้วยกันเองเป็นประธานกรรมการ รองประธานกรรมการ เลขานุการ และตำแหน่งอื่นตามความจำเป็น และให้มีสำนักงานพิตวาเป็นนิติบุคคล รองรับการกิจการด้านพิตวาของจุฬาราชมนตรี คุณสมบัติของจุฬาราชมนตรี ผู้สรรหาจุฬาราชมนตรี ข้อกำหนดเกี่ยวกับคณะกรรมการพิตวา คุณสมบัติ การแต่งตั้ง การพ้นจากตำแหน่ง และอำนาจหน้าที่ และเจ้าหน้าที่ประจำสำนักงาน และอำนาจหน้าที่

กรณีอำนาจหน้าที่ของจุฬาราชมนตรี เนื่องจากพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 ไม่ได้ระบุอย่างชัดเจนว่าจุฬาราชมนตรีมีหน้าที่วินิจฉัยบทบัญญัติอิสลาม จึงควรกำหนดอำนาจหน้าที่ของจุฬาราชมนตรีด้านการพิตวาให้ชัดเจน ให้เป็นที่รับรู้กันโดยทั่วไปอย่างชัดเจนว่า จุฬาราชมนตรี มีศักดิ์ ภารกิจและอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับมุฟตี สามารถโยงอำนาจหน้าที่ของจุฬาราชมนตรีให้เกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่ของมุฟตีในความรับรู้ของคนทั่วไปได้

การดำเนินการตามทางเลือกนี้จะต้องมีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ.2540 ในกรณี

1. การแก้ไขเพิ่มเติม สถานะของจุฬาราชมนตรี ใน หมวด 1 บททั่วไป มาตรา 6
2. แก้ไขเพิ่มเติม ผู้สรรหาจุฬาราชมนตรี โดยการแก้ไขเพิ่มเติม กฎกระทรวงมหาดไทย (พ.ศ. 2542) ออกตามความในพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 มาตรา 6 กรณีการสรรหาผู้ที่จะดำรงตำแหน่งจุฬาราชมนตรี
3. แก้ไขเพิ่มเติม คุณสมบัติของจุฬาราชมนตรี ในมาตรา 7
4. แก้ไขเพิ่มเติมอำนาจหน้าที่จุฬาราชมนตรี ในมาตรา 8

5. แก้ไขเพิ่มเติม ข้อกำหนดเกี่ยวกับผู้ที่มีอำนาจหน้าที่พิตวา คุณสมบัติ การแต่งตั้งถอดถอน และอำนาจหน้าที่ และสำนักงานคณะกรรมการนี้
6. แก้ไขเพิ่มเติมหมวดว่าด้วย คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย
- มาตรา 16

การแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ.2540 ในกรณีต่าง ๆ ดังกล่าว มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับทางเลือกด้านการใช้ภาษา เมื่อคำนึงถึง ปัจจัยปัญหาต่าง ๆ ในกระบวนการนิติบัญญัติที่ได้กล่าวมาแล้ว ทางเลือกที่จะให้การแก้ไข เพิ่มเติมกฎหมายของรัฐจึงควรใช้ศัพท์ภาษาไทยเป็นหลัก และใช้ภาษาอาหรับเท่าที่จำเป็น โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. การแก้ไขเพิ่มเติม สถานะของจุฬาราชมนตรี ใน หมวด 1 บททั่วไป
- มาตรา 6

ประเด็นแก้ไขเพิ่มเติม หมวด 1 บททั่วไป มาตรา 6 พระมหากษัตริย์ทรง แต่งตั้งจุฬาราชมนตรีคนหนึ่งเพื่อเป็นทั้งผู้นำกิจการศาสนาอิสลามในประเทศไทย และเป็นมุฟ ตีห์แห่งประเทศไทย แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 16 จากเดิมที่บัญญัติให้จุฬาราชมนตรีเป็น ประธานคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย เป็น ให้คณะกรรมการเลือกกรรมการ ด้วยกันเองเป็นประธานกรรมการ รองประธานกรรมการ เลขาธิการ และตำแหน่งอื่นตาม ความจำเป็น ให้มีสำนักจุฬาราชมนตรี เป็นนิติบุคคล และเจ้าหน้าที่ประจำสำนักงาน และ อำนาจหน้าที่ ดังรายละเอียดที่กล่าวแล้วในทางเลือกที่หนึ่ง

2. แก้ไขเพิ่มเติม ผู้สรรหาจุฬาราชมนตรี โดยการแก้ไขเพิ่มเติม กฎกระทรวงมหาดไทย (พ.ศ. 2542) ออกตามความในพระราชบัญญัติการบริหารองค์กร ศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 มาตรา 6 กรณีการสรรหาผู้ที่ดำรงตำแหน่งจุฬาราชมนตรี

การดำเนินการตามทางเลือกนี้จะต้องมีการแก้ไขเพิ่มเติมข้อกำหนดเกี่ยวกับผู้ ที่มีอำนาจหน้าที่สรรหาจุฬาราชมนตรี ในกฎกระทรวงมหาดไทย (พ.ศ. 2542) ออกตาม ความในพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 มาตรา 6 ในเมื่อให้ จุฬาราชมนตรีเป็นมุฟตีห์ทำหน้าที่ด้านวิชาการ จึงควรที่จะให้นักวิชาการด้านศาสนาอิสลามมี ส่วนร่วมเป็นผู้สรรหา

คุณสมบัติของจุฬาราชมนตรีที่เป็นมุฟตีห์โดยตำแหน่ง จะต้องมียุทธศาสตร์ ด้านความเชี่ยวชาญทางวิชาการอิสลามและความเคร่งครัดในการปฏิบัติตามบทบัญญัติศาสนา ให้สอดคล้องกับบทบัญญัติแห่งกฎหมายอิสลามในการพิตวา และในขั้นตอนการสรรหา จุฬาราชมนตรีจะต้องมีกระบวนการที่สามารถสรรหาบุคคลที่มีคุณสมบัติดังกล่าวได้อย่างมี ประสิทธิภาพ

การดำเนินการตามทางเลือกนี้จะต้องมีการแก้ไขเพิ่มเติมข้อกำหนดเกี่ยวกับผู้ที่มีอำนาจหน้าที่สรรหาจุฬาราชมนตรีให้เหมาะสมที่สุด ในเมื่อให้จุฬาราชมนตรีเป็นมุฟตีทำหน้าที่ด้านวิชาการ จึงควรที่จะให้นักวิชาการด้านศาสนาอิสลามมีส่วนในการสรรหาจุฬาราชมนตรีอย่างเหมาะสม แต่ก็ไม่ละเลยคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดซึ่งเป็นตัวแทนชุมชนมุสลิมทั่วประเทศ จึงควรกำหนดวิธีการให้นักวิชาการเข้ามามีส่วนในการสรรหาจุฬาราชมนตรีอย่างเหมาะสม

ทางเลือกสำหรับการให้นักวิชาการเข้ามามีส่วนในการสรรหาจุฬาราชมนตรีอย่างเหมาะสมอาจดำเนินการโดยให้คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดทั่วประเทศประชุมสรรหานักวิชาการด้านศาสนาอิสลามจำนวนหนึ่ง เพื่อให้มาทำหน้าที่สรรหาจุฬาราชมนตรี

การดำเนินการตามทางเลือกนี้จึงต้องมีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎกระทรวงมหาดไทย (พ.ศ. 2542) ออกตามความในพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 มาตรา 6 กรณีการสรรหาผู้ที่จะดำรงตำแหน่งจุฬาราชมนตรี โดยให้นักวิชาการด้านศาสนาอิสลามจำนวนประมาณ 20 คน เพื่อให้มาทำหน้าที่สรรหาจุฬาราชมนตรี โดยให้กรรมการอิสลามประจำจังหวัดทุกคนเสนอรายชื่อนักวิชาการด้านศาสนาอิสลามได้ไม่เกินคนละ 3 คน แล้วคัดเลือก 20 คนที่มีคะแนนสูงสุด เพื่อมาทำการสรรหากันเองเป็นจุฬาราชมนตรี โดยให้นักวิชาการด้านศาสนาอิสลาม 20 คนที่มีคะแนนสูงสุด เสนอรายชื่อผู้ที่ได้รับการสรรหาเป็นจุฬาราชมนตรี จำนวน 3 คน ให้คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดทั่วประเทศประชุมคัดเลือก ผู้ที่ได้คะแนนสูงสุดจะเป็นผู้ที่ได้รับการสรรหาเป็นจุฬาราชมนตรี เพื่อนำขึ้นทูลเกล้าฯ แต่งตั้งเป็นจุฬาราชมนตรีต่อไป

3. แก้ไขเพิ่มเติม คุณสมบัติของจุฬาราชมนตรี ในมาตรา 7

การดำเนินการตามทางเลือกนี้จะต้องมีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 กรณีคุณสมบัติของจุฬาราชมนตรีที่เป็นมุฟตีโดยตำแหน่ง จะต้องมีการระบุรายละเอียดให้ชัดเจน โดยเฉพาะคุณสมบัติด้านความรู้และความเคร่งครัดในการปฏิบัติตามบทบัญญัติศาสนาให้สอดคล้องกับบทบัญญัติแห่งกฎหมายอิสลามในการพิทวา โดยการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 มาตรา 7 ระบุคุณสมบัติด้านวิชาการอิสลามให้ชัดเจนมากขึ้น พร้อมขั้นตอนการรับรองคุณสมบัติดังกล่าว โดยอาจแก้ไข มาตรา 7 (3) เป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจในศาสนาอิสลามเป็นอย่างดี เป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจในศาสนาอิสลามเป็นอย่างดี ตามที่ระเบียบคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยกำหนด

การแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 มาตรา 7 กรณีคุณสมบัติจุฬาราชมนตรี โดยอาจแก้ไขเพิ่มเติมดังนี้

จุฬาราชมนตรีต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้

- (1) .....
- (2) .....
- (3) เป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจในศาสนาอิสลามเป็นอย่างดี ตามที่ระเบียบคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยกำหนด
- (4) เป็นผู้ประพฤติปฏิบัติตามบัญญัติแห่งศาสนาอิสลามโดยเคร่งครัด
- (5) .....
- (6) .....
- .....

ระเบียบคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย อาจกำหนดขั้นตอนตรวจสอบคุณสมบัติด้านความรู้ความเข้าใจในศาสนาอิสลาม ตามความในพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 มาตรา 7 (3) โดยกำหนดให้กรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยรับรองคุณสมบัติด้านความรู้ความเข้าใจในศาสนาอิสลามของนักวิชาการอิสลามผู้ได้รับการเสนอชื่อเป็นจุฬาราชมนตรี

4. แก้ไขเพิ่มเติมอำนาจหน้าที่จุฬาราชมนตรี ในมาตรา 8

กรณีอำนาจหน้าที่ของจุฬาราชมนตรี เนื่องจากพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 ไม่ได้ระบุอย่างชัดเจนว่าจุฬาราชมนตรีมีหน้าที่วินิจฉัยบทบัญญัติอิสลาม จึงควรกำหนดอำนาจหน้าที่ของจุฬาราชมนตรีด้านการพิทวาให้ชัดเจน โดยการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 มาตรา 8 ให้จุฬาราชมนตรีมีอำนาจหน้าที่พิทวาในรูปแบบขององค์คณะ เนื่องจากพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 มาตรา 8 บัญญัติว่าจุฬาราชมนตรีมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้คือ

- (1) ให้คำปรึกษาและเสนอความเห็นต่อทางราชการเกี่ยวกับกิจการศาสนาอิสลาม
- (2) แต่งตั้งคณะผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อให้คำปรึกษาเกี่ยวกับบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม
- (3) ออกประกาศแจ้งผลการตรวจจันท์ตามมาตรา 35 (11)เพื่อกำหนดวันสำคัญทางศาสนา
- (4) ออกประกาศเกี่ยวกับข้อวินิจฉัยตามบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม

อำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการพิทวา ได้แก่ (2) และ (4) ซึ่งจะเกี่ยวเนื่องถึง (3) ด้วยโดยที่ (1) นั้นก็ให้คงไว้ ส่วน (2) ในเมื่อจุฬาราชมนตรีมีอำนาจหน้าที่ในการพิทวา ก็อาจแก้ไขเพิ่มเติมเป็น เป็นมุฟตีแยแห่งประเทศไทย และเป็นประธานคณะกรรมการพิทวา และ แต่งตั้งคณะกรรมการพิทวาตามระเบียบที่เกี่ยวข้อง และตัด (2) แต่งตั้งคณะกรรมการพิทวาเพื่อให้คำปรึกษาเกี่ยวกับบัญญัติแห่งศาสนาอิสลามออก และ (3)เดิม ก็ให้แก้ไขเพิ่มเติมเป็น “ (4) ออกประกาศแจ้งผลการดูดวงจันทร์ตามมาตรา 35 (11)เพื่อกำหนดวันสำคัญทางศาสนา ตามคำวินิจฉัยของคณะกรรมการพิทวา ” ส่วน(4) เดิมให้ตัดออกไป และให้อำนาจหน้าที่นี้แก่คณะกรรมการที่มีอำนาจพิทวา

การดำเนินการตามทางเลือกนี้จึงต้องแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 8 ให้จุฬาราชมนตรีมีอำนาจหน้าที่วินิจฉัยข้อบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม โดยมีขอบเขตของการพิทวาตามสมควร

ดังนั้น รายละเอียดของพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 มาตรา 8 หลังจากการแก้ไขเพิ่มเติม แล้วคือ

- (1) ให้คำปรึกษาและเสนอความเห็นต่อทางราชการเกี่ยวกับกิจการศาสนาอิสลาม
- (2) สรรหาบุคคลเป็นกรรมการวินิจฉัยข้อบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม ตามระเบียบว่าด้วยการนี้
- (3) ออกประกาศแจ้งผลการดูดวงจันทร์ตามมาตรา 35 (11)เพื่อกำหนดวันสำคัญทางศาสนา

5. ข้อกำหนดเกี่ยวกับคณะกรรมการพิทวา กรณีชื่อคณะกรรมการ การแต่งตั้ง คุณสมบัติ อำนาจหน้าที่ การพ้นจากตำแหน่ง และสำนักงาน โดยมีประเด็นพิจารณา ดังนี้

ก. ชื่อคณะกรรมการ

การดำเนินการตามทางเลือกนี้ คณะกรรมการพิทวา ควรมีชื่อว่า “ คณะกรรมการวินิจฉัยข้อบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม ” ซึ่งมีความเหมาะสมมากกว่าที่จะใช้คำว่า “คณะกรรมการพิทวา” โดยคำนึงถึงปัจจัยปัญหาต่างๆ ในกระบวนการนิติบัญญัติตั้งที่ได้กล่าวมาแล้ว ไม่ควรใช้คำว่า คณะกรรมการพิทวา เพราะอาจทำให้เกิดอุปสรรคในกระบวนการนิติบัญญัติโดยไม่จำเป็น อีกทั้งคำว่า “คณะกรรมการวินิจฉัยข้อบัญญัติศาสนาอิสลามแห่งประเทศไทย ” เป็นคำที่สังคมไทยโดยทั่วไปเข้าใจ ทำให้สะดวกต่อการอธิบายถึงความจำเป็นของภารกิจนี้ต่อฝ่ายนิติบัญญัติและกรมการที่เกี่ยวข้องที่ไม่ได้นับถือศาสนาอิสลาม และเป็นชื่อที่มีความเหมาะสมกับอำนาจหน้าที่พิทวามากกว่าคำว่า “ผู้ทรงคุณวุฒิจุฬาราชมนตรี ” และสอดคล้องกับบทบัญญัติศาสนาอิสลามที่กำหนดให้ผู้ที่มีความรู้ด้านวิชาการอิสลามเท่านั้น ในขณะที่ คำว่า “ผู้ทรงคุณวุฒิจุฬาราชมนตรี ” เป็นคำที่มีความหมาย

กว้าง หมายความว่ารวมถึงผู้มีความรู้ความสามารถด้านต่างๆ ทุกด้าน ไม่จำกัดเฉพาะผู้ที่มีความรู้ด้านวิชาการศาสนาอิสลามเท่านั้น ซึ่งคนเหล่านั้นแม้ว่าจะมีความรู้ความสามารถในด้านต่างๆ เหล่านั้นก็ตาม

ข. การแต่งตั้ง

กรณีการแต่งตั้งคณะกรรมการฟัตวา ให้คณะกรรมการฟัตวา มาจากการโปรดเกล้าฯ จากกรรมการซึ่งจุฬาราชมนตรีและคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย เป็นผู้สรรหา

คณะกรรมการฟัตวา ควรมีจำนวนประมาณ 11 คน ประกอบด้วย จุฬาราชมนตรีเป็นประธานกรรมการ รองประธานจำนวน 2 คน กรรมการ จำนวน 8 คน และเลขานุการ

การสรรหาคณะกรรมการนี้ ให้จุฬาราชมนตรีและคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยเป็นผู้มีอำนาจสรรหา โดยให้จุฬาราชมนตรีเป็นผู้มีอำนาจสรรหารองประธานกรรมการฯ ลำดับที่ 1 กรรมการฯ จำนวน 2 คน และเลขานุการ และให้คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยสรรหารองประธานกรรมการฯ ลำดับที่ 2 และกรรมการฯ อีกจำนวน 6 คน

การสรรหาคณะกรรมการฟัตวา ทั้งที่มาจากกรรมการของจุฬาราชมนตรีและคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย ควรคำนึงถึงการเป็นตัวแทนของพื้นที่และภาคส่วนต่างๆ อย่างเหมาะสม คณะกรรมการฟัตวา ทั้งสิบคนจะต้องมีตัวแทนจากภูมิภาคต่างๆ ของประเทศไทย และตัวแทนของสถาบันการศึกษาศาสนาอิสลามทั้งในระบบและนอกระบบ ซึ่งได้แก่ อาจารย์ด้านวิชาการอิสลามในสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา โต้ะครูสถาบันศึกษาปอเนาะ และคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย ตามความเหมาะสม ทั้งนี้ เพื่อป้องกันความเห็นต่างของฟัตวา จะต้องคำนึงถึงสัดส่วนความเป็นตัวแทนของคณะกรรมการกิจการฮาลาลของ คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย ที่มีอำนาจฟัตวา ในกรณีการรับรองมาตรฐานฮาลาลด้วยเช่นกัน ดังรายละเอียดที่จะกล่าวถึงต่อไป ในกรณีผู้อำนาจหน้าที่ในการฟัตวาด้านการรับรองผลิตภัณฑ์ฮาลาล

การสรรหาและการรับรองคุณสมบัติคณะกรรมการฟัตวาโดยจุฬาราชมนตรีและคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวงมหาดไทย

การดำเนินการตามทางเลือกนี้จะต้องมีกฎกระทรวงกำหนดวิธีการสรรหาคณะกรรมการฟัตวา ให้เหมาะสมที่สุด และควรที่จะให้นักวิชาการด้านศาสนาอิสลามมีส่วนร่วม

เป็นผู้สรรหา โดยกรรมการวินิจฉัยข้อบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม มีที่มาจาก 2 กลุ่มได้แก่ กรรมการที่มาจากตัวแทนของคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย และตัวแทนของนักวิชาการอิสลาม

รูปแบบการมีส่วนร่วมของนักวิชาการด้านศาสนาอิสลามในการสรรหากรรมการวินิจฉัยข้อบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม มีทางเลือก 2 ทางเลือก ดังนี้

ทางเลือกที่ 1 ให้กรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยสรรหานักวิชาการด้านศาสนาอิสลามเพื่อดำรงตำแหน่งรองประธานกรรมการวินิจฉัยข้อบัญญัติแห่งศาสนาอิสลามและกรรมการตามจำนวนดังกล่าวโดยตรงทั้งหมด

การสรรหากรรมการวินิจฉัยข้อบัญญัติแห่งศาสนาอิสลามโดยตรง ดำเนินการโดยให้กรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยเสนอรายชื่อนักวิชาการด้านศาสนาอิสลามได้ไม่เกินคนละ 1 คนเพื่อดำรงตำแหน่งรองประธานกรรมการวินิจฉัยข้อบัญญัติแห่งศาสนาอิสลามและกรรมการ จำนวน 6 คน โดยการคัดเลือกผู้ที่ได้คะแนนสูงสุดตามลำดับ

ทางเลือกที่ 2 ให้กรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยสรรหากรรมการวินิจฉัยข้อบัญญัติแห่งศาสนาอิสลามโดยตรงบางส่วนและโดยอ้อมบางส่วน โดยอาจกำหนดให้กรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยสรรหารองประธานกรรมการวินิจฉัยข้อบัญญัติแห่งศาสนาอิสลามและกรรมการวินิจฉัยข้อบัญญัติแห่งศาสนาอิสลามโดยตรง จำนวน 3 คน โดยอ้อม จำนวน 3 คน

การสรรหากรรมการวินิจฉัยข้อบัญญัติแห่งศาสนาอิสลามโดยตรง ดำเนินการโดยให้กรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยเสนอรายชื่อนักวิชาการด้านศาสนาอิสลามได้ไม่เกินคนละ 1 คนเพื่อดำรงตำแหน่งรองประธานกรรมการวินิจฉัยข้อบัญญัติแห่งศาสนาอิสลามและเสนอรายชื่อ กรรมการ จำนวน 3 คน โดยการคัดเลือกผู้ที่ได้คะแนนสูงสุดตามลำดับ

การสรรหากรรมการวินิจฉัยข้อบัญญัติแห่งศาสนาอิสลามโดยอ้อม ดำเนินการโดยการให้คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยสรรหานักวิชาการด้านศาสนาอิสลามจำนวน 50 คน โดยให้กรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยเสนอรายชื่อนักวิชาการด้านศาสนาอิสลามได้ไม่เกินคนละ 3 คน โดยคัดเลือกผู้ที่ได้คะแนนสูงสุดตามลำดับ จำนวน 20 คน เพื่อมาทำหน้าที่สรรหากรรมการวินิจฉัยข้อบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม รวม จำนวน 3 คน โดยอาจเสนอรายชื่อนักวิชาการในกลุ่มที่ได้รับการสรรหานี้ หรือนักวิชาการอิสลามอื่นๆ ก็ได้

การรับรองคุณสมบัติความเชี่ยวชาญด้านศาสนาอิสลามของคณะกรรมการพัตวาโดยจุฬาราชมนตรีและคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยตาม มาตรา..... และ มาตรา..... (2) ให้มีการระบุรายละเอียดเกี่ยวกับคุณสมบัติและประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องสำหรับกรณีสื่อที่ศึกษาในระบบปอเนาะ ในขั้นตอนการรับรองให้ระบุ สถาบันที่ศึกษา โต๊ะ

ครูผู้สอน และจำนวนปีที่ศึกษา หรือประสบการณ์ในตำแหน่งที่เกี่ยวกับบทบัญญัติอิสลาม เช่น โตะครู ตะโต๊ะยุติธรรม หรืออื่นๆ

ค. คุณสมบัติ

ข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณสมบัติคณะกรรมการฟัตวานั้น ควรกำหนดคุณสมบัติด้านความเชี่ยวชาญด้านศาสนาอิสลามให้ชัดเจน และให้แยกสาขาที่เชี่ยวชาญไว้อย่างชัดเจน เช่น สาขากฎหมายอิสลาม สาขาอุศูลอัลฟิกฮฺ สาขาหลักศรัทธา สาขาตัฟซีร์ สาขาหะดีษ และอื่นๆ โดยไม่ควรให้ผู้เชี่ยวชาญด้านอื่นเข้ามาเป็นกรรมการ แต่อาจแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญสาขาอื่นๆ เป็นที่ปรึกษาได้ ควรกำหนดวุฒิการศึกษาว่าต้องเป็นผู้ที่มีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีด้านชะรีอะฮฺ อุศูลุดดีน อิสลามศึกษา หรือสาขาที่เกี่ยวข้อง หรือกรณีของผู้ที่ศึกษาในระบบปอเนาะ โดยผู้ทรงคุณวุฒิบางท่านเห็นว่า ควรให้มีการรับรองคุณสมบัติโดยคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดจำนวน 2 คน โดยในขั้นตอนการรับรองนั้นให้มีการระบุรายละเอียดเกี่ยวกับโตะครูผู้สอน จำนวนปีที่ศึกษาและหรือตำราที่เรียน

ง. อำนาจหน้าที่

คณะกรรมการฟัตวา อำนาจหน้าที่ฟัตวา และหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการฟัตวา อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการฟัตวา จึงประกอบด้วย

1. วินิจฉัยข้อบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม
2. ออกระเบียบว่าด้วยการวินิจฉัยข้อบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม
3. ประชุมอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง
4. การฟัตวาด้านผลิตภัณฑ์ทะเล ที่คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย หรือคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดรายงานผลการตรวจสอบผลิตภัณฑ์ที่ยื่นขอการรับรองทะเลให้กับคณะกรรมการฟัตวาเพื่อทำการฟัตวา
5. วินิจฉัยการเริ่มต้นเดือนตามปฏิทินอิสลาม
6. กำหนดเวลาละหมาด
7. กำหนดมูลค่าชะกาตฟิฏรฺ และชะกาตทรัพย์สินประจำปี

หน้าที่เหล่านี้ไม่ควรกำหนดรายละเอียดไว้ในกฎหมายทั้งหมด กำหนดเพียงประเด็นหลักๆ เช่น การวินิจฉัยข้อบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม และออกระเบียบว่าด้วยการวินิจฉัยข้อบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม ส่วนรายละเอียดให้กำหนดไว้ในระเบียบนี้ อย่างไรก็ตาม เพื่อให้ระเบียบว่าด้วยการวินิจฉัยข้อบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม ได้รับการยอมรับจากทุกฝ่ายจึงควรให้คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยและกระทรวงมหาดไทยเห็นชอบ หรือให้

เป็นกฎกระทรวงมหาดไทยโดยการเสนอแนะของคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยก็ได้

ส่วนอำนาจหน้าที่ในการพิทวาด้านการรับรองผลิตภัณฑ์ทะเล เป็นกรณีที่ควรหาทางออกที่เหมาะสม เพราะตามความในพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ.2540 มาตรา 18 และ 26 บัญญัติให้คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยและคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด มีอำนาจหน้าที่ในการรับรองผลิตภัณฑ์ทะเล ซึ่งในความจริงแล้วอำนาจหน้าที่นี้มีความลึกลับกับอำนาจหน้าที่ของจุฬาราชมนตรีที่มีอำนาจหน้าที่พิทวา เพราะในขั้นตอนของการตรวจสอบผลิตภัณฑ์ เมื่อผลการตรวจสอบพบว่า ส่วนผสมของผลิตภัณฑ์ที่ขอการรับรองทะเลนั้น มีส่วนใดบ้างที่ทะเลและหะรอม หรือหลังจากที่ได้ตรวจสอบและทราบขั้นตอนการผลิตอย่างครบถ้วนแล้ว ในขั้นตอนการตัดสินว่า ส่วนผสมของผลิตภัณฑ์ที่ขอการรับรองทะเลนั้น มีส่วนใดบ้างที่ทะเลและหะรอม หรือขั้นตอนใดที่ถูกต้องหรือขัดแย้งกับบทบัญญัติแห่งอิสลาม โดยทั่วไปแล้วเป็นอำนาจหน้าที่ของจุฬาราชมนตรี เพราะเป็นกรณีที่เกี่ยวกับการพิทวา เช่น กรณีการตรวจสอบผลิตภัณฑ์ขนมปังบางชนิด แล้วพบว่ามีส่วนผสมของเส้นผมของมนุษย์ คณะกรรมการอิสลามแห่งประเทศไทย หรือคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด พระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ.2540 มาตรา 18 และ 26 ให้อำนาจแก่คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย และคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด ในการพิทวาว่า มีอำนาจพิทวาว่าผลิตภัณฑ์ขนมปังบางชนิดที่มีส่วนผสมของเส้นผมของมนุษย์เป็นขนมปังที่ทะเลหรือไม่ โดยไม่ต้องสอบถามคำพิทวาของจุฬาราชมนตรีในกรณีนี้ ในขณะที่พระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ.2540 มาตรา 8 (4) บัญญัติให้จุฬาราชมนตรีมีอำนาจหน้าที่ออกประกาศเกี่ยวกับข้อวินิจฉัยตามบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม อันเป็นอำนาจเกี่ยวกับการพิทวาโดยตรง มีอำนาจหน้าที่ที่จะพิทวาว่า ผลิตภัณฑ์ขนมปังบางชนิดที่มีส่วนผสมของเส้นผมของมนุษย์เป็นขนมปังที่ทะเลหรือไม่ด้วยเช่นเดียวกัน

การขัดกันของพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ.2540 มาตรา 8 กับ มาตรา 18 และ 26 กรณีอำนาจหน้าที่ในการพิทวาด้านการรับรองผลิตภัณฑ์ทะเล เป็นกรณีที่ควรหาทางออกที่เหมาะสม ในเมื่อคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยมีอำนาจด้านการรับรองทะเล จึงต้องจัดระบบความสัมพันธ์ของอำนาจหน้าที่ระหว่างอำนาจหน้าที่ของจุฬาราชมนตรีในฐานะมุฟตีและอำนาจของคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยและคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด ในฐานะที่มีอำนาจรับรองทะเล

การจัดการปัญหาการขัดกันของพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ.2540 มาตรา 8 กับ มาตรา 18 และ 26 กรณีอำนาจหน้าที่ในการพิทักษ์วาต่านการรับรองหะลาล มีอยู่ 2 แนวทาง คือ

แนวทางที่ 1 ให้บัญญัติให้ชัดเจนว่า คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย และคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดมีอำนาจหน้าที่ในการพิทักษ์วาต่านการรับรองผลิตภัณฑ์หะลาล หรือบัญญัติให้ชัดเจนว่า อำนาจหน้าที่พิทักษ์วาต่านของจุฬาราชมนตรีมีอำนาจพิทักษ์วาต่านในกรณีของบทบัญญัติอิสลาม ยกเว้นกรณีที่กฎหมายบัญญัติให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยหรือคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด แล้วแต่กรณี

แนวทางนี้จะมีข้อดีที่เป็นแนวทางที่สะดวกรวดเร็ว และไม่ต้องแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ.2540 มาตรา 18 และ 26 ในกรณีที่เกี่ยวข้องกับการรับรองเกี่ยวกับกิจการศาสนาอิสลาม ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อระบบการทำงานของคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย และคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด เนื่องจากคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย ได้จัดตั้งสถาบันมาตรฐานฮาลาลแห่งประเทศไทยขึ้น เพื่อจัดการเกี่ยวกับการรับรองมาตรฐานหะลาลอย่างครบวงจรแล้ว ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2546 และเป็นการทำงานด้านการพิทักษ์วาต่านในกรณีที่เกี่ยวข้องกับการรับรองมาตรฐานหะลาล และเป็นอำนาจหน้าที่ที่เหมาะสมกับองค์กรคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยที่ทำหน้าที่ฝ่ายบริหาร เพราะการที่จะจัดรูปแบบให้จุฬาราชมนตรีในฐานะมุฟตีซึ่งเป็นงานด้านวิชาการมีอำนาจหน้าที่รับรองมาตรฐานหะลาลด้วย จะเป็นการทำให้จุฬาราชมนตรีต้องทำงานทั้งงานบริหารและงานวิชาการ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อการทำงานด้านวิชาการของมุฟตี ทำให้งานด้านพิทักษ์วาต่านของจุฬาราชมนตรีขาดความชัดเจนและขาดประสิทธิภาพได้

แต่แนวทางนี้จะมีข้อเสียที่จะทำให้คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยเข้ามารับผิดชอบงานด้านการพิทักษ์วาต่าน ซึ่งเป็นงานด้านวิชาการ ซึ่งจะก่อให้เกิดปัญหาตามมาหลายประการ เช่น ความถูกต้องชอบธรรมตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายอิสลาม เพราะบทบัญญัติแห่งกฎหมายอิสลามกำหนดให้ผู้ที่ทำหน้าที่พิทักษ์วาต่านต้องมีคุณสมบัติเฉพาะ แม้ว่าคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย หรือคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดแล้วแต่กรณี จะสรรหาผู้ทรงคุณวุฒิด้านวิชาการอิสลามมาทำหน้าที่ก็ตาม แต่ตามระเบียบคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย ว่าด้วยการดำเนินกิจการฮาลาล พ.ศ. 2552 การพิทักษ์วาต่านการรับรองมาตรฐานหะลาลก็ยังเป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยหรือคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดแล้วแต่กรณี จึงเป็นคำพิทักษ์วาต่านที่ไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติอิสลาม ที่บัญญัติให้ผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านวิชาการอิสลามเท่านั้นเป็นผู้ที่มีอำนาจพิทักษ์วาต่าน และอาจจะมีปัญหาความน่าเชื่อถือเพราะคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยหรือ

คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดแล้วแต่กรณี ไม่ใช่หน่วยงานด้านวิชาการโดยตรง แต่เป็นหน่วยงานด้านบริหาร และปัญหาการพิทวาขาดเอกภาพในกรณีที่จุฬาราชมนตรีมีคำพิทวาขัดหรือแย้งกับคำพิทวาของคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย ในกรณีที่เกี่ยวข้องกับการรับรองมาตรฐานหะลาล ดังนั้นเพื่อให้การพิทวาของคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยและคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดถูกต้องตามบทบัญญัติอิสลามควรแยกส่วนของขั้นตอนรับรองมาตรฐานหะลาลในขั้นตอนของการพิทวาให้ถูกต้องตามหลักการศาสนาอิสลาม ซึ่งตามระเบียบคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย ว่าด้วยการดำเนินกิจการฮาลาล พ.ศ. 2552 จะมีคณะกรรมการบริหารกิจการฮาลาลในสัดส่วนของผู้ทรงคุณวุฒิด้านศาสนาอิสลาม จำนวน 2 คน การแยกขั้นตอนรับรองมาตรฐานหะลาลในขั้นตอนของการพิทวาให้ถูกต้องตามหลักการศาสนาอิสลาม จึงทำได้โดยการมอบหมายอำนาจพิทวาให้แก่คณะกรรมการบริหารกิจการฮาลาลในสัดส่วนของผู้ทรงคุณวุฒิด้านศาสนาอิสลาม จำนวน 2 คน มีคำพิทวาเสียก่อน แล้วจึงไปสู่ขั้นตอนอื่นๆ ของการรับรองมาตรฐานหะลาล แม้ว่าในความเป็นจริงคณะกรรมการบริหารกิจการฮาลาลยังมีผู้ทรงคุณวุฒิด้านศาสนาอิสลามอีกหลายท่านที่เป็นกรรมการบริหารกิจการฮาลาลในตำแหน่งอื่นๆ ก็ตาม

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าระบบการพิทวาของคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยก็ยังมีปัญหา การเลือกแนวทางที่ 1 ที่ให้คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยมีอำนาจด้านการพิทวาในขั้นตอนรับรองผลิตภัณฑ์หะลาล นอกจากจะมีผลเสียในเรื่องอื่นๆ แล้ว ยังมีผลเสียด้านความชัดเจนของขั้นตอนพิทวาด้วยเช่นกัน ซึ่งอาจจะเสี่ยงต่อการขัดแย้งกับบทบัญญัติอิสลามและขัดแย้งกับพิทวาของจุฬาราชมนตรีได้

ดังนั้น เพื่อให้พิทวาของจุฬาราชมนตรี คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย และคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดมีความเป็นเอกภาพ จึงควรที่จะจัดรูปแบบให้สามหน่วยงานงานนี้มีคำพิทวาที่สอดคล้องกัน เช่น การกำหนดให้คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย และคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด เสนอตัวแทนเป็นคณะกรรมการพิทวาในสัดส่วนของคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย โดยที่ตัวแทนดังกล่าวจะต้องดำรงตำแหน่งที่มีอำนาจพิทวาของสถาบันมาตรฐานฮาลาลแห่งประเทศไทยด้วย หรืออาจกำหนดให้จุฬาราชมนตรี แต่งตั้งคณะกรรมการพิทवादำรงตำแหน่งที่มีอำนาจพิทวาของสถาบันมาตรฐานฮาลาลแห่งประเทศไทยก็ได้ ซึ่งก็คือตำแหน่งคณะกรรมการบริหารกิจการฮาลาล ในสัดส่วนของ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านศาสนาอิสลาม โดยให้คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย แก้ไขเพิ่มเติมจำนวนรายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิด้านศาสนาอิสลามที่เป็นกรรมการบริหารกิจการฮาลาล ในสัดส่วนของ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านศาสนาอิสลาม ตามระเบียบคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย ว่าด้วยการดำเนินกิจการฮาลาล

ลาล พ.ศ. 2552 จากเดิมที่มีจำนวนเพียง 2 คน เป็นจำนวน 5 คน เพื่อดำรงตำแหน่ง คณะกรรมการพิตวา

อย่างไรก็ตามแนวทางแรกนี้ เป็นแนวทางที่สะดวกมากที่สุดและส่งผลกระทบต่อ น้อยที่สุดจึงเป็นแนวทางที่เหมาะสมที่สุด เพียงแต่จะต้องแก้ไขเพิ่มเติมขั้นตอนการพิตวาใน ขั้นตอนของการรับรองมาตรฐานหะลาลให้ชัดเจน และถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งศาสนา อิสลาม เช่น การแยกขั้นตอนการพิตวาออกจากขั้นตอนการพิจารณารับรองมาตรฐานหะลาล และให้ผู้ที่มิคุณสมบัติตามที่บัญญัติแห่งศาสนาอิสลามกำหนดเท่านั้นที่จะทำหน้าที่พิตวา และการเพิ่มจำนวนคณะผู้ทรงคุณวุฒิด้านศาสนาอิสลาม ตามระเบียบคณะกรรมการกลาง อิสลามแห่งประเทศไทย ว่าด้วยการดำเนินกิจการฮาลาล พ.ศ. 2552 จากเดิมที่มีจำนวนเพียง 2 คน เป็นจำนวน 5 คน เพื่อให้มีการพิตวาแบบองค์คณะและรอบคอบมากที่สุด

แนวทางที่ 2 การกำหนดให้จุฬาราชมนตรีมีอำนาจพิตวาด้านการรับรอง ผลิตภัณฑ์หะลาล และให้คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย หรือคณะกรรมการ อิสลามประจำจังหวัดมีอำนาจตรวจสอบ รายงานผลการตรวจสอบผลิตภัณฑ์ และอำนาจ รับรองหะลาล โดยการกำหนดว่า เมื่อคณะกรรมการอิสลามแห่งประเทศไทย หรือ คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด ได้รับการยื่นคำร้องให้รับรองผลิตภัณฑ์หะลาล ให้ คณะกรรมการอิสลามแห่งประเทศไทย หรือคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด ไปตรวจสอบ รายละเอียดต่างๆ และรายงานผลการตรวจสอบผลิตภัณฑ์ที่ยื่นขอการรับรองหะลาลให้กับ คณะกรรมการพิตวาเพื่อทำการพิตวา แล้วให้คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยและ คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดให้การรับรองหรือไม่รับรองหะลาลต่อไป

อำนาจหน้าที่ของจุฬาราชมนตรีและคณะกรรมการพิตวาข้อนี้ จะส่งผลต่อ อำนาจหน้าที่การให้การรับรองผลิตภัณฑ์หะลาลของคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยและคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด ตามความในพระราชบัญญัติการบริหารองค์กร ศาสนาอิสลาม พ.ศ.2540 มาตรา 18 และ 26 แม้ว่าแนวทางนี้จะมีข้อดีที่เป็นการทำให้ การพิตวาของจุฬาราชมนตรี คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยและคณะกรรมการ อิสลามประจำจังหวัดมีความเป็นเอกภาพ ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งศาสนาอิสลามในเรื่อง คุณสมบัติของผู้มีอำนาจหน้าที่พิตวา แต่จะมีผลเสียเกี่ยวกับขั้นตอนการรับรองมาตรฐานหะ ลาล ที่อาจจะต้องล่าช้าออกไปเพราะมีการเพิ่มองค์กรใหม่เข้าไปในระบบการรับรองมาตรฐาน หะลาล

ดังนั้นเพื่อเป็นการแก้ปัญหาความล่าช้านี้ ควรนำระเบียบคณะกรรมการกลาง อิสลามแห่งประเทศไทยว่าด้วยการจัดตั้งสถาบันมาตรฐานอาหารฮาลาล พ.ศ. 2546 ข้อ 15 กรณีให้อำนาจจุฬาราชมนตรีเสนอชื่อผู้ทรงคุณวุฒิด้านศาสนาอิสลาม ดำรงตำแหน่ง กรรมการบริหารสถาบันมาตรฐานอาหารฮาลาล ซึ่งเป็นตำแหน่งที่มีอำนาจในการพิจารณาผล

การตรวจสอบผลิตภัณฑ์ที่ขอใบรับรองมาตรฐานอาหารฮาลาล หรือการขอใช้เครื่องหมายรับรองฮาลาลของสถาบันเพื่อเสนอคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยเพื่อให้การรับรองและอนุญาต การนำระเบียบข้อนี้มาประยุกต์ใช้และแก้ไขเพิ่มเติมระเบียบคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย ว่าด้วยการดำเนินกิจการฮาลาล พ.ศ. 2552 เพื่อแก้ปัญหาความล่าช้าของขั้นตอนการรับรองมาตรฐานฮาลาล โดยการให้อำนาจจุฬาราชมนตรีเสนอรายชื่อคณะกรรมการฟัตวาจำนวน 5 คน เข้าไปเป็นกรรมการฟัตวาในขั้นตอนของการรับรองมาตรฐานฮาลาลของคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย หรือแก้ไขเพิ่มเติมระเบียบคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย ว่าด้วยการดำเนินกิจการฮาลาล พ.ศ. 2552 โดยให้คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย แก้ไขเพิ่มเติมจำนวนรายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิด้านศาสนาอิสลามที่เป็นกรรมการบริหารกิจการฮาลาล ในสัดส่วนของผู้ทรงคุณวุฒิด้านศาสนาอิสลาม ตามระเบียบคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย ว่าด้วยการดำเนินกิจการฮาลาล พ.ศ. 2552 จากเดิมที่มีจำนวน ที่มีเพียง 2 คน เป็นจำนวน 5 คน เพื่อดำรงตำแหน่งคณะกรรมการฟัตวาในขั้นตอนการรับรองฮาลาลของคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย

จ. การพ้นจากตำแหน่ง

การดำรงตำแหน่งคณะกรรมการฟัตวา ควรมีวาระการดำรงตำแหน่ง วาระการดำรงตำแหน่งของคณะกรรมการฟัตวา อาจกำหนดวาระละประมาณ 6 ปี

การพ้นจากตำแหน่งของคณะกรรมการฟัตวา ควรให้คณะกรรมการฟัตวา พ้นจากตำแหน่งเมื่อ ตาย ลาออก ครบวาระ และขาดคุณสมบัติตามที่กฎหมายกำหนด

ฉ. สำนักงานคณะกรรมการฟัตวา

ให้มีสำนักงานคณะกรรมการฟัตวา เป็นนิติบุคคล มีคณะกรรมการฟัตวาเป็นตัวแทนของสำนัก ในการบริหารสำนักงานคณะกรรมการฟัตวาแห่งประเทศไทยให้ดำเนินไปตามมติของคณะกรรมการฟัตวาแห่งประเทศไทย และมีผู้อำนวยการสำนักงานคณะกรรมการฟัตวามีหน้าที่รับคำขอฟัตวา จัดทำเอกสารต่างๆ ในกระบวนการฟัตวา รวบรวม และเผยแพร่คำฟัตวา

ช. เงินอุดหนุน

ให้มีเงินอุดหนุนการดำเนินงานของคณะกรรมการฟัตวาตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา

กรณีเงินอุดหนุนการดำเนินงานของคณะกรรมการพัทธา นี้ เป็นเพียงการดำเนินการไปตามรูปแบบที่เป็นอยู่ของบุคลากรในองค์กรทางศาสนาอิสลามทุกระดับ ตั้งแต่ จุฬาราชมนตรี ประธานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด และ อิหม่าม คอเต็บ บิหลั่น ที่ใช้รูปแบบเงินอุดหนุนเท่านั้น ทั้ง ๆ ที่เมื่อพิจารณาภาระงานของบุคลากรต่าง ๆ เหล่านี้ในปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งจุฬาราชมนตรี คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด และอิหม่าม บุคลากรเหล่านี้รวมถึงคณะกรรมการพัทธา มีภาระงานมากมาย ที่การอุดหนุนรูปแบบปัจจุบันไม่มีความเหมาะสมอีกแล้ว นอกจากนั้น ยังมีบุคลากรบางกลุ่ม เช่น กรรมการอิสลามประจำจังหวัด และผู้ทรงคุณวุฒิจุฬาราชมนตรี ทำงานโดยไม่มีค่าตอบแทนใด ๆ ทั้งสิ้น

สิ่งที่พึงคำนึงในกรณีเงินอุดหนุนคณะกรรมการพัทธา รวมทั้งเจ้าหน้าที่สำนักงานพัทธาได้แก่ การให้เงินอุดที่เพียงพอและเหมาะสม อันจะทำให้คณะกรรมการพัทธา และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องไม่ต้องทำงานอื่นเพื่อหารายได้เสริมอีก เนื่องจากจะทำให้การพัทธาไม่มีประสิทธิภาพ จากการทำไม่สามารถทุ่มเทเวลาทั้งหมดให้กับภารกิจการพัทธาได้

ดังนั้น พระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม หมวดคณะกรรมการพัทธา จะมีรายละเอียดต่าง ๆ ดังนี้

หมวดที่ 6 คณะกรรมการวินิจฉัยข้อบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม

มาตรา..... ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่งเรียกว่า “คณะกรรมการวินิจฉัยข้อบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม” ประกอบด้วยจุฬาราชมนตรีเป็นประธานกรรมการและกรรมการซึ่งสรรหาโดยจุฬาราชมนตรีและคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย

การสรรหากรรมการตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

ให้มีเงินอุดหนุนการดำเนินงานของคณะกรรมการวินิจฉัยข้อบัญญัติแห่งศาสนาอิสลามตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา

ให้นายกรัฐมนตรีนำชื่อผู้ที่ได้รับการสรรหาให้ดำรงตำแหน่งคณะกรรมการวินิจฉัยข้อบัญญัติแห่งศาสนาอิสลามแห่งประเทศไทยขึ้นทูลเกล้าฯ เพื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเป็นคณะกรรมการวินิจฉัยข้อบัญญัติแห่งศาสนาอิสลามแห่งประเทศไทย ภายใน 30 วัน นับแต่วันที่สิ้นสุดการสรรหา

มาตรา.....กรรมการวินิจฉัยข้อบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม ต้องมีคุณสมบัติ และไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้

- (1) มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 7 ยกเว้น
- (2) และ (10)

(2) ความเชี่ยวชาญด้านศาสนาอิสลาม โดยได้รับการรับรองจาก จุฬาราชมนตรีหรือคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย

การสรรหาและการรับรองคุณสมบัติคณะกรรมการวินิจฉัยข้อบัญญัติแห่ง ศาสนาอิสลามโดยจุฬาราชมนตรีและคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยตาม มาตรา ..... และมาตรา..... (2) ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา.....คณะกรรมการวินิจฉัยข้อบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม มีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

- (1) วินิจฉัยข้อบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม และหน้าที่ที่เกี่ยวข้องตาม กฎกระทรวงโดยการเสนอแนะของคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย
- (2) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้

มาตรา..... กรรมการวินิจฉัยข้อบัญญัติแห่งศาสนาอิสลามซึ่งทรงพระกรุณา โปรดเกล้า ฯ แต่งตั้งมีวาระการดำรงตำแหน่งหกปี และอาจได้รับแต่งตั้งอีกได้

เมื่อกรรมการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ ให้มีการคัดเลือกเพื่อดำเนินการ แต่งตั้งใหม่ภายในเก้าสิบวันนับแต่วันครบกำหนดตามวาระ ในระหว่างที่ยังมิได้มีการแต่งตั้ง กรรมการใหม่ ให้กรรมการนั้นปฏิบัติหน้าที่ไปก่อนจนกว่าจะได้ทรงพระกรุณาโปรด เกล้า ฯ แต่งตั้งกรรมการใหม่

มาตรา ..... นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามมาตรา ..... กรรมการวินิจฉัยข้อบัญญัติแห่งศาสนาอิสลามพ้นจากตำแหน่งเมื่อ

- (1) ตาย
- (2) ลาออก
- (3) จุฬาราชมนตรีและคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยมีมติให้พ้น

จากตำแหน่งเพราะขาดคุณสมบัติ หรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 17

ในกรณีที่ตำแหน่งกรรมการว่างลงเพราะเหตุอื่นใด นอกจากถึงคราวออกตาม วาระ ให้มีการคัดเลือก และดำเนินการแต่งตั้งกรรมการแทนตำแหน่งที่ว่างภายในเก้าสิบวันนับ แต่วันที่ตำแหน่งว่าง ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง เว้นแต่ระยะเวลา การดำรงตำแหน่งที่ว่างเหลือไม่เกินหนึ่งร้อยแปดสิบวันและไม่คัดเลือกกรรมการแทนตำแหน่ง ที่ว่างก็ได้ กรรมการที่ได้รับแต่งตั้งแทนอยู่ในตำแหน่งได้เพียงเท่าวาระที่เหลืออยู่ของผู้ซึ่งตน แทน

ให้กระทรวงมหาดไทยประกาศรายชื่อกรรมการวินิจฉัยข้อบัญญัติแห่งศาสนาอิสลามที่พ้นจากตำแหน่งในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา 21 ในการประชุมกรรมการวินิจฉัยข้อบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม ต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมดเท่าที่มีอยู่จึงจะเป็นองค์ประชุม

ถ้าประธานกรรมการไม่อยู่หรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้รองประธานกรรมการปฏิบัติหน้าที่แทน

ถ้าประธานกรรมการและรองประธานกรรมการไม่อยู่หรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้กรรมการที่มาประชุมเลือกกรรมการคนหนึ่งเป็นประธานในที่ประชุม

มติของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก กรรมการคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่ง หากมีเสียงเท่ากัน ให้ประธานออกเสียงเพิ่มอีกหนึ่งเสียง

กฎกระทรวง ที่ออกตามความในมาตรา..... ควรกำหนดคณะกรรมการพิทวาจำนวน 11 คน โดยให้จุฬาราชมนตรีเป็นประธานและมีอำนาจสรรหารองประธานลำดับที่ 1 และกรรมการอีก 2 คน และให้คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยสรรหารองประธานลำดับที่ 2 และคณะกรรมการพิทวา อีก 6 คน กฎกระทรวงควรกำหนดวิธีการสรรหากรรมการวินิจฉัยข้อบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม ทั้งกรรมการที่สรรหาโดยจุฬาราชมนตรีและคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย ไว้ให้ชัดเจน

การรับรองคุณสมบัติความเชี่ยวชาญด้านศาสนาอิสลามของคณะกรรมการพิทวาโดยจุฬาราชมนตรีและคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยตาม มาตรา..... และ มาตรา..... (2) ให้มีการระบุรายละเอียดเกี่ยวกับคุณวุฒิและประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องสำหรับกรณีผู้ที่ศึกษาในระบบปอเนาะ ในขั้นตอนการรับรองให้ระบุ สถาบันที่ศึกษา โต๊ะครูผู้สอน และจำนวนปีที่ศึกษา หรืออื่นๆ ส่วนระเบียบคณะกรรมการพิทวาแห่งประเทศไทยว่าด้วยการพิทวา ที่กระทรวงมหาดไทยรับรองในรูปแบบประกาศ คำสั่ง หรือกฎกระทรวงโดยการเสนอแนะของคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย ควรกำหนดวิธีการพิทวา โดยกำหนดวิธีการพิทวาตั้งแต่เริ่มต้นกระทั่งสิ้นสุดกระบวนการ โดยการกำหนดประเด็นหลักๆ ดังนี้

1. อำนาจหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการพิทวา
2. วิธีการขอคำพิทวา
3. การพิจารณาคำขอพิทวา
4. การพิทวา
5. แหล่งที่มาของพิทวา
6. ความเป็นอิสระในการพิทวา

7. ที่ปรึกษาผู้เชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ
8. ทัศนะหลักที่ใช้ในการพิตวา

ระเบียบควรกำหนดกรณีอำนาจหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการพิตวา คณะกรรมการพิตวามีหน้าที่พิตวาและมีหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการพิตวา เช่น ประชุม การกำหนดวันสำคัญทางศาสนาอิสลาม วินิจฉัยการเริ่มต้นเดือนตามปฏิทินอิสลาม กำหนดเวลาละหมาด กำหนดมูลค่าชะกาตฟิฏรฺ และชะกาตทรัพย์สินประจำปี

ระเบียบคณะกรรมการพิตวาว่าด้วยการพิตวา ที่ครอบคลุมประเด็นหลักต่าง ๆ ดังกล่าว อาจกำหนดรายละเอียดดังนี้

ข้อ 1 อำนาจหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการพิตวา

คณะกรรมการวินิจฉัยข้อบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม มีหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการพิตวาดังนี้

- ก. ประชุมอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง
- ข. การกำหนดวันสำคัญทางศาสนาอิสลาม
- ค. วินิจฉัยการเริ่มต้นเดือนตามปฏิทินอิสลาม
- ง. กำหนดเวลาละหมาด
- จ. กำหนดมูลค่าชะกาตฟิฏรฺ และชะกาตทรัพย์สินประจำปี

ข้อ 2 บุคคลใด ๆ สามารถทำคำขอเป็นหนังสือถึงคณะกรรมการวินิจฉัยข้อบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม ทำการพิตวาในกรณีที่เกี่ยวข้องกับคำสอนศาสนาอิสลาม โดยผู้มีอำนาจพิตวาต้องพิจารณาคำขอพิตวา เว้นแต่มีความเห็นว่าคำขอดังกล่าวไม่สมควรให้คำพิตวา

ข้อ 3 การพิตวา

ในกรณีคณะกรรมการวินิจฉัยข้อบัญญัติแห่งศาสนาอิสลามมีความเห็นเป็นเอกฉันท์ มุฟตีแห่งประเทศไทยในฐานะประธานคณะกรรมการวินิจฉัยข้อบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม จะต้องออกคำพิตวาในนามคณะกรรมการวินิจฉัยข้อบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม กรณีความเห็นไม่เป็นเอกฉันท์ให้มุฟตีแห่งประเทศไทย พิตวาในนามคณะกรรมการวินิจฉัยข้อบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม ตามเสียงส่วนใหญ่ของที่ประชุม ถ้าคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

หากว่ากรณีดังกล่าวเกี่ยวข้องกับศาสตร์อื่นๆ ผู้เชี่ยวชาญด้านต่างๆดังกล่าวก็จะถูกเชิญมาให้ข้อมูลแก่คณะกรรมการวินิจฉัยข้อบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม ก่อนที่จะประชุมเพื่อทำการพิทวา

ข้อ 4 แหล่งที่มาของคำพิทวา

ในการพิทวาให้อ้างอิงแหล่งที่มาของกฎหมายอิสลามโดยเคร่งครัด แหล่งที่มาของกฎหมายอิสลามที่ใช้อ้างอิงในการพิทวาของคณะกรรมการวินิจฉัยข้อบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม ได้แก่

- ก. อัลกุรอาน
- ข. สุนนะฮ์
- ค. อิจญ์มาอ์
- ง. กียาส

กรณีใดๆที่ไม่มีปรากฏในแหล่งที่มาดังกล่าว จะมีการพิทวาโดยอาศัยแหล่งที่มาอื่นๆของกฎหมายอิสลาม เช่น ทัศนะของเศาะหาบะฮ์ อัลมะคอลิหฺ อัลมุรสะละฮ์ อิสติศฮาบ สัต อัจชะรออียฺ อิสติหฺซาน และจารีตประเพณี

ในคำพิทวา จะต้องอธิบายการอ้างอิงแหล่งที่มาเหล่านี้อย่างแจ่มชัด และคำชี้แจงอื่น ๆ ตามสมควร

ข้อ 5 หากเห็นสมควร คณะกรรมการวินิจฉัยข้อบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม อาจทำบันทึกแนบท้ายคำพิทวา เพื่อเสนอแนะแนวทางที่ถูกต้อง

ข้อ 6 ความเป็นอิสระในการพิทวา

คณะกรรมการวินิจฉัยข้อบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม มีอำนาจพิจารณาทัศนะที่มีน้ำหนักและยังประโยชน์ต่อสังคมมากที่สุดในการนำมาพิทวา

ข้อ 7 ที่ปรึกษาผู้เชี่ยวชาญด้านต่างๆ

การพิทวาในกรณีที่คณะกรรมการวินิจฉัยข้อบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม ไม่ได้เป็นผู้เชี่ยวชาญในกรณีนั้นๆ โดยคณะกรรมการวินิจฉัยข้อบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม ต้องการข้อมูลที่สมบูรณ์จากผู้ที่เกี่ยวข้อง ให้เชิญผู้เชี่ยวชาญมาให้ข้อมูล

ข้อ 8 ทัศนะหลักที่ใช้ในการพิทวา

การพิทวาควรคำนึงถึงสำนักกฎหมายอัลชาฟีอียฺเป็นสำคัญเนื่องจากมุสลิมส่วนใหญ่ถือสำนักกฎหมายนี้ เพียงแต่ควรคำนึงถึงสภาพของสังคมมุสลิมไทยในปัจจุบันที่ไม่ได้มีเพียงผู้ที่ยึดถือทัศนะทางกฎหมายอิสลามของสำนักอัลชาฟีอียฺเพียงเท่านั้น หากยังมีผู้ยึดถือ

ทัศนะอื่น ๆ ที่แตกต่างออกไป เช่น ทัศนะของสำนักอบูหะนีฟะฮฺ ในกลุ่มของชาวไทยเชื้อสายปากีสถาน หรืออื่น ๆ

การจัดระบบฟัตวาในประเทศไทยที่คำนึงถึงสำนักกฎหมายอัลชาฟีอีย์เป็นสำคัญเนื่องจากมุสลิมส่วนใหญ่ถือสำนักกฎหมายนี้ มีทางเลือกดังนี้

ทางเลือกที่ 1 ให้ระบุไว้อย่างชัดเจนว่าในการฟัตวาให้ใช้ทัศนะของสำนักอัลชาฟีอีย์ ตั้งแนวปฏิบัติของประเทศซาอุดีอาระเบีย มาเลเซีย และบรูไน อย่างไรก็ตามแนวทางนี้ไม่ได้หมายความว่าต้องฟัตวาตามทัศนะใด ๆ โดยเฉพาะทุกกรณีไป แต่ก็ยังอาจฟัตวาตามทัศนะอื่น ๆ ได้ในกรณีที่คณะกรรมการฟัตวาเห็นว่าสมควร ตั้งแนวปฏิบัติของประเทศต่าง ๆ ดังกล่าว

การดำเนินการตามทางเลือกนี้ มีความสะดวกในการอ้างอิงแหล่งที่มาของกฎหมายอิสลาม เนื่องจากสามารถระบุได้อย่างชัดเจนว่าจะใช้ตำราใดเป็นแหล่งที่มาของกฎหมายอิสลาม ตั้งแนวปฏิบัติของการฟัตวาในประเทศซาอุดีอาระเบีย ที่ระบุไว้อย่างชัดเจนว่าให้ใช้ตำราใด ๆ โดยเฉพาะเท่านั้น และไม่มีความจำเป็นต้องระบุว่า แหล่งที่มาต่างๆของกฎหมายอิสลามที่ได้มีการระบุไว้ในตำราอูศูลอัลฟิกฮฺต่างๆ อันได้แก่ อัลกูรออัน สุนนะฮฺ อิจมาอฺ กียาสหรืออื่น ๆ เป็นแหล่งที่มาของการฟัตวา เนื่องจากกรณีต่างๆส่วนใหญ่แล้วปรากฏอยู่ในตำรากฎหมายอิสลามเหล่านั้น หรือถ้าเป็นกรณีใหม่ๆ ที่ไม่ปรากฏอยู่ในตำราเหล่านั้นก็ใช้วิธีการเทียบเคียง ซึ่งการดำเนินการตามทางเลือกนี้ไม่ได้เป็นการไม่ใช้แหล่งที่มาต่างๆของกฎหมายอิสลามที่ได้มีการระบุไว้ในตำราอูศูลอัลฟิกฮฺ แต่เป็นการใช้ตามแนวทางของสำนักกฎหมายอิสลามใด ๆ เป็นการเฉพาะเท่านั้น

ข้อดีของทางเลือกนี้คือจะทำให้ข้อกฎหมายอิสลามในกรณีต่างๆมีความชัดเจนและแน่นอน แต่มีข้อด้อยที่เป็นทางเลือกที่ไม่เหมาะสมสำหรับสังคมที่มีความหลากหลายทางทัศนะของสำนักกฎหมายอิสลาม

ทางเลือกที่ 2 การให้คณะกรรมการส่วนใหญ่เป็นนักวิชาการที่ชาวมุสลิมไทยส่วนใหญ่ยอมรับ โดยไม่กำหนดว่าจะต้องใช้กฎหมายของสำนักเป็นการเฉพาะ

การดำเนินการตามทางเลือกนี้ ทำได้โดยการให้คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดมีส่วนในการสรรหาคณะกรรมการวินิจฉัยข้อกฎหมายอิสลามในระดับที่เหมาะสมดังที่ได้กล่าวไว้ในหัวข้อที่เกี่ยวข้องกับการสรรหาคณะกรรมการวินิจฉัยข้อกฎหมายอิสลาม

การดำเนินการตามทางเลือกนี้ จึงอาจใช้แหล่งอ้างอิงทางกฎหมายอิสลามโดยตรง โดยไม่จำเป็นต้องระบุตำรากฎหมายอิสลามที่เป็นแหล่งที่มาของการฟัตวา

ทางเลือกที่ 3 การให้มีกรรมการวินิจฉัยข้อบัญญัติแห่งศาสนาอิสลามที่เป็นตัวแทนของสำนักกฎหมายอัลชาฟีอีย์และตัวแทนทัศนะอื่น ๆ ดังเช่นแนวปฏิบัติของการฟัตวา

ในประเทศอียิปต์ในยุคก่อนหน้านี ที่มีคณะกรรมการพิตวาจากทุกสำนักกฎหมายอิสลาม ที่ผู้ขอคำพิตวามีสิทธิเลือกขอคำพิตวาจากกรรมการคนใดก็ได้

อย่างไรก็ตามรูปแบบนี้เหมาะสมสำหรับบริบทการพิตวาในระบบการพิตวาคนเดียว แต่ไม่เหมาะสำหรับการพิตวาแบบองค์คณะ

ทางเลือกที่ 4 การพิตวาตามทัศนะที่ผู้ขอคำพิตวาร้องขอ ตามรูปแบบของการพิตวาในประเทศสิงคโปร์

ผู้วิจัยเห็นว่าทางเลือกนี้อาจจะนำมาใช้ได้ خوبเขตที่จำกัด แต่ไม่ควรใช้โดยทั่วไป เนื่องจากทางเลือกนี้อาจจะเหมาะสมในบางกรณีเท่านั้น โดยทางเลือกนี้อาจจะเหมาะสมในกรณีพิธีกรรมทางศาสนาที่ไม่เกี่ยวข้องกับนิติกรรมและสิทธิหน้าที่ต่างๆของผู้คนในสังคม แต่ไม่น่าจะเหมาะสมในกรณีที่เกี่ยวข้องกับนิติกรรมและสิทธิหน้าที่ต่างๆของผู้คนในสังคม เนื่องจากจะทำให้ระบบกฎหมายอิสลามขาดความมั่นคง โดยการเปิดให้มีการเลือกขอคำพิตวาตามทัศนะใดๆ โดยเสรี อาจเหมาะสมในกรณีพิธีกรรมทางศาสนา ที่เป็นกรณีความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับอัลลอฮ์ เช่น กรณีการละหมาด ฮัจญ์ การบวช และการสาบาน แต่ในกรณีที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ด้วยกัน เช่น กรณีชะกาด ที่มีทัศนะบางทัศนะเห็นว่าเงินประเภทรถบรรทุกประเภทไม่ต้องจ่ายชะกาด เพราะไม่ใช่ทองคำหรือเงินตามที่อัลกุรอานและสุนนะฮ์บัญญัติไว้โดยตรง ในกรณีเช่นนี้ หากเปิดโอกาสให้พิตวาตามทัศนะของผู้ขอในกรณีเช่นนี้จะส่งผลกระทบต่อสังคมอย่างใหญ่หลวง การพิตวาตามทัศนะของผู้ขอจึงไม่เหมาะสมกับกรณีเช่นนี้

โดยสรุปแล้ว การแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ.2540 รวมทั้งกฎกระทรวงและระเบียบที่เกี่ยวข้องโดยสมบูรณ์ มีรายละเอียดสำหรับรูปแบบของมุกตีย์แห่งประเทศไทยในกรณีจุฬาราชมนตรีเป็นมุกตีย์โดยตำแหน่ง ดังแผนภูมิที่ 9

แผนภูมิที่ 9 การแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ.2540 รวมทั้งกฎกระทรวงและระเบียบที่เกี่ยวข้อง โดยสมบูรณ์ : จุฬาราชมนตรีเป็นมุฟตีโดยตำแหน่ง โดยไม่เป็นกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย

จุฬาราชมนตรีเป็นมุฟตีโดยตำแหน่ง : แก้ไขกฎหมายโดยสมบูรณ์

1. แก้ไขเพิ่มเติม พรบ.การบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ.2540 ในกรณี
  - 1.1 สถานภาพของจุฬาราชมนตรี
  - 1.2 คุณสมบัติของจุฬาราชมนตรี ในมาตรา 7
  - 1.3 อำนาจหน้าที่พิตวาและช้อยกเว้น
  - 1.4 คณะกรรมการพิตวา
  - 1.5 งบประมาณ
  - 1.6 คณะกรรมการพิตวา
  - 1.7 สำนักงานพิตวา
2. กฎกระทรวงมหาดไทย ในกรณี
  - 2.1 ผู้สรรหาจุฬาราชมนตรี
  - 2.2 กรรมการวินิจฉัยข้อบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม
3. ระเบียบระเบียบคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย
  - 3.1 ว่าด้วยขั้นตอนตรวจสอบคุณสมบัติด้านความรู้ความเข้าใจในศาสนาอิสลาม
  - 3.2 ว่าด้วยการจัดตั้งสถาบันมาตรฐานอาหารฮาลาล

ระบบและกลไกของรูปแบบของมูฟตี้แห่งประเทศไทยในกรณีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 รวมทั้งกฎกระทรวงและระเบียบที่เกี่ยวข้องโดยสมบูรณ์ เพื่อกำหนดให้จุฬาราชมนตรีเป็นมูฟตี้โดยตำแหน่ง โดยไม่เป็นกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย

เมื่อพิจารณาการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 ตามทางเลือกที่หนึ่งกรณีแก้ไขเพิ่มเติมโดยสมบูรณ์ ระบบและกลไกของการพิตวาในประเทศไทย จะมีรายละเอียดดังนี้

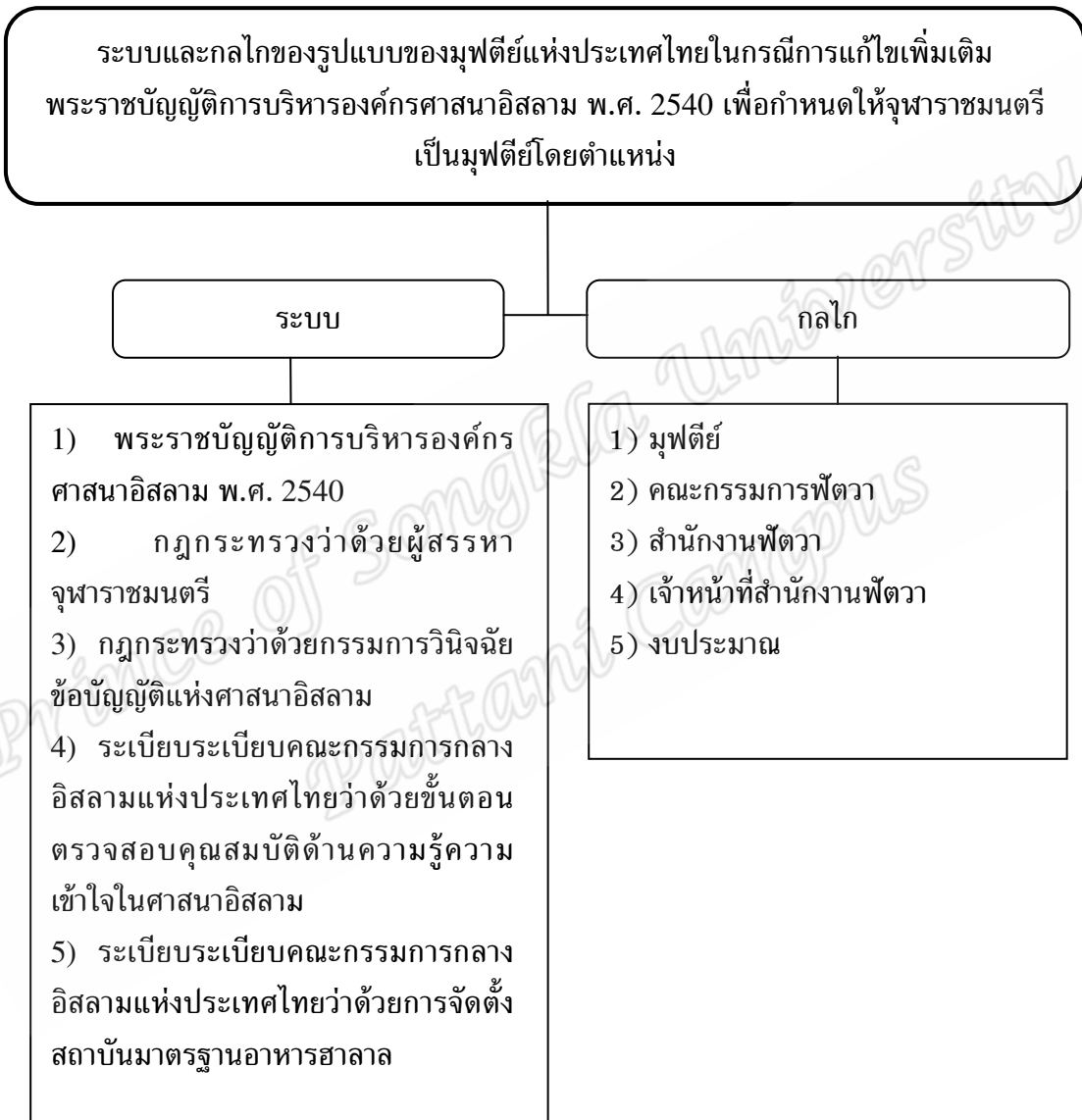
ระบบ ประกอบด้วย

- 1) พระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540
- 2) กฎกระทรวงว่าด้วยผู้สรรหาจุฬาราชมนตรี
- 3) กฎกระทรวงว่าด้วยกรรมการวินิจฉัยข้อบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม
- 4) ระเบียบระเบียบคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยว่าด้วยขั้นตอนตรวจสอบคุณสมบัติด้านความรู้ความเข้าใจในศาสนาอิสลาม
- 5) ระเบียบระเบียบคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยว่าด้วยการจัดตั้งสถาบันมาตรฐานอาหารฮาลาล

กลไก ประกอบด้วย 1) มูฟตี้ 2) คณะกรรมการพิตวา 3) สำนักงานพิตวา 4) เจ้าหน้าที่สำนักงานพิตวา 5) งบประมาณ

โดยมีรายละเอียดดังที่ได้กล่าวแล้ว ดังแผนภูมิที่ 10

แผนภูมิที่ 10 ระบบและกลไกของรูปแบบของมุฟตี๋แห่งประเทศไทยในกรณีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 รวมทั้งกฎกระทรวงและระเบียบที่เกี่ยวข้องโดยสมบูรณ์ เพื่อกำหนดให้จุฬาราชมนตรีเป็นมุฟตี๋โดยตำแหน่ง โดยไม่เป็นการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย

แนวทางที่ 2 ให้มีมุฟตี้อย่างทำหน้าที่พิทวาโดยเฉพาะ ไม่เกี่ยวกับงานด้านบริหาร โดยให้จุฬาราชมนตรีทำหน้าที่บริหารองค์กรศาสนาอิสลาม และเป็นผู้บังคับบัญชาของมุฟตี้อยู่

แนวทางนี้มีข้อดีที่เป็นแนวทางที่ไม่กระทบกระเทือนต่อสถานภาพปัจจุบันของจุฬาราชมนตรี ที่ทำหน้าที่ผู้นำกิจการอิสลาม และดำรงตำแหน่งเป็นฝ่ายบริหารองค์กรศาสนาอิสลามในประเทศไทยในตำแหน่งประธานคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย ซึ่งจะเป็นการแบ่งแยกหน้าที่ระหว่างหน้าที่จุฬาราชมนตรีที่ทำหน้าที่ฝ่ายบริหาร และหน้าที่มุฟตี้อย่างทำหน้าที่ฝ่ายวิชาการ และจะทำให้เกิดความชัดเจนในการสรรหาจุฬาราชมนตรี โดยที่คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดจะได้มีความชัดเจนว่า จะต้องสรรหาจุฬาราชมนตรีที่มีคุณสมบัติเป็นนักบริหารเป็นสำคัญ

แนวทางนี้จะเหมือนกับแนวทางแรกที่เป็นการแบ่งแยกหน้าที่ระหว่างหน้าที่ด้านบริหารและหน้าที่ด้านวิชาการ เพียงแต่ให้จุฬาราชมนตรีทำหน้าที่เดิมต่อไป และสรรหาผู้เชี่ยวชาญด้านวิชาการอิสลามมาทำหน้าที่ด้านวิชาการโดยตรง

ทั้งแนวทางแรกและแนวทางที่สอง จะมีผลกระทบต่ออำนาจหน้าที่ของจุฬาราชมนตรี โดยที่แนวทางแรกจะเป็นการลดอำนาจบริหารของจุฬาราชมนตรี โดยที่จุฬาราชมนตรีจะทำหน้าที่ด้านวิชาการอย่างเดียวโดยไม่มีอำนาจด้านบริหารองค์กรศาสนาอิสลามในประเทศไทย ในขณะที่แนวทางที่สอง จะเป็นการลดอำนาจด้านวิชาการ ที่แต่เดิมตามมาตรา มาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 จุฬาราชมนตรีมีหน้าที่เกี่ยวกับการวินิจฉัยบทบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม

นอกจากนั้น แนวทางที่สองจะมีปัญหาเกี่ยวกับการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 โดยต้องมีการเพิ่มตำแหน่งมุฟตี้อย่างอีกตำแหน่งหนึ่ง ซึ่งจะเป็นปัญหาในด้านกฎหมายที่เป็นที่ทราบกันดีว่า จะต้องมีการอธิบายเหตุผลและความจำเป็นของตำแหน่งมุฟตี้อย่าง และเหตุผลที่ต้องแยกแยะระหว่างจุฬาราชมนตรีกับมุฟตี้อย่าง ข้อดีข้อเสียของการรวมอำนาจพิทวาและอำนาจบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม และข้อดีข้อเสียของการแบ่งแยกอำนาจพิทวาออกจากอำนาจบริหาร และอื่น ๆ ให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายให้ได้รับทราบ ทั้งในส่วนของจุฬาราชมนตรี คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย และคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด รวมถึงศาสนิกอื่นที่เกี่ยวข้อง อันได้แก่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภาและพรรคการเมืองต่าง ๆ ซึ่งเป็นสิ่งที่ต้องใช้เวลาพอสมควร

อย่างไรก็ตาม แนวทางที่สองนี้ก็มีทางเลือก 2 ทางคือ

1. คงอำนาจการประกาศคำพิทวาไว้กับจุฬาราชมนตรี

2. กำหนดให้อำนาจการประกาศคำพิตวาให้แก่มุฟตี๋ โดยที่จุฬาราชมนตรีไม่มีอำนาจใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพิตวาแต่อย่างใดทั้งสิ้น

การคงอำนาจการประกาศคำพิตวาไว้กับจุฬาราชมนตรี โดยที่จุฬาราชมนตรีไม่มีส่วนในการพิจารณารายละเอียดของคำพิตวา จะมีปัญหาที่ความน่าเชื่อถือ โดยเฉพาะในกรณีที่จุฬาราชมนตรีมีความเชี่ยวชาญด้านบริหาร แต่ไม่มีความเชี่ยวชาญด้านวิชาการศาสนาอิสลาม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้อำนาจจุฬาราชมนตรีในการใช้ดุลพินิจการประกาศคำพิตวา จะยิ่งสร้างปัญหามากยิ่งขึ้น

ฉะนั้น แนวทางที่สองที่กำหนดให้อำนาจการประกาศคำพิตวาให้แก่มุฟตี๋ โดยที่จุฬาราชมนตรีไม่มีอำนาจใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพิตวาแต่อย่างใดทั้งสิ้น จะมีความเหมาะสมมากกว่า เพราะจะทำให้พิตวาที่มีความน่าเชื่อถือ เนื่องจากเป็นพิตวาที่ประกาศโดยผู้เชี่ยวชาญด้านวิชาการอิสลามโดยตรง

การให้จุฬาราชมนตรีเป็นมุฟตี๋โดยตำแหน่ง และให้นักบริหารมาดำรงตำแหน่งประธานคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย อาจทำได้โดยการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 โดยการเพิ่มหมวดว่าด้วยคณะกรรมการวินิจฉัยข้อบัญญัติศาสนาอิสลาม โดยมีบทบัญญัติว่าด้วยคณะกรรมการวินิจฉัยข้อบัญญัติศาสนาอิสลาม คุณสมบัติ การแต่งตั้ง อำนาจหน้าที่ วิธีการวินิจฉัยข้อบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม และสำนักงานคณะกรรมการพิตวา (ดาร์อีฟต่า)

ฉะนั้น การดำเนินการตามแนวทางนี้ จะต้องมีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 ในประเด็นต่อไปนี้

1. อำนาจหน้าที่ของจุฬาราชมนตรี
2. ข้อกำหนดว่าด้วยคุณสมบัติ อำนาจหน้าที่ของมุฟตี๋ การแต่งตั้งถอดถอน
3. ข้อกำหนดเกี่ยวกับคณะกรรมการพิตวา ชื่อ คุณสมบัติ การแต่งตั้งและอำนาจหน้าที่
4. สำนักงานพิตวา (ดาร์ อีฟต่า) และเจ้าหน้าที่ประจำสำนักงาน และอำนาจหน้าที่

กรณีอำนาจหน้าที่ของจุฬาราชมนตรี เนื่องจากพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 มาตรา 8 บัญญัติว่าจุฬาราชมนตรีมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้คือ

- (1) ให้คำปรึกษาและเสนอความเห็นต่อทางราชการเกี่ยวกับกิจการศาสนาอิสลาม
- (2) แต่งตั้งคณะผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อให้คำปรึกษาเกี่ยวกับบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม

(3) ออกประกาศแจ้งผลการตรวจจันทรตามมาตรา 35 (11)เพื่อกำหนดวันสำคัญทางศาสนา

(4) ออกประกาศเกี่ยวกับข้อวินิจฉัยตามบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม

ซึ่งอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการพัตวา ได้แก่ (2) และ (4) โดยที่ (1) นั้นก็ให้คงไว้ ส่วน (2) ในเมื่อจุฬาราชมนตรีมีอำนาจหน้าที่บริหารองค์กรศาสนาอิสลาม แต่ไม่มีอำนาจหน้าที่ในการพัตวา ก็อาจคงไว้ แต่ผู้ทรงคุณวุฒิเหล่านี้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิทั่วไป ไม่จำกัดเฉพาะผู้ทรงคุณวุฒิด้านวิชาการอิสลามเท่านั้น และ (3) ก็ให้คงอำนาจออกประกาศแจ้งผลการตรวจจันทรไว้เหมือนเดิม เพียงแต่แก้ไขเพิ่มเติมเป็น “(3) ออกประกาศแจ้งผลการตรวจจันทรตามมาตรา 35 (11)เพื่อกำหนดวันสำคัญทางศาสนา ตามคำวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยข้อบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม ” ส่วน(4) ให้ตัดออกไป และให้อำนาจหน้าที่นี้แก่คณะกรรมการพัตวา

ข้อกำหนดเกี่ยวกับผู้ที่มีอำนาจหน้าที่พัตวา คุณสมบัติ การแต่งตั้งถอดถอน และอำนาจหน้าที่ เช่น ชื่อคณะกรรมการที่มีอำนาจหน้าที่พัตวา จำนวนคณะกรรมการวินิจฉัยข้อบัญญัติแห่งศาสนา ข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณสมบัติคณะกรรมการพัตวา อำนาจหน้าที่ วาระการดำรงตำแหน่ง ควรกำหนดเช่นเดียวกับรูปแบบแรกที่ให้จุฬาราชมนตรีเป็นมุฟตี้นอกจากกรณีของมุฟตี้อย่างเป็นตำแหน่งใหม่

การสรรหามุฟตี้นี้ ดำเนินการโดยให้คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดทั่วประเทศประชุมคัดเลือกมุฟตี้นแห่งประเทศไทย จากจำนวนผู้ที่ได้รับการสรรหาเป็นกรรมการวินิจฉัยข้อบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม จำนวน 11 คน ดังกล่าว เป็นมุฟตี้นแห่งประเทศไทย เพื่อนำขึ้นทูลเกล้าฯ แต่งตั้งต่อไป

นอกจากนั้น พระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม หมวดคณะกรรมการพัตวา จะมีรายละเอียดต่างๆ เช่น วิธีการสรรหา คุณสมบัติและลักษณะต้องห้าม วาระการดำรงตำแหน่ง การประชุม เหมือนกับรูปแบบที่หนึ่ง

ส่วนอำนาจหน้าที่ในการพัตวาด้านการรับรองผลิตภัณฑ์ทะเล ตามทางเลือกนี้ การจัดการปัญหาการขัดกันของพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ.2540 มาตรา 8 กับ มาตรา 18 และ 26 กรณีอำนาจหน้าที่ในการพัตวาด้านการรับรองผลิตภัณฑ์ทะเล มีอยู่ 2 แนวทาง เหมือนกับทางเลือกที่กล่าวมาแล้ว คือ แนวทางที่ 1 ให้บัญญัติให้ชัดเจนว่า คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย และคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดมีอำนาจหน้าที่ในการพัตวาด้านการรับรองผลิตภัณฑ์ทะเล หรือบัญญัติให้ชัดเจนว่า คณะกรรมการพัตวา มีอำนาจพัตวากวเว้นกรณีที่กฎหมายบัญญัติให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยหรือคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด

แล้วแต่กรณี ซึ่งแนวทางนี้มีจุดเด่นจุดด้อย และข้อเสนอแนะเพื่อแก้ปัญหานี้เหมือนกับทางเลือกที่ได้กล่าวมาแล้ว

ส่วนระเบียบคณะกรรมการพัฒนาแห่งประเทศไทยว่าด้วยการพัฒนา ควรกำหนดวิธีการพัฒนา โดยกำหนดวิธีการพัฒนาตั้งแต่เริ่มต้นกระทั่งสิ้นสุดกระบวนการ ก็เหมือนกับที่ได้กล่าวมาแล้ว

โดยสรุปแล้ว การแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ.2540 รวมทั้งกฎกระทรวงและระเบียบที่เกี่ยวข้อง มีรายละเอียดที่จำเป็นสำหรับรูปแบบของมูฟตีแห่งประเทศไทยในกรณีมีตำแหน่งมูฟตีโดยเฉพาะ ดังแผนภูมิที่ 11

แผนภูมิที่ 11 การแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ.2540 รวมทั้งกฎกระทรวงและระเบียบที่เกี่ยวข้อง: กรณีมีตำแหน่งมูฟตีโดยเฉพาะ

รูปแบบของมูฟตีแห่งประเทศไทยในกรณีมีตำแหน่งมูฟตีโดยเฉพาะ

1. แก้ไขเพิ่มเติม พรบ.การบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ.2540 ในกรณี
  - 1.1 คุณสมบัติของจุฬาราชมนตรี ในมาตรา 7
  - 1.2 อำนาจหน้าที่ของจุฬาราชมนตรี ในมาตรา 8
  - 1.3 ข้อกำหนดว่าด้วยคุณสมบัติ อำนาจหน้าที่ของมูฟตี การแต่งตั้งถอดถอน
  - 1.4 คณะกรรมการพัฒนา ชื่อ คุณสมบัติ การแต่งตั้ง และอำนาจหน้าที่
  - 1.5 งบประมาณ
  - 1.6 สำนักงานพัฒนา เจ้าหน้าที่ประจำสำนักงาน และอำนาจหน้าที่
2. กฎกระทรวงมหาดไทย ในกรณี
  - 2.1 การสรรหามูฟตี
  - 2.2 การสรรหากรรมการพัฒนา
  - 2.3 วิธีการพัฒนาตั้งแต่เริ่มต้นกระทั่งสิ้นสุด
3. ระเบียบระเบียบคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย
  - 3.1 ว่าด้วยขั้นตอนตรวจสอบคุณสมบัติด้านความรู้ความเข้าใจในศาสนาอิสลาม
  - 3.2 ว่าด้วยการจัดตั้งสถาบันมาตรฐานอาหารฮาลาล

ระบบและกลไกของรูปแบบของมูฟตี้แห่งประเทศไทยในกรณีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 เพื่อกำหนดรูปแบบของมูฟตี้แห่งประเทศไทยในกรณีมีตำแหน่งมูฟตี้โดยเฉพาะ

เมื่อพิจารณาการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 เพื่อกำหนดรูปแบบของมูฟตี้แห่งประเทศไทยในกรณีมีตำแหน่งมูฟตี้โดยเฉพาะ จะมีรายละเอียดดังนี้

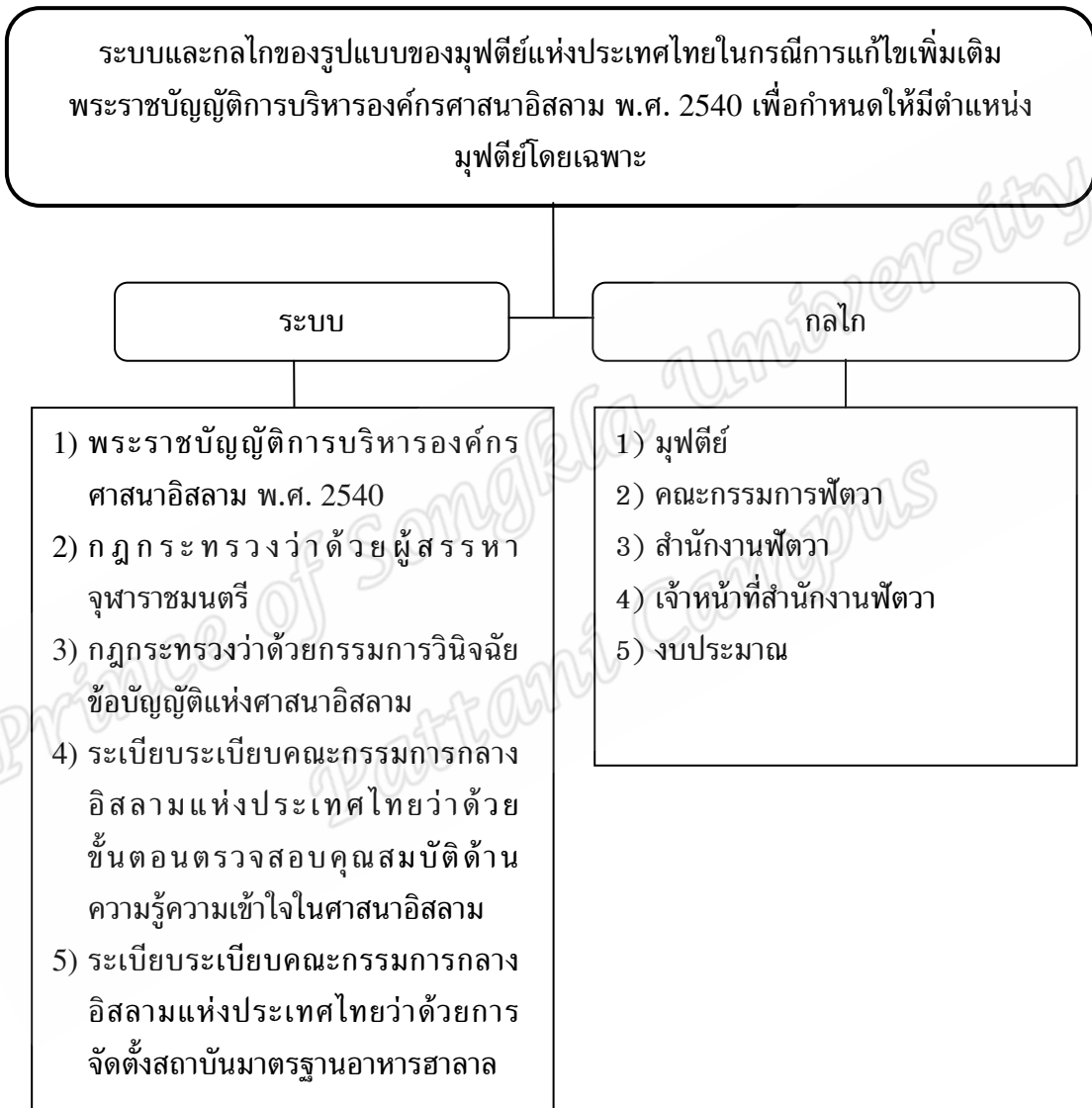
ระบบ ประกอบด้วย

- 1) พระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540
- 2) กฎกระทรวงว่าด้วยผู้สรรหาจุฬาราชมนตรี
- 3) กฎกระทรวงว่าด้วยกรรมการวินิจฉัยข้อบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม
- 4) ระเบียบระเบียบคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยว่าด้วยขั้นตอนตรวจสอบคุณสมบัติด้านความรู้ความเข้าใจในศาสนาอิสลาม
- 5) ระเบียบระเบียบคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยว่าด้วยการจัดตั้งสถาบันมาตรฐานอาหารฮาลาล

กลไก ประกอบด้วย 1) มูฟตี้ 2) คณะกรรมการฟัตวา 3) สำนักงานฟัตวา 4) เจ้าหน้าที่สำนักงานฟัตวา 5) งบประมาณ

โดยมีรายละเอียดดังที่ได้กล่าวแล้ว ดังแผนภูมิที่ 12

แผนภูมิที่ 12 ระบบและกลไกของรูปแบบของมุฟตี๋แห่งประเทศไทยในกรณีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 เพื่อกำหนดให้มีตำแหน่งมุฟตี๋โดยเฉพาะ

แนวทางที่ 3 ให้จุฬาราชมนตรีเป็นมุฟตี๋ และประธานคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยโดยตำแหน่ง

แนวทางนี้จะมีข้อดีที่ทำให้ไม่ต้องจัดระเบียบความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจหน้าที่ของจุฬาราชมนตรี กับคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยและคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด เพราะทั้ง จุฬาราชมนตรี คณะกรรมการฟัตวา และคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยอยู่ในองค์กรเดียวกัน ทำให้ไม่มีผลกระทบเนื่องจากการแบ่งแยกอำนาจหน้าที่ให้กับองค์กรอื่นๆ ดังเช่นที่เกิดขึ้นกับรูปแบบที่ 1 และ 2 ทางเลือกนี้จึงไม่จำเป็นต้องแก้ไขเพิ่มเติม พระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 มาตรา ในกรณีที่จุฬาราชมนตรีเป็นประธานคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยโดยตำแหน่ง

แนวทางที่ 3 ที่ให้จุฬาราชมนตรีเป็นมุฟตี๋ และประธานคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย โดยตำแหน่งมีข้อเสียที่ทำให้ประสิทธิภาพของงานอาจจะด้อยลงไป เพราะเป็นการมอบหมายภารกิจหลายๆ ด้านให้แก่คนๆ เดียว ทำให้ไม่อาจปฏิบัติภารกิจเหล่านั้นได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ

ในการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 ให้จุฬาราชมนตรีเป็นมุฟตี๋โดยตำแหน่ง โดยที่จุฬาราชมนตรีดำรงตำแหน่งประธานคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย กรณีผู้ที่มีอำนาจหน้าที่ฟัตวา ทางเลือกมีอยู่ 2 ทาง คือ

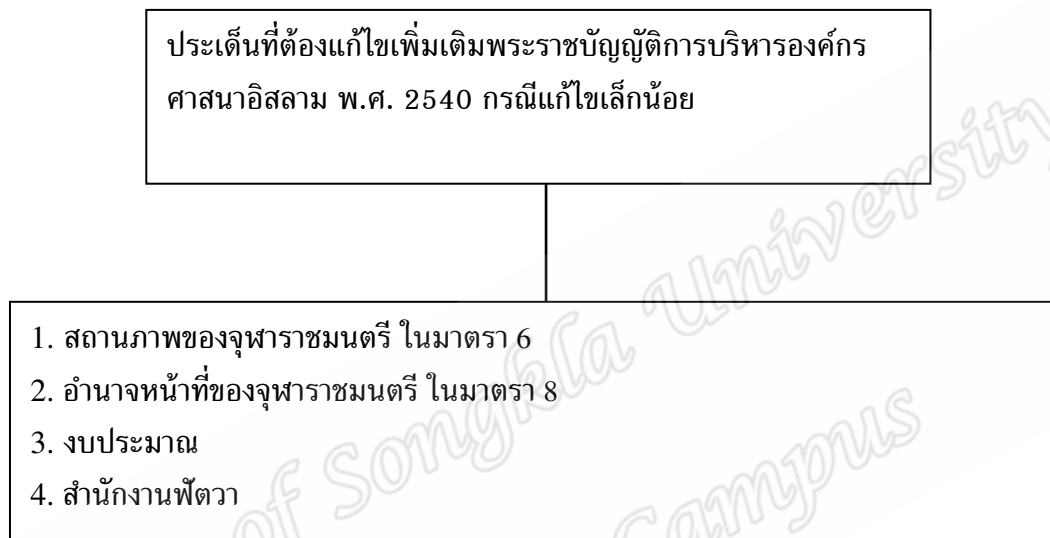
1. แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 เพียงเล็กน้อย โดยแก้ไขเพียงแค่ประเด็นการกำหนดให้จุฬาราชมนตรี เป็นมุฟตี๋แห่งประเทศไทย มีอำนาจหน้าที่ฟัตวาและประเด็นที่เกี่ยวข้อง โดยไม่มีการกำหนดรายละเอียด

การดำเนินการตามทางเลือกนี้ มีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 กรณีอำนาจหน้าที่ของจุฬาราชมนตรี การให้มีสำนักจุฬาราชมนตรี

กรณีอำนาจหน้าที่ของจุฬาราชมนตรี ควรกำหนดอำนาจหน้าที่ของจุฬาราชมนตรีด้านการฟัตวาให้ชัดเจน ให้เป็นที่รับรู้กันโดยทั่วไปอย่างชัดเจนว่า จุฬาราชมนตรีมีศักดิ์ ภารกิจและอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับมุฟตี๋ ให้มีสำนักจุฬาราชมนตรี เป็นนิติบุคคลรองรับภารกิจด้านการฟัตวาของจุฬาราชมนตรี

การแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 เพียงเล็กน้อย มีรายละเอียด ดังแผนภูมิที่ 13

แผนภูมิที่ 13 ประเด็นที่ต้องแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 กรณีแก้ไขเล็กน้อย : จุฬาราชมนตรีเป็นมุฟตีและประธานคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยโดยตำแหน่ง

ระบบและกลไกของการปัตวาในประเทศไทย กรณีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 : แก้ไขเพิ่มเติมแก้ไขเล็กน้อย

เมื่อพิจารณาการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 ตามทางเลือกที่หนึ่งกรณีแก้ไขเพิ่มเติมแก้ไขเล็กน้อย ระบบและกลไกของการปัตวาในประเทศไทย จะมีรายละเอียดดังนี้

ระบบ ประกอบด้วย พระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540

กลไก ประกอบด้วย 1) มุฟตี 2)สำนักงานปัตวา 3)เจ้าหน้าที่สำนักงานปัตวา 4) งบประมาณ

โดยมีรายละเอียดดังที่ได้กล่าวแล้ว

แผนภูมิที่ 8 ระบบและกลไกของการพัฒนาในประเทศไทย กรณีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 ตามทางเลือกที่หนึ่ง : แก้ไขเพิ่มเติมแก้ไขเล็กน้อย กำหนดให้จุฬาราชมนตรีเป็นมุฟตีและประธานคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยโดยตำแหน่ง

2. การแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 ทุกประเด็นที่เกี่ยวข้องอย่างสมบูรณ์ ตั้งแต่ประเด็นคุณสมบัติของจุฬาราชมนตรี ผู้สรรหาจุฬาราชมนตรี อำนาจหน้าที่ของจุฬาราชมนตรี ข้อกำหนดเกี่ยวกับคณะกรรมการพัฒนา คุณสมบัติ การแต่งตั้ง การพ้นจากตำแหน่ง และอำนาจหน้าที่การให้มีสำนักงานพัฒนา (ตารุ อีฟตาว์) และเจ้าหน้าที่ประจำสำนักงาน และอำนาจหน้าที่

แต่ทางเลือกที่สองมีจุดอ่อนที่เป็นการแก้ไขเพิ่มเติมหลายประเด็น และยังมีหมวดใหม่เพิ่มขึ้นอีกหนึ่งหมวด ซึ่งอาจเกิดปัญหาต่าง ๆ ในขั้นตอนการเสนอร่างกฎหมายนี้ ดังที่ได้กล่าวแล้ว

การแก้ไขเพิ่มเติมในกรณีต่างๆ ดังกล่าว การแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ.2540 ทุกประเด็นที่เกี่ยวข้องอย่างสมบูรณ์ในกรณีต่างๆ ดังแนวทางที่ 1 กรณีจุฬาราชมนตรีเป็นมุฟตี้อยู่โดยตำแหน่ง

1. หมวด 1 บททั่วไป มาตรา 6 พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งจุฬาราชมนตรีคนหนึ่งเพื่อเป็นทั้งผู้นำกิจการศาสนาอิสลามในประเทศไทย และเป็นมุฟตี้อย่างประเทศไทย
2. มาตรา 8 ให้จุฬาราชมนตรีมีอำนาจหน้าที่วินิจฉัยข้อบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม
3. ให้มีสำนักจุฬาราชมนตรี เป็นนิติบุคคล และเจ้าหน้าที่ประจำสำนักงานและอำนาจหน้าที่ รองรับภารกิจด้านการพัฒนาของจุฬาราชมนตรี
4. คุณสมบัติของจุฬาราชมนตรี
5. ผู้สรรหาจุฬาราชมนตรี
6. ข้อกำหนดเกี่ยวกับคณะกรรมการพัฒนา คุณสมบัติ การแต่งตั้งถอดถอนและอำนาจหน้าที่

รายละเอียดในการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ.2540 ในกรณีที่กล่าวแล้วในทางเลือกที่หนึ่ง กรณีจุฬาราชมนตรีเป็นมุฟตี้อยู่โดยตำแหน่ง โดยให้สรรหาประธานกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยแยกออกไปเป็นเอกเทศ
 ดังแผนภูมิที่ 14

แผนภูมิที่ 14 รูปแบบของมูฟตี้แห่งประเทศไทยในกรณีจุฬาราชมนตรีเป็นมูฟตี้โดยตำแหน่งและเป็นประธานกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย : การแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ.2540 รวมทั้งกฎกระทรวงและระเบียบที่เกี่ยวข้อง โดยสมบูรณ์

รูปแบบของมูฟตี้แห่งประเทศไทย กรณีจุฬาราชมนตรีเป็นมูฟตี้โดยตำแหน่งและเป็นประธานกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย: แก้ไขกฎหมายโดยสมบูรณ์

1. แก้ไขเพิ่มเติม พรบ.การบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ.2540 ในกรณี
  - 1.1 สถานภาพของจุฬาราชมนตรี
  - 1.2 คุณสมบัติของจุฬาราชมนตรี ในมาตรา 7
  - 1.3 อำนาจหน้าที่พิตวาและช้อยกเว็น
  - 1.4 คณะกรรมการพิตวา
  - 1.5 งบประมาณ
  - 1.6 คณะกรรมการพิตวา
  - 1.7 สำนักงานพิตวา
2. กฎกระทรวงมหาดไทย ในกรณี
  - 2.1 ผู้สรรหาจุฬาราชมนตรี
  - 2.2 กรรมการวินิจฉัยข้อบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม
3. ระเบียบระเบียบคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย
  - 3.1 ว่าด้วยขั้นตอนตรวจสอบคุณสมบัติด้านความรู้ความเข้าใจในศาสนาอิสลาม
  - 3.2 ว่าด้วยการจัดตั้งสถาบันมาตรฐานอาหารฮาลาล

ระบบและกลไกของรูปแบบของมูฟตี๋แห่งประเทศไทยในกรณีในกรณีจุฬาราชมนตรีเป็นมูฟตี๋โดยตำแหน่งและเป็นประธานกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย

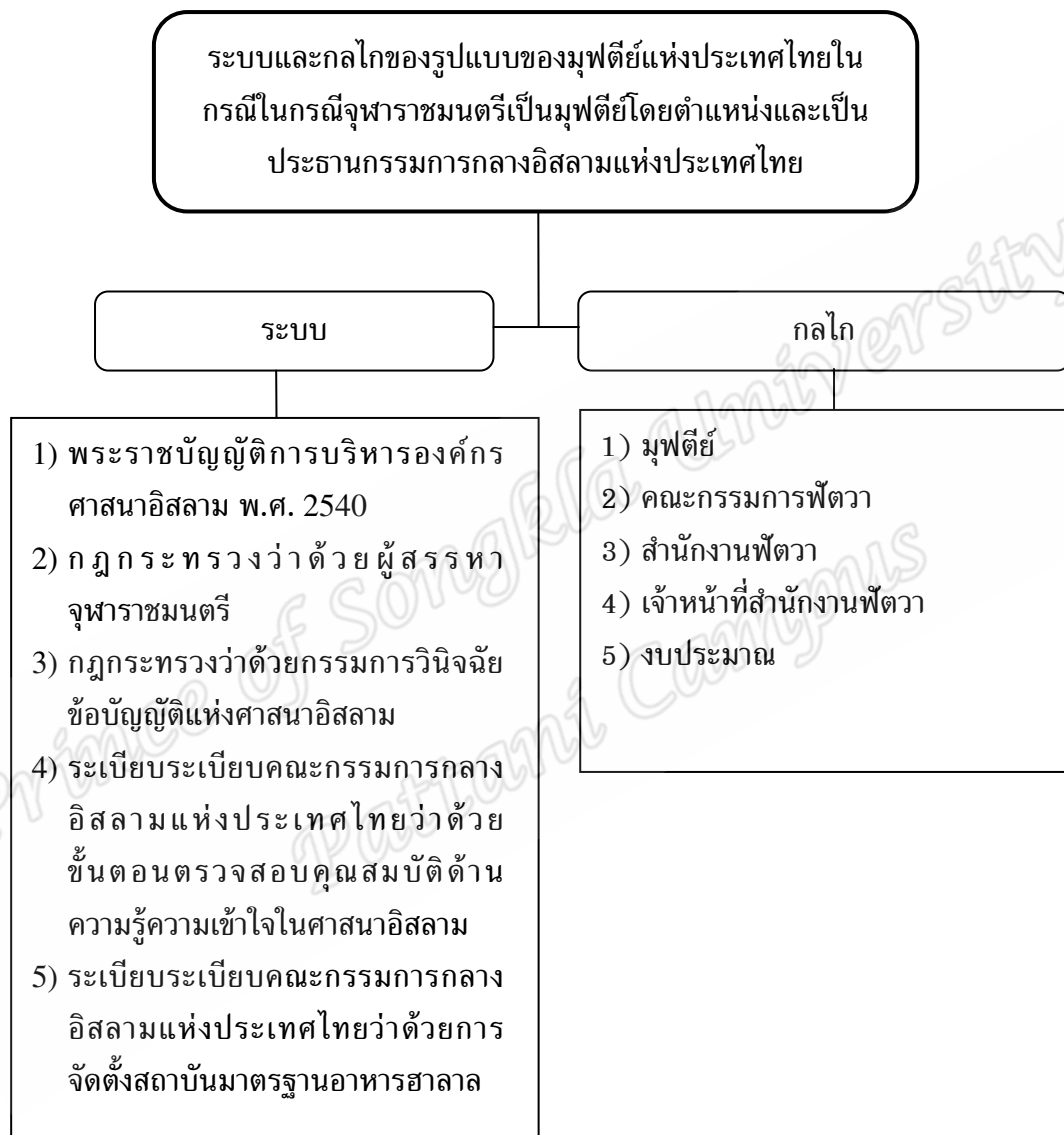
เมื่อพิจารณาการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 เพื่อกำหนดรูปแบบของมูฟตี๋แห่งประเทศไทยในกรณีในกรณีจุฬาราชมนตรีเป็นมูฟตี๋โดยตำแหน่งและเป็นประธานกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย จะมีระบบและกลไกดังนี้

ระบบ ประกอบด้วย

- 1) พระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540
- 2) กฎกระทรวงว่าด้วยผู้สรรหาจุฬาราชมนตรี
- 3) กฎกระทรวงว่าด้วยกรรมการวินิจฉัยข้อบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม
- 4) ระเบียบระเบียบคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยว่าด้วยขั้นตอนตรวจสอบคุณสมบัติด้านความรู้ความเข้าใจในศาสนาอิสลาม
- 5) ระเบียบระเบียบคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยว่าด้วยการจัดตั้งสถาบันมาตรฐานอาหารฮาลาล

กลไก ประกอบด้วย 1) มูฟตี๋ 2) คณะกรรมการพิตวา 3) สำนักงานพิตวา 4) เจ้าหน้าที่สำนักงานพิตวา 5) งบประมาณ โดยมีรายละเอียดดังที่ได้กล่าวแล้ว โดยมีรายละเอียด ดังที่ได้กล่าวแล้ว ตามแผนภูมิที่ 15

แผนภูมิที่ 15 ระบบและกลไกของรูปแบบของมุฟตีแห่งประเทศไทยในกรณีในกรณี
 จุฬาราชมนตรีเป็นมุฟตีโดยตำแหน่งและเป็นประธานกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย

อย่างไรก็ตาม ในกรณีการรับรองผลิตภัณฑ์ทะเล ต้องจัดระบบความสัมพันธ์ของอำนาจหน้าที่ระหว่างอำนาจหน้าที่ของจุฬาราชมนตรีในฐานะที่มีอำนาจรับรองผลิตภัณฑ์ทะเล การจัดการปัญหาการขัดกันของพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ.2540 มาตรา 8 กับ มาตรา 18 และ 26 กรณีอำนาจหน้าที่ใน

การพัฒนาด้านการรับรองผลิตภัณฑ์ทะเลสาบ ระหว่างมุฟตีแห่งประเทศไทย คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยและคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด มี 2 แนวทาง คือ

แนวทางที่ 1 ให้บัญญัติให้ชัดเจนว่า คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย และคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดมีอำนาจหน้าที่ในการพัฒนาการรับรองผลิตภัณฑ์ทะเลสาบ หรือบัญญัติให้ชัดเจนว่า อำนาจหน้าที่พัฒนาของจุฬาราชมนตรีมีอำนาจพัฒนาในกรณีของบทบัญญัติอิสลาม ยกเว้นกรณีที่กฎหมายบัญญัติให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยหรือคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด แล้วแต่กรณี

แนวทางที่ 2 การกำหนดให้จุฬาราชมนตรีมีอำนาจพัฒนาการรับรองผลิตภัณฑ์ทะเลสาบ และให้คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย หรือคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดมีอำนาจตรวจสอบ รายงานผลการตรวจสอบผลิตภัณฑ์ และอำนาจรับรองทะเลสาบ โดยการกำหนดว่า เมื่อคณะกรรมการอิสลามแห่งประเทศไทย หรือคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด ได้รับการยื่นคำร้องให้รับรองผลิตภัณฑ์ทะเลสาบ ให้คณะกรรมการอิสลามแห่งประเทศไทย หรือคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด ไปตรวจสอบรายละเอียดต่างๆ และรายงานผลการตรวจสอบผลิตภัณฑ์ที่ยื่นขอการรับรองทะเลสาบให้กับคณะกรรมการพัฒนาเพื่อทำการพัฒนา แล้วให้คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยและคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดให้การรับรองหรือไม่รับรองทะเลสาบต่อไป

2) รูปแบบของระบบพัฒนาในบริบทประเทศไทย ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 ประเด็นอำนาจผูกพันของพัฒนาในบริบทประเทศไทย

ประเด็นศักดิ์ของพัฒนาในบริบทของประเทศไทย ก็เป็นประเด็นปัญหาใหญ่อีกประการหนึ่ง แม้ว่าโดยหลักเดิมแล้วพัฒนาจะแตกต่างกับกฎหมายที่การพัฒนาไม่มีสภาพบังคับ นักวิชาการอิสลามในยุคก่อนเองก็พยายามที่จะไม่ผูกขาดความเห็น เพราะมีความตระหนักถึงข้อเท็จจริงทางวิชาการอิสลามในประเด็นอำนาจของพัฒนา และข้อเท็จจริงของบทบัญญัติอิสลามที่มีที่มาจากภารกิจที่ขาดโอกาสผิดพลาดได้ แต่ความจำเป็นของสังคมเพื่อความเป็นเอกภาพของมุสลิมโดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีศาสนพิธี (ชะอาอิร ดีนียะฮฺ) เป็นสิ่งสำคัญมาก เพื่อป้องกันความแตกแยกอันจะเกิดขึ้นในสังคมมุสลิม และการทำให้ภาพพจน์ของอิสลามเป็นที่ประทับใจของสังคมไทย อันจะส่งผลดีในการเผยแผ่ศาสนาอิสลาม และในส่วนของภาครัฐเองที่ไม่ได้ปฏิบัติตามคำพัฒนาของจุฬาราชมนตรี ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับมุสลิม ด้วยเหตุผลประการใดก็ตาม อีกทั้งเมื่อพิจารณาถึงศักดิ์ของการพัฒนาในประเทศต่างๆ มินิยมให้การพัฒนาที่มีผลผูกพัน จึงควรพิจารณาถึงรูปแบบที่เหมาะสมที่สุดสำหรับประเทศไทย

ผู้ทรงคุณวุฒิมีทัศนคติเกี่ยวกับกรณีอำนาจผูกพันของฟัตวาไว้หลายแนวทางด้วยกัน คือ

1. ผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่ จำนวน 10 คน เห็นว่า ควรให้ฟัตวามีผลผูกพันภาคีรัฐและมุสลิมในประเทศไทยในเรื่องที่กฎหมายของรัฐบัญญัติให้มีผลผูกพัน
2. ผู้ทรงคุณวุฒิบางส่วน จำนวน 4 คน เห็นว่าไม่ควรให้ฟัตวามีผลผูกพันภาคีรัฐและมุสลิมในประเทศไทย
3. ผู้ทรงคุณวุฒิบางส่วน จำนวน 2 คน เห็นว่าในระยะแรกเริ่มไม่ควรให้ฟัตวามีผลผูกพันภาคีรัฐและมุสลิมในประเทศไทย

ผู้ที่เห็นว่าควรให้ฟัตวามีผลผูกพันภาคีรัฐและมุสลิมในประเทศไทยในเรื่องที่กฎหมายของรัฐบัญญัติให้มีผลผูกพัน ให้เหตุผลว่าเพื่อความเป็นเอกภาพของมุสลิมโดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีศาสนพิธี เพื่อป้องกันความแตกแยกอันจะเกิดขึ้นในสังคมมุสลิม และการทำให้ภาพพจน์ของอิสลามเป็นที่ประทับใจของสังคมไทย อันจะส่งผลดีในการเผยแผ่ศาสนาอิสลาม และในส่วนของภาคีรัฐเองที่ไม่ได้ปฏิบัติตามคำฟัตวาของจุฬาราชมนตรี ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับมุสลิม จึงควรให้ฟัตวามีผลผูกพันภาคีรัฐและมุสลิมในประเทศไทยในเรื่องที่กฎหมายของรัฐบัญญัติให้มีผลผูกพัน

ในขณะที่ผู้ที่เห็นว่าไม่ควรให้ฟัตวามีผลผูกพันภาคีรัฐและมุสลิมในประเทศไทย ให้เหตุผลว่าเพราะธรรมชาติของการฟัตวาไม่มีสภาพบังคับ จึงไม่ควรให้มีผลผูกพัน เพราะการให้มีผลผูกพันจะทำให้ฟัตวามีสภาพบังคับ

ผู้ที่เห็นว่าในระยะแรกเริ่มไม่ควรให้ฟัตวามีผลผูกพันภาคีรัฐและมุสลิมในประเทศไทย ให้เหตุผลว่าควรจัดรูปแบบการฟัตวาทั้งในกรณีความสัมพันธ์ระหว่างมุฟตีญ์จุฬาราชมนตรีและกรรมการอิสลามประจำจังหวัด รูปแบบของคณะกรรมการฟัตวา และระเบียบเกี่ยวกับการฟัตวา ให้สังคมมุสลิมได้ยอมรับรูปแบบของการฟัตวาอย่างพร้อมเพรียงกันเสียก่อน หลังจากนั้นจึงให้การฟัตวามีผลผูกพัน

ผู้วิจัยจึงเห็นว่าควรหาทางออกที่เหมาะสมในประเด็นศักดิ์ของฟัตวาในบริบทของประเทศไทยให้เกิดความชัดเจน แม้ว่าการบัญญัติไว้ในกฎหมายให้ฟัตวาของมุฟตีญ์แห่งประเทศไทยมีผลผูกพันต่อผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งภาคีรัฐและชาวมุสลิมทั่วไป จะไม่มีผลกระทบต่อศาสนิกอื่น และจะมีผลผูกพันต่อหน่วยงานของรัฐในเรื่องที่กฎหมายของรัฐบัญญัติให้มีผลผูกพันเท่านั้น แต่ในบริบทของประเทศไทยที่มีประชากรส่วนน้อยนับถือศาสนาอิสลาม ผู้วิจัยจึงเห็นว่าในระยะแรกไม่ควรบัญญัติให้การฟัตวามีผลผูกพันภาคีรัฐ แม้ว่าการบัญญัติไว้ในกฎหมาย ให้ฟัตวาของมุฟตีญ์แห่งประเทศไทย มีผลผูกพันต่อผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งภาคีรัฐและชาวมุสลิมทั่วไป จะไม่มีผลกระทบต่อศาสนิกอื่น และจะมีผลผูกพันต่อหน่วยงานของรัฐในเรื่องที่กฎหมายของรัฐบัญญัติให้มีผลผูกพันเท่านั้น แต่ในบริบทของประเทศไทยที่มีประชากรส่วน

น้อยนับถือศาสนาอิสลาม การบัญญัติเรื่องการพิตวาในระยะแรกๆจึงไม่ควรที่จะกำหนดให้มีผลผูกพันที่มีขอบเขตกว้างขวางทั่วไปทั้งภาครัฐและประชาชน เพราะประชากรส่วนใหญ่ของประเทศไทยที่ไม่ได้ศรัทธาในศาสนาอิสลามอาจไม่เข้าใจถึงข้อเท็จจริง อาจจะต้องคัดค้านบทบัญญัติเหล่านั้น ซึ่งจะเป็นการทำให้เกิดอุปสรรคสำคัญในการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการพิตวาโดยใช้เหตุ เพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเห็นว่าควรใช้เวลาระยะหนึ่งในการประชาสัมพันธ์ให้สังคมทั่วไปได้รับรู้ถึงขอบเขตอำนาจของการพิตวาในระบบกฎหมายของประเทศไทยและใช้เป็นโอกาสในการจัดรูปแบบการพิตวาที่สังคมมุสลิมทั่วไปเห็นพ้องต้องกันและมีความเหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย อย่างไรก็ตามผู้วิจัยก็เห็นว่าทางเลือกที่เห็นว่าการพิตวาไม่ควรจะมีผลผูกพันภาครัฐและมุสลิมในประเทศไทยขาดความเหมาะสมเช่นกัน เพราะจะเป็นปัจจัยบ่อนทำลายความเป็นเอกภาพของมุสลิมโดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีศาสนพิธีและการทำให้ภาพพจน์ของอิสลามเสียหาย ทำให้สังคมไทยโดยรวมมองว่ามุสลิมไม่มีระเบียบวินัย และทำให้ภาครัฐไม่อาจกำหนดแนวปฏิบัติที่ถูกต้องต่อมุสลิมได้ การบัญญัติไว้ในกฎหมายให้พิตวาของมุฟตีแห่งประเทศไทย มีผลผูกพันต่อผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารศาสนาอิสลามตามกฎหมายและชาวมุสลิมทั่วไป เป็นสิ่งที่สังคมมุสลิมทั่วไปเห็นพ้องกันด้วยเหตุผลและความจำเป็นดังที่ได้กล่าวมาแล้ว แม้ว่าจะมีบางส่วนไม่เห็นด้วยแต่ก็เป็นส่วนน้อยซึ่งเป็นเรื่องปกติทั่วไป

ผู้วิจัยจึงเห็นว่าทางเลือกที่เหมาะสมที่สุดคือ การให้การพิตวามีผลผูกพันแบบหลวมๆ ในรูปแบบของการพิตวาผูกพันเฉพาะมุสลิมบางส่วน คือ การแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายให้พิตวาของมุฟตีแห่งประเทศไทย มีผลผูกพันต่อองค์กรศาสนาอิสลามตามพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ.2540 ก่อน ซึ่งหมายถึงการพิตวาของรัฐมีผลผูกพันกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย กรรมการอิสลามประจำจังหวัด กรรมการอิสลามประจำมัสยิด ซึ่งจะส่งผลให้สังคมมุสลิมมีความเป็นเอกภาพในระดับหนึ่ง ดังนั้นในกรณีที่จุฬาราชมนตรีกำหนดวันสำคัญทางศาสนา ก็จะมีผลผูกพันมัสยิดต่างๆ ที่จดทะเบียนถูกต้องตามกฎหมาย หลังจากนั้น เมื่อได้นำไปสู่ภาคปฏิบัติ จนสังคมไทยภาคส่วนต่างๆ โดยทั่วไปมีความชัดเจนในเรื่องขอบเขตอำนาจพิตวาของมุฟตีแห่งประเทศไทยแล้ว ก็จะสามารถผลักดันให้บทบัญญัติเหล่านี้ให้มีผลผูกพันมุสลิมโดยทั่วไปและหน่วยงานของรัฐในกรณีที่เกี่ยวข้องได้

4.4.3 ทางเลือกที่ไม่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย

แม้ว่าทางเลือกด้านการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย โดยการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 กฎกระทรวง และระเบียบต่างๆ

ที่เกี่ยวข้อง หรือการให้มีพระราชบัญญัติการพิตวาในประเทศไทย มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะจะทำให้การพิตวามีศักยภาพและระบบที่ชัดเจน อย่างไรก็ตามความล่าช้าในกระบวนการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายของรัฐ เนื่องจากธรรมชาติของกระบวนการนิติบัญญัติที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากฝ่ายต่างๆ เช่น กลุ่มนักการเมืองมุสลิม รัฐมนตรีมุสลิมที่คอยผลักดัน ความร่วมมือจากพรรคการเมือง คณะรัฐมนตรี สมาชิกรัฐสภา และกรรมการต่าง ๆ ที่ไม่ได้เป็นผู้นับถือศาสนาอิสลาม และเหตุผลด้านการหาข้อตกลงร่วมกันของมุสลิม เนื่องจากจากประสบการณ์การเสนอร่างกฎหมายอิสลามหลายฉบับตกไป เพราะมีการให้เหตุผลว่ามุสลิมไม่อาจหาข้อตกลงหรือความเห็นร่วมกันขึ้นต่ำได้ และต่างยึดมั่นในทัศนะในร่างกฎหมายที่นำเสนอที่แตกต่างกันจนค้ำกันเอง ด้วยปัจจัยหลายประการ บางส่วนได้แก่ ดังที่ผู้ทรงคุณวุฒิบางท่านกล่าวว่า เป็นเพราะมุสลิมไทยมีปัญหาด้านจิตสำนึกของความเป็นหมู่คณะ หรือปัจจัยธรรมชาติของการเสนอร่างกฎหมายที่มักจะมีหลายร่าง หรือปัจจัยอื่นๆ รูปแบบพิตวาในประเทศไทย จึงอาจใช้แนวทางที่ไม่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย ซึ่งได้แก่ การที่จุฬาราชมนตรีใช้อำนาจผู้นำสูงสุดของมุสลิมตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายอิสลามตามสถานภาพของจุฬาราชมนตรีในประวัติศาสตร์ หรือการเป็นผู้นำกิจการศาสนาอิสลามในประเทศไทย ตามมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 กำหนดระบบพิตวาในประเทศไทยตามความเหมาะสมไปพลางก่อน เพราะการจัดระบบพิตวามีความจำเป็นสำหรับมุสลิมไทยในปัจจุบันอย่างยิ่งยวด และอยู่ในวิสัยที่ดำเนินการได้ ซึ่งอัลลอฮ์บัญญัติให้มุสลิมกระทำการในสิ่งที่อยู่ในวิสัยที่กระทำได้ มุสลิมในประเทศไทยเคยใช้วิธีการนี้แก้ปัญหาในยามจำเป็นมาแล้ว เช่น กรณีการแต่งตั้งวะลียอาม์และกอฎีย์ชัรียะห์ การละเลยเรื่องการจัดระบบพิตวา เพื่อรอการแก้ไขกฎหมายเป็นสิ่งที่อาจไม่สอดคล้องกับบทบัญญัติอิสลาม เนื่องจากการละเว้นการปฏิบัติในสิ่งที่สามารถกระทำได้ ดังที่พระองค์กล่าวว่า

فَاتَّقُوا اللَّهَ مَا اسْتَطَعْتُمْ

ความว่า “ ดั่งนั้น จงยำเกรงต่ออัลลอฮ์เท่าที่พวกท่านสามารถ ”

(อัลตะฆอบูน : 16)

وَلَا تَكْفُرْ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا

ความว่า “ และและเรามิได้บังคับผู้ใด เว้นแต่ตามความสามารถของเขา ”

(อัลมูมินูน : 62)

รวมทั้งอายะฮ์อื่นๆ ที่มีความหมายเช่นเดียวกันนี้

ดังนั้น ทางเลือกที่ไม่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย มีประเด็นพิจารณา 2 ประเด็น ได้แก่ 1) การใช้อำนาจผู้นำสูงสุดตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายอิสลามจัดระบบพิตวาในประเทศไทย 2) วิธีการสร้างความยอมรับอำนาจพิตวาของจุฬาราชมนตรีโดยการบัยอะฮ์

1) ทางเลือกที่ไม่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย : การใช้อำนาจผู้นำสูงสุดตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายอิสลามแต่งตั้งมุฟตี

ความล่าช้าที่เกิดจากอุปสรรคต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นในกระบวนการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายของรัฐ รูปแบบพิตวาในประเทศไทย อาจใช้ทางที่ไม่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายได้แก่ การใช้อำนาจผู้นำสูงสุดตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายอิสลามแต่งตั้งมุฟตีตามรูปแบบดังกล่าวมาแล้วตามความเหมาะสม

ด้วยอุปสรรคและธรรมชาติของกระบวนการนิติบัญญัติที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากฝ่ายต่างๆ เช่น พรรคการเมือง คณะรัฐมนตรี สมาชิกวุฒิสภา และกรมการต่าง ๆ ที่ประกอบด้วยนักการเมืองส่วนใหญ่ที่ไม่ได้นับถือศาสนาอิสลามและไม่ได้ให้ความสำคัญกับประเด็นทางศาสนามากนัก อีกทั้งเท่าที่ผ่านมาในประวัติศาสตร์ของฝ่ายนิติบัญญัติในประเทศไทย กฎหมายที่เกี่ยวกับอิสลามนั้นประสบกับอุปสรรคจากความอคติของฝ่ายต่างๆ ที่อาจกังวลว่าการพิตวาจะส่งผลกระทบต่อรัฐไทย หรือพิตวาอาจผูกพันต่อกิจการของหน่วยงานของรัฐหรือศาสนิกอื่น ในระยะนี้การแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายอาจต้องใช้เวลาอันซึ่งการพัฒนาแบบของการพิตวาในประเทศไทยจะต้องเสียโอกาสไปอีกโดยไม่อาจรู้ได้ว่าจะเกิดขึ้นเมื่อไร ซึ่งสถาบันทางศาสนาอิสลามเองก็มีประสบการณ์ในการแก้ไขปัญหาประเภทนี้โดยไม่ได้พึ่งพาการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย เช่น กรณีการแต่งตั้งผู้ดำรงตำแหน่งวะลีอาม์ นอกจากนั้นมุสลิมเองก็ขาดความเป็นเอกภาพ ขาดจิตสำนึกของความเป็นหมู่คณะ และมีทัศนคติที่แตกต่างกันและตัดค้ำกันเอง ร่างกฎหมายหลายฉบับตกไปเพราะทัศนคติที่แตกต่างกันของมุสลิม รูปแบบพิตวาในประเทศไทย จึงอาจใช้ทางที่ไม่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายได้แก่ การใช้อำนาจผู้นำสูงสุดตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายอิสลามแต่งตั้งมุฟตีตามรูปแบบดังกล่าวมาแล้วตามความเหมาะสมไปพลาวก่อนจนกว่าสังคมทั่วไปจะรับทราบ เข้าใจและยอมรับได้

การจัดงบประมาณดำเนินการตามทางเลือกนี้ สามารถทำได้โดยไม่ต้องพึ่งพาอาศัยงบประมาณของรัฐเป็นหลัก แต่จุฬาราชมนตรีและคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย อาจจัดหางบประมาณได้จากแหล่งที่มาต่างๆ ตามกฎหมายอิสลาม เช่น ชะกาต

การให้โดยเสนาหา(ฮีบะฮุ) การระงับ หรือรายได้ส่วนหนึ่งจากการรับรองทะเลสาบ หรือแหล่งอื่นๆ

ผู้ทรงคุณวุฒิบางท่าน เห็นว่า การดำเนินการตามทางเลือกนี้ เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทยที่มีมุสลิมเป็นชนกลุ่มน้อย และไม่อาจตั้งความหวังทั้งหมดไว้กับรัฐได้ เนื่องจากชนส่วนใหญ่ในรัฐไม่ได้นับถือศาสนาอิสลาม มุสลิมจึงไม่ควรรอคอยความช่วยเหลือจากภาครัฐทั้งหมด แต่ควรคิดหาหนทางดำเนินการเท่าที่จะกระทำได้ หากว่าดำเนินการอย่างจริงจังก็ย่อมกระทำได้ ดังรูปแบบการพิทวาขององค์กรมุสลิมต่างๆ ในอินโดนีเซียที่ไม่ได้รอคอยความช่วยเหลือจากภาครัฐ และสามารถดำเนินการด้านการพิทวาได้อย่างเข้มแข็ง และได้รับการยอมรับโดยทั่วไป

นอกจากนั้น การดำเนินการตามทางเลือกนี้ สามารถดำเนินการได้อย่างอิสระมากกว่าการดำเนินการตามทางเลือกที่ต้องอาศัยการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย โดยเฉพาะในด้านการใช้ภาษา และข้อกำหนดต่างๆ ที่เป็นรายละเอียดเกี่ยวกับการพิทวา เช่น คุณสมบัติด้านความเชี่ยวชาญด้านศาสนาอิสลาม

รูปแบบของระบบพิทวาในประเทศไทยตามทางเลือกนี้ ควรมีการกำหนดรายละเอียดในกรณีที่เป็นสำหรับกระบวนการพิทวา ในกรณีต่อไปนี้มีอำนาจสรรหาคณะกรรมการพิทวา คุณสมบัติคณะกรรมการพิทวา วาระการดำรงตำแหน่งของคณะกรรมการพิทวา อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการพิทวา ระเบียบปฏิบัติงานของคณะกรรมการพิทวา

รูปแบบของระบบพิทวาในประเทศไทยตามทางเลือกนี้ เป็นสิ่งที่จำเป็นต้องดำเนินการไปพลางก่อน อาจทำได้โดยการประชุมคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย ให้คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย ดำเนินการแต่งตั้งจุฬาราชมนตรีเป็นมุฟตีแห่งประเทศไทย หรือให้มีมุฟตีโดยเฉพาะก็ได้

การแต่งตั้งคณะกรรมการพิทวา ซึ่งจุฬาราชมนตรีและคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยเป็นผู้สรรหาคณะกรรมการพิทวาจะต้องมีตัวแทนจากภูมิภาคต่างๆ ของประเทศไทย และตัวแทนของสถาบันการศึกษาศาสนาอิสลามทั้งในระบบและนอกระบบ ซึ่งได้แก่ อาจารย์ด้านวิชาการอิสลามในสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา โต๊ะครูสถาบันศึกษาปอเนาะ และคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย ตามความเหมาะสม ทั้งนี้ เพื่อป้องกันความขัดแย้งของพิทวา

ข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณสมบัติคณะกรรมการพิทวานั้นก็ให้อยู่ในดุลพินิจของจุฬาราชมนตรีและคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย

วาระการดำรงตำแหน่งของคณะกรรมการฟัตวาให้ขึ้นอยู่กับดุลพินิจของ จุฬาราชมนตรีเช่นกัน และคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย แต่ควรกำหนดให้ ชัดเจน

ส่วนอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการฟัตวา ควรกำหนดให้มีอำนาจหน้าที่ฟัตวา และหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการฟัตวา เช่น จัดทำปฏิทินอิสลาม กำหนดเวลาละหมาด กำหนดมูลค่าชะกาตฟิฏร และชะกาตทรัพย์สินในแต่ละปี

ส่วนระเบียบปฏิบัติงาน ควรมีข้อกำหนดเกี่ยวกับการประชุมคณะกรรมการฟัตวา อำนาจผูกพันของมติที่ประชุม ขอบเขตอำนาจของคณะกรรมการฟัตวา

ระเบียบกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยว่าด้วยคณะกรรมการฟัตวา กรณีผู้สรรหา ผู้แต่งตั้ง คุณสมบัติคณะกรรมการฟัตวา วาระการดำรงตำแหน่ง อำนาจหน้าที่ และระเบียบปฏิบัติงาน

ระบบและกลไกของการฟัตวาในประเทศไทย ทางเลือกที่ไม่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย : การใช้อำนาจผู้นำสูงสุดตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายอิสลาม แต่งตั้งมุฟตี

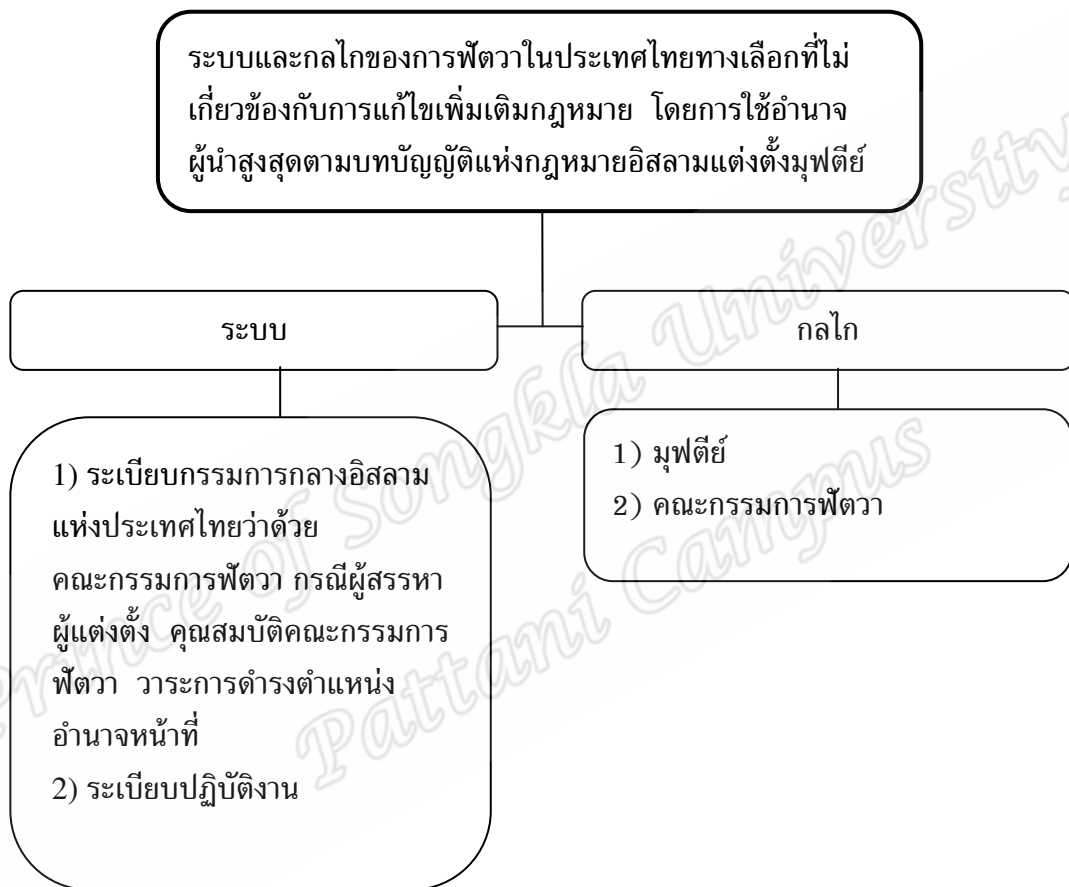
เมื่อพิจารณาทางเลือกที่ไม่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย โดยการใช้ อำนาจผู้นำสูงสุดตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายอิสลามแต่งตั้งมุฟตี ระบบและกลไกของการฟัตวาในประเทศไทย จะมีรายละเอียดดังนี้

ระบบ ประกอบด้วย ระเบียบกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยว่าด้วย คณะกรรมการฟัตวา กรณีผู้สรรหา ผู้แต่งตั้ง คุณสมบัติคณะกรรมการฟัตวา วาระการดำรง ตำแหน่ง อำนาจหน้าที่ และระเบียบปฏิบัติงาน

กลไก ประกอบด้วย 1) มุฟตี 2) คณะกรรมการฟัตวา

โดยมีรายละเอียด ดังที่ได้กล่าวแล้ว ตามแผนภูมิที่ 16

แผนภูมิที่ 16 ระบบและกลไกของการพัฒนาในประเทศไทยทางเลือกที่ไม่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย โดยการใช้อำนาจผู้นำสูงสุดตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายอิสลามแต่งตั้งมุฟตี

2) ทางเลือกที่ไม่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย : วิธีการสร้างความยอมรับอำนาจพัฒนาของจุฬาราชมนตรีโดยการบัยอะฮ์

กรณีที่ใช้ทางเลือกที่กำหนดให้จุฬาราชมนตรีทำหน้าที่พัฒนาหรือเป็นมุฟตี วิธีบัยอะฮ์เป็นวิธีการที่มีความสำคัญต่อการสร้างความยอมรับอำนาจพัฒนาของจุฬาราชมนตรีอย่างยิ่ง

ทั้งนี้เนื่องจากการบัยอะฮ์ เป็นสัญญาประชาคม (Social contract) ในระบบกฎหมายอิสลามที่ใช้สำหรับผู้ดำรงตำแหน่งผู้นำสูงสุดของมุสลิม เป็นการให้สัตยาบันโดยอะล

หัลล์วัลด์และประชาชนทั่วไปในการที่จะเชื่อฟังผู้นำ ซึ่งพอจะอนุโลมให้นำมาปรับใช้กับ จุฬาราชมนตรีในฐานะผู้นำของมุสลิมไทยได้

วิธีการบัยอะฮ์สำหรับการให้สัตยาบันแก่จุฬาราชมนตรีอาจดำเนินการด้วยวิธีการบัยอะฮ์ของกลุ่มต่างๆ ดังต่อไปนี้

- 1) การบัยอะฮ์โดยคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย
- 2) การบัยอะฮ์โดยคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด
- 3) การบัยอะฮ์โดยอิหม่าม คอเต็บ บิหลั่นและคณะกรรมการอิสลามประจำ

มัสยิดทั่วประเทศ

- 4) การบัยอะฮ์โดยประชาชนมุสลิมทั่วไป

การบัยอะฮ์อาจดำเนินการโดยให้จุฬาราชมนตรีและคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยใช้อำนาจผู้นำมุสลิมกำหนดระเบียบว่าด้วยการบัยอะฮ์จุฬาราชมนตรี โดยที่ระเบียบดังกล่าวควรกำหนดรูปแบบการบัยอะฮ์ ในกรณีสำคัญๆ ดังนี้

- 1) ผู้มีอำนาจจัดการบัยอะฮ์
- 2) ผู้มีหน้าที่บัยอะฮ์
- 3) วิธีการบัยอะฮ์